Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 3

Електронний журнал

березень 2020

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

№ 3

березень 2020

Електронний журнал

Виходить раз на місяць

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.

Затверджено на засіданні вченої ради університету
Протокол № 7 від 12.03.2020 р.

Періодичність – щомісяця
Мова видання – українська, російська, англійська, французька, німецька

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради

Редакційна колегія

Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ імені Семена Кузнеця (головний редактор)

Афанасьєв М. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Внукова Н. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Дікань Л. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Дороніна М. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Дорохов О. В. – канд. техн. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Іванов Ю. Б. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України

Кизим М. О. – докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України

Клебанова Т. С. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Орлов П. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Попов О. Є. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, ***Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця***

Головний редактор – ***Пономаренко В. С.*** *Конт. телефон: (057)702-03-04*

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.
Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2020

ЗМІСТ

M. Amirkhanian. Impact of foreign direct investment of multinational companies on the growth of developing countries` ecomomies 7

N. Andrusenko. The activity of the most reliable banks in Ukraine 11

Антібура О. А. Проблеми фінансування інноваційної діяльності в Україні 14

Байрамов А. Р. Самостійна розробка сайту landing page 16

E. Baleyko. Economic security – new approaches in the context of globalization 19

Бойченко М. Г. Основи формування аналітичної оцінки дослідження якості життя України 22

Борисова Г. Р. Дослідження прямих іноземних інвестицій в Україну та з України 24

Братчик А. Д. Аналіз стану інтернет-торгівлі в Україні 27

I. Vasilenko. German banking system as a positive example for the development of the banking system in Ukraine 30

Величко А. С. Теоретичні засади інвестиційного розвитку підприємницької діяльності 33

K. Galstyan. Management of quality of produced products by the enterprise 35

A. Halushka. Key concepts of information security 39

E. Golenishcheva. Problems of youth unemployment in Ukraine 42

H. Hryhorenko. Instagram as an effective advertising tool 45

Гриценко А. А. Інтернет-технології маркетингу як ефективний інструмент розвитку бізнесу 48

Губарєва М. О. Передумови вибору стратегії диверсифікації виробництва 50

Дзюба А. М. Взаємодія інноваційних підприємств з кредитними організаціями 53

A. Dobrovolska. The great migration. Ukrainian edition 55

G. Yegorov. Regulation of requirements for information disclosure by corporations in eu legislation 58

Єрьоменко К. А. Необхідність технічного переозброєння підприємств України 60

Іщенко В. О. Маркетинг інновацій у сфері інноваційного підприємництва 63

K. Yefankova. The features of manipulative impact of advertising on shaping and development personality 66

Жовновацька Л. С. Інновація як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства....69

P. Zhuk. Instruments of improving employees motivation. Essence of financial stimulation....72

Зінченко Ю. В. Конкурентний потенціал як основа підвищення конкурентоспроможності підприємства....75

U. Ismailov. European integration and domestic tourism: basic aspects....78

M. Kaliuzhna. Modern taxation systems in Canada and in Ukraine....81

O. Karpovych. Current economic, social and legal aspects of Ukraine's development in the european space....84

D. Kartseva. Application of the bayesian methods in economics....87

O. Kononenko. Job flexibility and its peculiarities....90

D. Koptev. The problems of financial pyramids for economy....92

Корж Д. В. Реструктуризація як інструмент антикризового управління підприємством....95

Костинська В. О. Визначення впливу інфляції та доходу населення на роздрібний товарообіг в Україні....98

V. Kravchenko. Ukraine and the EU: problems and prospects of integration in modern conditions....101

Кравчина Д. М. Теорема гіпотез (формула Байєса)....104

A. Kramar. Social guarantees for loss of job and unemployment....107

Y. Kushch. Problems of education marketing in the aspect of promoting educational services....109

K. Labazova. Comparative characteristics of the most popular content management systems (CMS)....112

A. Lapina. Artificial intelligence: problems and prospects....114

Лє Чанг Хань Линь. Сутність ризиків в інноваційному підприємництві....116

J. Light. A programming language. Without paradigm....119

L. Lipatova. It-industry as the key to a successful economy in Ukraine....121

Yu. Litvinenko. The reasons of ukraine's integration into European Union....123

Лобеко Б. М. Діагностика показників ліквідності підприємств «Азовкабель» та «Одескабель»....126

Лобеко Б. М. Особливості формування грошових потоків підприємств альтернативної енергетики в Україні....130

Лобеко Б. М. Сутність дизруптивної інновації....133

Лобеко Б. М. Сутність бенчмаркінгу та його практичне застосування....136

A. Loshak. Rights and objectives of journalism in legal relations 139

Y. Lyubchenko. Flexible mode of working hours in ukraine's labor market conditions 141

Мамонова А. Д. Фінансування інновацій у малому бізнесі 144

M. Mantsurovskiy. Augmented reality in education. The use of augmented reality in printing sector and publishing 148

P. Martynenko. Shopping on the WEB 151

A. Mirinskaya. Paradoxes of the probability theory 154

Мірошніченко А. О. Корпоративна стратегія компанії: підходи до розуміння 157

K. Mishchenko. Importance of cloud computing in the world today 161

Момот К. В. Формування маркетингової стратегії підприємства 163

L. Morozova. Digital painting as a special kind of modern art 167

Нечипоренко Д. І. Мотиваційний менеджмент у підприємницькій діяльності 169

Новікова Я. М. Використання кластерного аналізу для характеристики ринку праці за регіонами України 173

Омельченко В. Л. Аналіз впливу індексу споживчих цін і курсу долара на середню ціну природного газу 175

A. Orlova. Trade transactions between Ukraine and the European Union 178

K. Osintseva. German approach to the theory of probability 181

Осіпова Ю. С. Вплив державного фінансування ЗВО на їх престижність в умовах трансформації структури системи вищої освіти 184

V. Pavlenko. Supply and demand in the market for labour resources 188

Павліченко П. В. Моделювання макроекономічного стану України: тенденції розвитку секторів економіки 191

Павлюк Д. С. Організація системи мотивації персоналу 197

Пономаренко І. Є. Вивчення категорії «демографічна безпека», як складової національної безпеки країни 200

V. Rudenko. European integration and life expectancy 203

Свинарчук І.С. Аналітичні основи формування фондових індексів 207

I. Sedova. Healthcare automation in Ukraine 211

Сердюкова К. С. Перспективи розвитку туристичної діяльності в Україні 214

Синицька Д. О. Динаміка в'їзного туризму в Україні 217

A. Strakhov. Stock market history and development 221

V. Sycheva. The Ukrainian stock market:
problems and opportunities 223

S. Finagina. The advantages of ukraine's membership in the EU 226

Харитоненко В. І. Зарубіжний досвід активізації інноваційної
діяльності 228

A. Chernykh. Systemic intensive mechanism for innovation activity 232

IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT OF MULTINATIONAL COMPANIES ON THE GROWTH OF DEVELOPING COUNTRIES` ECOMOMIES

UDC 332.547.4

M. Amirkhanian

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The role of foreign direct investments (FDIs) in the economic development of nations has been acknowledged world wide, and with the scarcity of other sources of capital and technology, their importance has grown over time. FDI in the form of multinational enterprises (MNEs) continues to dominate in creation of technologies, and is known as an important channel through which international diffusion of knowledge and technology takes place. On the one hand, it is regarded as one of the driving forces integrating developing countries into the globalization process that has characterised the world economy over the past decades. On the other hand, developing countries market performs a valuable opportunity for the world's largest companies to expand their economic activity.*

Keywords: *multinational companies (MNC), capital, market, parent country, host country, investment, infrastructure.*

Анотація. *Роль прямих іноземних інвестицій в економічному розвитку держав визнається в усьому світі. У зв'язку із нестачею інших джерел капіталу та технологій їх важливість зростала із плином часу. ПІЇ у формі транснаціональних корпорацій (ТНК) продовжують домінувати у сфері створення нових технологій. Водночас вони відомі як важливий канал міжнародного обміну знаннями та технологіями. З однієї сторони, ПІЇ вважаються одним із важелів інтеграції країн, що розвиваються у глобалізаційному процесі, що є ознакою світової економіки останні десятки років. З іншої сторони, країни, що розвиваються, є важливою платформою для найбільших світових компаній для розширення меж їх діяльності.*

Ключові слова: *транснаціональні корпорації (ТНК), капітал, ринок, країна базування, приймаюча країна, інвестиції, інфраструктура.*

Аннотация. *Роль прямых иностранных инвестиций в экономическом развитии государств признается во всем мире. В связи с нехваткой иных источников капитала и технологий их важность возросла с течением времени. ПИИ в форме транснациональных корпораций (ТНК) продолжают доминировать в сфере создания новых технологий. В то же время они известны как важный канал международного обмена знаниями и технологиями. С одной стороны, ПИИ считаются одним из рычагов интеграции развивающихся стран в глобализационные процессы, что является чертой мировой экономики в последние десятилетия. С другой стороны, развивающиеся страны являются важной платформой для крупнейших мировых компаний для расширения границ их деятельности.*

Ключевые слова: *транснациональные корпорации (ТНК), капитал, рынок, страна базирования, принимающая страна, инвестиции, инфраструктура.*

Basic theoretical and practical aspects of the impact of foreign direct investment by foreign companies on developing countries` economies have been reflectedin the works of domestic and foreign researches: A. Tishenko, T. Savelyev, A. Olcay, G. Jones, J. Dunning, L. Narula, R. Lipsey and other.

The purpose of the paper is to determine both positive and negative aspects of FDI by multinational corporations on developing countries` economies and to give particular recommendations to the governments of the latter so that they can increase the competitiveness of local industries on the global market.

Presentation of the main research material. During the next 10 years, developing countries are expected to add about a billion people to the middle class and above. They will account for nearly half of total global consumption. Growing populations are already shaping consumption habits. Most of the world's two billion millennials (those born between 1980 and 2000) live in developing market economies.

After several challenging years, the outlook for emerging markets is attractive compared with the developed markets. A number of countries have taken positive steps to strengthen their fiscal policies. Earnings are forecast to grow.

© M. Amirkhanian, 2020

The rise in living standards and the ever-expanding reach of the internet have created fertile ground for those in search of promising investment opportunities.

Multinational corporations are large firms which are also incorporated in one country and own, control or manage production and distribution facilities in several other states. For that reason, MNCs are also known as transnational corporations. They operate in diversifiedbusiness activities and transact business in a large number of countries. Themovements of private foreign capital takeplace throughthese multinational corporations.Thus multinational corporations are an important source of foreign direct investment (FDI).

In order to increasetheir profitability many MNCs find it necessary to go in for horizontal and vertical integration. For that reason, they set up their production or distribution units outside their home country. The firms that sell products produced abroad in the home country or sell abroad products manufactured in their home country must decide how to manage and control their assets in other countries. In this regard, there are three core methods of foreign investment by multinational corporations among which they can choose [3].

There are four main modes of foreign investment:

1. Agreement with Local Firms for Sale of MNCs Products:

A multinational company can enter into an agreement with local firms for exporting the product manufactured by it in the home country to them for sale in their countries. In this case, a multinational allows foreign firms to sell its product in foreign markets and control all aspects of sale operations.

2. Setting Up Subsidiaries:

The second mode for investment abroad by amultinational firm is to set up a wholly owned subsidiary to operate in foreign country. In this case, a multinational firm has complete control over its business operations ranging from the production of its product or service to its sale to an ultimate use or consumers. Such subsidiary firm benefits from managerial skills, financial resources, and internationalreputation of their parent company. At the same time, it rarely enjoys some independence from parent company.

3. Joint Ventures:

Multinationalcorporations set up joint ventures with foreign firms to produce commodities together with local companies of foreign countries for sale in foreign markets. A multinational company may do so either in order to obtain raw materials not available in their home country or to reduce its overall production costs by manufacturing inputs or subcomponents and producing final product in their home country [1].

Table 1

The world's largest multinational corporations by market values

No.	Multinational company	Parent country	Market value in billion U.S. dollars
1	Apple	US	961.3
2	Microsoft	US	946.5
3	Amazon	US	916.1
4	Berkshire Hathaway	US	863.2
5	Facebook	US	512
6	Alibaba	China	480.8
7	Tencent Holdings	China	472.5
8	JPMorgan Chase	US	368.7
9	Johndon&Johnson	US	366.2
10	Visa	US	351.9

Source: [2]

As we can see from the table, 10 world's largest multinational corporations originate from only two countries - the US and China. That fact reflects the present influence of these two states on global economic area.

Benefits of investments of multinational companies:

1. Promotion of Foreign Investment:

In recent years, external assistance to developing countries has been declining. This happens mostly because foreign investment has also a multiplier effect on income and employment in a country. For example, the effect of Suzuki firm's investment in Maruti Udyog manufacturing cars is not confined to income and employment for the workers and employ-

ees of Maruti Udyog but goes beyond that. Many workers are employed by dealer firms who sell Maruti cars. Moreover, many inermediate goods are supplied by Indian suppliers to Maruti Udyog and many workers are employed by them tomanufacturevarious partsand components used in Maruti cars. This waytheir incomes also go up by investment of a Japanese multinational in Maruti Udyog Limited in India.

2. Non-Debt Creating CapitalInflows:

Most of developing countries which discourage foreigndirect investment by MNCs, relyheavily on external commercial borrowing (ECB) which result in debt-creating capital inflows. That raises the burden of external debt up to alarming figures of 45 per cent of GDP. This creates doubts about their ability to fulfill debtobligations. As direct foreign investment by multinational companies representsnon-debtcreating capital inflows, developing nation scan avoid the draw backs of debt-servicing payments.

3. Technology Transfer:

Another important role of multinational corporations is that they transfer new technology to developing countries which is essential for raising productivity oflabour. Wherever multinational firms set up their subsidiary production units or joint-venture, they not only import new equipment and machinery embodying new technology but alsoskills and technical know-how to use new equipment and machinery. Therefore, MNCs play an important role in technological up-gradation of local economy.

4. Promotion of Export:

Withextensive links all over the world and manufacturing products efficiently and therefore with lower costs multinationals can play a significant role in promoting exports of a country in which they invest. For instance, the rapid expansion in China's exports in recent years is due to the large investment made by multinationals in various fields of Chineseindustry.

5. Investmentin Infrastructure:

With large commandover financial resourcesandtheir superiorability to raise resourcesit is said that multinational corporations could invest in infrastructure such as powerplant projects, modernization of airports and ports, telecommunications. Investment in infrastructure can boost industrial growth and help in creating income and employment in local economy [5].

Drawbacks of investments from multinational corparations:

In recent years, foreign direct investmentthrough multinational corporations has vastlyincreased in developing countries. This increase is prompted by the following factors – the liberalization of industrial policy giving greater role to private sector and opening up of theeconomy and liberalization of foreign trade and capitalinflows. In this economic environment multinational corporationswhich are in search for global profits are induced to make investment in developing countries.

1. Capturing Markets:

It is alleged that multinational corporations often invest their capital and locate their manufacturing units on their own or in collaboration with local firms in order to sell their products and capture the domestic markets of the countries where they invest and operate. With their vast resources and competitive strength, they can weed out local competitive firms.

2. Usage of Capital-Intensive Techniques:

It has been seen that increasing capital intensity in modern manufacturing sector is responsible for slow growth of employment opportunities in local industrial sector. These capital-intensive techniques may be imported by large domestic firms but presently they are being increasingly used by multinational corporations which bring their technology when they invest in a developing country.

3. Encouragement to Inessential Consumption:

Multinational companies satisfy the wants of already well-off people, for example, expensive cars, air conditioners, laptops, plasma TVs are produced/sold by multinational companies. Such goods are quite inaffordable for most of locals. Besides, their consumption has a demonstration effect on the consumption of others. This tends to raise the propensity to consume and adversely affects the increase in savings of the country.

4. Import of Obsolete Technology:

Another criticism of MNCs is based on the ground that they import obsolete machines and technology. It is alleged that recipient countries become ground for obsolete technology. Moreover, multinational corporations do not undertake Research and Development (R&D) to promote local technologies suited to the domestic factor-endowment conditions. Instead, they concentrate R&D activity at their headquarters [6].

5. Setting up Environment-Polluting Industries:

In order to avoid strict environment control measures in their home countries MNCs set up polluting industrial units in developing countries. With the tightening of environmental measures in such countries, there is a tendency among the MNCs to locate polluting industries in developing countries, where environmental legislation is loose or unenforcible.

6. Volatility in Exchange Rate:

Another major consequence of liberalised foreign investment by multinational corporations is its impact on foreign exchange rate of the host country. A large capital inflow through foreign investment brings on increase in supply of foreign exchange. With the demand for foreign exchange, increase in supply of foreign exchange will lead to the appreciation of exchange rate of local currencies. This appreciation of local currency will discourage exports and encourage imports causing deficit in balance of trade.

On the other hand, when multinationals lose sense of safety in the host country, there is a large outflow of capital by multinational companies resulting in crisis and huge depreciation of their exchange rate. Thus, capital inflows and outflows by MNCs have been responsible for large volatility of exchange rate.

7. Transfer Pricing and Evasion of Local Taxes:

Multinational corporations are usually vertically integrated. Manufacturing of acommodity by a multinational firm comprises various phases in its production; the components used in production of final commodity may be produced in its parent country or in its affiliates in other countries. Transfer pricing refers to the prices a vertically integrated multinational firm charges for its components or parts used for production of final commodity.

These prices of components or parts are not real prices as determined by their supply and demand. They artificially inflate the transfer prices for intermediate products (i.e., components) produced in their parent country or their overseas affiliates to show lower profits earned in host country. As a result, they succeed in paying less of corporate income tax [4].

Conclusion. The mentioned above arguments show that foreign investment by multinational companies have both advantages and disadvantages. Also a few sweeping observations can be made. With trade and investment barriers on the verge of being dissolute globally, the penetration of MNCs across the globe, especially in developing markets is bound to increase. This would lead to further clawing their way into the inner workings of weak governments and increase their socio-politico-cultural influences. With numerous MNCs merging, they are increasing their powers and would be harder to resist.

It should also be mentioned that if a country strives for economic growth with stability and social justice, then the government should not launch a complete open door policy for foreign companies. Foreign capital is one of the primary catalyst of encouraging development, but it should never been treated as an alternate to domestic investments, but as a helping supplement.Developing countries need to develop more indigenous industries that are capable of competing on a global scale, in a market full of MNCs. This cannot be done if local industries are considered as infant and given subsidies so they could play safe, rather they should be forced to compete with the best of them, which would enable them to increase their efficiency.

Supervisor – Senior Lecturer Polechzaeva O. V.

Literature: 1. Olcay A. Aligning the Interests of Subsidiaries and Headquarters in Multinational Corporations. *Empirical Evidence Multinational Business Review*. Winter 2009. Vol. 17. No. 4. **2.** Fortune global 500 2018. URL: http://fortune.com/global500/. **3.** Jones G. Multinationals and Global Capitalism: From the Nineteenth to the Twenty-First Century, Oxford University Press, 2015. **4.** Dunning J. H., Albany Law Review Corporate Social Responsibility, Globalization, the Multinational Corporation, and Labor: An Unlikely Alliance. **5.** Narula L. Foreign direct investment and its role in economic development: do we need a new agenda? *European Journal of Development Research.* 2004. **6.** Lipsey R. E., Mucchielli J.-L., Multinational Firms and Impacts on Employment, Trade, and Technology: New Perspectives for a New Century, Quorum Books, 1999.

THE ACTIVITY OF THE MOST RELIABLE BANKS IN UKRAINE

UDC 336.71(477)

N. Andrusenko

The 2-nd year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article describes a significant role of the banking system in the creation of an efficient market economy of innovative type and a steady flow of funds in all economic sectors which supports the process of reproduction. The article analyses the activity of the most reliable banks in Ukraine, considers the main indicators of their functioning, the difference between them, the question of creation and definition of their rules and regulations and their place in this process of globalization of financial resources.*

Keywords: *banking system, bank's activity, operating profit, liquidity, income, bank reserves, bank reliability, and bank responsibility.*

Анотація. *Описано значну роль банківської системи у створенні ефективної ринкової економіки інноваційного типу та стабільного потоку коштів у всіх галузях економіки, що підтримує процес відтворення. Проаналізовано діяльність найнадійніших банків України, розглянуто основні показники їх функціонування, різниця між ними, питання створення та визначення їх правил та правил та їх місце в цьому процесі глобалізації фінансових ресурсів.*

Ключові слова: *банківська система, діяльність банку, операційний прибуток, ліквідність, дохід, банківські резерви, надійність банку, відповідальність банку.*

Аннотация. *Описана значительная роль банковской системы в создании эффективной рыночной экономики инновационного типа и устойчивом движении денежных средств во всех секторах экономики, что поддерживает процесс воспроизводства. Проанализирована деятельность самых надежных банков в Украине, рассмотрены основные показатели их функционирования, различие между ними, вопрос создания и определения их норм и правил, а также их место в этом процессе глобализации финансовых ресурсов.*

Ключевые слова: *банковская система, деятельность банка, операционная прибыль, ликвидность, доход, банковские резервы, надежность банка, ответственность банка.*

Formulation and justification of the problem. The problem highlighting in the article is closely connected with a steady tendency to unify banks. Their unification is caused by integration and globalization of financial resources. The banks' rules and regulations are very important both in theoretical and practical terms. Usually the best banks are defined as the banks which concentrate their efforts mainly on financing of economic and social activities. The banking system plays a significant role in the creation of an efficient innovative market economy. It supports the process of reproduction. That is why it is important to consider the functioning of the best and most stable banks in Ukraine, the difference between them, the main reasons of their success of these banks.

Analysis of recent research and publications. The research of the banks activity of economically developed countries of the world was carried out by a number of domestic and foreign scientists. Among them are A. Yanitsky, G. Stack, T. Bolgar, S. Kuznetsova, Z. Pestovska and G. Stack. They carefully studied the a steady flow of funds between all economic sectors of the most successful Ukrainian banks and compare the work of these sectors with the work of the similar European banks.

Previously unsolved part of general problem. The question of the best banks in Ukraine is quite controversial and subjective as it is closely connected with the problems of cooperation, reliability and stability of these banks, which are not solved. One of the unsolved problems of the Ukrainian modern banking system is lack of financial resources which are necessary to provide credit accumulation, to support investment policy and to create innovative model of national economy. Most of them invest in retail market. They are not interested in contribution to the economic growth, because this activity is connected with a number of macro- and microeconomic risks (promoting imports, improving credit and currency risks, etc.).

The aim of the article. The aim of the article is to consider of the main indicators of the best and the most reliable banks in Ukraine, a steady flow of funds between all economic sectors and the process of reproduction and guarantee of banking stability regardless of a bank's size, location, great number of relations.

© N. Andrusenko, 2020

The main material study. The banking system is a very important component of any country's economy and Ukraine is not an exception. Without banks and their activities, the functioning of money is not possible in general. That is why the question about the best functioning banks is topical today. The main indicators of the banking activity are bank reliability and responsibility. They consist of operating profit which shows the bank's ability to make money; and how effectively the bank spends money; liquidity which shows whether the bank is able to return money in time; reserves which explain whether the bank is solvent.

In 2014-2015, the Ukrainian financing system has been reformed because many banks became bankrupt. Three years later, the country's banking system was stabilized, bringing in ₴8 billion of net income [1]. The financial ratings of ministry of finance of Ukraine mentioned the most reliable banks of the country. The first place is given to Raiffeisen Bank Aval. It was founded in 2005, when Austrian banking group Raiffeisen Bank International AG gained Ukrainian Bank Aval. The bank has won numerous Ukrainian and international awards, like «The Best Bank in Ukraine» or «The Most Stable Bank in Ukraine». The bank serves both private clients and corporate clients. Raiffeisen Bank has about 600 branches in Ukraine.

Next in this rating is UkrSibbank, one of the oldest Ukrainian banks. It entered the market in 1990 and in 2006 its shares were acquired by one of the largest financial groups in the world BNP Paribas. Today 60% of UkrSibbank's shares belong to BNP Paribas, and the remaining 40% of shares belongs to the European Bank for Reconstruction and Development. The bank has 300 branches in Ukraine, providing services for private individuals and businesses. Like many European banks, UkrSibbank traditionally offers online banking and flexible deposits [1]. UkrSibbank meets high international standards in customers' service, being a reliable and responsible entity.

Currently Crédit Agricole is still one of the biggest Ukrainian banks. Furthermore, it is the oldest foreign bank in our country, which was founded in 1993. The bank is owned by one of the largest financial groups in the world – Credit Agricole (France). The bank network has 150 branches throughout the country. A distinctive feature of the bank is its cooperation with more than 400 car dealers. Crédit Agricole is the only bank in Ukraine certified according to ISO 9001 in the field of car loans. In addition to this, the bank actively invests in agribusiness [2].

ProCredit Bank was formed in Ukraine in 2001. The bank's work was mainly in lending for micro, small and medium businesses and also for private individuals. ProCredit Bank is a part of an international group of ProCredit, whose shareholders are large international financial organizations and companies: ProCredit Holding (Germany), German State Development Bank KfW (Germany). ProCredit Bank conducts a constant assessment of all types of economic activities that could pose a potential threat to the environment; the bank can refuse to consider applications for a loan to enterprises engaged in environmentally dangerous activities. Moreover, the bank is not affiliated with any economic or political groups. ProCredit also pays a lot of attention to business ethics.

OTP Bank was established in 1998. It belonged to Raiffeisen Bank in Ukraine. Nevertheless, in 2006 the Hungarian financial group OTP Bank bought the Ukrainian branch, thus becoming its owner. The bank provides a wide range of investment services to individuals and corporate clients and it is one of the leaders in the collective investment market. OTP Bank is a pioneer in structured trading, project and invoicing financing for corporate clients. OTP Group offers high-quality financial solutions to meet the needs of more than 11 million customers served in more than 1,000 banking institutions in 9 countries [2].

In 1991, Ukraine, after its withdrawal from the Soviet Union, registered an independent banking institution – the State Specialized Commercial Savings Bank of Ukraine on December 31, 1991. By the resolution of the Cabinet of Ministers of May 21, 1999, the State Specialized Commercial Savings Bank of Ukraine was transformed into the Open Joint Stock Company «State Savings Bank of Ukraine» (abbreviated name OJSC «Oschadbank»). Nowadays the bank has about 3000 branches in the country and has the title of the most technologically-advanced bank in Ukraine. The bank boasts services like MasterPass and MetroPass, which allows customers to pay the public transport fee [1].

The State Export-Import Bank of Ukraine was established in 1992. Nowadays UkrExim Bank has 83 branches in Ukraine. It takes the first place on deposits of legal entities among all banks of Ukraine. It is necessary to say that UkrExim has extensive experience in green investment financing. The bank provides services basically for corporate clients, private individuals, small and medium business.

Ukrgasbank was founded in 1993. It is one of the oldest banks in the country. Priority area in the bank development is the work with corporate, small and medium-sized businesses, as well as the work with individuals. Ukrgasbank has more than 200 branches in Ukraine. It is necessary to mention that the bank chose the eco-bank development strategy to increase energy efficiency and energy independence of Ukraine. Similarly, in 2016, the International Finance Corporation (IFC) and Ukrgasbank signed an agreement to simplify access to finance for companies wishing to introduce recovery and energy-saving technologies and help unlock the country's green economic potential. Furthermore, the bank provides students who study in the sphere of ecology, environmental safety, balanced use of natural resources, and environmental protection with the possibility of internships at the Environmental and Social Risks Department [3].

Kredobank is a Ukrainian bank, founded in 1990, with its main office in Lviv. It is the largest bank in Ukraine with Polish investments. Kredobank has 100 branches practically in all regions of Ukraine. It mainly serves private individuals and legal entities. During the years of its existence, Kredobank received a large number of awards, for example, «The Best Credit for Business».

Privatbank is the largest bank in Ukraine. It occupies a leading position in all financial indicators in industry. It is the largest of the commercial banks in Ukraine in terms of assets, number of clients, loan portfolio, and taxes paid to the national budget. The main office is located in Dnipro. Privatbank was established in 1992. From the first days of its foundation, the bank acted according to the principle «That it is not prohibited – it is distributed» [3]. According to the GFK («Growth from Knowledge») investigation carried out in Ukraine in the II quarter of 2019, 55.3% of Ukrainian individuals over 16 years old cooperate with the bank. Nearly every small business or private enterprise in Ukraine has an account in Privat bank. Moreover, this year Ukraine's most successful bank has launched its online magazine and provides online-banking, for example, Privat24 Internet Banking or ApplePay [4].

Conclusion and the prospects for further research of direction. In conclusion it is necessary to say, that the banking business is a very specific area that requires the use of specific technologies, tools and financing schemes, proper training of bank personnel, methodological support to assess the specific risks and the effectiveness of projects and so on. Nowadays the banking system of Ukraine is developing towards the formation of European model of universal banking institutions. Although the banking system of the country has its certain drawbacks, the development of domestic banks as universal financial institutions is reinforced. Well-coordinated and rational work of banks is the key to the correct functioning of money in the country. Consequently it is the key to harmonious economy, thus, banks are the regulators of the country's monetary policy. By lending to the population and enterprises, the banking sector provides accelerated economic growth in the country.

Supervisor – Senior Lecturer Butkovska N. O.

Literature: 1. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14. **2.** УКРСИББАНК. URL: https://my.ukrsibbank.com/ua/personal/. **3.** Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 28.08.2001 № 368. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text. **4.** Кузнєцова С., Болгар Т., Пестовська З. Банківська система : підручник. Київ : Центр навч. літ., 2014. 400 с. **5.** Яницький А., Стек Г. Приватна історія. Київ : Брейт Букс, 2018. 224 с.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК 330.341.1

Антібура О. А.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено дослідженню різних джерел фінансування інноваційної діяльності на підприємствах, проаналізовано їх переваги та недоліки. Також розглянуто проблему капіталовкладень в інноваційну діяльність, запропоновано шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *джерела фінансування, інновації, інноваційна діяльність, підприємства, фінансування.*

Аннотация. *Статья посвящена исследованию различных источников финансирования инновационной деятельности на предприятиях, проведен анализ их преимуществ и недостатков. Также рассмотрена проблема капиталовложений в инновационную деятельность, предложены пути их решения.*

Ключевые слова: *источники финансирования, инновации, инновационная деятельность, предприятия, финансирование.*

Annotation. *The article is devoted to research of different sources of financing of innovative activity at the enterprises, the analysis of their advantages and disadvantages, comparative financing of introduction of innovative processes at the industrial enterprises of Ukraine. The problem of investment in innovative activity is also considered, ways of their solution are offered.*

Keywords: *sources of financing, innovations, innovative activity, enterprises, financing.*

Знаходження шляхів фінансування є запорукою успішного здійснення інноваційної діяльності. Встановлення відповідності між інноваційним проєктом і можливостями його реалізації і виступає головною проблемою на підприємстві. Для сучасної інноваційної політики дуже важливою є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності, а також створення цілісної системи її фінансового забезпечення, яка повинна ґрунтуватися на широкому залученні фінансових ресурсів і максимально ефективному їх використанні.

Проблемами фінансового забезпечення інноваційної діяльності займалися багато вчених, серед яких вагомий внесок зробили: І. Шумпетер, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Поручник, В. Савчук, А. Пересада, Н. Краснокутська та ін.

Мета статті – дослідження напрямів фінансування інноваційної діяльності в Україні, а також виявлення чинників, що негативно позначаються на стані інноваційного розвитку країни.

Активність інноваційних процесів і їх економічна ефективність багато в чому визначають розвиток національної економіки. В умовах ринку пріоритетним напрямом розвитку економіки виступає впровадження інноваційних розробок у виробництво. Створення та успішне застосування нововведень позитивним чином позначається на обсягах і якості виробництва, значно підвищує продуктивність праці, дозволяє зменшити валові витрати на виробництво, а також випускати конкурентоздатну продукцію.

Ситуація в Україні склалася таким чином, що здійснення інноваційної діяльності не підкріплене належними умовами. У той час, коли нагальною стає проблема посилення здійснення інноваційної діяльності, вкрай необхідним є формування та запровадження на державному рівні ефективного механізму її фінансування. Цей процес зіштовхується з цілою низкою проблем фінансового, правового, організаційного та політичного характеру. Розв'язання проблем інноваційного розвитку – процес довготривалий і надзвичайно складний, а пошук джерел залучення коштів може стати шляхом їх вирішення.

Дослідження, проведені науковцями в галузі фінансування інноваційної діяльності, дають змогу зрозуміти, що фінансова підтримка інновацій відбувається, передусім, за рахунок власних коштів підприємств. Прибуток займає основне місце у складі власних фінансових ресурсів. Залишаючись у розпорядженні підприємства, він формує переважну частину його фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу, а отже, збільшення ринкової вартості підприємства.

© Антібура О. А., 2020

Під впливом умов ринку визначаються пріоритетні напрями використання прибутку. З мірою надходження чистий прибуток підприємства стає основою фінансування НДДКР, освоєння та впровадження нової техніки, модернізацію вже існуючого обладнання, вдосконалення технології та організації виробництва, підвищення якості товарів і послуг.

Фінансування інноваційного розвитку підприємств практично неможливе без методів державної підтримки, які мають враховувати вітчизняний і зарубіжний досвід. Державне фінансування інновацій здійснюється в таких формах, як фінансова підтримка високоефективних інноваційно-інвестиційних проєктів, фінансування цільових програм, фінансування проєктів у рамках державних зовнішніх позик.

На жаль, зважаючи на сьогоднішні економічні реалії, розраховувати на відчутну бюджетну підтримку фінансування інноваційної діяльності досить складно. Тому для більшості вітчизняних підприємств головним джерелом стимулювання нововведень є власні кошти та іноземні інвестиції. Іноземні інвестори в змозі спрямувати економіку України на достатньо високий інноваційний рівень. Проте реальні обсяги іноземних інвестицій залишаються низькими, а їхня структура свідчить далеко не про інноваційний характер, що пов'язано з нестабільною політичною ситуацією у країні та значними проріхами у податковому законодавстві.

До позикового виду фінансового забезпечення інноваційної діяльності можна віднести й лізинг як засіб активізації інноваційної діяльності з метою технологічного розвитку, реалізації продукції та науково-технічних досягнень. За допомогою лізингу підприємства зі значними фінансовими труднощами, не маючи змоги придбати належне обладнання, можуть отримати його за допомогою лізингу на вигідних умовах. Такий вид фінансування є широко розповсюдженим у всьому світі та є одним з методів одержання інвестицій у вигляді сучасного устаткування.

Новою формою фінансування інноваційної діяльності в Україні є франчайзинг і венчурне фінансування. Франчайзинг дає змогу залучення капіталу одразу декількох інвесторів і є доцільним при тиражуванні наукомісткої продукції з залученням великого капіталу. Окрім фінансових ресурсів, при франчайзингу інноваційні підприємства можуть отримувати також нематеріальні активи. Особливістю франчайзингу для фінансового забезпечення інноваційної діяльності є поєднання в ньому переваг кредиту та лізингу. При використанні венчурного капіталу інвестори фактично виступають замовниками майбутніх нововведень, а в разі їх успішної реалізації – як співвласники новоутвореної фірми. Венчурне фінансування виконує роль попередньої оплати витрат виконання замовлень на новацію. Ця оплата не повертається, з неї не утримуються відсотки. Тому вкладені кошти перестають бути позикою, а відсоток припиняє виконувати функцію «ціни капіталу». В подальшому венчурне фінансування може стати одним із пріоритетних напрямів підтримки інноваційної діяльності.

Для виконання поставлених завдань необхідно забезпечити якнайбільше надходження грошових коштів, механізм їх нагромадження та вкладання в інноваційні проєкти, а також систему контролю за ефективністю використання та повернення коштів. Інакше кажучи, слід вирішити цілий ряд проблем, які допоможуть у вирішенні поставлених задач. Це потребує проведення аналізу механізму фінансування інноваційної діяльності на рівні джерел, форм і методів фінансування, а також розробки рекомендацій стосовно вдосконалення системи економічного стимулювання в умовах ринку для оптимального пристосування її до динамічних умов життя.

Проаналізувавши проблеми фінансування інноваційної діяльності в Україні, автори дійшли висновку, що для України характерний брак фінансових ресурсів, необхідних для підтримки наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок. Корпоративний сектор досить неохоче включається у фінансування інноваційних проєктів. Водночас обмеженість бюджетних асигнувань для суттєвої підтримки інноваційної діяльності підприємств зумовлює необхідність створення привабливих умов для потенційних інвесторів, як вітчизняних, так і іноземних.

Також слід зазначити, що головними проблемами фінансування інноваційної діяльності українських підприємств залишаються: недосконалість нормативно-правової бази; недостатнє фінансування зі сторони приватного сектора; відсутність механізму перерозподілу інвестиційних ресурсів населення на користь інноваційного сектора; несприятливий інвестиційний клімат для іноземних інвесторів та ін.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // Офіційний вісник України. 2002. № 31. URL: http://www.zakon1.rada.gov.ua. **2.** Вівчар О. Й., Паранька Н. М. Інноваційна діяльність в Україні та напрямки її розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2011. Вип. 21.9. С. 183–187. **3.** Гвоздю С. Ю. Зарубіжний досвід активізації інноваційної діяльності на підприємствах. НУ «Львівська політехніка». 2011. № 9. С. 130–131.

4. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент : підручник. Київ : Знання, 2011. 423 с. **5.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

САМОСТІЙНА РОЗРОБКА САЙТУ LANDING PAGE

УДК 004.9

Байрамов А. Р.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуті основні види web-сайтів, їх значення, а також для якої мети вони слугують. Крім аналізу видів web-сайтів, у статті було досліджено самостійну розробку сайту.*

Ключові слова: *сайт, web-сайт, самостійна розробка, види web-сайтів.*

Аннотация. *В статье рассмотрены основные виды web-сайтов, их значения, а также для какой цели они служат. Помимо анализа видов web-сайтов в статье была изучена самостоятельная разработка сайта.*

Ключевые слова: *сайт, web-сайт, самостоятельная разработка, виды web-сайтов.*

Annotation. *The article discusses the main types of Web sites, their meanings, and also for what purpose they serve. In addition to analyzing the types of Web sites, the article examined the independent development of the site.*

Keywords: *Website, Web-site, self-development, types of Web sites.*

Постановка проблеми. Підставою для написання цієї статті є нове покоління сайтів. У статті розглянуто один з процесів розробки сайту – самостійна розробка веб-сайтів. Існують і інші процеси розробки сайту, але проблема в тому, що якість цих розробок значно менша, ніж якість самостійної розробки сайту.

Метою статті є аналіз самостійної розробки сайту а також дослідження основних видів web-сайтів.

Самостійна розробка сайту вважається найбільш творчим і вільним, але і найбільш трудомістким процесом. Написання сайту або веб-додатків вимагає серйозних знань не тільки самих мов програмування, але і розуміння архітектури, бізнес-процесів клієнта і багато чого іншого. Самостійна розробка дозволяє створювати проєкти будь-якої складності і з будь-яких побажань клієнта [2].

Розробка більшості повноцінних сайтів сьогодні бачиться так:

1) планування сайту;

2) визначення цілей і завдань web-сайту;

3) вивчення цільової аудиторії;

4) створення технічного завдання (ТЗ);

5) розробка схеми web-сайту;

6) створення макетів дизайну;

© Байрамов А. Р., 2020

7) верстка;

8) програмування;

9) тестування;

10) здача проєкту клієнтові.

Важливість планування сайту. Занадто багато розробників, не витрачаючи часу, не обдумавши, відразу починають приступати до практичної частини розробки web-сайту. Потім вони стикаються з безліччю проблем. Справа в тому, що швидкість і неуважність на етапі планування призводить до непередбачених помилок, через які доводиться міняти частину роботи.

Якщо ж не поспішати і продумати проєкт до початку розробки, як правило, вдається вгадати деякі з можливих помилок. Відповідно, розробляється такий план, щоб під час виконання практичної частини помилок не було. Завдяки цьому етапу в перспективі економляться і час, і гроші.

Цілі і завдання web-сайту. Створення сайту – досить великий проєкт. Навіть якщо ресурс невеликих розмірів, він може зіграти істотну роль у розвитку бізнесу, а тому навіть для односторінкового сайту потрібен великий обсяг робіт і ретельне опрацювання всіх деталей. При створенні великого проєкту головне – окреслити цілі.

Вивчення цільової аудиторії. Перш ніж визначити, яку форму прийме сайт, потрібно подумати над такими питаннями:

Для кого призначений веб-ресурс?

Які переваги потенційних клієнтів?

Чи можна з ними підтримувати зв'язок за допомогою електронної пошти?

Це далеко не повний список питань, на які слід знайти відповідь до початку розробки. Його можна розширити відповідно до тематики майбутнього ресурсу.

Створення технічного завдання (ТЗ). Вкрай важливий етап. Похибки тут неприпустимі, оскільки вони можуть проявитися на будь-якому етапі і в підсумку відкинути проєкт далеко назад. І потім доведеться починати спочатку.

У ТЗ прописуються основні вимоги до проєкту, його можливості та спосіб роботи. На його основі можна зробити десятки і сотні сайтів з різними візуальними параметрами.

Схема web-сайту. Для наочності створюється прототип, щоб замовник побачив розташування елементів і навігацію. Остання вимагає особливої уваги. Занадто багато сайтів створюються без урахування зручності навігації. Потрапляючи на веб-сторінку, клієнт не здогадується, як йому отримати доступ до необхідної інформації. Чому, наприклад, так багато людей люблять продукти Apple? Тому що вони інтуїтивно зрозумілі. Користувач при першому ж контакті з продуктом Apple розуміє, як ним користуватися.

Створення макетів дизайну. Етап розробки дизайну сайту відповідає за візуальну складову ресурсу:

- колір;
- гарнітуру;
- елементи;
- деталі;
- фішки.

Варто розуміти, що дизайнер в першу чергу забезпечує зручність інтерфейсу, а не красу і креативність, як багато хто вважає. Це означає, що всі елементи на сторінці повинні бути розташовані таким чином, щоб користувач без проблем міг знайти і скористатися ними. За допомогою розташування інформаційних блоків дизайнер управляє увагою відвідувача, демонструє йому те, що він повинен або хоче побачити в цей момент (це особливо актуально для односторінкових сайтів).

Верстка. Після завершення роботи дизайнер відправляє макет на затвердження замовнику і тільки потім передає на адаптивну верстку. Вона має на увазі переклад ескізів в HTML, тобто адаптацію зображення сайту під будь-який браузер і пристрій (ПК, планшет, смартфон та інші гаджети).

Це як раз той випадок, коли «сім разів відміряй, один відріж». Краще 7 разів промальовувати дизайн сайту і один – його зверстати в HTML, ніж відправити на верстку перший же варіант, а потім нескінченно вносити правки і переверстувати.

Програмування. Програмування потрібно для більш складних сайтів (інтернет-магазин, державні сайти). Програміст – це той, хто все зроблені дизайнером і зібрані верстальником атрибути сайту прописує певною мовою програмування.

Іноді етап верстки та програмування з'єднують в один, якщо проєкт не вимагає ніяких втручань.

Тестування. Незважаючи на те, що після кожного етапу розробки ресурс перевіряють на предмет помилок у певному елементі, без фінального тестування не обійтися. Недоробки під час тестування виявляються самі різні. Головне, їх усунути до здачі проєкту замовнику.

Як правило, для тестування і демонстрації сайт розміщують на спеціальному майданчику. Пізніше, коли вже всі погрішності усунені, проєкт з усіма файлами переносять на його постійне місце в Інтернеті – хостинг.

Здача готового проекту клієнтові. Важлива ознака якісного ресурсу – зручна адміністративна панель. Це означає, що сайт повинен піддаватися максимально гнучкому налаштуванню без доробок на програмному рівні. При передачі готового проєкту фахівці навчають замовника роботі з адміністративною панеллю, а також з сервісами збору статистики. Після цього замовник може повністю самостійно публікувати новий контент, створювати сторінки, розміщувати товари тощо.

Коли розробляється сайт з нуля, існує одна дуже важлива перевага: при розробці інших подібних проєктів, необов'язково буде знову все створювати з нуля, можна буде скористатися готовими напрацюваннями і значно прискорити для себе процес.

Перед початком розробки сайту треба визначитися, який web-сайт створюється. Існують кілька видів web-сайтів [1]:

1) Landing Page;

2) Multi Landing;

3) Промо-сайт (презентація);

4) Сайт-візитка;

5) Сайт-галерея (портфоліо);

6) Сайт-вітрина (каталог);

7) Інтернет-магазин;

8) Корпоративний сайт;

9) Блог або влоги.

Landing Page. Лендінгем Пейдж, також його називають цільова або посадкова сторінка. Це лише одна сторінка сайту з формою заявки. Може бути короткою або досить довгою. Підходить для акцій, спеціальних пропозицій або 1–4 товарів / послуг [3].

Multi Landing. Мультілендінг – це динамічний Landing Page, на якому автоматично підставляються різні дані залежно від запиту, потреб, регіону, статі або віку користувача. Підходить при активному використанні реклами в пошукових системах, соціальних мережах тощо.

Промо-сайт (презентація). Створюється для реклами і просування одного або групи товарів і послуг. Завжди робиться з індивідуальним неповторним дизайном, який повинен привернути увагу і відкластися в пам'яті. Обсяг сайту від 3 до максимуму 10 сторінок (про компанії, послуги, товари, контакти).

Сайт візитка. Чітка і найважливіша інформація про компанію та її товари / послуги. Обов'язкова наявність всіх контактних даних. Сайт має приблизно 3–5 сторінок.

Сайт-галерея (портфоліо). Це теж сайт-візитка, але тільки з вбудованою в нього фотогалереєю. Ідеально підходить творчим особистостям (художникам, фотографам і дизайнерам). Також застосовується тими, хто робить продукцію під замовлення, від тортів до кованих виробів. Останнім часом став популярний для салонів краси, які викладають в портфоліо свої роботи з манікюром, зачісками тощо.

Сайт-вітрина (каталог). Ще один різновид сайту-візитки, але вже з вбудованим в нього каталогом товарів або послуг. Якщо товарів багато, то каталог ділиться на розділи і навіть підрозділи. У каталозі міститься докладна інформація, картинки, характеристики, ціни або функція завантаження прайс-листа.

Інтернет-магазин. Це сайт-вітрина з можливістю онлайн-оплати покупок. Крім впровадження функціоналу оплати, повинна бути зручний кошик і особистий кабінет покупця для відстеження статусу своїх замовлень. Часто зустрічаються і такі функції, як вибір способу доставки, промо-коди або купони на знижку. Для власника такого сайту важливо мати можливість зручного додавання нових товарів і поновлення цін.

Корпоративний сайт. Багато хто плутає це поняття з сайтом-візиткою або з іншими сайтами, що містять інформацію про компанію. Це складний портал фірми, на якому можуть розміщуватися новини, статті, вакансії, портфоліо, каталоги і прайс-листи. Але і це не все, відмінною рисою сайтів цього типу є різні розділи для клієнтів, партнерів і звичайних відвідувачів, а також закриті розділи для різних груп співробітників (корпоративні форуми, особисті кабінети тощо).

Блог або влоги. Web-сайт складається зі статей (блогів), що регулярно додаються, відеозаписів (влоги). Може бути на одну вузьку тематику або мати різні розділи. Зазвичай є можливість коментування кожного запису (поста). Може існувати окремо або бути частиною інших типів сайтів (візитка, портфоліо, каталог або інтернет-магазин).

Висновки. Було проаналізовано основні етапи розробки сайту, а також досліджено основні види веб-сайтів. На наш погляд, кращий метод розробки сайту – це самостійна розробка сайту, оскільки цей процес є одним з творчим процесом в розробці сайту. Так, доведеться витратити більше часу і фінансів, але в результаті цей сайт окупить усе.

Науковий керівник – канд. техн. наук, доцент Макаренко Г. М.

Література: 1. Какие бывают сайты – виды веб сайтов и их классификация. URL: https://webseo.kz/blog/vidy-sajtov#landing-page. **2.** Современные методы создания сайта, о которых надо знать. URL: https://webformyself.com/metody-sozdaniya-sajta/. **3.** Что такое лендинг пейдж. URL: https://tilda.education/courses/landingpage/understanding-main-principles/.

ECONOMIC SECURITY – NEW APPROACHES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

UDC 338.43(477):339.9

E. Baleyko

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article is devoted to the analysis of economic relations between states, the general character of the relations between them and establish economic security as a concept which cannot be neglected anymore. The article aims to identify and analyse the effects of globalization on economic security and the new approaches it takes in this context.*

Keywords: *security, economy, globalization, policies.*

Анотація. *Розглянуто важливість економічних відносин між державами, загального характеру відносин між ними і встановлення економічної безпеки, концепцією якої неможливо знехтувати. Мета статті – виявити та проаналізувати вплив глобалізації на економічну безпеку.*

Ключові слова: *безпека, економіка, глобалізація, політика.*

Аннотация. *Рассмотрены важность экономических отношений между государствами, характер отношений между ними и установление экономической безопасности, концепцией которой невозможно пренебречь. Цель статьи – выявить и проанализировать влияние глобализации на экономическую безопасность.*

Ключевые слова: *безопасность, экономика, глобализация, политика.*

© E. Baleyko, 2020

World countries have been facing many ups and downs recently, which, in a global economy that has become more and more integrated, stimulated interest for economic security and forced its redefinition. At the same time, they encouraged the search for political prescriptions to strengthen and increase economic security in the new environment. Globalization, undermining the old definition of economic security, can be found in the centre of the new definition which needs to encompass the causal consequences of globalization and establish explicit reference criteria to account for its effects on economic security.

At present, more than ever, economic relations between states are the ones that define the general character of the relations between them. Conflicts nowadays are less about ideologies and taking over state power, and more about the fight to control or obtain resources, controlling territories rich in mineral resources and other valuable goods or routes on which they are brought on the market.

Economic security is not a new concern for the government, economic instruments being part of the statecraft set of instruments for a long time now, a means to influence other states and their policies. International relations analysts that have always acknowledged weapon power did not succeed in reaching a consensus on the importance, usefulness and definition of economic statecraft. Realists contested the usefulness and power of economic statecraft with respect to the normalization of international relations.

The process of globalization, the movement towards a global economy with respect to the sector of goods, services and capital turns the integration of the economic dimension in national security policies into a need. Last but not least, economic performance is the one that mostly determines the military capabilities of a country and the citizens' welfare.

Starting from Baldwin's statement who claimed that security is a confusing concept, thus requiring further clarification, we may say that economic security is also a controversial concept, with political influences, yet its existence itself in a capitalism system was questioned, given the fact that agents need to be unsure on the market, otherwise the market would be inefficient [1].

Buzan states that economic security is related to the access to resources, finance and markets which are needed to support acceptable wealth and power levels in the state. Furthermore, Tsereteli, with a similar approach, points out that the concept of economic security refers to long-term security of the access to economic opportunities in markets and resources such as people (human capital), capital, energy, water, technology and education. This concept is critical for individuals and nations, only free people being able to build free societies, their freedom drawing on the individuals' economic security. Long-term internal stability of each state is the key factor for national security. However, there is no stability without economic growth and opportunities for natural persons to freely choose economic activities [2].

Still, from the viewpoint of nation overall, economic security has a wider sense; thus, the role of economy within national security can be regarded from a macroeconomic and microeconomic perspective. From a macroeconomic viewpoint, the problematic addresses budget and diminution of shortfall. The microeconomic perspective focuses on ensuring general wealth conditions to people and the support of other components of national security. Economy lies at the basis of each of them by the supply of funds, human resources and other, capital, products, not to mention culture and an inspiring economic model.

In the past years economic, social, political and technological developments stressed insecurity worldwide. World economy became more integrated and more unstable. The increase of global interdependency leads to the increase of vulnerability in economies, whereas a higher economic specialisation induced by commerce (based on the "comparative advantage" principle) sometimes implies painful adjusting from the part of workers and communities which inevitably produce insecurity. Moreover, there has been a high increase of capital flows which became more volatile. Simultaneously, developing countries face superior and more volatile capital flows and their capacity to face them via controls and restrictions was constantly damaged. The financial market recorded a considerable integration which affected the autonomy of political decision at the national level.

In the present context, economic security refers to capital flows worldwide and capital markets and products that are the object of these flows. Through these channels, currencies may be destroyed, inflation passed on, stocks exhausted, and financial institutions destabilized.

First, governments, even the ones that sustained the traditional approach of international policy dominated by military force saw the links with global economy as strengths for national economy, technological structure and, ultimately, their military power. The ones that rejected an extended international economic exchange risked conventional military inferiority. Moreover, globalization had the effect of reducing vulnerability by diversifying suppliers and markets, and the unilateral application of economic sanctions became more difficult, thus diminishing the states' vulnerability. Furthermore, economic liberalization meant that all governments gave up part of their influence on private economic agents, thus reducing the efficiency of statecraft economic instruments.

On the long term, economic integration could also aim at a deeper transformation, leading to a redefinition of a vision on national security, a less militarised one. Globalization brought into discussion new definitions of economic security centred on two types of flows: illicit flows that are harder to control and can easily take the shape of legitimate economic transactions (terrorism, crime, pollution) and economic shocks (financial, to a great extent) that may undermine economic growth, raise inequality and threaten political stability [3].

In a globalized world with an increasing number of players on the international scene (states, multinationals and various international organizations) and a growing interdependence, the economic security it is no longer an issue that concerns the internal state policy only. To a certain extent, economic security became a factor of stability or instability regarding political-military conflicts.

Economic security does not stop at ensuring access to resources, markets and financing of military capacities or the use of economic statecraft elements. The integration and interdependencies of global economy, product and capital flows, the multitude of channels that convey economic crises, socio-economic aspects and implications of the economic sector regarding welfare, security and development of societies establish the dimensions of the concept of economic security.

Moreover, despite the process of globalization and erosion of state institutions, by the occurrence of new international actors, state institutions remain key providers of economic security. However, in light of the new international environment states need to cooperate between them, with regional and global actors and to evolve in order to face the challenges imposed by the new threats on economic security.

The process of globalization contributed to a change on the concept of economic security, not only that we have a wider and more complex approach with an increased number of involved actors but also a reconsideration of the threats. Last but not the least, the importance of economic security is given by the implications that the economic component has in the process that ensures the national security, as a generator factor and constraint element with respect to its achievement [4].

In this context, economic security became an important, dynamic and complex concept, that needs to face the challenges of the new international environment, although, the idea of economic security remains one full of «contradictions and paradoxes».

Supervisor – Senior Lecturer Gontarenko I. C.

Literature: 1. Baldwin D. A. The concept of security. *Review of International Studies*. 1997. Vol. 23. P. 5–26. **2.** Buzan B. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. London, Harvester Wheatsheaf, [1983] 1991. 198 p. **3.** Buzan B., Waver O. Security: A New Framework for Analysis. London, Lynne Rienner, 1998. 210 p. **4.** Nesadurai H. Conceptualising Economic Security in an Era of Globalisation: What Does the East Asian Experience Reveal? // CSGR Working Paper. 2005. No. 157/05 February 2005. URL: http://wrap.warwick.ac.uk/1963/l/WRAP_Nesadurai wpl5705.pdf.

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

УДК 311.33

Бойченко М. Г.

Магістрант 1 року навчання
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Актуальність аналітичної оцінки показників якості життя населення спостерігається в стратегіях міжнародних організацій, зокрема ООН, урядах провідних країн світу. Проблема підвищення якості життя населення в Україні є актуальною на сьогодні, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації як всередині країни, так і у світі.*

Ключові слова: *рівень життя, якість життя, аналітична оцінка, дохід, ВВП.*

Аннотация. *Актуальность аналитической оценки показателей качества жизни населения наблюдается в стратегиях международных организаций, в частности ООН, правительствах ведущих стран мира. Проблема повышения качества жизни населения в Украине является актуальной на сегодняшний день, особенно в условиях нестабильной экономической ситуации как внутри страны, так и в мире.*

Ключевые слова: *уровень жизни, качество жизни, аналитическая оценка, доход, ВВП.*

Annotation. *The relevance of analytical evaluation of indicators quality of life is observed in the strategies of international organizations, in particular the UN, the governments of the leading countries of the world. The problem of improving the quality of life in Ukraine is urgent today, especially in conditions of unstable economic situation both domestically and in the world.*

Keywords: *standard of living, quality of life, analytical evaluation, income, GDP.*

На сьогодні забезпечення гідного рівня життя населення стає важливим показником добробуту суспільства; важливим критерієм ефективності соціально-економічної політики держави в цілому. Єдиного підходу до визначення параметрів щодо оцінки життя населення не існує. Так, наприклад, стратегія «Європа 2020: Стратегія розумного, сталого і інклюзивного зростання» визначає три напрями оцінювання якості життя населення, а саме: розумне, стійке та інклюзивне зростання [4]. Для України процес євроінтеграції є актуальним сьогоденням. Однак на довгому шляху у напряму інтеграції до ЄС на країну чекає ряд заходів зі структурної перебудови економіки, реформування власності, демократизації суспільства, реформування майже всіх сфер державного регулювання.

За даними [2], існують домінуючі види економічної діяльності за їх внеском до формування ВВП країн, а саме: сільськогосподарський сектор, промисловий та сектор послуг. Співвідношення секторів економіки за внеском до ВВП країни наведено на рис. 1.

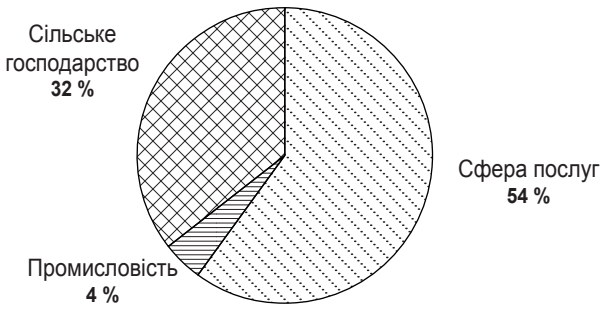

Рис. 1. **Структура розподілу ВВП за секторами економіки у 2019 р.**

Як наведено на діаграмі, сектор послуг вносить найбільшу частку у ВВП України (64 %). Далі за часткою ВВП промисловий комплекс (32 %) та сільське господарство (4 %). Отже, за структурою розподілу Україна відповідає загальносвітовому співвідношенню з незначними коливаннями. У країнах ЄС на сільськогосподарський сектор

© Бойченко М. Г., 2020

припадає близько 2 % від ВВП, частка промислового сектора коливається у межах 12–42 %, а провідним сектором є сфера послуг (58–87 %). Проте, незважаючи на відповідність міжнародним стандартам, Україні треба створювати передумови та мотиваційне середовище змін в структурі національної економіки, а також працювати над іншими показниками, що впливають на рівень та якість життя українців.

Загальноприйнятими у вивченні якості життя є також ряд індексів, що спрямовані на вивчення окремих аспектів розвитку суспільства, наприклад, Індекс людського розвитку (ІЛР), який щорічно розраховується експертами ООН для кожної країни окремо. ІЛР включає в себе три показники: Індекс валового національного доходу на душу населення, Індекс очікуваної тривалості життя та Індекс освіти.

В Україні існує система оцінки якості життя населення, яка охоплює такі етапи:

- розробка концептуальних підходів до вимірювання якості життя;
- формування системи показників;
- визначення порядку розрахунку узагальнюючих показників [5].

Спираючись на наявні статистичні дані, суспільно-політичну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як повільно зростаючу. Так, наприклад, рівень незадоволення владою зменшується з кожним роком: у 2018 році він становив 80 %, а у 2019 – 68 %. Проте частка населення, яка повністю задоволена своїм рівнем життя, в Україні сягає лише 12 % у 2018 році та 27 % у 2019 році. Однією з головних причин невдоволення населення є існуючий рівень невідповідності співвідношення цін на товари та послуги з розміром доходів населення.

В умовах відкритості економіки питання доходів населення є також основним для дослідження якості та рівня життя населення. Держава, маючи певні повноваження, повинна здійснювати регулювання доходів населення для їх стабілізації та збільшення, з метою покращення рівня життя населення [6]. У сучасній аналітичній практиці до основних складових визначення доходів населення відноситься:

- вимір розмірів і структури доходів населення на різних стадіях відтворення ВВП;
- характеристика споживчої поведінки домашніх господарств з точки зору процесів формування, розподілу, перерозподілу і використання доходів;
- вимірювання купівельної спроможності доходів населення в динаміці, а також оцінка економічного розшарування та рівня бідності.

Найважливішу роль у визначенні рівня доходів населення України відіграють оплата праці та соціальні трансферти й допомога. Так, якщо у структурі доходів українців заробітна плата за 2018 р. становила 39 %, а соціальні виплати – 36,8 %, то за 2019 р. це співвідношення склало 40,9 % та 35 % відповідно. Таким чином, за останні два роки спостерігається зростання темпу заробітної плати на 4,9 % та зниження соціальних виплат на такий же відсоток.

За даними Державної служби статистики, за останні 5 років середня заробітна плата збільшилася на 7147 грн, а пенсії – на 1120 грн. Порівняльну оцінку показників динаміки наведено на рис. 2.

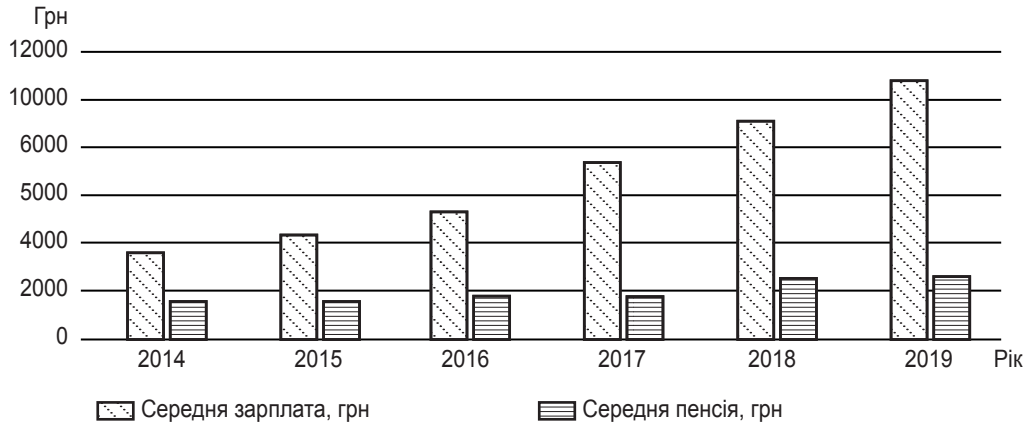

Рис. 2. **Динаміка змін показників середньої заробітної плати та середньої пенсії по Україні**

Незважаючи на позитивні зрушення, що наведено на рис 2, має місце однозначне зростання цін на товари та послуги. Якщо за останні 5 років громадяни країни витрачали 55 % своєї заробітної плати на продукти харчування, то станом на 2019 р. ця позначка сягнула 85 %.

Загалом якість та рівень життя населення прямопропорційно залежать від багатьох чинників як розвитку світового суспільства, так і розвитку країни в цілому. Оцінити стан розвитку тієї чи іншої галузі в державі, а також

розробити стратегію управлінських рішень щодо поліпшення ситуації дає змогу система оцінюючих характеристик, що будується на досвіді розвинутих країн світу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Серова І. А.

Література: 1. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org. **2.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **3.** Статистика : навч. посіб. / за ред. О. В. Раєвнєвої. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2011. 504 с. 4. Попова Т. Л. Рівень та якість життя населення України як показник дієвості соціальної державної політики. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Popova.pdf. **5.** Бесчастна Д. О., Овчаренко К. С., Ткаченко І. О. Статистична оцінка диференціації населення України за рівнем його доходів у сучасних умовах. *Економіка і фінанси.* 2014. № 5. С. 15–21. **6.** Еллан М., Іванов І. Розширення Євросоюзу // Україна на шляху європейської інтеграції : наук.-практ. зб. Київ : Мінекономіки України, CDG, 2009. С. 39. **7.** Serova I. The issue of the correct evaluation of economic growth. *Економіка розвитку.* 2016. № 4 (80). С. 63–71.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ ТА З УКРАЇНИ

УДК 338.001.36

Борисова Г. Р.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено стан і рівень залучення іноземних інвестицій в економіку України. Проведено порівняльний аналіз структури прямих іноземних інвестицій в Україну та з України.*

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, темп зростання, структура, галузь економіки.*

Аннотация. *Исследовано состояние и степень привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины. Проведен сравнительный анализ структуры прямых иностранных инвестиций в Украину и из Украины.*

Ключевые слова: *прямые иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, темп роста, структура, отрасль экономики.*

Annotation. *The article studies the state and extent of attracting foreign investment into the Ukrainian economy. A comparative analysis of the structure of foreign direct investment in Ukraine and from Ukraine is carried out.*

Keywords: *foreign direct investment, investment attractiveness, growth rate, structure, industry.*

© Борисова Г. Р., 2020

У сучасних умовах Україна знаходиться в умовах економічної кризи, яка призвела до відтоку грошових коштів, зменшення темпів промислового виробництва, падіння споживчого попиту та зростання безробіття у багатьох видах економічної діяльності. Водночас упродовж останніх років рівень привабливості України для іноземних інвесторів також знаходиться на низькому рівні, що пояснюється значним тиском на бізнес державних структур, наданням преференцій «обраним» компаніям, складним адмініструванням податків.

Низький рівень інвестиційної активності іноземних інвесторів негативно впливає як на ступінь розвитку окремих видів економічної діяльності, так і на економіку України в цілому. Певні покращення у сфері залучення іноземних інвестицій спостерігалися у зв'язку з підготовкою та проведенням Євро-2012. Організаційні заходи включали будівництво спортивних споруд та об'єктів інфраструктури, підготовку персоналу для обслуговування туристів.

Слід зазначити, що представлені заходи мали короткостроковий ефект та позитивно вплинули, у першу чергу, на економіку міст України, які приймали чемпіонат Європи з футболу, водночас інші райони та регіони не мали достатньо коштів для розвитку. Вищезазначені фактори потребують створення умов відносно покращення інвестиційного клімату в Україні з метою збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій, що дозволить реалізувати заходи щодо структурних перетворень в економіці, технологічного переозброєння та підвищення конкурентоздатності вітчизняної економіки як в цілому, так і за окремими видами економічної діяльності.

Отже, активізація інвестиційної діяльності стає одним із пріоритетних завдань, що вимагає невідкладного вирішення на всіх рівнях господарювання. Без розв'язання цієї проблеми стають неможливими перспективи оновлення виробництва на якісно новому рівні, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоздатної економіки світового рівня.

У процесі економічного відтворення прямі іноземні інвестиції виконують багато важливих суспільних функцій, сприяючи певній трансформації галузевої структури економіки країни та притаманних їй відносин власності. Ці процеси відображуються в диференціації прямих іноземних інвестицій за галузями національного господарства та країнах-донорах інвестицій.

В Україні іноземні інвестиції є визначальною передумовою розвитку національної економіки та важливим індикатором умов підприємницької діяльності, саме тому виникає необхідність зосередити увагу на питаннях дослідження іноземного інвестування [1]. Особливої гостроти проблеми іноземного інвестування набувають саме зараз, коли українське суспільство, а не лише національна економіка, опинилось у стані загострення та поглиблення кризових явищ.

В умовах розвитку сьогодення українську економіку майже на 50 % можна визначати як «тіньову», причина якої полягає в слабкості державних інститутів і законодавчої системи. Несприятливий інвестиційний клімат в Україні включає в себе адміністративні перешкоди, складну систему ліцензування, високий рівень оподаткування і реструктурні функції податкової адміністрації. З огляду на це, у світі є більш привабливі для інвесторів країни, ніж Україна, тому і МВФ прогнозує зниження потоку інвестицій до країн Східної Європи.

Стан залучення прямих іноземних інвестицій в Україні значно ускладнює інвестиційну діяльність, оскільки наявний обсяг вкладень не забезпечує передумов економічного зростання і навіть повноцінного відтворення їх наявного стану. На інвестиційну привабливість значно впливає не лише загальний стан економіки країни, а й умови ведення бізнесу, зокрема, ступінь втручання держави та рівень корупції. За останні 10 років обсяг інвестицій із країн ЄС значно збільшився, щодо країн СНД спостерігається значне скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій. При цьому перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні здебільшого визначаються обсягами та структурою вже накопиченого в країні іноземного капіталу. Зміну інвестиційного клімату найбільш наочно демонструє динаміка інвестицій, особливо прямих іноземних інвестицій, яка вважається індикатором зміни рівня довіри та рейтингу країни [1].

Економічна активність іноземних інвесторів в Україні незначна. Так, у 2019 році в економіку України іноземними інвесторами з 76 країн світу вкладено 1630,4 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) [2]. Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на кінець 2019 року становив 32291,9 млн дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Станом на кінець 2017 року найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,1 % та підприємств промисловості – 27,3 % [2].

За даними Державної служби статистики України, був проведений аналіз темпів зростання прямих інвестицій в Україну та з України за 1995–2019 рр. (рис. 1, рис. 2) [2]. Були розраховані ланцюгові темпи зростання за формулою [4]:

$$T_{зл} = y_i / y_{(i-1)}.$$

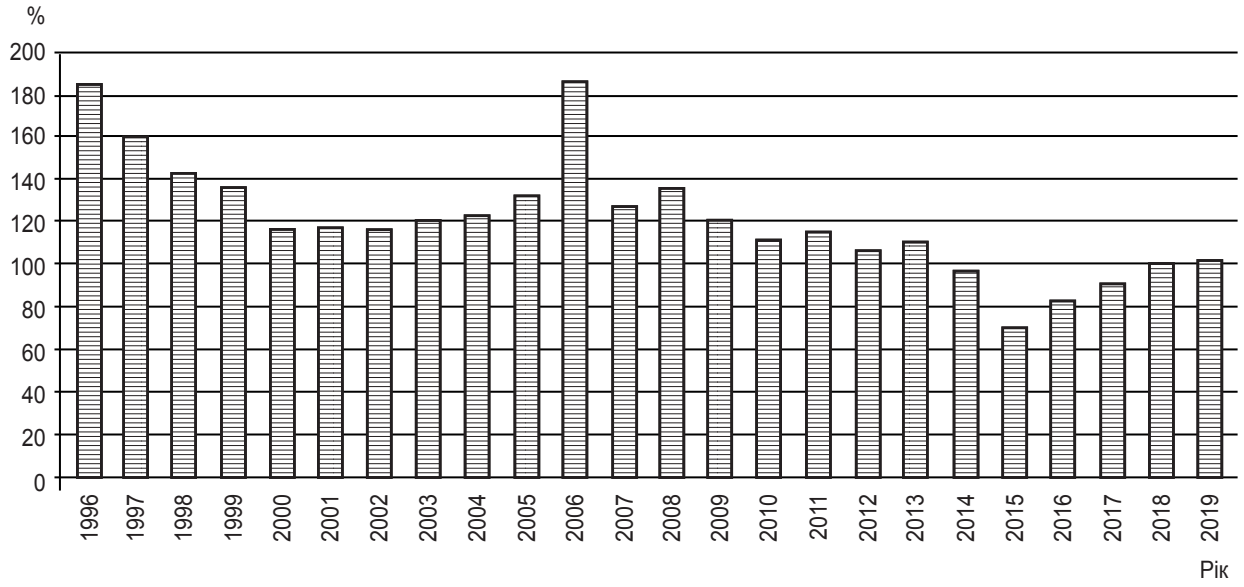

Рис. 1. **Темпи зростання прямих іноземних інвестицій в Україну**

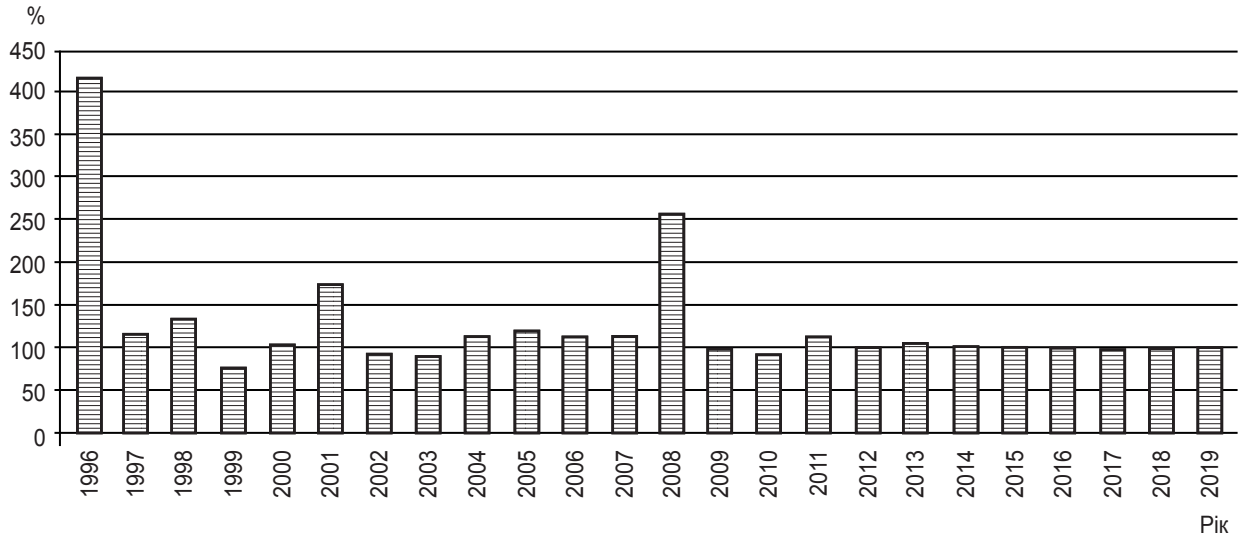

Рис. 2. **Темпи зростання прямих іноземних інвестицій з України**

Таким чином, з рис. 1 та рис. 2 видно, що найбільший темп зростання інвестицій в Україну був у 2005 році, а найменший – у 2014 році. Інвестиції з України мають найбільший показник у 1996 та 2008 роках, а найменший – у 1999 році. Виходячи з цього можна зробити висновок, що найбільше надходження інвестицій було у 2012 році у зв'язку з Чемпіонатом Європи з футболу. Спад інвестицій почався з 2014 року у зв'язку з політичною кризою на Сході країни. На 2018 рік надходження інвестицій залишається стабільно низьким, що викликано також наслідками політичної нестабільності в країні.

Надходження інвестицій за перше півріччя 2019 року становило $1,67 млрд, вилучення – $0,98, однак більшу частину приросту забезпечила курсова різниця через зміцнення гривні – $1,14 млрд [3]

У галузевому розрізі найбільше зростання іноземних інвестицій зафіксовано у фінансовій та страховій діяльності – $828,6 млн, добувної та переробної промисловості – відповідно $266,4 млн і $235,4 млн, операції з нерухомим майном – $225,8 млн, професійної, наукової і технічної діяльності – $161,8 млн, а також в оптовій та роздрібній торгівлі – $146,9 млн. Водночас у діяльності в сфері адміністративного та допоміжного обслуговування відбулося зменшення таких інвестицій на $248 млн [2].

Отже, на сучасному етапі головним завданням для України є створення сприятливих умов для іноземних інвесторів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Аксьонова І. В.

Література: 1. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України крізь призму міжнародних рейтингів. URL: http://www.nbuv.gov.ua. **2.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **3.** Офіційний сайт компанії Метінвест. URL: http://www.metinvestholding.com. **4.** Статистика : навч. посіб. / за ред. О. В. Раєвнєвої. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2011. 504 с.

АНАЛІЗ СТАНУ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

УДК 658.849

Братчик А. Д.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто ключові питання функціонування електронної комерції в Україні. Досліджено динаміку торгівлі через інтернет-магазини. Описано переваги та недоліки інтернет-торгівлі. Проаналізовано основні тенденції та перспективи розвитку продажу товарів в інтернет-магазинах.*

Ключові слова: *електронна комерція, інтернет-магазин, інтернет-торгівля, товарообороті, тенденції продажу товарів.*

Аннотация. *Рассмотрены ключевые вопросы функционирования электронной коммерции в Украине. Исследована динамика торговли через интернет-магазины. Описаны преимущества и недостатки интернет-торговли. Проанализированы основные тенденции и перспективы развития продаж товаров в интернет-магазинах.*

Ключевые слова: *электронная коммерция, интернет-магазин, интернет-торговля, товарооборот, тенденции продажи товаров.*

Annotation. *The article addresses the key issues of the functioning of the e-commerce in Ukraine. The dynamics of trade through online stores is investigated. The advantages and disadvantages of online trading are described. The main trends and prospects for the development of sales of goods in online stores are analyzed.*

Keywords: *electronic commerce, e-shop, e-commerce, trade, product sales trends.*

У сучасному суспільстві дуже стрімко розвивається комерційна діяльність підприємств на підставі електронної комерції, що сприяє введенню та використанню таких нових термінів у торговельній діяльності, як електронний магазин, інтернет-магазин, інтернет-торгівля, електронні платіжні системи, електронні гроші й інші [4].

© Братчик А. Д., 2020

Сутність понять «інтернет комерція», «електронна комерція», «інтернет-магазин», «електронна торгівля» розглядаються багатьма науковцями. Так, на думку Галкіна В. В., електронна комерція – це електронна економічна діяльність, яка забезпечує повний цикл бізнес-процесів, що включають замовлення товарів / послуг, проведення платежів, доставку товарів / послуг з використанням інформаційно-комунікаційних технологій і забезпечують передачу прав власності юридичних/фізичних осіб іншим [1]. Грабауров В. А. приводить таке визначення: «Електронна комерція (Е-комерція) – це поняття, що описує процес купівлі, продажу або обміну виробів, послуг та інформації за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет» [2]. Під електронною комерцією (e-commerce) Сергеєв А. П. має на увазі будь-які форми ділових угод, при яких взаємодія сторін здійснюється електронним способом замість фізичного обміну або безпосереднього фізичного контакту, і в результаті якого право власності або право користування товаром або послугою передається від однієї особи іншій [3].

Найбільш вагомою структурною частиною електронної комерції є інтернет-магазини, під якими розуміють інтерактивні веб-сайти, які на базі новітніх технологій здійснюють рекламу товарів власного виробництва та товарів інших виробників, їх продаж, маркетинг, доставку, посередницьку діяльність, надання додаткових послуг, пропонують користувачам варіанти розрахунку, виставляють рахунки на оплату з метою максимального задоволення потреб споживача та отримання постійного прибутку власником [4].

Розглянемо основні переваги та недоліки інтернет-магазинів. Серед переваг слід виділити:

- зручність і заощадження часу покупців;
- лояльна цінова політика;
- безперервна реклама товарів і доступність до опису асортименту.

Серед недоліків інтернет-магазинів можна виділити:

- існування переліку товарів, які краще продавати в звичайних магазинах;
- незручності при реєстрації на сайті перед здійсненням купівлі товарів;
- незручності в системі оплати товарів в інтернет-магазинах, яка припускає оплату через електронні гроші.

Незважаючи на вказані недоліки, інтернет-торгівля продовжує розвиватися. Дослідження динаміки та структури електронної комерції проводять багато аналітичних вітчизняних і зарубіжних компаній, серед яких лідером є GfK Ukraine. За дослідженнями GfK Ukraine в Україні понад 20 млн постійних інтернет-користувачів, з яких 36 % регулярно купують товари через Інтернет [5]

Дослідження GfK показує [5], що найактивнішими онлайн-покупцями є жителі великих міст, найактивніші з них – жителі Києва та області, при цьому чоловіки і жінки купують онлайн практично порівну: 48 % і 52 % відповідно. Найчастіше в Інтернеті роблять покупки люди з повною вищою освітою у віці 26–35 років, 51 % яких вважає, що робити покупки зручніше через додатки, які спеціально встановлюються на мобільні пристрої.

Серед категорій товарів жінки частіше купують косметику, одяг, товари для дітей, аксесуари, а чоловіки – цифрову техніку і товари для автомобілів. При цьому 65 % онлайн-покупців здійснювали в мережі за останній рік від 5 до 20 покупок, а 18 % – більше 20 покупок.

Найпопулярнішими категоріями товарів серед споживачів у мережі є побутова техніка і електроніка (смартфони, планшети, ноутбуки), включно з аксесуарами (клавіатури, мишки тощо), і дрібна побутова техніка (міксери, фени, праски тощо). Другою категорією товарів за популярністю є одяг; далі йдуть косметика і парфумерія, взуття, аксесуари і подарунки. Найменш популярними товарами, які купують через Інтернет, є найдорожчі товари – автомобілі та нерухомість, хоча, як показують дослідження активності відвідувачів сайтів, дуже багато людей підбирають собі автомобіль або квартиру саме через Інтернет.

Дослідження також показують, що, вибираючи конкретний інтернет-магазин, споживачі насамперед дивляться на ціну (обирають найменшу) – це важливо для 57 % онлайн-покупців. Далі йдуть позитивний досвід покупки в цьому інтернет-магазині (48 %) і наявність потрібного товару (47 %) [5]

Аналіз інтернет-торгівлі показує, що українська електронна комерція є перспективною сферою. Найпопулярнішими інтернет-магазинами серед українців у 2019 році були: Rozetka.ua – 44 %, Алло – 9 %, Той самий магазин – 7 %, Comfy – 6 %, Цитрус – 5 %, Ельдорадо – 5 %, Мобиллак та Фокстрот – по 4 %, 5 OK, MOYO та Repka.ua – по 2 %, Stylus і Сокол – по 1 %, на категорію «Інші магазини» припадає 8 % [5].

Дослідження показують, що чим більш розвинена економіка країни, тим більше в ній обсяг ринку онлайн-торгівлі і його відсоткова частка в роздрібній торгівлі в цілому. У світовому масштабі ніша інтернет-торгівлі, за підсумками 2017 р., зросла на 16 % (до 1,5 трлн дол.), за підсумками 2018 р. – на 14–15 %.

Товарооборот на ринку інтернет-торгівлі в Україні сьогодні становить приблизно 65 млрд грн. Витрати продавців на рекламу становлять 9,5 млрд грн, поштові оператори на доставці товарів, куплених в інтернет-магазинах, отримали 2,6 млрд грн, дохід посередників на онлайн-оплатах склав 0,8 млрд грн [5].

Динаміка обсягу інтернет-торгівлі в Україні у млрд дол. США наведено на рис. 1.

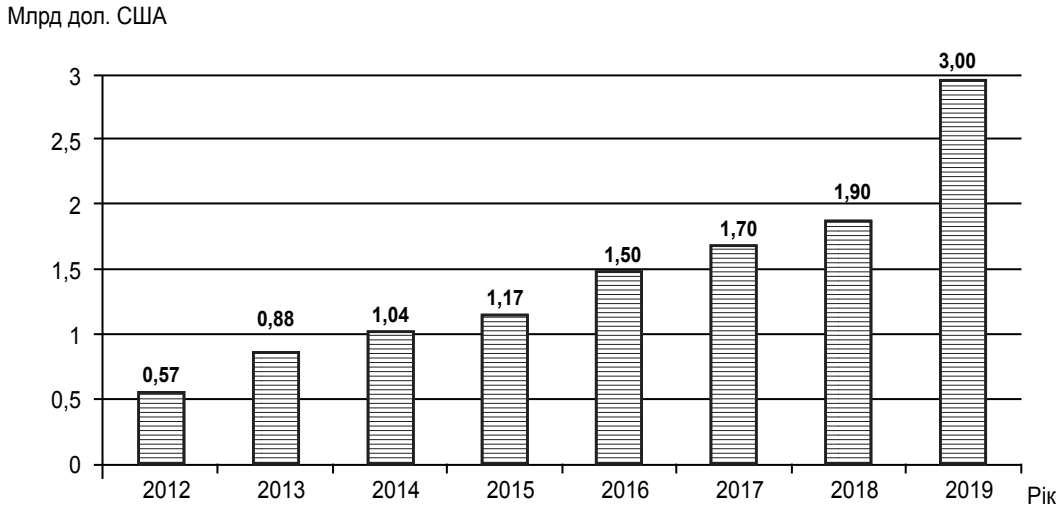

Рис. 1. **Обсяг інтернет торгівлі в Україні за роками, млрд дол. США**

Як видно з рис. 1, інтернет-торгівля у 2019 році порівняно з 2012 роком значно виросла (майже в 5 разів) і для України розвиток інтернет-торгівлі має великий потенціал. Онлайн-торгівля, безготівкові платежі в інтернеті і криптовалюта – це світові тенденції, які активно розвиваються в нашій країні. Саме ті компанії, які зроблять акцент на застосуванні цих тенденцій, будуть визначати майбутнє українського бізнесу. Так, для того, щоб цьому процесу нічого не перешкоджало, необхідна державна підтримка, розвиток інфраструктури інтернет-торгівлі та забезпечення особистих даних клієнтів і прав інтелектуальної власності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Аксьонова І. В.

Література: 1. Галкин В. В. Основы предпринимательской деятельности : учеб. пособие. Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. 283 с. **2.** Грабауров В. А. Электронный бизнес : учеб. пособие. Минск : БГЭУ, 2007. 211 с. **3.** Сергеев А. П. Как создать свой интернет-бизнес: краткое руководство. М. : ДИАЛЕКТИКА, 2008. 256 с. **4.** Маловичко С. В. Аналіз сучасних тенденцій та динаміки розвитку електронної торгівлі на підприємствах України. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 71–77. 5. Інтернет торгівля в Україні

GERMAN BANKING SYSTEM AS A POSITIVE EXAMPLE FOR THE DEVELOPMENT OF THE BANKING SYSTEM IN UKRAINE

UDC 336.71(430)

I. Vasilenko

The 2-nd year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article analyzes the German banking system, its features and characteristics, highlights its works, its advantages and the way the German traditional banks may help the reforming banking system of Ukraine to avoid additional threats to the sustainable development of the Ukrainian banks, a degree of their dependence on other countries.*

Keywords: *banking sector, regulatory regime, banking institutions, risk factors, capital markets, credit institutions.*

Анотація. *Проаналізовано німецьку банківську систему, її особливості та характеристики; висвітлено її роботу, її переваги та те, як традиційні німецькі банки можуть допомогти українській банківській системі, що реформується, уникнути додаткових загроз сталому розвитку українських банків та зменшити їх залежність від інших країн.*

Ключові слова: *банківський сектор, регулятивний режим, банківські установи, фактори ризику, ринки капіталу, кредитні установи.*

Аннотация. *Проанализированы банковская система Германии, ее особенности и характеристики; освещены ее работа, ее преимущества и то, как традиционные банки Германии могут помочь реформирующейся банковской системе Украины избежать дополнительных угроз устойчивому развитию украинских банков и уменьшить зависимость от других стран.*

Ключевые слова: *банковский сектор, регуляторный режим, банковские учреждения, факторы риска, рынки капитала, кредитные организации.*

Formulation and justification of the problem. In the time of globalization it is almost impossible to avoid penetration of foreign investments into any other country [1]. It may be restricted only by government penetration. Today the presence of foreign capital in the banking system of Ukraine is believed to be a good tendency. But it has both positive and negative aspects.

The positive aspects are: the development of the domestic banking system, the introduction of new technology in banking, the level of banking system capitalization and the ensuring of its financial stability through foreign banks.

The main negative aspect is a potential loss of domestic banking system independence. That is why it is important to study the banking system of a foreign country which may influence the Ukrainian one. The German banking system is the main Ukrainian partner now. Thus, it is interesting to analyze the German banking system, to understand its features, characteristics, how it works and what are its advantages [3].

Analysis of the latest research and publications. The study of theoretical and practical issues of foreign banks influence on the banking sector of Ukraine in general and the German banking institutions in particular was carried out by different foreign and domastic researchers. Among them are: R. Elsas, J. Krahnen, R. Schmidt, J. Peterson, S. Andryushin, R. Schenin, K. Tikhomirov and others. They all came to the conclusion that the hard lessons of the global financial crisis had ensured new regulatory regime and the restructuring processes that affect the traditional banking structure and intensify the process of their mutual influence.

Previously unsolved parts of general problem. Nowadays the banking system of Ukraine is developing towards the formation of European model of universal banking institutions. An important role in this tendency plays an example of the German banking institutions.

The unsolved problem on the way of European development of the Ukrainian banking system lies in the risk factors caused by increase of investing activity. The main threat is the reduction of banking investments liquidity - a problem which German traditional banks may help to solve. However, the presence of foreign banks in Ukraine would still involve a degree of dependence on other countries. It may create additional threats to the sustainable development of the national banking system [2].

© I. Vasilenko, 2020

The aim of the article is to analyze the structure of the German banking system, understand its features, characteristics, how it works and what are its advantages, to identify the main trends and problematic aspects of its development and to indicate its influence on the banking system of Ukraine.

Presentation of the basic material. Germany has a non-discriminatory, well-developed financial services infrastructure with corporate financing. Germany's financial system consists of banking, with bank loans being the dominant form of financing for firms, small and medium-sized enterprises of a well-known German Mittelstand.

More than 36,000 of Germany's bank branches in the country accept deposits and lend to customers and trade securities. There are no credit shortages in German economy. The loan is provided at market rates to both domestic and foreign investors, and various credit instruments are available. The traditional German system had cross-ownership of shares between banks and industry. The high level of bank borrowing compared to equity financing, has allowed German banks to interfere the industry in the past [1].

German banks have negative interest rates. They place large deposits and are more dependent on lending than their counterparts in many other European countries. Competition with foreign banks disrupted lending revenues by keeping costs low thanks to an online business model. It is difficult to replace dependence on interest income with commission income in a market where customers are used to free basic banking services such as checking accounts and ATMs. «The current weak revenue situation is a big problem for the German banking sector», the Finance Ministry said in a recent statement. It is important that banks revise their business models and, if necessary, adapt them to support the positive economic development of Germany [2].

The banking sector revenues are still under threat from new entrants to the foreign market. External factors could also have a big impact on the further deterioration of Germany's banking prospects. Slowing the economy down, renewing fears of a recession in the country rising trade tensions between the US and China and the potentially significant consequences of Britain's exit from the European Union (EU) are threatening banks over the next 12–18 months, although German Commerzbank had previously forecast a slight increase in profits this year as compared with 2018 [3].

Almost all of the banks managed to maintain stability and even profitability in the crisis years. This is primarily due to their traditional business model. They have strong customer deposit capabilities and their Charter prevented them from engaging in many risk activities.

The strong role plays involvement of the government in German banking. The General view on state involvement in banking is that state-owned banks are inefficient, have, corruption and fraud. Recent German banking system showed a slightly different situation. The presence of small regional banks has a positive impact on the development of the local economy, but government-funded banks reduce financial constraints and stabilize banking system. With regard to the overall structure, the German banking system consists of three main elements-private commercial banks, public sector banks and cooperative banks, differing in legal form and ownership structure [3].

Private commercial banks represent the largest segment by assets, accounting for 40 % of total assets in the banking system. An important feature of private banks is that they compete sharply not only with banks of other industries, but also among themselves. Private banks play a key role for the German export economy, they participate in 88% of German exports and support almost three-quarters of the external network of the German banking industry.

The public banking sector includes savings banks (Sparkassen), Landesbanken and DekaBank, which act as the Central asset Manager of the financial group of savings banks, accounting for 26% of the total assets of banks. There are currently 385 savings banks. They are usually organized as public law corporations with local governments as their owners. Their business is limited to an area controlled by their local government and doesn't differ from that of private commercial banks. As a result of the regional banks, savings banks do not compete with each other [4].

Landesbanken were originally designed to act as Central banks for savings banks. However, in recent years, they have become increasingly involved in wholesale financing, investment banking and international banking business activities, thereby competing directly with commercial banks. Six Landesbanken are currently owned by Federal States and regional savings Bank associations [2].

A specific feature of the German banking system is the high level of development of savings banks institutions and the cooperative sector and their importance in the banking sector and the economy as a whole. In a modern market economy with a division of labor, the banking system is of great importance due to the links of this system with all sectors of the economy. The most important tasks of banks are to ensure uninterrupted turnover of cash and capital, to ensure the necessary financing of industrial enterprises, as well as the state budget and private enterprises.

The undoubted success of the German banking system attracts the attention of foreign colleagues. Commercial banks of the country not only maintain contacts with foreign banks, but also receive useful information about the current state of affairs and development trends for their activities [4]. Only a smaller proportion of all German banks, accounting for even half of total banking assets, are private and at the same time exclusively profit-oriented. State-owned banks have

a mandate to support the local or regional or national economy. In the case of cooperative banks, the dominant goal is not to maximize the profitability of banks, but to support the business of their members.

Almost all German banks are universal banks. They offer at least some services that can be classified as commercial and investment banking services. The predominance of the universal banking model is based on German banking legislation and is consistent with the traditions of German banks and the expectations of their customers to receive all banking services from one institution. Traditionally, the presence of foreign banks in Germany has been quite limited. Given the above features of German banking, it is not surprising that foreign banks do not want to enter the German market in any other way than buying a German Bank.

The level of concentration of banks is low by international standards, at least if individual savings and cooperative banks are considered as separate institutions. The level of profitability of banks is low by international standards, not only because of the high level of inter-level competition,

Until now, local savings and cooperative banks adhere to the so-called regional principle. This principle means that local banks belonging to the same network should not compete with each other [4].

Conclusion and the prospects for further research of direction. In the modern world, the banking system occupies a special place in the state economy. The German banking system is unique because it includes three pillars of high importance: private commercial banks, including large banks with an extensive branch network; smaller private and regional credit cooperatives; and state-owned banks (or state-owned banks), including small regional savings banks and larger Landesbanken [3].

The overall stability of the German banking system occur to its unique structure and the stabilizing role that savings and cooperative banks play for the development of the local economy due to their less cyclical lending. The main advantage of the universal German banking system is higher stability based on the effects of diversification and the associated high reliability of cash deposits [3]. These advantages may serve as a good example for the development of the Ukrainian banking system.

Supervisor – Senior Lecturer Butkovska N. O.

Literature: 1. Андрюшин С. А. Банковская система в Германии. Банковские системы : учеб. пособие. М. : Альфа-М, Инфра-М, 2011. 384 с. **2.** Elsas R., Krahnen J. P. Universal banks and relationships with firms // The German Financial System. Oxford : Oxford University Press, 2004. P. 197–232. **3.** Щенин Р. К. Банковские системы стран мира. М. : КноРус, 2010. 400 с. **4.** Тихомиров К. А. Банковские системы ведущих стран Европейского Союза. *Финансовое право*. 2013. № 7. С. 37–41.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 338.31

Величко А. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено сутність понять інвестиційного потенціалу та інвестиційних ресурсів. Проаналізовано методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу підприємства.*

Ключові слова: *підприємство, організація, суб'єкт господарювання, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний потенціал, оцінювання інвестиційного потенціалу.*

Аннотация. *Исследована сущность понятий инвестиционного потенциала и инвестиционных ресурсов. Проанализированы методические подходы к оценке инвестиционного потенциала предприятия.*

Ключевые слова: *предприятие, организация, субъект хозяйствования, инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный потенциал, оценка инвестиционного потенциала.*

Annotation. *The essence of the concepts of investment potential and investment resources is investigated. The methodical approaches to assessing the investment potential of the enterprise are analyzed.*

Keywords: *enterprise, organization, business entity, investment, investment activity, investment potential, investment potential assessment.*

Загальновідомо, що інвестиційна діяльність підприємства у всіх її формах не може зводитися лише до задоволення його поточних інвестиційних потреб, які обумовлені необхідністю заміни зношених активів або їхнього приросту у зв'язку зі змінами обсягу і структури господарської діяльності. Забезпечення стійкого положення підприємства на ринку та його економічного розвитку в довгостроковому періоді вимагає відповідної інвестиційної підтримки.

Це обумовлює необхідність створення системи управління інвестиційною діяльністю на основі науково виваженого передбачення її напрямків і форм, забезпечення реалізації загальних цілей розвитку підприємства та адаптування до умов зовнішнього мінливого середовища його функціонування. Ефективним інструментом перспективного управління інвестиційною діяльністю підприємства, підпорядкованого реалізації цілей економічного розвитку підприємства в умовах істотних змін макроекономічних факторів, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури інвестиційного ринку і, пов'язаної з цим невизначеності, є інвестиційна програма розвитку підприємницької діяльності.

Інвестиції грають дуже важливу роль у розвитку економіки будь-якої держави, тому їх правильна науково обґрунтована інтерпретація має велике теоретичне і практичне значення.

В економічній літературі інвестиції виходячи з спрямованості їх вкладення класифікуються на реальні і портфельні (рис. 1). Ця класифікація дозволяє більш наочно уявити сутність інвестицій, а також їх роль і значення для кожного господарюючого суб'єкта.

Реальні інвестиції – це інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення), в оборотний капітал і нематеріальні активи. З цього випливає, що реальні інвестиції спрямовані на збільшення свого виробничого капіталу.

Портфельні, або фінансові, інвестиції – це інвестиції в цінні папери (акції, облігації та ін.), Статутні капітали інших комерційних організацій, а також надані позики.

У статистичному обліку і економічному аналізі реальні інвестиції називають ще капіталоозворотні.

Капіталоозворотні інвестиції включають в себе такі елементи:

1) Інвестиції в основний капітал;
2) Витрати на капітальний ремонт;
3) Інвестиції на придбання земельних ділянок;
4) Інвестиції в нематеріальні активи;
5) Інвестиції в поповнення запасів матеріальних оборотних коштів.

© Величко А. С., 2020

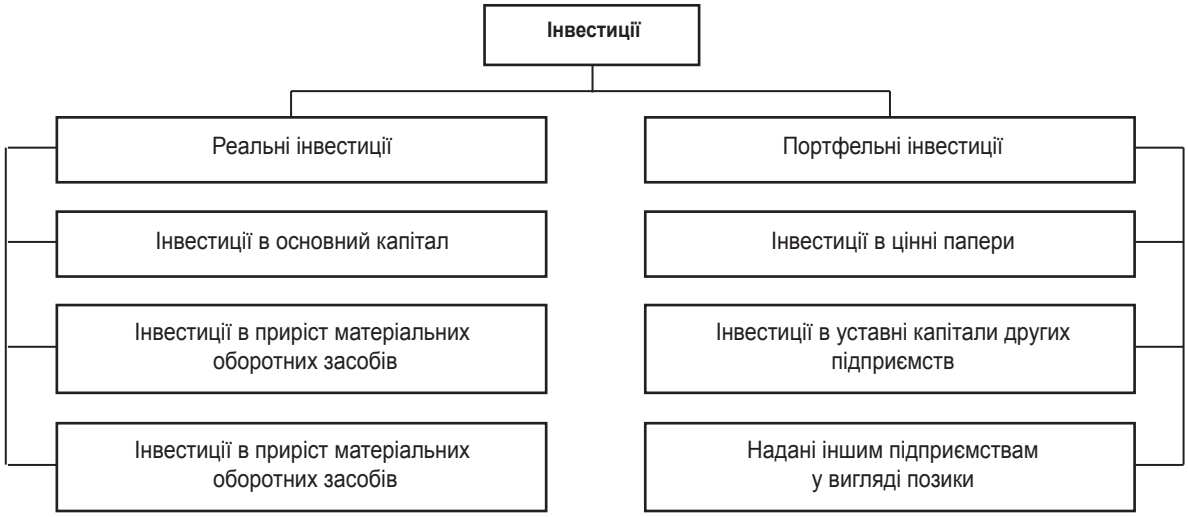

Рис. 1. **Види інвестицій**

Капітальні вкладення, як випливає з рис. 1, є найважливішою складовою частиною більш широкого поняття – реальних інвестицій.

Що стосується законодавства, то інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

Таким чином, з економічної точки зору інвестиції розглядаються як витрати на створення, розширення, технічне переозброєння основного капіталу, збільшення матеріальних запасів, залучення природних ресурсів до господарського процесу, освоєння нових видів випуску продукції тощо.

На визначення інвестицій за економічною ознакою вплинули витратний, цільовий та соціально-економічний підходи. З позиції фінансового підходу інвестиції трактують як усі види активів, що вкладаються в економічну діяльність з метою одержання доходів. Головною ідеєю підходу є розуміння інвестицій як способу ефективного розміщення капіталу конкретними інвесторами на мікроекономічному рівні з подальшим розрахунком чинника прибутковості.

На визначенні інвестицій за фінансовою ознакою позначилися ресурсний, майновий та гедоністичний підходи.

Таким чином, аналізуючи науково-методичні підходи до визначення інвестицій, можна виділити два принципово відмітних напрямки у вирішенні цієї проблеми – економічний та фінансовий. Обидва підходи покладемо за основу критеріїв, якими, на нашу думку, потрібно керуватися під час обґрунтування структуроутворювальних положень концепції якості інвестицій у сфері природогосподарювання і сільськогосподарського землекористування зокрема.

Дотримання такої позиції полегшує розвиток теоретичних досліджень у зазначеному напрямку та відповідає об'єктивним умовам розвитку продуктивних сил та еколого-економічних відносин. Аналізуючи та систематизуючи наукові положення кожного з підходів, ми, таким чином, зводимо наше дослідження до вирішення двоєдиного завдання – завдання формування теоретичних передумов дослідження сутності та конкретизації змісту якості інвестицій.

Правову основу підприємництва складають законодавчі й інші нормативно-правові акти, норми цивільного, фінансового, адміністративного, трудового та інших галузей права. Центральне місце в цій системі займають закони про власність, про підприємництво, про підприємства, про банки і банківську діяльність, про інвестиції, про банкрутство, про антимонопольному законодавстві, про оподаткування та ін.

Держава здійснює підтримку підприємництва в такий спосіб:

1) Шляхом створення суб'єктам підприємництва умов для ефективної зовнішньоекономічної діяльності;

2) Інформаційним забезпеченням суб'єктів бізнесу;

3) Шляхом надання допомоги в матеріальному забезпеченні і збуті продукції підприємців;

4) Шляхом підготовки кадрів для сфери підприємництва та ін.

З економічної точки зору інвестиції розглядаються як витрати на створення, розширення, технічне переозброєння основного капіталу, збільшення матеріальних запасів, залучення природних ресурсів до господарського процесу, освоєння нових видів випуску продукції тощо.

З позиції фінансового підходу інвестиції трактують як усі види активів, що вкладаються в економічну діяльність з метою одержання доходів. Головною ідеєю підходу є розуміння інвестицій як способу ефективного розміщення капіталу конкретними інвесторами на мікроекономічному рівні з подальшим розрахунком чинника прибутковості.

Отже, вибір між взаємовиключними проєктами здійснюється тільки шляхом порівняння їх внутрішньої норми прибутку, де розглядаються проблеми ранжування інвестиційних проєктів. Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що формування системи обґрунтування прийняття реальних інвестиційних рішень вимагає подальших досліджень.

Таким чином, запропонована у статті схема оцінки інвестиційних проектів «загальна теорія очікуваної корисності – бізнес-планування – комплексний аналіз проєктів», на нашу думку, є виправданою. Така схема дає змогу встановити логічний зв'язок між очікуваними результатами і відношенням до ризику, одержати прогнозовані характеристики інвестиційних проєктів і на цій основі виконати порівняльний аналіз привабливості проєктів.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 316 с. **2.** Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2009. 400 с. **3.** Гладій М. Розвиток інвестиційного клімату. 2008. 354 с. **4.** Гойчук О. І. Продовольча безпека : монографія. Житомир : Полісся, 2010. 348 с. **5.** Деркач М. С. Фінансовий контроль. *Економіка України*. 2010. № 1. С. 90–94. **6.** Шарапа О. М. Система гарантування якості продукції. *Формування ринкової економіки*. 2015. № 33. С. 431–440.

MANAGEMENT OF QUALITY OF PRODUCED PRODUCTS BY THE ENTERPRISE

UDC 658.562

K. Galstyan

The 4-th year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article shows the role of product quality in increasing its competitiveness and an enterprise as a whole. The methods and peculiarities of the organization of product quality management are considered. Some ways to improve the quality of manufactured products at an enterprise are proposed*

© K. Galstyan, 2020

Keywords: *product quality management, methods for improving quality, management efficiency, management organization, quality management strategies, manufactured products, consumers.*

Анотація. *У статті показано роль якості продукції у підвищенні її конкурентоспроможності та підприємства в цілому. Розглянуто методи та особливості організації управління якістю продукції. Запропоновано шляхи підвищення якості продукції, що випускається на підприємстві.*

Ключові слова: *управління якістю продукції, методи підвищення якості, ефективність управління, організація управління, стратегії управління якістю, виготовлена продукція, споживачі.*

Аннотация. *В статье показана роль качества продукции для повышения её конкурентоспособности и предприятия в целом. Рассмотрены методы и особенности организации управления качеством продукции. Предложены пути повышения качества выпускаемой продукции на предприятии.*

Ключевые слова: *управление качеством продукции, методы повышения качества, эффективность управления, организация управления, стратегии управления качеством, выпускаемая продукция, потребители.*

In the current economic situation of the formation and development of market economy, improving product quality is the most important area of intensive economic development, a source of economic growth, and a condition for increasing the efficiency of production. The urgency of the problem is increasing due to the fact that scientific and economic achievements, the creation of new global markets, the introduction of the latest inventions were a prerequisite for the formation at industrial enterprises of a holistic system of actions to improve the quality and timely acquisition of knowledge, which are becoming one of the main conditions for the development and growth of the country's economy competitiveness.

The aim of this work is a comprehensive study of the quality management problems and the analysis of the implementation of the quality management system in enterprises.

The study of product quality management and production competitiveness is urgent for economic life. The works of such famous authors as: M. K. Pink, R. A. Fathutdinova, V. Ya. Belobragina A. V. Glicheva are devoted to it [1].

Product quality is a set of properties characterizing the degree of its social utility, taking into account the socially necessary labor costs at all stages of the production cycle [2]. It is products and services of a high level of quality that are able to ensure the competitiveness of domestic enterprises, both in the domestic and foreign markets. Quality is a comprehensive concept for the development of strategies, production efficiency. It determines the material basis for satisfying the needs of people. High quality products contribute to a further progress of a society.

Full satisfaction of customer requirements in relation to all the main indicators of product quality can only be achieved through the implementation of a carefully thought out, well-designed and covering the entire production cycle program. The presence of such a unified product quality management program ensures the coordination of all the activities to provide for the required level of quality and their focus on achieving a common goal - satisfying consumer requirements at the optimum costs [2].

To ensure the output of competitive quality products (services), first of all, it is necessary to determine the key activities and processes, the system of their interaction at an enterprise, the functions of the relevant management bodies.

When considering the product life cycle, the following main processes can be distinguished:

- the process of designing and developing products;
- the process of preparation for production;
- the process of purchasing materials and components;
- production process;
- the process of quality control of end products;
- sales process [3].

For each process, certain requirements are established by the relevant legal, regulatory and technical documents.

Process management is carried out through using mandatory documented procedures. Any process at the discretion of its owner can become a documented procedure if a rational and effective way of its implementation is established. The organization and management of each process is carried out by a certain structural unit (a bureau, department, workshop), and their interaction is implemented through the officials (heads of departments, departments, workshops) and structural units of a higher level [4].

The main distinguishing feature of the process approach is the orientation to the requirements of the internal consumer and the optimization of an enterprise activity. It allows you to:

- establish a clear, unambiguous responsibility in documentary reporting to management on key activities;

- understand and measure the capabilities of key activities;
- identify both internal and external relationships between the functions of the organization;
- assess the risks, consequences and impact for consumers, suppliers and other interested parties;
- focus leadership on such factors as resources, methods and materials that improve key activities of an organization [3].

A process approach is the most common quality management approach. It assumes, first of all, that the process and each of the work it includes (subprocesses or functions) takes place is carried out by using special methodological techniques that are well developed well enough and can eliminate many errors.

The management of organizational processes in the quality management system, first of all, comes down to the constant maintenance of organization and orderliness of all types of work. However, it would be wrong to reduce the management of processes only to maintaining their given organization. One of the fundamental principles of management is very important - the principle of continuous improvement. It is the improvement of each process of the quality management system that will bring success to the organization.

Product quality management is a process that includes identifying the nature and extent of product needs, assessing the actual level of its quality, developing, selecting and implementing measures to ensure the planned level of product quality [4].

Currently, almost all industrialized countries have entered a new stage in the development of management, which is closely related to the implementation of integrated management systems, which include, as one of the components, a quality management system.

The quality management system, which covers all the work performed at an enterprise, combines numerous individual functions and decisions in the field of product quality in a company into a single operational system aimed at achieving the highest quality at optimal costs, assumes the existence of a number of regulatory documents, the requirements of which all employees must comply with company employees engaged in the design its, production and marketing of products, when performing work directly related to product quality.

It is not possible to consider in the full the requirements for a quality management system. They can be briefly described as follows:

1. Pre-production assessment and determination of product quality. This requirement is presented even when developing the design concept of the product and it covers to the entire program of its production; at the same time, it is necessary to make sure that the finished product will meet the quality requirements of the consumer.

2. Product quality and the quality of the production process planning. At this stage the set of quality indicators, which should be changed, are determined; volume, methods and place of measurement of quality parameters; order of measurements and their registration; permissible deviations, in breaking of which corrective measures are taken, as well as other important requirements for production processes.

The organization of the management of product quality operates according to a certain scheme (fig. 1) [5].

According to this scheme, it is important to determine the needs of consumers and develop requirements for product quality, verify the compliance with the necessary properties, eliminate deviations from the received quality. With this view on product quality, the presence of unity and an organic combination of direct and indirect relations in all actions of people associated with the creation and consumption of products is revealed. In the matter of developing the product quality management strategy, the main achievement is an integrated, systematic approach to quality management. The essence of a systematic approach is in sequential actions at all stages of the product life cycle.

A systematic approach is necessary for managing product quality and arises from both external and internal factors, to ensure the participation in this process of all elements of the sphere of production and operation or consumption. Product quality management on the whole is an enterprise management system through the products of the required quality.

The most important direction of increasing production efficiency is to improve the product management process at an enterprise. The need to improve product quality management in modern conditions stipulated by following points:

- the needs of scientific and technological progress;
- change in consumer interests of the population;
- lack of or limited natural resources;
- the increase in the value of material incentives in market conditions, when each person who works better can purchase higher-quality goods at their own payment;
- development of foreign trade [4].

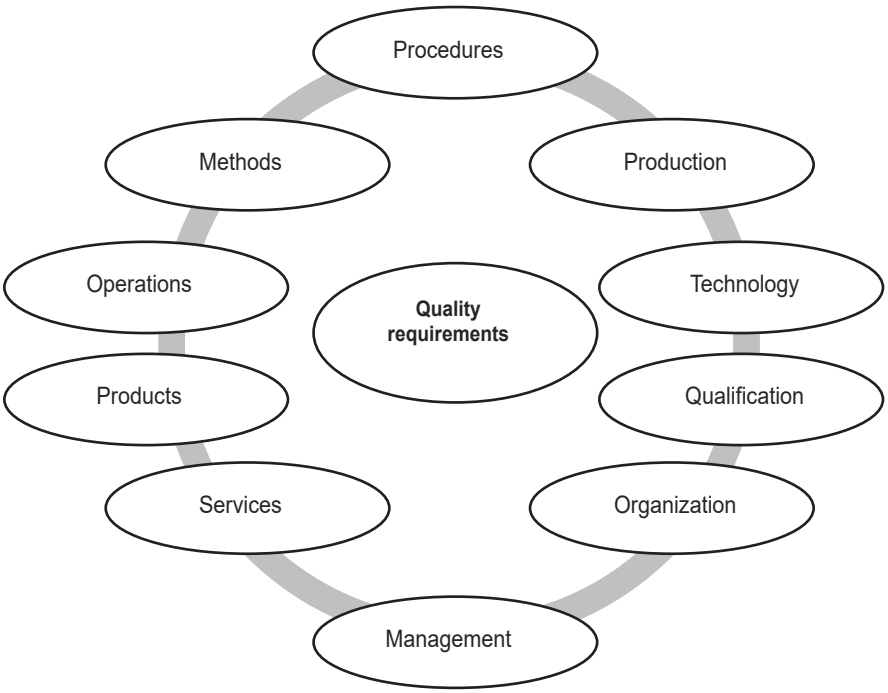

Fig. 1. **Objects and areas covered by quality requirements** [5]

Improving the quality of products at the enterprise requires additional production costs, therefore, the cost of production increases and respectively its price.

The quality can be determined by assessing a quantitative measurement of the real properties of products and the corresponding, that is, also quantitative, assessment of those needs that these properties must satisfy. A quantitative indicator of product quality is the set of the most important properties of products to satisfy people's needs. A significant role in improving product quality today is played by international standards of the ISO 9000 series, which are the organizational and technical basis of quality systems and reflect the international experience of product quality management at an enterprise.

Thus, the introduction of quality management systems has a positive effect on the internal factors of enterprises and provides benefits related primarily to improving managerial and production decisions and strengthening the level of control over activities in the use of the management system.

In addition, the introduction of quality management systems positively affects the external factors of the enterprise, such as: increasing the competitiveness of an enterprise or increasing the level of customer satisfaction.

Supervisor – Senior Lecturer Mikhailova L. Z.

Literature: 1. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учеб. пособие. М. : Эксмо, 2004. 544 с. **2.** Бастрыкин Д. В., Евсейчев А. И., Нижегородов Е. В., Румянцев Е. К., Сизикин А. Ю., Торбина О. И. Управление качеством на промышленном предприятии. М. : Изд-во Машиностроение-1, 2006. 204 с. **3.** Аблатыпов Т. Г. Достижение удовлетворенности потребителей. *Методы менеджмента качества.* 2005. № 12. С. 28–32. **4.** Змерзлая А.А. Совершенствование системы менеджмента качества как фактора повышения конкурентоспособности предприятия. *Ринкова Економіка: Сучасна теорія і практика управління.* 2009. Т. 12. С. 148–155. **5.** Смагина М. Н., Герасимов Б. И., Пархоменко Л. В. Процессы системы менеджмента качества. Тамбов : Изд-во ТГТУ, 2006. 100 с.

KEY CONCEPTS OF INFORMATION SECURITY

UDC 004.056.53

A. Halushka

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article deals with the key concepts of information security. The types of information protection are analyzed in the research work. Information security threats are considered.*

Keywords: *information protection, threats, basic concepts, confidentiality, integrity, accessibility.*

Анотація. *Рассмотрены ключевые понятия информационной безопасности. Проанализированы виды защиты информации. Рассмотрена работа угроз информационной безопасности.*

Ключові слова: *защита информации, угрозы, основные понятия, конфиденциальность, целостность, доступность.*

Аннотация. *Розглянуто основні поняття інформаційної безпеки. В роботі проаналізовано види захисту інформації. Розглянуто загрози інформаційнійної безпеки.*

Ключевые слова: *захист інформації, погрози, основні поняття, конфіденційність, цілісність, доступність.*

Nowadays it is obvious that information security is very relevant and important. Life of modern society is impossible without the widespread use of information technology. Computers maintain the banking system, monitor the operation of nuclear reactors, distribute energy, monitor train schedules, and control aircraft and spacecraft. Today, computer systems and telecommunications determine the reliability of the country's defense and security systems, implement modern information technologies, ensuring the storage of information, its processing, delivery and presentation to consumers.

The aim of the research work is to identify the core factors of information security the role of security specialists work to find different forms of information security threats.

Information security, sometimes shortened to infosec, is the practice of protecting information by mitigating information risks. It is part of information risk management. It typically involves preventing or at least reducing the probability of unauthorized or inappropriate access, use, disclosure, disruption, deletion or destruction, corruption, modification, inspection, recording or devaluation, although it may also involve reducing the adverse impacts of incidents. Information may take any form, e.g. electronic or physical tangible, e.g. paperwork, or intangible, e.g. knowledge. Information security's primary focus is the balanced protection of the confidentiality, integrity and availability of data (also known as the CIA triad) while maintaining a focus on efficient policy implementation, all without hampering organization productivity. This is largely achieved through a structured risk management process that involves:

1) identifying information and related assets, plus potential threats, vulnerabilities and impacts;

2) evaluating the risks;

3) deciding how to address or treat the risks and how to avoid, mitigate, share or accept them;

4) where risk mitigation is required, selecting or designing appropriate security controls and implementing them;

5) monitoring the activities, making adjustments as necessary to address any issues, changes and improvement opportunities [1].

To standardize this discipline, academics and professionals collaborate to offer guidance, policies, and industry standards on password, anti-virus software, firewall, encryption software, legal liability, security awareness and training, and so forth. This standardization may be further driven by a wide variety of laws and regulations that affect how data is accessed, processed, stored, transferred and destroyed. However, the implementation of any standards and guidance within an entity may have limited effect if a culture of continual improvement isn't adopted.

At the core of information security is information assurance, the act of maintaining the confidentiality, integrity and availability (CIA) of information, ensuring that information is not compromised in any way when critical issues arise. These issues include but are not limited to natural disasters, computer or server malfunction, and physical theft. While paper-based business operations are still prevalent, requiring their own set of information security practices, enterprise

© A. Halushka, 2020

digital initiatives are increasingly being emphasized, with information assurance now typically being dealt with by information technology (IT) security specialists. These specialists apply information security to technology, as most often some form of computer system. It is worthwhile to note that a computer does not necessarily mean a home desktop. A computer is any device with a processor and some memory. Such devices can range from non-networked standalone devices as simple as calculators, to networked mobile computing devices such as smartphones and tablet computers.

IT security specialists are almost always found in any major enterprise or establishment due to the nature and value of the data within larger businesses. They are responsible for keeping all of the technology within the company secure from malicious cyber attacks that often attempt to acquire critical private information or gain control of the internal systems.

The field of information security has grown and evolved significantly in recent years. It offers many areas for specialization, including securing networks and allied infrastructure, securing applications and databases, security testing, information systems auditing, business continuity planning, electronic record discovery, and digital forensics. Information security professionals are very stable in their employment. As of 2013 more than 80 percent of professionals had no change in employer or employment over a period of a year, and the number of professionals is projected to continuously grow more than 11 percent annually from 2014 to 2019 [2].

Information security threats come in many different forms. Some of the most common threats today are software attacks, theft of intellectual property, identity theft, theft of equipment or information, sabotage, and information extortion. Most people have experienced software attacks of some sort. Viruses, worms, phishing attacks and Trojan horses are a few common examples of software attacks. The theft of intellectual property has also been an extensive issue for many businesses in the IT field. Identity theft is the attempt to act as someone else usually to obtain that person's personal information or to take advantage of their access to vital information through social engineering. Theft of equipment or information is becoming more prevalent today due to the fact that most devices today are mobile, are prone to theft and have also become far more desirable as the amount of data capacity increases. Sabotage usually consists of the destruction of an organization's website in an attempt to cause loss of confidence on the part of its customers. Information extortion consists of theft of a company's property or information as an attempt to receive a payment in exchange for returning the information or property back to its owner, as with ransom ware. There are many ways to help protect yourself from some of these attacks but one of the most functional precautions is conduct periodical user awareness. The number one threat to any organization are users or internal employees, they are also called insider threats.

The CIA triad of confidentiality, integrity, and availability is at the heart of information security. The members of the classic Info Sec triad – confidentiality, integrity and availability – are interchangeably referred to in the literature as security attributes, properties, security goals, fundamental aspects, information criteria, critical information characteristics and basic building blocks. However, debate continues about whether or not this CIA triad is sufficient to address rapidly changing technology and business requirements, with recommendations to consider expanding on the intersections between availability and confidentiality, as well as the relationship between security and privacy. Other principles such as «accountability» have sometimes been proposed. It has been pointed out that issues such as non-repudiation do not fit well within the three core concepts [3].

In 1992 and revised in 2002, the OECD's Guidelines for the Security of Information Systems and Networks proposed the nine generally accepted principles: awareness, responsibility, response, ethics, democracy, risk assessment, security design and implementation, security management, and reassessment. Building upon those, in 2004 the NIST's Engineering Principles for Information Technology Security proposed 33 principles. From each of these derived guidelines and practices.

In 1998, Donn Parker proposed an alternative model for the classic CIA triad that he called the six atomic elements of information. The elements are confidentiality, possession, integrity, authenticity, availability, and utility. The merits of the Parkerian Hexad are a subject of debate amongst security professionals. In 2011, The Open Group published the information security management standard O-ISM3.This standard proposed an operational definition of the key concepts of security, with elements called «security objectives», related to access control, availability, data qualit, compliance and technical. In 2009, DoD Software Protection Initiative released the Three Tenets of Cybersecurity which are System Susceptibility, Access to the Flaw, and Capability to Exploit the Flaw. Neither of these models are widely adopted.

In information security, «confidentiality is the property, that information is not made available or disclosed to unauthorized individuals, entities, or processes». While similar to «privacy», the two words aren't interchangeable. Rather, confidentiality is a component of privacy that implements to protect our data from unauthorized viewers. Examples of confidentiality of electronic data being compromised include laptop theft, password theft, or sensitive emails being sent to the incorrect individuals.

In information security, data integrity means maintaining and assuring the accuracy and completeness of data over its entire lifecycle. This means that data cannot be modified in an unauthorized or undetected manner. This is not the same thing as referential integrity in databases, although it can be viewed as a special case of consistency as understood in the

classic ACID model of transaction processing. Information security systems typically provide message integrity alongside confidentiality [1].

For any information system to serve its purpose, the information must be available when it is needed. This means the computing systems used to store and process the information, the security controls used to protect it, and the communication channels used to access it must be functioning correctly. High availability systems aim to remain available at all times, preventing service disruptions due to power outages, hardware failures, and system upgrades. Ensuring availability also involves preventing denial-of-service attacks, such as a flood of incoming messages to the target system, essentially forcing it to shut down.

In the realm of information security, availability can often be viewed as one of the most important parts of a successful information security program. Ultimately end-users need to be able to perform job functions; by ensuring availability an organization is able to perform to the standards that an organization's stakeholders expect. This can involve topics such as proxy configurations, outside web access, the ability to access shared drives and the ability to send emails. Executives oftentimes do not understand the technical side of information security and look at availability as an easy fix, but this often requires collaboration from many different organizational teams, such as network operations, development operations, incident response and policy management and change management. A successful information security team involves many different key roles to mesh and align for the CIA triad to be provided effectively.

In law, non-repudiation implies one's intention to fulfill their obligations to a contract. It also implies that one party of a transaction cannot deny having received a transaction, nor can the other party deny having sent a transaction [2].

It is important to note that while technology such as cryptographic systems can assist in non-repudiation efforts, the concept is at its core a legal concept transcending the realm of technology. It is not, for instance, sufficient to show that the message matches a digital signature signed with the sender's private key, and thus only the sender could have sent the message, and nobody else could have altered it in transit (data integrity). The alleged sender could in return demonstrate that the digital signature algorithm is vulnerable or flawed, or allege or prove that his signing key has been compromised. The fault for these violations may or may not lie with the sender, and such assertions may or may not relieve the sender of liability, but the assertion would invalidate the claim that the signature necessarily proves authenticity and integrity. As such, the sender may repudiate the message because authenticity and integrity are pre-requisites for non-repudiation. Information security must protect information throughout its lifespan, from the initial creation of the information on through to the final disposal of the information. The information must be protected while in motion and while at rest. During its lifetime, information may pass through many different information processing systems and through many different parts of information processing systems. There are many different ways the information and information systems can be threatened. To fully protect the information during its lifetime, each component of the information processing system must have its own protection mechanisms. The building up, layering on and overlapping of security measures is called «defense in depth». In contrast to a metal chain, which is famously only as strong as its weakest link, the defense in depth strategy aims at a structure where, should one defensive measure fail, other measures will continue to provide protection.

The three types of controls can be used to form the basis upon which to build a defense in depth strategy. With this approach, defense in depth can be conceptualized as three distinct layers or planes laid one on top of the other. Both perspectives are equally valid, and each provides valuable insight into the implementation of a good defense in depth strategy [3].

In conclusion it must be said that governments, military, corporations, financial institutions, hospitals, non-profit organizations and private businesses amass a great deal of confidential information about their employees, customers, products, research and financial status. Should confidential information about a business' customers or finances or new product line fall into the hands of a competitor or a black hat hacker, a business and its customers could suffer widespread, irreparable financial loss, as well as damage to the company's reputation. From a business perspective, information security must be balanced against cost.

The Gordon-Loeb Model provides a mathematical economic approach for addressing this concern. For the individual, information security has a significant effect on privacy, which is viewed very differently in various cultures.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. What is Information Security. URL: https://www.geeksforgeeks.org/what-is-information-security/. **2.** Types of Information Security. URL: https://mind-core.com/5-types-of-cyber-security/. **3.** A history of information security. URL: https://www.ifsecglobal.com/cyber-security/a-history-of-information-security/.

PROBLEMS OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN UKRAINE

UDC 331.5 (477)

E. Golenishcheva

The 4-th year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *Analyzed the existing problem of unemployment, defined the dynamics of the labor market, described the causes and problems of occurrence of youth unemployment. Proposed to consider a number of legal documents for confirm the existing problem.*

Keywords: *unemployment, employment of the population, youth unemployment, youth employment, labor market.*

Анотація. *Проаналізовано наявну проблему безробіття, розглянуто динаміку ринку праці, описано причини та проблеми виникнення безробіття серед молоді. Запропоновано розглянути низку правових документів задля підтвердження існуючої проблеми.*

Ключові слова: *безробіття, зайнятість населення, безробіття серед молоді, працевлаштування молоді, ринок праці.*

Аннотация. *Проанализирована существующая проблемя безработицы, рассмотрена динамика рынка труда, описаны причины и проблемы возникновения безработицы среди молодежи. Предложено рассмотреть ряд правовых документов для подтверждения существующей проблемы.*

Ключевые слова: *безработица, занятость населения, безработица среди молодежи, трудоустройство молодежи, рынок труда.*

Employment is an integral part of everyone's life. Work is one of the factors of becoming a person. It is also the basis of prosperity, development and wealth. Scientific attention has always been paid to improving the use of labor resources as the increase in unemployment indicates the irrational use of labor in the country. Therefore, the study of this issue is especially relevant for countries seeking to ensure a decent existence of the state and promote its economic growth.

The modern labor market is first and foremost a mechanism that represents the aggregate of labor supply and demand. Its functioning is due to the interaction of these two components. Otherwise, one has to deal with one of the fundamental socio-economic problems of the stage of development of the domestic economy and an important characteristic of competitiveness in the labor market. Unemployment contributes to the rise of poverty and social instability in society, to the increased crime, and misbalance in demand and supply [3].

The relevance of this topic is due to the uncontrolled increase in employment problems which has become one of the social problems of the 21st century. Not only does unemployment bring in the poverty to large sections of population, but also spiritual and moral degradation of people. This problem is particularly acute as young people are particularly socially vulnerable segment of population.

Many scientists have dealt with this problem (see works by G. Vechorko, O. Churilova, Y. Seryogin, I. Rozputenko, E. Tkachenko, O. Banik, A. Dyakov).

The purpose of the article is to analyze the problems of youth unemployment as a separate socio-demographic group of the population. But first we consider it necessary to consider the definition of "unemployment". There is a great deal of interpretation about this concept in scientific research. In our view, interpretation is most appropriate O. V. Churilova, who believes that unemployment is a socio-economic phenomenon related to the excess of labor supply in demand for it [1].

In addition, Y. Seryogin emphasizes that the unemployment rate is based on three criteria which must be satisfied at the same time: «without work», that is, lack of employment or self-employment; «readiness and ability to work now»; «job search» [2].

To clarify the issue, the attention should be paid to the interpretation of the term stated in the Law of Ukraine «On Employment of the Population». According to Article 1, an unemployed person is considered to be a person between the ages of 15 and 70 who, due to lack of work, has no earnings or other income provided by law as a source of livelihood, is ready and able to start work [5].

© E. Golenishcheva, 2020

Pursuant to Article 43, paragraph 2, the status of unemployed person shall be granted to the persons referred to in the first paragraph of this Article upon their personal application in the absence of suitable work from the first day of registration in the territorial bodies of the central executive body implementing state policy in the field of employment, labor migration and labor migration from the registered place of residence or residence [3].

The legislation enshrines not only the rights but also the duties of citizens registered with the state employment service as job seekers and the unemployed. They are obliged to promote their employment, to comply with all the recommendations of the employment center, to visit the employment center within the time limits set by the employee of this service.

To obtain the status of unemployed with the purpose of unemployment assistance, a citizen must, on the next day after the set deadline for selection of relevant work, personally submit to the desk of the State Employment Service a written application for granting the status of unemployed and a statement that he has no earnings or other income stipulated by law [4].

According to the State Employment Service, by the end of March 366.9 thousand unemployed were registered, including 197.9 thousand women. Among the unemployed, 194.7 thousand are urban. The average unemployment benefit in March was UAH 2587 (a month earlier, UAH 2357). At the same time, the load on 1 vacancy (vacant position) in March was 4 persons (in February – 5) [5].

Returning to the problem of youth unemployment, A. Savchenko identifies the negative factors that have changed the situation in the youth labor market, including:

- structural changes in the economy reflected in the introduction of new technologies, the curtailment of production in traditional industries, the closure of technically backward enterprises;
- an economic downturn or depression that causes employers to reduce the need for all resources, including labor;
- economic competition, in particular in the labor market;
- government remuneration policy: raising the minimum wage increases the cost of production and thus reduces the demand for labor;
- seasonal changes in the level of production in some sectors of the economy.
- changes in the demographic structure of the population, in particular, the increase in the working-age population increases the labor supply and, consequently, the probability of unemployment increases [6].

According to the State Employment Service of Ukraine, the unemployed comprised 31 % of persons aged 15 to 29, 28 % of persons aged between 30 and 39 and 24 % of persons aged 40 to 49 [7].

Researches of domestic sociologists have given grounds to highlight the following features that are characteristic of young unemployed people:

- the fall in satisfaction with life;
- the rise in feelings of loneliness and social isolation;
- the loss of sense of life;
- prevailing moods of pessimism and fatalism in relation to life in general, etc.

In addition, the lack of future prospects is a particularly dangerous phenomenon. As a rule, this leads to consequences such as impaired personal development, the breakup of marriages, and therefore to a decrease in fertility, child neglect, and an increase in the number of offenses. Therefore, it should be reiterated that youth employment should be the subject of priority economic and legal measures.

Fundamentals of youth policy were laid in Ukraine by the Declaration "On the general principles of state youth policy in Ukraine".

(December 15, 1992), the Law of Ukraine "On Promoting the Social Formation and Development of Youth in Ukraine" (February 5, 1993), and other legal acts regulating state youth policy [8; 9].

According to E. Tkachenko, the socio-economic opportunities of Ukraine are not sufficiently taken into account in the legislative and regulatory acts governing the employment of young citizens. To solve these problems the author proposes the following measures:

- employment of young people in their free time;
- creation of small youth enterprises;
- establishment of youth employment support departments at higher education institutions or employment services.

The revival of economic activity, the increase in investment in the development of small businesses should have a positive impact on job creation and promote employment growth. More efficient use of existing and additional jobs will be facilitated by the introduction of a new standard for Ukraine – the minimum hourly wage. The strategy of formation of the state contract on training of personnel for the branches of economy will have a positive impact

Therefore, its primary objective in pursuing an active labor market policy should be its financial provision. In order to increase employment financing, it is necessary to increase the influence of the state on the level of national production [8].

A. Banik offers the following ways and measures for overcoming youth unemployment:

– saving the number of jobs by reducing taxes for businesses, resulting in the termination of redundancies and layoffs;

– creating an effective employment system based on a scientific understanding of the legal relationships that arise in this field, the legal status of the subjects, their rights and responsibilities, which will enable citizens to find jobs with decent wages, comfortable and safe working conditions;

– of more specialized employment centers, where everyone can learn about promising fields of activity, undergo retraining and advanced training courses, consult with highly qualified specialists on how to properly interview with a potential employer, form relationships with the team, protect themselves from the team, the workplace;

– stimulating the development of small and medium-sized businesses;

– weekly monitoring of workers fired in connection with the liquidation of enterprises and organizations, or reduction of the number or staff status, as well as underemployment of workers;

– legalization of the shadow sector of the economy, where there is a gradual outflow of labor, which is not always used adequately [7].

Thus, we see that there are a large number of alternative solutions to this problem. But the practical experience remains undisclosed. The process ends with the choice of alternatives, not getting to the stage of implementation, where it is necessary to take measures to specify the solution. Analyzing work orientations, it should be noted that it is necessary to create a new mechanism of motivation that would stimulate creative activity and initiative of young people and modern forms of self-actualization in work. But such a mechanism can only be created at the level of society at large, provided economic and political stability. First of all, it is necessary to pay attention to the nature of the relationship between employers and workers. It is common when the former consider the person as the main factor of production and ignore the peculiarities of personality, history, culture, etc.

Sectoral bodies of the social sphere are actively involved in the formation of the system of state support for youth formation and development, their programs take into account the specificity of youth issues. Bodies overseeing traditional sectors of the social sphere cannot fully provide the conditions for the effective fulfillment of their roles by young people due to the fact that they have not yet been formed [6]. Therefore, special employment bodies, namely the Department of Youth and Sports, need to pay more attention to youth employment.

Supervisor – Senior Lecturer Mikhailova L. Z.

Literature: 1. Чурилова О. В. Безробіття в Україні: причини, види, наслідки. Наукові доробки молоді – вирішенню проблем європейської інтеграції. 2008. Т. 2. Р. 182–184. **2.** Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text. **3.** Безработица в Украине – курсовая работа. URL: http://cinref.ru/razdel/01800gosudar_regulir/10/180899.htm. **4.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **5.** Державна служба зайнятості України. URL: https://www.dcz.gov.ua/analitics/68. **6.** Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 05.06.1993 № 2998-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text. 7. Ткаченко Є. О. Безробіття та проблеми сталого розвитку сільських територій України. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/127.pdf. **8.** Баник О. Б. Проблема безробіття в Україні та шляхи її вирішення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2010. № 691 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 293–298. **9.** Чернова М. С. Молодь на ринку свята. URL: http://ekon.in.ua/molode-na-rinku-praci.html. **10.** Шаппелов Дж. Безробіття. Що таке безробіття? URL: https://www.investopedia.com/terms/u/unemployment.asp.

INSTAGRAM AS AN EFFECTIVE ADVERTISING TOOL

UDC 659.182/.187

H. Hryhorenko

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *Online advertising is a modern way of sales. Among social networks, it is Instagram that is gaining the most popularity. The attention of modern marketers is focused on attracting new customers or increasing customer engagement. The article notes promising directions of advertising development in Instagram, which will serve as a further theoretical and practical basis for increasing sales and forming interest of companies.*

Keywords: *advertising, Instagram, advertising content, blogger, social networks, marketing.*

Анотація. *Інтернет-реклама є сучасним засобом продажів. Серед соціальних мереж саме «Інстаграм» набирає найбільшу популярність. Увагу сучасних маркетологів акцентовано на залучення нових покупців або збільшення залученості клієнтів. У статті зазначено перспективні напрямки розвитку реклами в «Інстаграм», що послугує подальшою теоретичною і практичною підставою для збільшення продажів іформування інтересу до компаній.*

Ключові слова: *реклама, Інстаграм, рекламний контент, блогер, соціальні мережі, маркетинг.*

Аннотация. *Интернет-реклама является современным способом продаж. Среди социальных сетей именно «Инстаграм» набирает наибольшую популярность. Внимание современных маркетологов акцентировано на привлечение новых покупателей или увеличение вовлеченности клиентов. В статье отмечены перспективные направления развития рекламы в «Инстаграме», что послужит дальнейшим теоретическим и практическим основанием для увеличения продаж и формирования интереса к компаниям.*

Ключевые слова: *реклама, Инстаграм, рекламный контент, блогер, социальные сети, маркетинг.*

In conditions of increased mobility, workload and limited time, the issue of attracting consumers remains relevant.

At the same time, mobile applications are of a particular interest, since they have fast accessibility and the highest attendance, compared to Internet sites and full versions of programs, which require the attention of modern marketers.

The purpose of this article is to study the Instagram social network as a tool for advertising content. To achieve this goal, its differences from other social networks in attracting an audience were found. The main areas of advertisingwere highlighted. The economic side of advertisingwas analyzed. The prospects for the development of advertising on this platform are established.

Analytical Agency Statista, provided statistics of the most popular social platforms. So, the 1st place goes to Facebook, the 2d to YouTube, the 3d to Facebook Messenger and the 4-thto WhatsApp. Despite the fact that Instagram is not included in the top five (it took only the 7th place), in our opinion, it has a great potential for development and attracting new users, which will also contribute to the growth of profits for entrepreneurs. Thus, the analytical marketing company TrackMaven analyzed 51 million posts of various companies from 130 industries. The aim of the study was to identify the highest engagement rate among social networks. The results showed that the absolute leader in engagement is Instagram [1].

Instagram is a social network, the main content of which are videos and photos. The main task for the user is to exchange impressions and events. The network is popular due to its simplicity, versatility and multitasking. For example, a person can choose the purpose of his account: communication with others through «direct», monitoring the lives of users, self-promotion, blogging, trend analysis or promotion of goods/services. Therefore, it makes sense to create colorful and creative content.

However, we should not forget about the world trends and changes in society: the reduction of time spent in social networks. In instagram, in June 2018, it was reported that a new function «Time on Instagram» is expected to be introduced, which will help to optimize and spend time usefully, setting a daily time limit. Therefore, the issue of not only attracting, but also keeping the audience with a further increase in demand for a product or service remains relevant.

It is worth noting the changes and the growth of users, which occurred in April 2012 when Instagram was acquired by Facebook. One of the key changes in «Instagram» was the ability to add videos, as well as to maintain business accounts.

© H. Hryhorenko, 2020

Also, the bulk of audience of social network «Instagram» are women (50.3 %). The age group of 18–24 and 25–34 years is more than 60 % of all users, the third largest group (18 %) is the representatives of Mature age – 35–44 [2].

As Wikipedia points out, in 2018 the number of registered users is 1.1 billion people. At the same time, according to the research in 2017, Instagram received about $ 2.8 billionfrom global advertising. Consequently, it accounts for approximately about 392 thousand dollarsper person per year.[3]

Based on the content analysis, the authors identified the following areas of advertising in Instagram [4].

Ads reflected in the Instagram app feed.

As statistics shows, about 70 % of this type is skipped by the user. However, in recent years, advertising in the tape has undergone significant changes. Thus, advertising content in its stylistic features is more reminiscent of the publication of an ordinary average user, rather than advertising in the usual form. Also Instagram provides the opportunity to place the advertisement on the sponsored publication of hashtags (keywords for easy search), links to the relevant pages and indication of the cost of a product on the advertising content. However, the number of likes, views and success of advertising in the feed depends directly on the content itself.

This type of advertising can be created using business account. Users are provided with an extended statistics about the audience. There is an opportunity to find out when the audience is the most active (how many clicks are made on the link), an additional description with the profile characteristic («Call», «How to get», etc.), a facilitated launch of advertising (advertising content can be ordered from the social network Instagram or from its «father» – «Facebook»). All of the above features are available to those users who transferred their account by swiping the «Switch to business profile» section in Facebook. Thus, connecting your two accounts, you need to specify the contact information, as well as to select the category of the account. The social network offers options such as «Personal blog», «Art», «Musician / Band» and «Shopping / Entertainment».

Advertising with a blogger.

The effectiveness and prevalence of this method is largely justified. As a number of studies show (Nielsen.com, statista.com), more than 70 % of buyers listen to the recommendations of trusted or experienced people. At the same time, the credibility of traditional advertising, on the contrary, falls. Almost every 5th user of the social network «Instagram» does not see advertising blocks and messages. Therefore, the interest of advertisers to work with bloggers is constantly growing. This is due to the specialized audience and its activity and involvement. However, it should be remembered that the number of subscribers is not a guarantee of target audience qualityand successful cooperation.

Advertising in «stories»

The promising Instagram advertising trend, which appeared in August 2016. the Stories Feature, or «Stories» in Russian version, allows you to create photos and 10-second videos with text, emoji and handwritten notes. The key feature of such posts is that, unlike regular posts in your feed, they do not live forever and are deleted after 24 hoursexactly. The official description of Instagram says that the new feature is needed to share not very important information about everyday life. Advertising in «stories» is an effective resource, because the publication occupies the entire screen, the user's attention is not scattered to other publications and focuses entirely on the advertisement.

IGTV

Innovation of 2018, which involves the creation of a special platform for hosting video content. The duration of the content demonstration is one step higher than in «stories» (from 15 to 10 minutes). The video does not disappear after 24 hours and can be re-viewed or viewed from where you left off. Also, Instagram offers a selection of videos «For you», «Popular» and «Subscriptions». Innovations include vertical video format and full-screen mode. However, this form of submission of information is not quite familiar to the user, so he tries to make a horizontal video, not using the full capabilities of the platform. Analytics also remains available to the user account: the number of views, likes and duration of viewing. You can also comment on the video and create its title.

There are two types of targeting: basic and detailed [5]. The first includes geographic location, age, gender, language. Detailed targeting, in turn, allows you to show ads based on the interests of a person and his behavior in «Instagram» and «Facebook» (demographic interests, education, generation, life events, marital status and job, interests, behaviour, online activities, consumer classification, multicultural affiliation, purchasing behaviour, mobile device users). In particular, «Instagram» is looking for people who are similar to the individual audience.

The consumer is the center of advertising content, the struggle for which is steadily growing. Consequently, the means of attraction are also changing and modernizing. Digital-marketing is a relatively new direction that uses digital channels. It also distinguishes digital advertising as a special type of advertising. In this regard, the value of social networks is constantly growing. It is worth looking at the statistics: a third of all their time on the Internet people devote to social networks. The average user, flipping through the tape and communicating on social platforms, spends 2 hours 15 minutes a day, and young people of 16-24 years-almost three hours [6]

Social networks are the main source of information for consumers in the XXI century. Therefore, social commerce can be consideredas one of the main channels of profit, which means that the importance and relevance of Internet advertising increases. Instagram visitors have a positive attitude to the content of their favorite companies in social networks. Half of social networksusers are subscribed to brandspages. Therefore, an active presence in social media is of a great value for companies.

Thus, the growth of advertising content is predicted with the growth of the number of users. However, Instagram should not neglect the growing trend of unsubscribing from advertising for money, which will significantly affect the amount of advertising.

To conclude, taking into account this information, we can highlight promising areas of advertising in Instagram:

- Moving away from setting contextual advertising by keywords in the direction of audience settings (the right audience).
- Development of new methods of search similar to the required audience advertising.
- Changing the format of the information, namely the increase in the direction of video content.
- Increasing complexity of contextual advertising (new targeting opportunities).
- Use of contextual advertising management automation systems (a significant part of advertisers still work in a manual bid management mode).

At the same time, it is necessary to change the method of analytical data collection by content types: video, photo, audio, print. These transformations are useful for the advertising market forecasting and new trendsidentifying.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Социальные сети в 2018 году: глобальное исследование. URL: https://www.web-canape.ru/business/socialnye-seti-v-2018-godu-globalnoe-issledovanie/. **2.** URL: https://blog.hubspot.com/marketing/instagram-stats. **3.** URL https://en.wikipedia.org/wiki/Instagram. **4.** URL: https://digitalagencynetwork.com/7-types-of-instagram-ads-for-your-next-social-media-campaign-strategy-in-2019/. **5.** Овчинников Б. Д., Нечитайло Е. С. Программа Инстаграм (Instagram) в аудиовизуальных технологиях обучения. *Наука, техника и образование.* 2015. № 1 (7). С. 59–61. **6.** Сорочкина А. А., Трифонова Т. Ю., Фролова А. С. Новые инструменты создания и продвижения бренда в Инстаграм. *Тенденции развития науки и образования.* 2017. № 32-3. С. 24–25.

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ МАРКЕТИНГУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

УДК 659.118:005.346

Гриценко А. А.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено дослідженню сутності та особливостей маркетингових інтернет-технологій, необхідності їх використання вітчизняними підприємствами в умовах конкуренції. Розглянуто питання, які стосуються тлумачення поняття «маркетингові інтернет-технології» та їх видів.*

Ключові слова: *маркетинг, інтернет-технології, діджиталізація.*

Аннотация. *Статья посвящена исследованию сущности и особенно маркетинговых интернет-технологий, необходимости их использование отечественными предприятиями в условиях конкуренции. Рассмотрены вопросы, которые касаются толкования понятия «маркетинговые интернет-технологии» и их видов.*

Ключевые слова: *маркетинг, интернет-технологии, диджитализация.*

Annotation. *The article is devoted to the study of the essence and especially of marketing Internet technologies, necessity of their use by domestic enterprises in the conditions of competition. Questions related to the Interpretation of the concept of «Internet Marketing Technology» and their fields are considered.*

Keywords: *marketing, Internet technologies, digitization.*

У сучасному житті Інтернет надає великі потоки інформації і може бути впливовим інструментом у формуванні вибору покупця. Тому використання сучасних ідей маркетингу з використанням інтернет-технологій здатне вивести бізнес на новий рівень.

Що стосується питання використання інтернет-технологій у маркетингу, то воно досліджувалося в працях І. Бойчук, Л. Бушуєвої, Ф. Котлера, І. Литовченко, О. Мамикіна, М. Обухова, В. Пилипчука, Дж. Сифоні та ін. Ними розглянуто окремі інструменти інтернет-маркетингу, показано їх вигоди для споживачів (покупців) і виробників (продавців), запропоновано підходи до оцінювання ефективності окремих інструментів і технологій, досліджено тенденції застосування Інтернет-технологій у маркетингу зокрема і бізнесу взагалі [2, с. 67].

Метою статті є дослідження ролі інтернет-технологій у маркетингу для забезпечення ефективного розвитку вітчизняних підприємств у сучасних умовах. Основними завданнями статті є аналіз та узагальнення теоретичних аспектів визначення сутності поняття «маркетингові Інтернет-технології» та розгляд найважливіших їх характеристик.

Словник сучасної української мови та сленгу «Мислово» вибрав словом 2019 року «діджиталізація». І в цілому, враховуючи, скільки разів цей неологізм зустрічався в офіційних прес-матеріалах і виступах різних можновладців, важко не погодитись з таким вибором онлайн-словника [3].

Неологізм, який увійшов в українську мову лише кілька років тому, є транслітерацією англійського digitalization та означає зміни в усіх сферах суспільного життя, пов'язанні з використанням цифрових технологій [4].

Дійсно, Україна рухається у напрямку переведення повсякденної інформації у гаджети за допомогою Інтернету.

Тож визначимося із тим, що ж таке маркетингові інтернет-технології.

Маркетингові інтернет-технології – це комплекс соціальних та управлінських процесів, які спрямовані на якнайповніше задоволення потреб споживачів у мережі Інтернет при формуванні пропозиції та системи обміну товарів і послуг за допомогою інформаційних комунікаційних технологій [5]. Витрати на застосування інтернет-технологій є невеликими, використовуються доступні й фактично стандартизовані інструменти, можна забезпечити недосяжну за інших умов широту охоплення і при цьому адресність впливу на цільову аудиторію, забезпечується фактично миттєвий доступ на ринок будь-якої країни чи регіону, у реальному масштабі часу оцінюється

© Гриценко А. А., 2020

ефективність бізнесу тощо. Як маркетингова технологія інтернет-маркетинг передбачає застосування традиційних та інноваційних інструментів і технологій (зокрема, у процесі проведення маркетингових досліджень може збиратися й аналізуватися більш детальна інформація про ефективність рекламних інтернет-повідомлень) у мережі Інтернет задля визначення і задоволення потреб і запитів споживачів (покупців) шляхом обміну з метою отримання товаровиробником (продавцем) прибутку чи інших вигід.

Останніми роками все більшої популярності набувають інтернет-магазини як основний елемент збутової політики в середовищі Інтернет [2, с. 66].

Інтернет-маркетинг включає в себе такі елементи системи, як:

- медійна реклама;
- контекстна реклама;
- пошуковий маркетинг в цілому і SEO зокрема;
- просування в соціальних мережах: SMO і SMM;
- прямий маркетинг з використанням e-mail, RSS тощо;
- вірусний маркетинг;
- партизанський маркетинг;
- інтернет-брендинг;
- e-mail-маркетинг;
- контент-маркетинг;
- Programmatic (RTB).

Серед інноваційних способів просування продукції в Інтернеті виділяють таке:

- використання нестандартних рекламних носіїв (промо-ігри, вірусні ролики, брендування ігор);
- інтернет-виставки, інтернет-аукціони;
- веб-конференції (подкасти, вебкастінгі, вебсемінари, трансляції, вебінари);
- системи взаємодії з продавцями (VRM);
- просування сайту в соціальних медіа (SMO – оптимізація під соціальні медіа, SMM – маркетинг у соціальних мережах, Social Ads – реклама в соціальних мережах);
- мобільна реклама (mobile application – реклама в мобільних додатках);
- доповнена реальність (AR або augmented reality – це системи, в яких реальний світ доповнюється віртуальними об'єктами).

Усі ці елементи дозволяють збільшувати аудиторію, що буде дізнаватися про компанію. Ця аудиторія і є можливими споживачами, а їх збільшення призведе до збільшення прибутку.

Отримані результати аналізу розглянутих підходів до тлумачення сутності маркетингових інтернет-технологій та визначення їх ролі в забезпеченні ефективного розвитку вітчизняних підприємств засвідчили необхідність поглиблення теоретико-методичних і прикладних засад маркетингових технологій як одного з перспективних напрямків розвитку вітчизняних підприємств у сучасних умовах.

Їх практичне використання дасть змогу підприємствам цілеспрямовано обирати найбільш ефективні у конкретній ринковій ситуації маркетингові заходи, оптимізувати маркетингові процеси, раціоналізувати і координувати вибір ефективних маркетингових інструментів.

Висновки. Застосування інтернет-технологій при організації комунікаційних процесів сучасних підприємств, із застосуванням сучасних засобів та інструментів Інтернет-комунікацій, є вагомим фактором забезпечення високої ефективності функціонування системи маркетингових комунікацій підприємств. За допомогою інтернет-комунікацій у підприємств з'явилась можливість більш точного охоплення цільової аудиторії за рахунок розміщення інформації на тематичних інтернет-сайтах і можливість аналізувати поводження відвідувачів на сайті.

Інтернет-комунікації є постійно доступними цільовій аудиторії, а їх висока гнучкість дозволяє коригувати чи взагалі змінювати комунікативну програму. Інтерактивність інтернет-комунікацій дозволяє споживачеві взаємодіяти як із продавцем, так і з продуктом, вивчити його, спробувати.

Завдяки інтернет-технологіям у маркетингу стало можливим встановлення зворотного зв'язку з аудиторією, що дозволяє реалізувати подачу рекламних і PR матеріалів, диференціюючи їх залежно від цільових аудиторій.

Значною перевагою інтернет-комунікацій є більш низька їх вартість, порівняно з іншими засобами масових комунікацій (ЗМІ, преса, радіо).

Отже, Інтернет є недорогим, швидким, доступним та інтерактивним засобом, особливо популярним у нішевих компаній (насамперед у виробників і продавців товарів виробничого призначення).

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Ревенко О. В.

Література: 1. Інтернет-маркетинг // Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет-маркетинг. **2.** Ілляшенко С. М. Сучасні тенденції застосування інтернет-технологій у маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 4. Т. ІІ. С. 64–74. **3.** Скрипін В. «Діджиталізація» – слово 2019 року в Україні за версією онлайн-словника «Мислово». URL: https://itc.ua/news/didzhitalizacziya-slovo-2019-roku-v-ukraïni-za-versiєyu-onlajn-slovnika-mislovo. **4.** Слово року 2019 – «діджиталізація». Що це таке? URL: http://ogo.ua/articles/view/2019-12-27/т 104202.html. **5.** Шалева О. І. Електронна комерція : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2011. 82 с.

ПЕРЕДУМОВИ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

УДК 338.33

Губарєва М. О.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Проаналізовано передумови вибору стратегії диверсифікації виробництва. Визначено, що підприємства, які застосовують стратегію міжнародної диверсифікації як технологію досягнення успіху в економічній діяльності, отримують кращі результати. Наведено основні фактори впливу на вибір стратегії. Доведено пріоритетність вибору цієї стратегії.*

Ключові слова: *стратегія, стратегія диверсифікації, фактори впливу, пріоритетність вибору, альтернативний вибір.*

Аннотация. *Проанализированы предпосылки к выбору стратегии диверсификации производства. Определено, что предприятия, которые применяют стратегию международной диверсификации как технологию достижения успеха в экономической деятельности, получают лучшие результаты. Приведены основные факторы, влияющие на выбор стратегии. Доказана приоритетность выбора этой стратегии.*

Ключевые слова: *стратегия, стратегия диверсификации, влияющие факторы, приоритетность выбора, альтернативный выбор.*

Annotation. *The article analyzes the prerequisites for choosing a strategy for diversifying production. It is determined that enterprises that apply the strategy of international diversification as a technology for success in economic activities get the best results. The main factors influencing the choice of strategy are given. The priority of choosing this strategy is proved.*

Keywords: *strategy, diversification strategy, influencing factors, selection priority, alternative choice.*

© Губарєва М. О., 2020

Впровадження в практику управління підприємствами засобів міжнародного маркетингу докорінно змінює підходи до розуміння мети діяльності, завдань, методів реалізації та засобів їх досягнення. Надання підприємствам і організаціям, що випускають конкурентоздатну продукцію, права виходу на міжнародний ринок вимагає нових підходів до управління міжнародною діяльністю, а саме диверсифікація виробництва, що дозволяє: розширити збут і збільшити прибуток; зменшити залежність від ходу реалізації якої-небудь однієї продукції; підвищити ступінь утилізації відходів наявного виробництва.

Значний внесок до вивчення цієї проблеми зробили такі вчені-економісти, як: І. Ансофф, М. Портер, А. Стрікленд, О. Ганнеча, А. Богатирьов та ін. [1–3]. Проте питання розробки та формування стратегії з позиції управління підприємством у нестабільному середовищі все ще потребують подальшого опрацювання. Тому метою статті є теоретичне обґрунтування процесу вибору стратегії диверсифікації виробництва на підприємстві.

Успішно функціонувати як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках можуть тільки ті компанії, які застосовують стратегію міжнародної диверсифікації як технологію досягнення успіху в економічній діяльності, а також активно впроваджують у свою міжнародну практику маркетингові прийоми, інструменти, стратегії, адекватні змінам маркетингового середовища.

Використання вітчизняними підприємствами диверсифікації як виходу на закордонні ринки пов'язане з необхідністю пошуку і застосування ефективних засобів для визначення складових маркетингового комплексу, типів міжнародного маркетингу та організації персоналу для ведення маркетингової діяльності в умовах глобалізації. На внутрішньому ринку в умовах падіння попиту і наявності у фірм конкурентоспроможних товарів міжнародний маркетинг дозволяє стабілізувати збут товару, а також є одним із засобів захисту від іноземних товарів-конкурентів.

У сучасних умовах господарювання ефективність маркетингової діяльності підприємства має зосереджуватися на стратегіях наступального характеру, спроможних вивести підприємства на новий рівень господарювання та підтримувати на належному рівні їхню фінансову стійкість і платоспроможність, тобто забезпечити ефективне функціонування в конкурентному середовищі. Серед існуючих стратегічних альтернатив такі перспективи може забезпечити диверсифікація їхньої діяльності як стратегія різнобічного розвитку, що, своєю чергою, забезпечить надійний вихід на зовнішні ринки збуту.

Найбільш точним є визначення диверсифікації як процесу розвитку діяльності підприємства, пов'язаного зі збільшенням діапазону видів і проникненням в нові сфери діяльності, освоєнням нових виробництв, розширенням асортименту товару, що включає не тільки диверсифікацію товарних груп, але й розповсюдження підприємницької діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності фірми [4]. Рішення щодо застосування диверсифікації діяльності підприємства на зовнішньому ринку, тобто розширення напрямків діяльності фірми на нових міжнародних ринках збуту, включають розгляд питань: чи дає новий напрямок (галузь) кращі можливості одержання прибутку порівняно з можливостями, наявними в галузі, де вже функціонує фірма та чи може компанія конкурувати з існуючими компаніями на ринку.

Існує багато причин, які змушують підприємства та їх керівників приймати рішення стосовно диверсифікації. Головні причини щодо прийняття рішення про диверсифікацію діяльності підприємства: часткове використання ресурсів, зниження прибутку від основного виробництва, скорочення попиту на продукцію, створення нових робочих місць, постійне зростання конкуренції та НТП (науково-технічного прогресу) [6]. Фактори, що зумовлюють вибір стратегії диверсифікації, наведено на рис. 1.

Після вибору найбільш адекватного конкурентним перевагам та потенціалу фірми зарубіжного ринку логічно постає питання щодо форм присутності на цьому ринку, а отже, і стратегій виходу на нього. Міжнародна бізнесова практика виділяє три основні стратегії виходу на зовнішній ринок: експортування, спільне підприємництво, пряме інвестування.

У випадку стратегії експортування виробництво залишається на національній території, що має свої недоліки та переваги. Спільне підприємництво та пряме інвестування потребують вже організації виробництва за кордоном. При цьому деякі форми спільного підприємництва реалізуються на основі укладення контрактів, без додаткових інвестицій, а спільне володіння та пряме інвестування передбачають інвестиції, тобто довгострокові вкладення капіталу в підприємства, соціально-економічні програми, підприємницькі та інноваційні проєкти. Це зумовлює виділення контрактних та інвестиційних форм стратегій виходу на зовнішній ринок.

Переваги концентричної диверсифікації: гарантія поставок технічних і матеріальних ресурсів; тісний контакт з кінцевими споживачами; контроль всього ланцюга виробництва – від сировини до готової продукції; стабільність господарських зв'язків у межах підприємства.

Недоліки концентричної диверсифікації: постійне вдосконалення виробництва потребує значних витрат, що стає головною причиною перевищення вартості ресурсів за середньоринкову; негативні зміни зовнішнього серед-

овища прямо впливають на взаємозалежність підрозділів та погіршують становище підприємства; зменшення впливу конкуренції через обмеженість ринку збуту [5, с. 128].

Рис. 1. **Фактори, що зумовлюють вибір стратегії диверсифікації**

Сьогодні спостерігається тенденція до зниження рівня концентричної диверсифікації: підприємства виробляють самостійно меншу кількість компонентів та комплектуючих – вони купують їх на ринку.

Диверсифікованість повинна застосовуватися так, щоб реалізувати стратегічний потенціал і досягти збалансованого економічного і технологічного результату.

У випадку успішної реалізації диверсифікованості підприємства при виході на зовнішні ринки матимуть такі стратегічні вигоди:

1) реалізація синергетичного потенціалу, що укладається у віддачі, яка збільшується, від масштабу, можливості зростання ефективності використання ресурсів підприємства, що збільшується ринкова міць конкурентоспроможність фірми, але синергізму може й не бути, якщо ринки, на яких працює фірма, не зв'язані;

2) стабілізація доходів і зниження фінансових ризиків (за рахунок збільшення обсягу надходжень);

3) технологічні впровадження (НДДКР, взаємне проникнення технологій тощо) [6].

Таким чином, у якості висновку необхідно підкреслити, що в цій статті набуло подальшого розвитку обґрунтування стратегічного управління підприємства на основі матриці управлінських дій залежно від рівня змін нестабільності зовнішнього середовища підприємства. Запропоновано проводити стратегічний аналіз стійкості підприємства, що дозволяє визначити його положення щодо впливу зовнішнього середовища.

Перспективою подальших досліджень буде розробка механізму стратегічного управління підприємства в умовах нестабільного середовища, яка забезпечить ефективне використання ресурсного потенціалу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іполітова І. Я.

Література: 1. Ганнеча О. М. Стратегія як об'єкт та інструмент антикризового управління підприємством. *Стратегія економічного розвитку України.* 2009. Вип. 24–25. С. 157–164. **2.** Богатирьов А. М. Диверсифікація індустріальних систем на прикладі комплексу нових технологій ОАО ММК : дис. … канд. екон. наук : 08.00.05. М., 2008. 160 с. **3.** Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии. М. : ЮНИТИ, 2011. 577 с. 4. Кунц Р. М. Стратегия диверсификации и цели предприятия. *Проблемы теории и практики управления.* 2014. № 1. С. 5–8. **4.** Рудык Н. Б. Конгломеративные слияния и поглощения. Книга о пользе и вреде непрофильных активов. М. : Дело, 2015. 223 с. **5.** Котлер Ф. Основы маркетинга. Киев : Компас, 2013. 927 с.

ВЗАЄМОДІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ З КРЕДИТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

УДК 330.341

Дзюба А. М.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто важливість взаємодії інноваційних підприємств з кредитними організаціями, необхідність участі комерційних банків у сфері підтримки інноваційного підприємництва.*

Ключові слова: *інноваційне підприємство, кредити, взаємодія, підтримка, аналіз.*

Аннотация. *Рассмотрена важность взаимодействия инновационных предприятий с кредитными организациями, необходимость участия коммерческих банков в сфере поддержки инновационного предпринимательства.*

Ключевые слова: *инновационное предприятие, кредиты, взаимодействие, поддержка, анализ.*

Annotation. *The importance of interaction between innovative enterprises and credit institutions is considered in the article. The need for commercial banks to participate in supporting innovative entrepreneurship.*

Keywords: *innovative enterprise, credits, interaction, support, analysis.*

Майбутнє будь-якого підприємства залежить від постійного аналізу потенційних можливостей розвитку, що можуть забезпечити процвітання підприємства. Існують безліч факторів, що впливають на це, але для будь-якої інноваційної діяльності на першому місці – побудова вигідних взаємозв'язків з партнерами та пошук нових інвесторів. Отже, це потребує постійного аналізу зовнішнього середовища та змін у ньому. Зазначене підтверджує, що пошук залучення коштів для інноваційного підприємства з нових джерел дає йому нові шляхи для розвитку.

Проблематику стану та перспектив розвитку інноваційної діяльності досліджували такі сучасні вчені-економісти, як Амунц Д. М. [1], Баталов О. А., Валюшко І. В. [2], Варнавский В. Г., Клименко А. В., Королев В. А. [3], а також багато інших. У своїх публікаціях вони приділяють особливу увагу питанню фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності.

У сучасних умовах нестабільного фінансового стану економіки нашої країни та дефіциту державних ресурсів вкрай необхідним є злагоджена робота банківської системи України для фінансування державно-приватних партнерств. Метою написання статті є обґрунтування теоретичних засад ефективної фінансової взаємодії банків і підприємств, розробка методичних підходів щодо побудови партнерських відносин між банками і інноваційними підприємствами. Це обумовлює такі завдання: розробити алгоритм узгодження інтересів банку і позичальника; встановити, як відбувається системна взаємодія держави, банку, підприємства-позичальника та виявити, що є результатом узгодження їх інтересів.

На сьогодні безліч факторів негативно вливають на розвиток інноваційної діяльності, наприклад, невизначеності зовнішнього середовища, високий рівень конкуренції та постійна необхідність в нарощуванні обсягів господарської діяльності поставили перед інноваційними підприємствами вимогу до пошуків нових інвесторів та зміни політики управління. Наразі підприємство використовує такі шляхи фінансування, як кошти державного бюджету, власні кошти підприємства, кредити, кошти іноземних інвесторів та кошти з інших джерел. Більш того, нестача в національній економіці фінансових ресурсів розвитку стала однією з головних причин затримки переходу до інтенсивної форми інноваційного розвитку. Таким чином, банківські кредити є потенціальним джерелом фінансування інвестиційної діяльності, проте за умови зменшення значення процентних ставок та зваженої грошово-кредитної політики НБУ. Останнє можливо лише за умови фінансової стабілізації та розширення ресурсної бази банків. Але, щоб отримати підтримку від кредитних організацій, підприємство має знайти важелі, що можуть вплинути на зацікавленість партнерів. Мотивацією для співпраці може бути [1]:

1. Підвищення прибутковості підприємства, що, своєю чергою, добре позначиться на репутації кредитної організації;

2. Можливість контролю за діяльністю підприємства;

3. Можливість продовження кредитування або навіть можливість стати співвласником бізнесу.

© Дзюба А. М., 2020

На мікрорівні практична реалізація кредитного забезпечення підприємницької діяльності відбувається на основі організації кредитних відносин між комерційними банками та підприємствами за умови ініціювання цих взаємин саме суб'єктами господарювання. Загалом виважена та гнучка кредитна політика комерційного банку, правильність визначення її пріоритетів значною мірою впливають на здатність комерційного банку конкурувати на ринку банківських послуг, а отже, на їх потенційні можливості кредитного забезпечення підприємницької діяльності. Взаємодія з банками надає такі переваги:

1. Організація комплексної експертизи (наукової, техніко-економічної, економічної та інших) із залученням висококваліфікованих фахівців;

2. Організація інноваційних підприємств, що створюються на акціонерній основі;

3. Надання додаткових послуг: наприклад, інформаційних, посередницьких, консультативних, науково-технічних, рекламні, прогнозних.

Тож можна зазначити, що від такої взаємодії кожна з сторін має певні вигоди:

1. Інноваційне підприємство має нагоду використовувати довгострокові ресурси для розвитку виробництва.

2. Банк має можливість покращити ресурсну базу та рівень ліквідності.

3. Держава може використати цю взаємодію задля збільшення рівня довіри громадян до національної валюти.

Отже, метою взаємодії банків і інноваційних підприємств є досягнення та визначення норми прибутку [3].

Задля ефективного виконання функцій з боку кредитних організацій треба звернути увагу на безліч факторів. По-перше, на наявність ресурсів ,що залежить не тільки від політики банку, а й від грошово-кредитної політики НБУ. По-друге, важливим є проведення техніко-фінансової експертизи проєктів, що забезпечує відповідність витрат на реалізацію проєкту фінансовим можливостям. І останнім, але не менш важливим є уникнення домовленостей між банком і підприємством щодо нецільового використання виділених коштів.

Через невиконання умов ефективного функціонування банківський сектор сьогодні спроможний вирішити проблеми інноваційного розвитку лише для окремих промислових підприємств чи інноваційних проєктів. Привабливість інноваційних проєктів поступово знижується через некоректне оформлення документації, що не дає можливість оцінити реальність і ефективність інноваційного проєкту. В Україні недосконала інституційна система, що створює істотні ризики для фінансування довгострокових інвестицій. До того ж специфікою інноваційного підприємництва є його надзвичайно високий ризик і надприбутки, що їх забезпечують успішні проєкти, тож для такої діяльності важлива чіткість і прозорість дій з боку комерційних банків [2].

Отже, діяльність будь-якого підприємства залежить від рівня їх кредитного забезпечення банківськими установами, від обсягів кредитних вкладень комерційних банків у реальний сектор економіки. Власне, від ефективності реалізації механізму кредитного забезпечення банківською системою в цілому можливі структурні зрушення у процесах розширеного відтворення, а отже, насичення вітчизняного ринку високоякісними товарами та послугами, перехід на інноваційну модель розвитку економіки. Можна сказати, що системна взаємодія держави, кредитних організацій, підприємництва та науки в процесі фінансування інновацій реалізується на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Бо на макрорівні реалізуються інтереси держави, на мезорівні – інтереси підприємства або галузі і на мікрорівні- інтереси банків. Таким чином, державна підтримка інноваційної діяльності має сенс у тому випадку, якщо вона забезпечується економічною політикою держави в цілому, і дотримується баланс інтересів, який може досягатися за ефективної координації різних заходів. До таких інструментів відносять тарифний захисту ринку й стимулювання експорту до прямої фінансової підтримки науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, а також, фінансування технологічної модернізації. Співпраця держави із приватним сектором ефективніше всього будуватиметься на паритетних умовах фінансування, покладаючи на бізнес питання маркетингових досліджень, розробки дослідних зразків, патентування, виробництва й збуту наукомісткої продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках. Для цього потрібні політичні й економічні механізми стимулювання.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Амунц Д. М. Государственно-частное партнерство. Концессионная модель совместного участия государства и частного сектора в реализации финансовоемких проектов. URL: http://www.cultinfo.ru/cultura/2006-04/partnerstvo.htm#00. **2.** Баталов О. А., Валюшко І. В. Особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму реалізації нової регіональної політики. Аналітична записка, липень 2013 р. URL: http://www.niss.gov.ua/articles/1239/. **3.** Варнавский В. Г., Клименко А. В., Королев В. А. Государственно-частное партнер-

ство: теория и практика. М. : ИД ГУ ВШЭ, 2010. 287 с. **4.** Васюренко О. В. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : наук. пр. Харків : ХІБС УБС, 2006. 243 с. **5.** Ведернікова С. В. Теоретичні основи системної перебудови банківської системи // Збірник наукових праць IV наук.-практ. конф. «СПЕЦПРОЕКТ: аналіз наукових досліджень» (9–14 липня 2008 р.). Дніпропетровськ, 2008. С. 11–16.

THE GREAT MIGRATION. UKRAINIAN EDITION

UDC 331.556.4

A. Dobrovolska

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *In this work, the characteristics and the essence of a «labour migrant» concept, the reasons why this phenomenon is getting common in Ukraine during the last decade and the most popular destinations for the labour migration for Ukrainians are detailed. The possible consequences of this process are analyzed.*

Keywords: *migration, State Statistics Service of Ukraine, a labour migrant, local mobility, The Organisation for Economic Co-operation and Development, Polish legislation regarding the employment of foreigners.*

Анотація. *У роботі розглянуто особливості дефініції та сутність поняття «трудовий мігрант», причини поширення явища міграції в Україні впродовж останнього десятиліття, найпопулярніші напрямки трудової міграції українців, а також проаналізовано можливі наслідки цього процесу.*

Ключові слова: *міграція, Державна служба статистики України, трудовий мігрант, локальна мобільність, Організація економічного співробітництва та розвитку, міграційна політика Польщі.*

Аннотация. *В работе рассмотрены особенности дефиниции и сущность понятия трудовой мигрант, причины распространения явления миграции в Украине на протяжении последнего десятилетия, самые популярные направления трудовой миграции украинцев, а также проанализированы возможные последствия этого процесса.*

Ключевые слова: *миграция, Государственная служба статистики Украины, трудовой мигрант, локальная мобильность, Организация экономического сотрудничества и развития, миграционная политика Польши.*

The paper considers the issues of labor migration of the population of Ukraine reflected in the works of S. Bandur, O. Bugrova, O. Vishnevskaya, O. Gladun, I. Gnybidenko, V. Jaman, E. Drony, V. Zankovsky, K. Iglitkoy, I. Kizyma, A. Kirchiva, O. Korzhik, V. Kravchenko, E. Libanova, O. Malinovskaya, T. Petrov, O. Poznyak, S. Polkovnichenko, I. Pribitkova, M. Romanyuk and others [1, p. 959]. However, there is a lot of scientific papers on population migration. The issue of the migration waves of Ukrainians remains open.

According to the State Statistics Service data, over the past 12 years, Ukraine has been experiencing population migration growth. Over this period more than 230,000 people entered the country as compared to those who left [2]. At the same time, according to the United Nations (UN) statistics, Ukraine is among the top ten countries with the highest emigration levels and these figures have increased in recent years. The State Statistics Service estimates the number of migrant

© A. Dobrovolska, 2020

workers at 1.3 million, while experts say the number varies between 2 and 4 million [3]. The discrepancies emerge both because of the different understanding of what "migrant" means and different data collection methods.

The UN provides the broadest definition of who a migrant is. It includes both people who move permanently and those who move for study or work as well as refugees and people seeking asylum [4]. According to UNESCO definition, a migrant is «a person who lives temporarily or permanently in a country where he or she was not born and has acquired some significant social ties to this country». It is essential that a migrant decides to move voluntarily. It means that refugees and persons forced to leave a country are not migrants under this definition [4].

There are some differences in statistics, but we can state for sure, that there has been a population decline for the past 30 years, especially since the EU introduced visa-free travel in June 2017 [2].

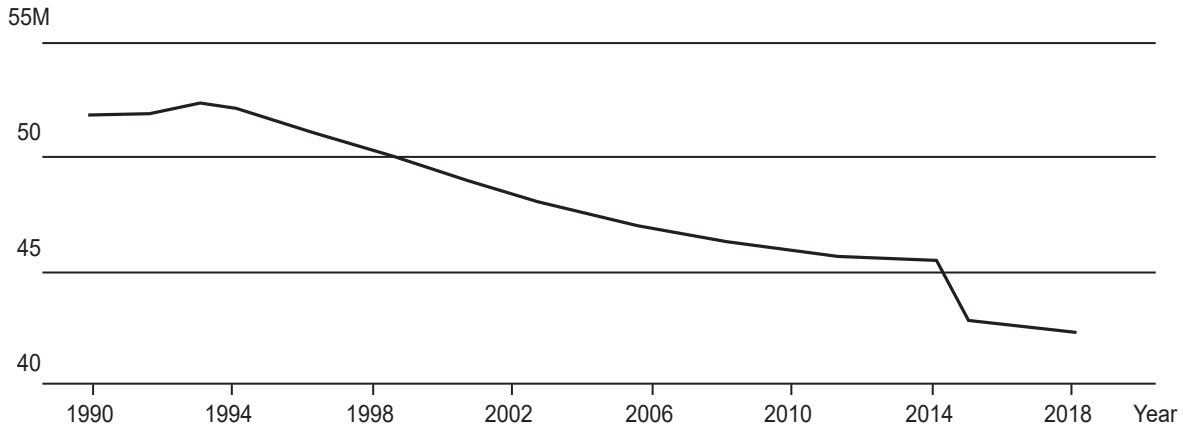

Fig. 1. **Population of Ukraine in 1990–2018**, million citizens

Taking a closer look at the countries, where Ukrainians tend to go for a seasonal job or move permanently now, we can state, that of course there are some people, who choose to go to the USA, Canada or Asian countries. But it is clear, that the most popular destination is Europe. The most popular countries for the Ukrainian migrants nowadays are Poland, Italy, Czech Republic, Hungary, and Portugal [5].

According to the State Statistical Committee of Ukraine (SSCU), in 2017 the most popular country for Ukrainian migrants was Poland (38,9 %). Some Ukrainians (26,3 %) were still choosing to go to Russia for a seasonal job. Such countries as Italy, Czech Republic, Hungary and Portugal were not still so popular among migrant workers from Ukraine.

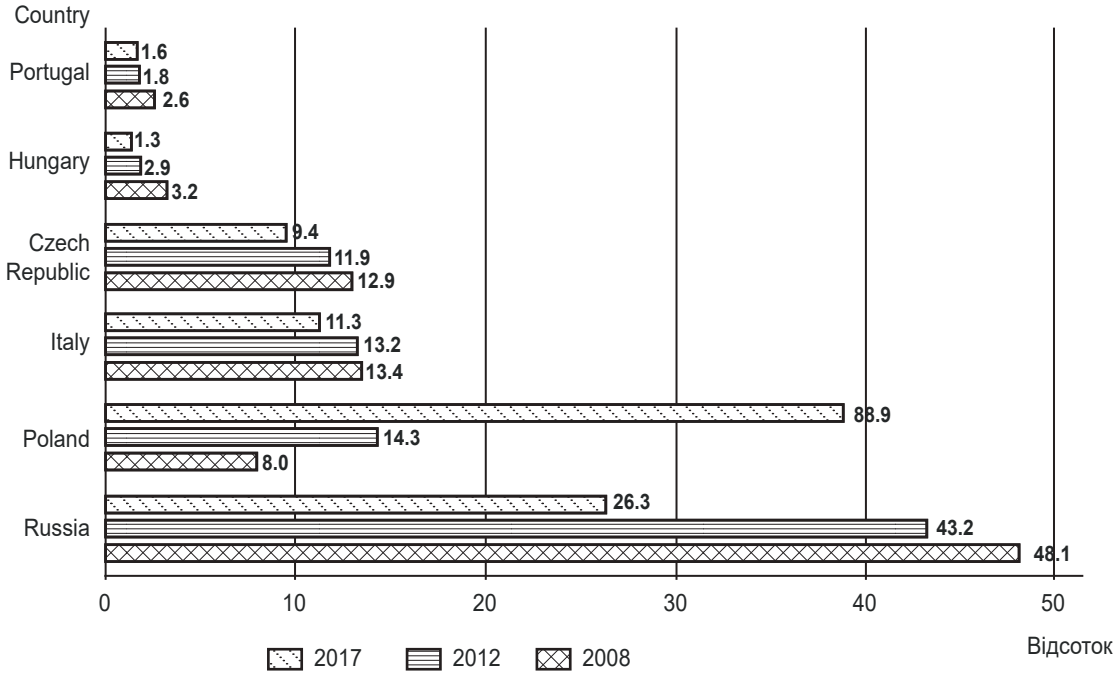

Fig. 2. **The most popular countries for Ukrainian migrants to work, according to SSCU research results in 2008, 2012 and 2017** (in percent)

On the 13th of November 2019, The Deputy Director of the Department of Economic Analysis of the National Bank of Poland Jacek Kotlowski stated, that at the moment more than a million immigrants work in Poland, almost 900 thousand of them came from Ukraine.

According to the latest International Migration Outlook 2018, published annually by the OECD, in 2017 Poland became a global leader in the inflow of foreign, seasonal, short-term workforces (to a greater degree than the United States) [6]. This is unusual because Poland has never been a country of immigration, and indeed still remains a country of emigration.

The current influx of short-term migrants has been possible due to the specific confluence of 'pull' factors (a very liberal system for the employment of foreigners in Poland geared to one geographical direction – the Eastern Partnership countries) with 'push' factors: the situation of shock in Ukraine after the outbreak of war and economic collapse in 2014-15. In addition, many Ukrainian migrants left Russia for Poland due to Russian aggression.

Other important factors attracting Ukrainian citizens to Poland are the low travel costs, the ability to maintain family ties in Ukraine, extensive migration networks, similarities of language and cultural closeness. For this reason, one of the terms given to the current wave of migration from Ukraine to Poland is 'local mobility', meaning a specific system of frequent short-term journeys to Poland, where at the same time spending within the country of residence is limited, and living activities are concentrated in Ukraine, as opposed to migration in the classical sense, which assumes a permanent change of life activities. This conglomerate of factors has resulted in a noticeable worldwide boom in the short-term migration sector [5].

The popularity of Poland is a result of the liberal Polish legislation regarding the temporary employment of foreigners. Also, Poland is often treated as a testing ground from which attempts are made to migrate to other EU countries. Ukrainian researchers emphasize that this migration takes place with the help of Polish migration networks, including Polish intermediaries.

As a conclusion, according to the estimates by the National Bank of Ukraine, labour migration has already reached such a high level (with declining population) that it is now hampering Ukraine's GDP growth, mainly due to the lack of manpower for work in construction, industry, agriculture, and transport. That's why we need to do our best to create the proper conditions in Ukraine to motivate those, who work abroad now, to come back. [7]

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V..

Literature: 1. Сьомченко В. В., Рубан А. А. Аналіз внутрішнього та зовнішнього міграційного руху населення України. *Економіка і суспільство.* 2018. № 16. С. 959–964. **2.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **3.** United Nations Statistics Division. URL: https://unstats.un.org/home/. **4.** The Great Migration: No One in Ukraine Knows How Many of Our Compatriots Have Moved Abroad. URL: https://voxukraine.org/en/the-great-migration-no-one-in-ukraine-knows-how-many-of-our-compatriots-have-moved-abroad/. **5.** Jaroszewicz M. Migration from Ukraine to Poland the trend stabilizes. Centre for Eastern Studies – 2018. **6.** International Migration Outlook 2018. The Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2018_migr_outlook-2018-en#page1. **7.** Трудова міграція гальмує економічне зростання – НБУ // Економічна правда. 2018. URL: https://www.epravda.com.ua/rus/news/2018/08/5/639329/.

REGULATION OF REQUIREMENTS FOR INFORMATION DISCLOSURE BY CORPORATIONS IN EU LEGISLATION

UDC 336.71:004.738.5

G. Yegorov

The 3-rd year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article examines the legal aspects of information disclosure by corporations in EU legislation. It analyzes the requirements of EU corporate legislation in the sphere of financial reporting for admission of security papers to official data sheets. The article also considers the problems of «control» and «participation» in corporations and their reflection in financial statements.*

Keywords: *regulation, requirements, corporations, corporate law, corporate reporting, control, securities, EU legislation.*

Анотація. *Досліджено правові аспекти розкриття інформації корпораціями в законодавстві ЄС. Проаналізовано вимоги корпоративного законодавства ЄС у сфері подання фінансової звітності для допуску цінних паперів до офіційного лістингу. Розглянуто питання «контролю» і «участі» в корпораціях і їх відображення у фінансовій звітності.*

Ключові слова: *регулювання, вимоги, корпорації, корпоративне право, корпоративна звітність, контроль, цінні папери, законодавство ЄС.*

Аннотация. *Исследованы правовые аспекты раскрытия информации корпорациями в законодательстве ЕС. Проанализированы требования корпоративного законодательства ЕС в сфере представления финансовой отчетности для допуска ценных бумаг к официальному листингу. Рассмотрены вопросы «контроля» и «участия» в корпорациях и их отражение в финансовой отчетности.*

Ключевые слова: *регулирование, требования, корпорации, корпоративное право, корпоративная отчетность, контроль, ценные бумаги, законодательство ЕС.*

Corporate activities in the field of accounting information disclosure in the EU are governed by a set of provisions of regulations. Information disclosure is required when creating new enterprises, their acquisition, merger, consolidation, which is conducted in order to verify compliance with the conditions for the implementation and maintenance of a particular type of business and to ensure the monitoring of liquidity, large financial risks, administrative and accounting procedures and mechanisms of internal control. It may also be made in the process of review of administrative appeals against decisions of the competent authorities or in the trial, initiating special provisions implementation provided by the law [2].

The aim of this study is to analyze the provisions of the EU legislation on information disclosure by corporations.

Features of legal regulation of access to the financial statements of public business companies as issuers of securities are reflected in the works of V. Zaikin, E. Dubovitskaya, G. Kalashnikov, V. Mamutov, G. Tolstopyatenko and others.

Nowadays it is very important to estimate the following basic trends in coordination of obligatory rules of compilation of financial statements, reflected in the Ukrainian legislation, and EU directives. One of these trends is enhancement of financial statements content by virtue of additional information concerning financial standing of the management entity, such as cash flow statement, additional information on separate parts of the financial reporting. Another trend is implementation of consolidated financial statements for a group of enterprises.

The analysis of the foreign experience testifies that the development of bookkeeping and accounting, complexity of delivering of consolidated financial statements requires a subsequent development of the Ukrainian economy legislation towards its harmonization with the European Union law. Particularly it is essential to draw out the criteria of control and participation with the aim of determining the status of a parent company, which responsibilities as well include provision of consolidated financial statements.

Analysis of corporate law in the EU shows that users of financial statements, who are shareholders, buyers of securities, creditors, apply to court with claims for compensation for damage caused by the use of false financial and economic information. The defendants in these cases are presented by the governing bodies of companies and audit firms, which

© G. Yegorov, 2020

confirmed the completeness and accuracy of financial reports. In the U.S. and the UK rise the grounds for the claim are cases when the financial statements were not made public in a timely manner, as well as information contained did not meet the principles of the disclosure [1].

Comparative analysis of EU legislation and the Commonwealth of Independent States (CIS) countries in the field of financial reporting for the admission of securities to official listing shows that there are some differences concerning the submission of the listing particulars for admission to official listing of shares on the stock exchange. It relates, first of all, to the information about responsible parties for listing particulars and payment audit. Thus, EU legislation provides the obligation of companies to provide information about the names, addresses and comments of statutory auditors who carried out the audit of annual reports for the previous three financial years in accordance with national legislation. At the same time, the Ukrainian legislation on the securities market focuses only on the information contained on the auditors who carry out the audit of statements for the previous year [2].

The company which shares are admitted to official listing on a stock exchange, in accordance with Art. 67 of the Directive, as fast as possible must provide to any number of unspecified persons to get acquainted with its latest annual reports. It applies both to its own annual and consolidated annual reports.

In the case where the annual reports do not provide a true and clear image of the assets and liabilities of the company, its financial condition and income or losses, the company should provide more detailed and/or additional information. In case, when the company has significant changes in its activities, which may affect the value of the shares, the company must provide additional information to all users on the accounts, including all stock exchanges on which its securities are sold, within nine calendar days. To the pointed changes relate, first of all, changes in the rights that are associated with different categories of shares, changes in the structure [3].

The Directive contains a requirement for mandatory publication of two types of reports: the annual and semiannual. Provision is made that a semi-annual report contains only basic information on the financial situation and the general development of the activities of the relevant company, whereas the annual report provides comprehensive information on financial and economic activities.

Semiannual report includes figures and explanation about the company, its profits and losses over the period of six months, in particular, net turnover, profits and expenses to the date or after taxes and dividends. Peculiarities of data representation in the semi-annual report can be classified as follows:

1) possibility of presenting forecast figures of profits and losses, provided that the company's shares are listed on the stock exchange of one country only;

2) bindingness to argument the accountability in articles on each of data indicators from previous years, which will provide an opportunity to compare the results of financial and economic activities of the company;

3) the company development forecast within the current financial year [3].

The legislation of Ukraine does not provide for mandatory the disclosure of semi-annual report, but the enterprises-issuers are required to provide semiannual report to the State Commission on Securities and Stock Market.

In disclosing this type of information a special attention in the EU legislation is paid to questions of disclosure in accounting of changes of rights to securities. Thereat, the concept of rights to securities in the EU legislation is different from the concept of rights in the Ukrainian legislation.

Subsequent development of the regulatory framework concerning the information disclosure by corporations assumes: 1) establishing the coherence of economic and accounting legislation, strengthening the differentiation of requirements for accounting, disclosure of accounting policies and financial reporting by business entities with different legal status in the Commercial Code of Ukraine; 2) determination of the legal status and the procedure for participation of public accounting organizations in the development of the regulatory framework on accounting and financial reporting in Ukraine and ensuring the gradual growth of their role in the development [2].

Appropriate expansion of Ukrainian normative acts which govern the submission and publication of statements by stock companies being security issuers – will facilitate the adaptation of the company law of Ukraine to the EU legislation.

The form of the financial statements as a way of providing information on business entities in Ukraine becomes of a particular importance. Unification of financial reporting is aimed at providing common approaches of the individual items of balance and additional reporting information provision, which allow assessing the financial condition of a business entity regardless of the country that it operates in. Therefore, it is important to provide financial information in the statements by Ukrainian business entities to avoid the need of harmonizing the format of Ukrainian and international standards [3].

Main directions of harmonization of mandatory rules for the preparation of financial statements in Ukraine with the EU directives may be formulated as follows:1) expansion of the content of financial statements with the additional

information on the financial condition of a business entity (cash flow statement, additional information about individual pieces of reporting); 2) introduction of the consolidated financial statements for a group of companies. As a result of the development of the Ukrainian economy a large number of firms operate with associate private funds, often international. It was therefore necessary to develop a provision on the consolidated financial statements [3].

According to Art. 12 of the 1999 Act companies that have subsidiaries along with the financial statements on their own business operations are required to provide consolidated financial statements. In many cases, the present financial condition of individual companies can only be characterized by the consolidated financial statements of the combined group, which shows the financial position, results of operations and cash flow of the legal entity and its subsidiaries as a single economic unit.

In conclusions it must to be said that main directions of harmonization of mandatory rules for the preparation of financial statements, as reflected in the Ukrainian legislation, with the EU directives can be determined as follows:

– expansion of the content of financial statements with the additional information on the financial condition of a business entity (cash flow statement, additional information about individual pieces of reporting);

– introduction of the consolidated financial statements for a group of companies.

Analysis of foreign experience shows that the development of accounting and reporting, the complexity of the problems of providing consolidated reporting needs in the subsequent development in the economic legislation of Ukraine in the direction of harmonization with the EU legislation. Particularly, it is necessary to develop criteria for control and participation to determine the status of the parent company, which is responsible for the provision of the consolidated financial statements.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Заикин В. В., Калашников Г. О. Механизмы защиты компаний. *Управление компанией.* 2002. № 7. С. 19–22. **2.** Дубовицкая Е. Европейское корпоративное право. Серия: Гражданское и хозяйственное право Германии и Европы. М.: Вальтерс Клувер, 2008. 266 с. **3.** Мамутов В. К., Знаменский Г. Л., Хахулина К. С. Хозяйственное право : учебник. Киев : Юринком Интер, 2002. 897 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОЗБРОЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

УДК 637.134:65.016

Єрьоменко К. А.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Досліджено необхідність технічного переозброєння українських підприємств. Розглянуто проблеми та умови побудови системи стратегічного управління інноваціями з технічного переозброєння промислового підприємства; проаналізовано механізм стратегічного управління процесом використання технологічних інновацій.*

© Єрьоменко К. А., 2020

Ключові слова: *інновації, технічне переозброєння, промислове підприємство, механізм, стратегія.*

Аннотация. *Исследована необходимость технического перевооружения украинских предприятий. Рассмотрены проблемы и условия построения системы стратегического управления инновациями по техническому перевооружению промышленного предприятия; проанализирован механизм стратегического управления процессом использования технологических инноваций.*

Ключевые слова: *инновации, техническое перевооружение, промышленное предприятие, механизм, стратегия.*

Annotation. *The necessity of technical reequipment of Ukrainian enterprises is investigated. Deals with the problems and conditions of building strategic innovation management system for technical re-equipment of industrial enterprise and analyzed the mechanism of the strategic management process of using the technological innovation.*

Keywords: *innovations, technical reequipment, industrial enterprise, mechanism, strategy.*

Останні роки валове виробництво продукції в промисловості України скоротилося більше ніж на п'ятдесят відсотків, збільшилась диспропорція в структурі виробництва, скоротилася частка продукції кінцевого споживання, промислове обладнання більшості підприємств країни є застарілим, а його зношення перевищило сімдесят відсотків. На сьогодні українські підприємства потребують технічного переозброєння, статистичні дані свідчать про невисокий рівень залучення результатів науково-технічної та інноваційної діяльності на вітчизняні підприємства.

Дослідженням щодо технічного переозброєння на підприємстві та реалізації таких заходів присвятили свої праці вчені: Петрович Й. М., Кушніренко О. М., Олійник Л. Г., Бояринова К. О. та ін. [1–4].

Метою статті є теоретичне обґрунтування процесу технічного переозброєння вітчизняних підприємств.

Під технічним переозброєнням розуміють комплекс заходів щодо підвищення техніко-організаційного рівня виробництва, його механізації та автоматизації, модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного устаткування новим, більш продуктивним [5]. Особливість переозброєння полягає в тому, що при цій формі відтворення основних виробничих засобів оновлюється тільки їх активна частина. У процесі технічного переозброєння можлива часткова перебудова побутових, складських і виробничих приміщень. Залежно від масштабів оновлення активної частини основних виробничих засобів можуть бути виділені три види технічного переозброєння виробництва: мале, середнє і повне.

Інноваційний шлях розвитку промислових підприємств все більше сприймається як вирішальний фактор підвищення їх економічної ефективності та конкурентоспроможності. Водночас інноваційний розвиток вітчизняних підприємств є необхідною умовою економічного зростання країни. З огляду на цю об'єктивну необхідність полягає у визначенні та обґрунтуванні основних напрямків забезпечення високих темпів розвитку та підвищення ефективності промислового виробництва, одним із яких у сучасних економічних умовах є технічне переоснащення вітчизняних підприємств.

Тому питання, що стосуються планування та управління технічним переоснащенням виробництва в умовах інноваційного розвитку, мають особливе значення. Сьогодні дуже важливо та терміново визначити шляхи підвищення ефективності промислових підприємств, забезпечення їх сталого розвитку та конкурентоспроможності.

У сучасних умовах господарювання можна досягти цього за умови постійного оновлення виробництва за допомогою технічного переоснащення вітчизняних підприємств. Визначення сутності технічного переоснащення виробництва – це перший крок у формуванні економічного механізму управління цим процесом, основним завданням якого є підвищення ефективності роботи, що проводиться в його рамках.

Деякі економісти порівнюють концепцію технічного переоснащення з модернізацією. Так, Кушніренко О. М. [2] зазначає, що технічне переобладнання означає форму оновлення засобів виробництва, за якої старе обладнання замінюється новим, яке має кращі техніко-економічні показник. Але концепція технічного переоснащення є ширшою, оскільки модернізація робочої сили лежить в основі. Можна сказати, що технічне переозброєння – це організаційна форма, в якій реалізується оновлення виробничих потужностей.

Олійник Л. [3] зазначає відмітну особливість технічного переоснащення, яка полягає в тому, що при такій формі відтворення основних засобів оновлюється лише їх активна частина. Залежно від масштабів оновлення активної частини основних засобів існують три види технічного переоснащення виробництва:

– невелике технічне переоснащення – модернізація наявного обладнання, заміна невеликої частини застарілого обладнання; у виробництво впроваджується невелика кількість нового обладнання;

– середнє технічне переоснащення – механізація та автоматизація виробничого процесу, впроваджується прогресивне обладнання, замінюються групи фізично та морально застарілого обладнання;

– повне технічне переоснащення – всебічне оновлення основної частини обладнання, що, безумовно, викликано високим фізичним і моральним зносом обладнання або переходом до принципово нової технології виробництва [3; 4].

Основною причиною зміни основних виробничих засобів промислових компаній є значна ступінь їх фізичного та морального зносу. За даними Державного комітету статистики України, у 2018 році амортизація основних фондів в українських компаніях сягала 60 % від загальної суми основних засобів. Згідно з офіційними даними з 2010 по 2019 рік, амортизація основних фондів зросла майже на 13 % в українській промисловості – до 61,8 %, а в промисловості Запорізької області – на 16,3 % і, відповідно, на 63,6 % від їх загальної вартості [6–8].

Тому можна стверджувати, що амортизація основних засобів промисловими компаніями зростає і навіть досягла критичного рівня в деяких компаніях. Намагання відновити основні засоби в Україні наразі вкрай незадовільні: обсяг проданих основних засобів через його моральне та фізичне погіршення значно перевищує обсяг нових коштів, введених в експлуатацію.

Це, своєю чергою, не сприяє розвитку промислових компаній і призводить до негативних і кризових ситуацій в країні. Підвищити економічні та соціальні показники розвитку країни буде неможливо, знизити конкурентоспроможність вітчизняного промислового виробництва, збільшити технологічні та екологічні ризики, підвищити енерго- та матеріаломісткість виробництва та поглибити соціальні проблеми.

Щоб стимулювати інтенсивне оновлення засобів виробництва та подолати моральне погіршення технічних засобів, доцільно використовувати досвід таких економічно розвинених країн, як США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія та Іспанія. У США ми використовуємо податковий інвестиційний кредит для підтримки розвитку активної частини основних засобів, яка віднімається від суми податку на прибуток, обчисленої та використаної для придбання нової техніки та обладнання. Інвестиційна знижка знижує податкові виплати на 19,5–49,7 %, але уряд має право домагатися такого зниження. У Швеції застосовується державна система податкових пільг щодо інвестиційних резервів, яка передбачає інвестиційні засоби в розмірі 40 % неоподатковуваного комерційного доходу [9].

Впровадження технічної модернізації виробництва та впровадження технічних нововведень у промислових компаніях впливають не лише на виробничі показники їх діяльності, але й на організацію, ефективність управління, виробничі відносини тощо. Отже, повний ефект від цієї діяльності не може бути виміряний одним індивідуальний показник або критерій.

У сучасних економічних умовах процес технічної конверсії виробництва повинен, на наш погляд, здійснюватися на основі стратегічних цілей промислових компаній і включати низку заходів, спрямованих на підвищення техніко-економічного рівня виробництва шляхом впровадження нових технологій та технологій, автоматизації. Механізація виробництва, модернізація та заміна цільових фізично та морально зношених пристроїв новими та більш продуктивними.

Виходячи з проведених досліджень визначено, що технічні та технологічні компоненти виробничого процесу не відповідають сучасним вимогам і навіть значно відстають від світових стандартів, що негативно впливає на кінцеві результати фінансово-економічної діяльності, а не на конкурентоспроможність місцевих компаній. Технічне перетворення самого виробництва слід розглядати як інвестицію в інновації.

Оцінюючи їх ефективність, слід використовувати систему показників для вимірювання впливу технічних перетворень на ефективність фінансово-господарської діяльності компанії. Перспективи подальших наукових досліджень полягають вивчені питання щодо докорінного вдосконалення виробництва завдяки технічній модернізації практично всіх вітчизняних компаній та переходу до інноваційного, інтенсивного розвитку у зв'язку з підвищенням якості та ефективності виробництва.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іпполітова І. Я.

Література: 1. Петрович Й. М., Кіт А. Ф., Кулішов В. В. Оновлення техніко-технологічної бази шляхом проведення технічного переозброєння й реконструкції підприємства. URL: http://poglyad.com/students/item/15599/. **2.** Кушніренко О. М. Новітні форми оновлення матеріально-технічної бази виробництва. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2009_1/09komtbv.pdf. **3.** Олійник Л. Г. Оновлення техніко-технологічної бази підприємств легкої промисловості. URL: http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Economics/17956.doc.htm. **4.** Бояринова К. О., Данильченко К. О. Управління процесом технічного переозброєння в контексті інноваційного розвитку підприємства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_2/Boyarinova_210.htm. **5.** Больботенко І. В. Організація заходів з технічного переозброєння виробництва в сучасних умовах господарювання. *Коммунальное хозяйство*

городов : науч.-техн. сб. 2003. № 50. С. 90–94. **6.** Статистичний збірник «Регіони України» / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленка. Київ : Консультант, 2019. 369 с. **7.** Україна – 2019 : стат. зб. Київ : Консультант, 2019. 30 с. **8.** Запорожець Т. Проблеми оновлення основних фондів на промислових підприємствах України. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63067.doc.htm.

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 658.8

Іщенко В. О.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню маркетингу інновацій у сфері інноваційного підприємництва, концепції маркетингу інновацій, специфіці управління маркетингом у сфері венчурного бізнесу та ціновій політиці інноваційного продукту.*

Ключові слова: *маркетинг інновацій, інноваційний маркетинг, інноваційний проєкт, інноваційний розвиток.*

Аннотация. *Статья посвящена теоретическому обоснованию маркетинга инноваций в сфере инновационного предпринимательства, концепции маркетинга инноваций, специфике управления маркетингом в сфере венчурного бизнеса и ценовой политике инновационного продукта.*

Ключевые слова: *маркетинг инноваций, инновационный маркетинг, инновационный проект, инновационное развитие.*

Annotation. *The article is devoted to the theoretical justification of innovation marketing in the field of innovative entrepreneurship, the concept of innovation marketing, the specifics of marketing management in the field of venture business and the pricing policy of an innovative product.*

Keywords: *marketing innovation, innovative marketing, innovation project, innovative development.*

У сучасному глобалізованому світі підприємства повинні постійно впроваджувати різні інновації, які забезпечать їх ефективність у ринкових умовах, сприяють економічному зростанню країни і підвищенню якості життя її населення. Розробка та впровадження інновацій на підприємстві вимагають перебудови організаційних структур менеджменту. Маркетингова діяльність є частиною менеджменту, тому фахівці з маркетингу повинні володіти здібностями для роботи в інноваційному середовищі.

Теоретичні засади маркетингу інновацій досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні фахівці: Т. Амблер, М. Бейкер, Д. Бойєт, Б. Буркінський, М. Портер, Е. Голубков, Г. Гольдштейн, М. Єрмошенко, Н. Ілляшенко.

Мета: дослідження теоретичних аспектів маркетингу інновацій, тенденції розвитку інноваційної сфери у венчурному бізнесі.

У 1755 р англійський економіст Р. Кантільйон стверджував, що підприємець – це людина, що діє в умовах ризику. Сфера підприємництва – це сукупність фізичних і юридичних осіб, які здійснюють багатопрофільну діяльність в суспільстві, не заборонену законом.

© Єрьоменко К. А., 2020

Інновація – процес або результат, що полягає в комплексі заходів щодо перетворення попередньої або появи нової діяльності на основі знань. Розвиваючи інноваційну діяльність, підприємці орієнтуються на потреби ринку. З розвитком ринкових відносин маркетинг активно проникає в усі сфери суспільного життя, в тому числі і соціальну сферу [1].

У сучасних умовах маркетинг інновацій у сфері підприємництва – це комплексна система управління плануванням, виробництвом, ціноутворенням, розподілом і просуванням нових або поліпшених готових виробів, спрямована на ефективне задоволення потреб суспільства [2].

Диференціація ринків, поява нових конкурентів змушують комерційні структури розробляти інноваційну стратегію з урахуванням змін зовнішнього середовища. Завоювання ринків можливо при освоєнні виробництва нових продуктів, що дозволяють задовольняти швидко мінливий попит.

Як свідчить практика, невеликі фірми більш гнучкі, чутливіші до незвичайних технічних рішень, швидко адаптовуються до змін у навколишньому середовищі та йдуть на ризик.

В основі управління маркетингом інноваційної діяльності лежить цикл «дослідження – розробка – розподіл (збут) – споживання нововведень». На практиці матеріальне втілення цього циклу здійснюють венчурні фірми або венчурні бізнес-підрозділу в системі мережевої кооперації.

Венчурні фірми – тимчасові організаційні структури, зайняті розробкою наукових ідей і перетворенням їх у нові технології і продукти. Вони виконують важливу роль у здійсненні інноваційної діяльності, сприяючи, з одного боку, виробничому впровадженню новітніх досягнень НТП, а з іншого – мінімізуючи фінансові ризики окремих інвесторів [3].

Венчурні підприємства слід формувати так, щоб з часом їх легко було вбудувати в основний бізнес як рівноправний венчурний бізнес-підрозділ. Створені підрозділи «вирощують» з нуля різні компанії, щоб зайняти нішу на нових ринках. Такий метод організації досліджень дозволяє максимально використовувати потенціал наукових кадрів, що звільняються в цьому випадку від впливу бюрократії. Переваги венчурного бізнесу – гнучкість, рухливість, здатність мобільно переорієнтуватися, змінювати напрями пошуку, швидко вловлювати і апробувати нові ідеї одночасно по декількох проблемних напрямках бізнесу.

Ризик у діяльності венчурного бізнес-підрозділу з такою спеціалізацією пов'язаний з надмірною концентрацією на бізнес-ідеях. Цей ризик венчурного бізнес-підрозділу різко знижується при ретельному аналізі і обліку думок клієнтів, партнерів і галузевих експертів.

Забезпечення конкурентної переваги ринкової участі припускає активне використання інструментів маркетингу з метою максимізації доходів компанії. Інтелектуальний потенціал (ІП) компанії – форма вираження творчого мислення в діапазоні між плануванням як ціннісної орієнтації майбутнього і ретельним урахуванням наявності корпоративних ресурсів у рамках взаємодії з покупцями, постачальниками та партнерами по бізнесу, ІП відображає рівень професійних компетенцій у трудовому колективі, що забезпечує конкурентну перевагу на ринку.

Результатами ІП компанії на практиці слугують перетворення ринкових знань у базовий ресурс розвитку; використання нових моделей бізнесу; більш якісне сервісне обслуговування клієнтів; випуск інноваційних товарів (послуг); створення фінансової стійкості. Механізм прийняття управлінських рішень щодо використання маркетингу інновацій наведено на рис. 1.

Визначення основних підходів до ціноутворення та встановлення ціни на товар належать до головних завдань та функцій маркетингу. Не становить вийнятку й інноваційна діяльність. Проблемність цінової стратегії полягає в тому, що, з одного боку, ціна повинна бути досить високою, щоб мотивувати виробничий підрозділ, яке могло б реалізувати цей товар і на внутрішньому ринку; з іншого – ціна повинна бути досить низькою, щоб зовнішньоторговельне підрозділ компанії було конкурентоспроможним на зарубіжних ринках [4].

Стосовно інноваційної продукції головна мета політики ціноутворення дещо змінюється. Інноваційній діяльності майже не притаманна цінова конкуренція, адже товар є унікальним і на початкових етапах не має фактичних конкурентів. Тому залежно від рівня новизни товару та рівня сформованості потреб, які він задовольняє, основні напрямами цілей маркетингового ціноутворення в інноваційній діяльності є збільшення рівня прибутку та кількості потенційних споживачів.

Якщо інновація має базисний характер і відсутні товари-аналоги, цей фактор майже не впливає на вашу ціну, адже саме ваш товар формує новий сегмент ринку або ринок в цілому. Особливістю інноваційної діяльності є високий рівень початкових витрат на розроблення та виготовлення товару – витрати на НДДКР і маркетингові дослідження.

Тому це необхідно обов'язково враховувати при визначенні критичного обсягу виготовлення та реалізації продукції. Для просування на ринок інноваційних товарів застосовують такі маркетингові цінові стратегії. Мета – максимізувати прибуток, доки ринок не стане об'єктом конкурентної боротьби.

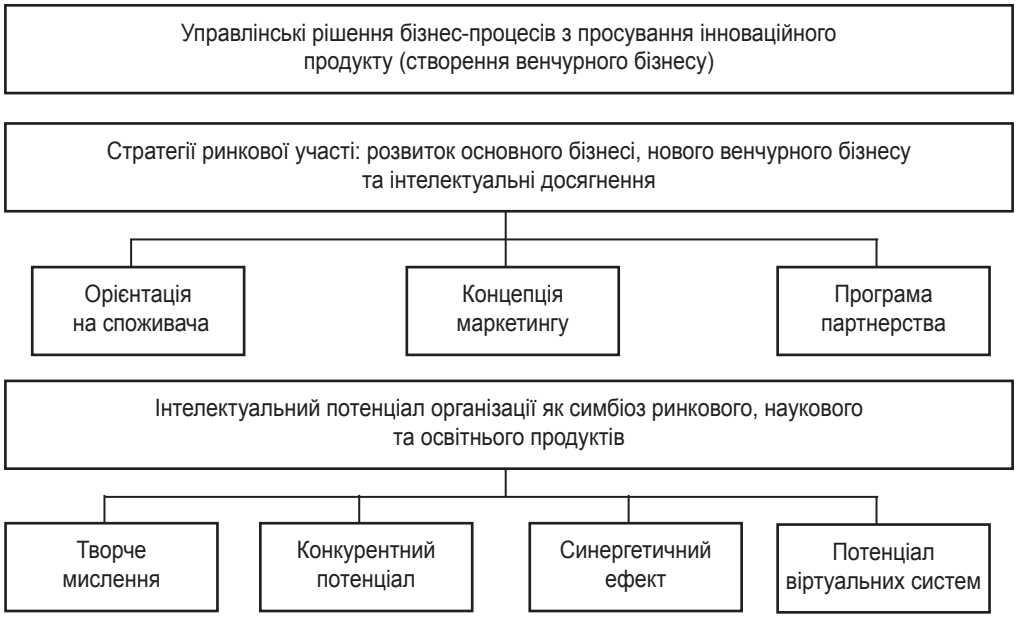

Рис. 1. **Механізм прийняття управлінських рішень щодо використання маркетингу інновацій**

Висновок. Реалізація нових вимог, які ставляться перед підприємствами, змушує їх шукати і втілювати нові стратегії діяльності, які збільшують гнучкість і уможливлюють виживання в суперництві з конкурентами. Узагальнення викладеного свідчить, що інноваційна діяльність підприємств потребує відповідного маркетингового супроводу. За допомогою інструментів маркетингу визначають напрями приведення потенціалу підприємства відповідно до умов зовнішнього середовища, які постійно змінюються. У сучасних умовах економічного розвитку венчурні підприємства та їх підрозділи допомагають підприємствам розвивати інновації та реальні інвестиційні механізми. Цінова політика інноваційного продукту потребує уважності та детального аналізу, для того щоб підвищити прибутковість підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент. URL: https://bit.ly/39ykBn2. **2.** Горфінкель В. Я. Інноваційне підприємництво. URL: https://stud.com.ua/21695/ekonomika/innovatsiyne_pidpriyemnitstvo. **3.** Маслова В., Синяева И. Инновационное предпринимательство : учебник и практикум для СПО. URL: https://bit.ly/39rh5e1. **4.** Чухрай Н. І., Лісовська Л. С. Управління інноваціями. URL: https://bit.ly/2yizZH6. **5.** Управління інноваційною діяльністю. Основи інноваційного менеджменту Магістерський курс. URL: https://bit.ly/2WRs0Lj.

THE FEATURES OF MANIPULATIVE IMPACT OF ADVERTISING ON SHAPING AND DEVELOPMENT PERSONALITY

UDC 659.441.3

K. Yefankova

The 4-nd year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article explores the sources of advertising that determine the manipulative effect on human consciousness. Particular attention is paid to the significance of the problem of the impact of advertising on the development and formation of a man as a person. A questionnaire was conducted, on the basis of which there is an opportunity to develop effective methods and methods of reducing the negative impact on the human mentality.*

Keywords: *advertising, manipulation, consciousness, influence, consumer behavior.*

Анотація. *Досліджено джерела реклами, які визначають маніпулятивний вплив на свідомість людини. Особливо акцентується увага на значущості проблеми впливу реклами на розвиток і формування людини як особистості. Проведено анкетування, на підставі якого є можливість розробити ефективні прийоми та способи зменшення негативного впливу на психіку людини.*

Ключові слова: *реклама, маніпуляція, свідомість, вплив, споживча поведінка.*

Аннотация. *Исследованы источники рекламы, которые определяют манипулятивное воздействие на сознание человека. Особенно акцентируется внимание на значимости проблемы влияния рекламы на развитие и формирование человека как личности. Проведено анкетирование, на основании которого есть возможность разработать эффективные приемы и способы уменьшения негативного воздействия на психику человека.*

Ключевые слова: *реклама, манипуляция, сознание, влияние, потребительское поведение.*

Currently, television covers all spheres of life in a human society. At its core, advertising is primarily an economic phenomenon, so it is always necessary to understand what its impact on entities and participants in economic relations. It affects both producers and consumers of goods and services in various psychological manifestations. Even nowadays, modern publicity imposes on the society a system of certain standards, a point of reference of life values, ideological concepts.

The urgency of this article is to increase the importance of advertising as an integral part of the general information background of the modern society, which plays an important role in the new century, constantly increasing its sphere of influence on the shaping of personality.

The problems of the influence of advertising on the human mentality were researched by scientists as: K. Fried-Lender, T. Koenig, B. Vities. The problem of determining the role, given the breadth and importance of advertising as a form of mass communication, is represented in works G. Andreeva, G. Kovaleva, A. Lebedev, G. Lebon, D. Myers, A. Meneghetti, Y. Sosnovikov, Y. Sherkovina, V. Shuvanov and others.

The object of research is the personality in the system of modern advertising communications, and the subject is the influences of advertising on the development and shaping of personality.

The aim of this work is to investigate the mechanism of formation positive or negative advertising influence on the development and shaping of personality in the modern socio-cultural environment on the basis of the social impact of advertising on human beings.

The influence and degree of the influence of advertising on the personality depends on their psychological and value attitudes. These attitudes, in turn, are conditioned by political views, professional affiliation, income level, personality psychotype, age, gender, place in the settlement structure. They largely determine the affiliation of an individual to a particular type of a consumer in relation to advertising. It is common knowledge, psychological impact is a social and psychological activity of some people, carried out in different forms and different ways, aimed at other people and their groups in order to change the psychological characteristics, personality (their views, thoughts, attitudes, values, moods, motives, attitudes, and stereotypes of behavior), group norms, public opinion, or people's experiences that mediate their activities and behavior [1]. Manipulation of personality in advertising is a very urgent topic in the context of ever-growing competition between brands. The fight for the consumer is everywhere: on billboards, store shelves, magazine pages, TV

© K. Yefankova, 2020

screens, websites. The main focus is on a person's needs: loneliness, recognition, security, sex, food. Promotional characters and stories appeal to human fears, strike a cord and at the same time show that this brand / product / service will save the consumer from suffering.

There are many psychological techniques used in commercials, and it is very difficult to shut down from the influence of advertising content that surrounds us today [2]. Here are some of the common techniques used to promote a product:

– systematic repetitions. The constant repetition of the same statement introduces the individual into the system of conventional judgments, and this is no longer defensible by society;

– suppression. That is, hiding from the user information that he clearly does not like. For example, the side effects of a medicine, the content of harmful substances in a particular product;

– use of unknown terminology for the audience, compley words. For the unsuspecting user, this creates the illusion of professionalism;

– high rate of distraction. The shorter the time the user receives the data, the less critical they will be to analise it;

– the reception of «false shame». An attempt to make the consumer believe in the above, so as not to leave the slightest doubt in their education;

– humiliation with irony. Ironically, competitors' neglect may attract the attention of the audience to the product of the opinion;

– references to authoritative opinion. If a person is a well-known professional in their field, then their opinions can be listened to. For example, as in advertising soaps or shampoos;

Trojan horse. Initially, a competitor's products are presented in a good light, but at one point, arguments are made in favor of another product, which immediately outlines all the benefits of the former;

– alternative without alternatives. Sending messages in either «or... or...» format. Here, the user is shown that only one choice is correct;

– stereotypes. The commercials often use stereotypes that directly elicit the consumer response to advertisers.

Therefore, to promote the effectiveness of these techniques, many methods of social influence, psychological influence and manipulation are used. In particular, various forms of hypnosis, suggestion, imitation, infection, persuasion, social and psychological setting are also used. To create effective techniques of influence psychological stereotype, «25th frame», neurolinguistic programming (NLP) are used [3].

By its nature, manipulation, being a complex and dangerous phenomenon, can lead to serious consequences such as severe psychological trauma, especially difficult for teenagers, a decrease in self-esteem affecting all spheres of activity (educational, communicative, social, etc.) and information congestion, the consequences of which are equally severe.

Advertising has a very high psychological impact on children who have not yet shaped themselves personally. The psychological component of every promotion of the product is to bring the person out of balance, to give him a sense of satisfaction from the assumptions associated with the consumption of the product. Satisfaction becomes the primary consideration of commercial information, especially in childhood and adolescent viewers.

By the definition of psychologists, the guarantor of the emotional imbalance of unprepared viewers, such as children, is a fast-paced, memorable image. This is where the child's hypertrophied imagination works: children imagine themselves as participants on what is happening on the screen – that's what they like, advertising games attract them to TV set again and again.

In the next stage of the study, students were surveyed, most often exposed to advertising on the Internet, to study the effect of advertising on people [4]. 20 students were interviewed. Questionnaire analysis showed that 19 % of students often watch advertising, sometimes 38.1 % and 42.9 % try to switch off it immediately. Frequently, only 4.8 % of advertised goods are bought in stores, and the remaining percentage of 95.2 % replied that they sometimes bought such goods. Thus, the survey showed that there was no respondent who would never order the advertised product. Students also noted that the psychological impact of advertising affects each person, regardless of their age category (52.4 %) (Fig. 1).

The open-ended question indicated that people’s attention is attracted by the advertisements that evoked positive emotions, such as vivid, dynamic, fast-paced adorable music and text.

According to the results of the survey, students are not always able to effectively resist the influence of advertising, which uses various ways of influencing the mentality, including the techniques of language manipulation, as they have not yet fully formed their own attitudes, views, and moral criteria.

Based on the study, it can be can concluded that advertising affects the student's mentality, but this is not critical, since for most students who are negative about it, advertising is only a medium of information about the world, without affecting the value attitudes. This speaks to a rather high level of their morality, which is greatly influenced by the social environment and the system of attitudes.

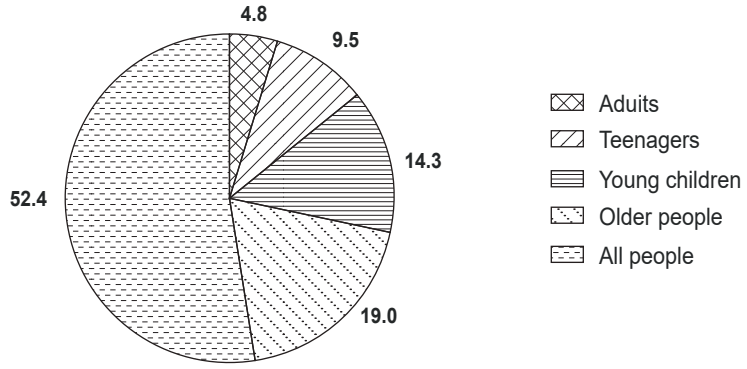

Fig. 1. **Respondent's poll on the question «Who do u think is the most affected by the advertising?»**

In order to prevent the negative influence of advertising information on the development of the individual, it is necessary, first of all, to improve the legal regulation of advertising so as to exclude information violence, direct deception and misinformation. It will be appropriate to introduce a systematic humanitarian examination of advertising, which allows to evaluate it in terms of its impact on the human personality and spiritual atmosphere of society. Committees conducting such expertise must include competent representatives from psychology, sociology, ethics and aesthetics [5]. Such proposals are difficult to implement in our modern society, because there is a great lack of interest on the part of society in this matter, and also among the representatives of these disciplines can be there a very great outlook diversity.

So, if advertising is the engine of progress, then manipulation is the engine of advertising. It is thanks to the whole list of techniques used in it that the new product attracts the attention of the consumer. Of course, there are frankly unsuccessful examples of advertising, but there are real works of art that are nice to see, even knowing the essence. Advertising is designed to play on the feelings of potential consumers - affection, preference, elegance, desire to look better than they are, fear, etc. All human emotions can be linked to the advertised product.

Supervisor – Senior Lecturer Mikhailova L. Z.

Literature: 1. Лебедев-Любимов А. Психология рекламы. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 368 с. **2.** Андреева Г. М. Социальная психология : учебник для высшей школы. М. : Аспект Пресс, 2009. 363 с. **3.** Ценов В. Психология рекламы: реклама, НЛП и 25 кадр. М. : Бератор ООО, 2003. 95 с. **4.** Questionnaire on the topic «Infusing advertisements on the form of special features». URL: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeMGajKWfhC4fjCsa_5Hp7MZlORD5jHcc_UibLa0dDmob-csg/viewform. **5.** The features of psychology and manipulation. URL: https://www.marketing.spb.ru/lib-around/socio/manipulation.html.

ІННОВАЦІЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 338.658

Жовновацька Л. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Визначено причини, які обумовлюють впровадження інновацій для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Класифіковано інновації, що впливають на конкурентоспроможність підприємств. Зазначено перелік ефектів від впровадження інновацій на підприємстві з точки зору його конкурентоспроможності.*

Ключові слова: *інновація, конкурентоспроможність, забезпечення, підприємство.*

Аннотация. *Определены причины, обуславливающие внедрения инноваций для обеспечения конкурентоспособности предприятия. Классифицированы инновации, влияющие на конкурентоспособность предприятий. Указан перечень эффектов от внедрения инноваций на предприятии с точки зрения его конкурентоспособности.*

Ключевые слова: *инновация, конкурентоспособность, обеспечение, предприятие.*

Annotation. *The article has a reason to consider the need for innovation in order to ensure the competitiveness of business. Innovations that influence on the competitiveness of enterprises are classified. The list of effects is marked from introduction of innovations on an enterprise from the point of view of his competitiveness.*

Keywords: *innovation, competitiveness, providing, enterprise.*

Ринкові реформи передбачають структурну перебудову економіки шляхом становлення і розвитку конкурентного середовища. Це може бути досягнуто за умови всебічного розвитку підприємств, посилення їхньої конкурентоспроможності.

Однак сучасна економічна ситуація і конкуренція стимулюють не тільки більш ефективне використання ресурсів, цінностей і можливостей (пріоритетів), але й удосконалення стратегічного передбачення інноваційного розвитку певних господарських об'єктів і формування їх конкурентоспроможних переваг. Таких переваг можна досягти через перехід на інноваційний шлях розвитку, що характеризується більш широким використанням новітніх досягнень науки і техніки: інформаційних технологій, біотехнологій, нових матеріалів, ресурсо- і природозберігаючих технологій. Тому активізація інноваційної діяльності – одне з головних завдань для вітчизняних підприємницьких структур.

Питаннями інноваційного менеджменту займаються багато вчених, які розкривають сутність інновацій залежно від об'єкта і предмета свого дослідження, серед яких Томсон А., Стріклед А., Друкер П., Заваліна П., Бондаренко А., Шумпетер Й. та ін. [1–5]. Вперше визначення інновацій було дано австрійським ученим Й. Шумпетером, який позначив цю категорію як «нову комбінацію», під якою він розумів іншу якість засобів виробництва в результаті впровадження нових засобів виробництва або систем його організації. Й. Шумпетер виділяє п'ять типів інновацій: виробництво продукції з новими властивостями; впровадження нового методу виробництва; освоєння нових ринків збуту товарів; зміна організації виробництва і його матеріально-технічного забезпечення; впровадження нових організаційних та інституційних форм [5]. На думку А. Томпсона та інших, інновацією є генерування, прийняття і впровадження нових ідей, процесів, продуктів і послуг [1]. На думку Г. Д. Ковальова, інновація – це «кінцевий результат інноваційної діяльності, у процесі якої створюються (купуються) і використовуються нововведення».

Особливий підхід до визначення інновацій у П. Ф. Друкера, який вважає, що інновація – це особливий засіб підприємців, за допомогою якого вони досліджують зміни, що мають місце в економіці та суспільстві, з метою використання їх у бізнесі чи в різних сферах обслуговування [2, с. 15]. Метою статті є визначення ролі інновацій в підвищенні конкурентоспроможності підприємства.

Інновації, представляючи собою науково-технічне і технологічне вдосконалення виробництва, надають економічному зростанню інтенсивний характер [5]. Основний зміст інновацій полягає в підвищенні наукоємності вироб-

© Жовновацька Л. С., 2020

ництва і збільшення на цій базі його ефективності. Інновації виражаються в зниженні матеріальних і трудових витрат, поліпшення якості продукції, освоєнні нових технологій, забезпечення стійкості розширеного відтворення.

Інновації прийнято розділяти на:

1) продуктові, які пов'язані зі змінами в продукції;

2) технологічні, що поширюються на методи виробництва;

3) нетехнологічні, що зачіпають чинники соціального характеру, організаційні, економічні форми господарської діяльності [4].

У світовій економічній літературі «інновація» інтерпретується як перетворення потенційного науково-технічного прогресу на реальний, що втілюється в нових продуктах і технологіях [6]. Вирішення проблеми підвищення інноваційної конкурентоспроможності – складне багатофакторне завдання в діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта, що вимагає узгодженої, цілеспрямованої роботи кожного його підрозділу при лідируючій ролі новаторства. Таким чином, поступове накопичення або нарощування якісно нових переваг, більш високого порядку:

1) унікальності технологій;

2) унікальності фахівців;

3) унікальності виробленої продукції;

4) високої репутації товарів (привабліва торгова марка), які реалізуються в кількісному зростанні в найближчій перспективі (з певною ймовірністю) або в довгостроковій перспективі (практично напевно) є запорукою інноваційної конкурентоспроможності підприємства.

Досвід показує, що стабільний розвиток виробництва протягом тривалого часу залежить не тільки від ресурсів, а й від характеру, від розмірів інноваційної діяльності, пов'язаної з розробкою, впровадженням, застосуванням нововведень, яка спрямована на впровадження підсумків наукових досліджень і розробок в практичний технологічний процес, тобто вона поєднує в собі виробництво, обмін, споживання і включає багато сфер діяльності, головну мету якої можна визначити як створення, накопичення і розвиток науково-технічних можливостей суб'єкта господарювання, яка забезпечує його конкурентоспроможність, економічну безпеку та подальший розвиток.

Основною рисою сучасної економіки є швидкість втілення інноваційного процесу. Інноваційна стратегія в сучасній економіці – це обов'язковість виходу на ринок з інноваціями в міру виникнення технологічних можливостей. Джерела ідей часто виходять за межі фірми. Звідси виникає інтерес у збільшенні взаємодії з різними структурами.

Через це коротшає життєвий цикл товару і посилюється конкуренція. Відмінна риса сучасної економіки – це прискорений розвиток нематеріальної сфери (виробництво, розповсюдження і використання знань – основа, а всесвітня інформаційна мережа – інфраструктура).

В наш час зі зростанням науково-технічної конкуренції інновації стали головною умовою виживання. Зниження норми прибутку слугує спонукальним чинником до великих інвестицій в інновації.

Інноваційна діяльність дуже сильно впливає на економічний розвиток країни і окремої фірми.

Підприємці розглядають витрати, які пов'язані зі створенням інновацій, як неминучі вкладення.

Що дає інноваційний розвиток фірми підприємцю:

1) дозволяє пристосуватися до мінливих умов;

2) допомагає збільшити якість товарів і послуг, більш широко задовольнити запити споживачів;

3) створює умови для виживання і розвитку в конкурентній боротьбі;

4) сприяє в підтримці високого рівня ефективності виробництва;

5) зміцнює фінансове становище фірми;

6) зміцнює імідж фірми, піднімає її конкурентоспроможність;

7) зміцнює партнерські зв'язки;

8) сприяє розвитку організаційної структури;

9) сприяє підвищенню кваліфікації персоналу;

10) збільшує продуктивність праці [5].

Конкуренція і інноваційна діяльність взаємопов'язані. Виробники і споживачі в процесі використання застарілої техніки і технології отримують диференційний збиток, в результаті чого змушені скорочувати витрати виробництва на основі інновацій. Підприємства, що перші освоїли інновації, мають можливість знижувати витра-

ти виробництва, а отже, вартість реалізованих товарів, наслідком чого є зміцнення своїх позицій в конкурентній боротьбі з суб'єктами ринку, що пропонують аналогічні товари.

Таким чином, виживанню суб'єктів ринку в конкурентній боротьбі сприяє інноваційна діяльність. Конкуренція та інновації діалектично взаємопов'язані і доповнюють один одного, оскільки:

1) конкуренція – головний фактор сприйнятливості суб'єкта ринку до технічних новинок;

2) конкуренція змушує підприємця постійно шукати і знаходити нові види продуктів і послуг, які потрібні споживачам і можуть задовольнити їхні потреби;

3) конкуренція сприяє тому, що підприємці намагаються освоїти продукцію високої якості за цінами ринку з метою утримання споживачів;

4) конкуренція стимулює використання найбільш ефективних способів виробництва;

5) конкуренція змушує підприємців оперативно реагувати на бажання споживачів;

6) конкуренція забезпечує високий дохід того, хто своєчасно відповідає на запити ринку в інноваційній продукції [7].

Отже, в статті було визначено, що залучення інформаційних ресурсів в нинішніх економічних умовах є одним з найважливіших факторів конкурентоспроможності підприємств.

Визначено, що з унікальної інформації, вираженої або в новій технології, секреті виробництва («ноу-хау») або в оригінальному раціональному побудові управління підприємством, витратами, ресурсами або в цікавій програмі просування продукції до споживача, виникає найголовніше – інноваційна продукція (послуга), що дозволяє підняти споживчі якості і знизити ціни, тобто збільшити конкурентоспроможність. У подальших дослідження автор розгляне фактори розвитку інноваційної діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Іполітова І. Я.

Література: 1. Томпсон А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Создание конкурентного преимущества. М. : William Collins, 2005. 592 с. **2.** Друкер П. Ф. Бизнес и инновации. М. : Вильямс, 2009. 432 с. **3.** Завлина П. Н. Инновационный менеджмент. М. : ЦИСТ, 1998. 568 с. **4.** Бондаренко А. Ф. Инновационный бизнес. Сумы : Собожанщина, 1998. 168 с. **5.** Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры). М. : Прогресс, 1982. 231 с. **6.** Валдайцев С. В. Антикризисное управление на основе инноваций. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. 312 с. **7.** Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г., Курило Л. І. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.

INSTRUMENTS OF IMPROVING EMPLOYEES MOTIVATION. ESSENCE OF FINANCIAL STIMULATION

UDC 331.101.3

P. Zhuk

The 3-rd year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article deals with the role and meaning of motivation for employees. The level of workers' engagement in work and motivation as well as methods of increasing its existing level are analyzed in the article. The essence of material stimulation is investigated and described.*

Keywords: *motivation, material stimulation, ways of stimulation, worker's level of engagement, inspiration.*

Анотація. *Розглянуто роль і значення мотивації праці. Проаналізовано рівень зацікавленості та вмотивованості працівників до праці та методи покращення наявного рівня. Досліджено й описано суть матеріального стимулювання.*

Ключові слова: *мотивація, матеріальне стимулювання, способи стимулювання, рівень зацікавленості працівників, натхнення.*

Аннотация. *Рассмотрены роль и значение мотивации труда. Проанализирован уровень заинтересованности и мотивации работников к труду и методы улучшения имеющегося уровня. Исследована и описана сущность материального стимулирования.*

Ключевые слова: *мотивация, материальное стимулирование, способы стимулирования, уровень заинтересованности работников, вдохновение.*

Financial stimulation of work is an instrument to provide employees material needs according to results of their team and individual work through the system of legislative, regulatory, economic, social and organizational factors and measures related to production.

The aim of this work is to highlight the role of motivation for employees and describe the essence of material stimulation to make workers work hard and effiiciently.

Issues of increasing labor productivity were investigated in the works of Ukrainian scientists, such as O. Kendyukhov, B. Kliyanenko, A. Skull, J. Petrovich, O. Semenov and others, as well as scientists abroad such as P. Drucker, A. Toffler, V. Inozemtsev.

Methods of influencing the work activity of employees based on the use of monetary remuneration have long been used all around the world. It is impossible to build a strategy for activating employees without using financial incentives. Money is the main of the benefits available to the employer, which can cause people to be motivated to work. At the same time, it should be noticed that money can't be considered as a universal means of meeting needs, a stimulus of absolute value, and that the problem of labor activation cannot be solved without their help [3].

The following types of material incentives can be identified, as salary, allowances and bonuses.

Salary is the minimum required form of remuneration for employees. This is a guaranteed basic compensation that employees can count on in exchange for their work. There are different types of pay systems. The ways of calculating specific size of salary can be hourly, piecework, individual in results, taking into account the coefficients of the tariff and qualification grid.

The optimal pay system is thoroughly tailored to the needs of the company and its employees. It is based on responsibility at all levels of managers and ordinary employees. Pay system lays the foundations for differentiation in pay. It is designed, implemented and maintained with the participation of representatives of the team work.

Allowances or surcharges to the basic cash payments may be assigned to employees on the basis of work experience, personal services to the company, for working at night, on holidays, overtime, for performing additional duties, combining professions, difficult working conditions and on other grounds and in the amounts stipulated by the management of the organization. Conditionally, they can be considered as an additional element of wages, which lies between the tariffs of the current system of remuneration and bonuses.

© P. Zhuk, 2020

Bonuses accrued on the basis of employee activity, usually with a certain frequency. Bonuses should be a strictly personalized form of remuneration and be a basic method of differentiation in pay, that is, directly dependent on the performance indicators, the results of a particular employee. The bonuses should not be accrued on the results of work that is compulsory and covered by salary and allowances, on motives unrelated to work. Insignificant in size, but frequent and widespread in coverage of employee bonuses is converted into the usual surcharge and the incentive effect is reduced [3].

The system of financial bonuses for work is a set of basic and additional indicators of assessment of team and individual results of work, according to which employees make different stimulation payments over basic wages in order to use their material interest to increase productivity, efficiency and competitiveness of production. Appointment of stimulation for work consists in development of the system of people needs, the structure of their personal interests, in disclosing the abilities of the employee, increasing his economic and social responsibility. In order for financial stimulations to play their full role, the benefits of increased material wellbeing and productivity must be compared in the employees mind. The system of financial bonuses for work is a set of basic and additional indicators of assessment of team and individual results of work, according to which employees make different stimulation payments over basic wages in order to use their material interest to increase productivity, efficiency and competitiveness of production.

Appointment of stimulation for work consists in development of the system of people needs, the structure of their personal interests, in disclosing the abilities of the employee, increasing his economic and social responsibility. In order for financial stimulations to play their full role, the benefits of increased material wellbeing and productivity must be compared in the employees mind. The system of financial bonuses for work is a set of basic and additional indicators of assessment of team and individual results of work, according to which employees make different stimulation payments over basic wages in order to use their material interest to increase productivity, efficiency and competitiveness of production. Appointment of stimulation for work consists in development of the system of people needs, the structure of their personal interests, in disclosing the abilities of the employee, increasing his economic and social responsibility. In order for financial stimulations to play their full role, the benefits of increased material wellbeing and productivity must be compared in the employees mind [4].

In conditions of market economy companies using increased productivity as part of increasing efficiency of production [1]. Improved productivity means that with fewer working hours, employees perform greater amount of quality and quantity of work. Relevance of the problem of effective use of manpower increases every year due to productivity affects the efficiency and profits of company [3].

A Gallup poll shows that 70% of Americans are not actively engaged in work because of lack of motivation. Business leaders are searching for ways of solving the problem [6].

Some heads of companies are prone to material promotions, such as bonuses, game rooms, free meals, hoping that these are guarantees workers satisfaction of job.

While these activities are appreciated, they don't affect the more effective factors that create well-being in the long run. Managers should give employees three things to make them more motivated.

The first one is inspiration. No matter what the organization does – whether it provides services or creates products, it is important that its internal rules are meaningful.

The problem of material stimulation and management of human resources have been the subject of research by the labor field scholars of economics. In the early XX century arose the school of «Scientific management», which main ideas prescribed in works of F. Taylor [4]. His student, H. Gantt, characterized the leading role of the human factor and express the belief that the employees should have the opportunity to find in their work not only a source of income, but also pleasure. In 1901 Gantt created the first system of prepayments for high-quality production tasks. Since its introduction in number of companies productivity increases more that double [5].

Researches show that people who feel that their work benefits are more focused, creative, and resilient. For this reason managers should show employees that their work helps improving other people lives. Examples of such events include posting a customer thank you note or announcing a charity that the company supports. Employee motivation can increase through such activity.

Research by Adam Grant from the Wharton School of Management at the University of Pennsylvania shows that even disgruntled employees have a better idea of their workplace when they devote time to noble goals. Employees support programs are effective not only because they get some help from it, but also because they can offer it.

Managers are also source of inspiration for employees. Researches shows that when they act selflessly, caring for a group more than themselves, their workers show greater confidence, willingness to cooperate, dedication, loyalty, kind ness and dedication. Wayne Baker from the University of Michigan says that management which sympathies to employees inspires them to greater dedication and productivity. Specialists advise working with team members every day or at least once a week, showing loyalty to them and entire organization.

One of the most important ways to improve employee performance and increase the profitability of an organization is a loyal friendly attitude to the team and an atmosphere imbued with kindness. We are fundamentally a social beings, but workplace interaction often resembles transactional exchange. And that's a mistake [6].

Researches in the UK shows that friendship and recognition affect employees loyalty more effectively than even high salary. Other researches confirm that positive and warm relationships are one of the best determinants of mental health, so managers need to take care of their culture and style at work.

Jane Dutton and a team of her colleagues at the University of Michigan found that the foundations of a supportive culture include caring and respect, which enhances creativity at both the individual and team levels. It is also important for the leader to be nice: Dean Toswold's research at Lingnan University shows that this action enhances the motivation and productivity of subordinates, and Amy Caddy of Harvard Business School argues that showing warmth also increases leaders' performance. Although expressing anger can be useful Daan Van Knippenberg has shown that some subordinates respond well to anger, and Lara Tides argues in her work that in some cases it can also be seen as an expression of strength or competence. Research generally shows that negative emotions reduce the perceived effectiveness of managers [5].

Friendly managers do small things to be concerned about employees simply as people, not just subordinates. A good first step on this way is to ask the employee about his or her well-being and affairs and listen carefully the answer. These types of practices can be institutionalized. At a Fortune 100 company near San Francisco, if an employee is seriously ill or has lost a loved one, he or she is immediately notified to the president, who can personally contact the person. There was the case when the president, after finding out that one of his employees has brain cancer, talked to her for 15 minutes. He asked what he and the organization could do to support her [5].

A third, but equally important way to maintain a favorable position in the team is to provide opportunities for employees to care of themselves.

Many companies simply declare the well-being of their employees - for example, by offering them passes to the gym, yoga or meditation – while the busy rhythm of work leaves no time to take advantage of these offers. This is not motivating.

Wellness programs will not work unless a culture of self-care will be created and taken as a priority. However, when this happens, the results are amazing. According to Sabin Sonentag of the University of Constance in Germany, exercise, work breaks, relaxation practices and well-defined boundaries between work and home life can reduce occupational stress and increase well-being and employees engagement [4].

Employees also can be encouraged to using their main resource – sleeping. Resting workers are more happy and shows greater productivity. Numerous researches, including those related to US Air Force pilots, show that sleep deprivation significantly reduces cognitive and motor skills, while Mark Beman's brain scan at Northwestern University shows that innovative ideas and solutions are emerging when the brain finds itself in alpha state – the lazy state of the soul we are in, delving into dreams or just before falling asleep [3].

Employees motivation can starts with a promotion to physical exercises, breaks and better rest. Also the example of some German companies can be followed when they, except in emergencies, prohibit e-mail correspondence outside of work hours or provide employees with exercise control devices such as Fitbit.

In conclusion, during a work week filled with tasks or in the middle of an important project, it is easy to lose sight of what really determines the well-being of employees. Top managers can break away from work and make contact with employees, inspiring them, showing kindness, and encouraging them to take care of themselves.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Кодекс законів про працю України / Кодекси України. Офіц. вид. Київ : ІнЮре, 1997. 224 с. **2.** Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text. **3.** Бортник В. А. Матеріальне стимулювання як чинник ефективності використання кадрового потенціалу. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій.* 2010. № 2. С. 87–88. **4.** Тефлор Ф. Принципи наукового менеджменту. М. : Контролинг, 1991. 289 с. **5.** Генкин Б. М. Экономика и социология труда. М. : ИНФРА М, 1998. 260 с. **6.** Тудяков О. К., Семикіна М. В. Мотивація праці за сучасних умов. *Людина і праця.* 1995. № 5. С. 26.

КОНКУРЕНТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.65.018

Зінченко Ю. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто підходи до визначення сутності конкурентного потенціалу підприємств. Охарактеризовано основні складові конкурентного потенціалу та визначено їх роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства й посилення їх конкурентних переваг.*

Ключові слова: *конкурентний потенціал, управлінський потенціал, кадровий потенціал, маркетинговий потенціал, виробничий потенціал, фінансовий потенціал, інформаційно-інноваційний потенціал.*

Аннотация. *Рассмотрены подходы к определению сущности конкурентного потенциала предприятия. Охарактеризованы основные составляющие конкурентного потенциала, и определена их роль в формировании конкурентоспособности предприятия и усиление их конкурентных преимуществ.*

Ключевые слова: *конкурентный потенциал, управленческий потенциал, кадровый потенциал, маркетинговый потенциал, производственный потенциал, финансовый потенциал, информационно-инновационный потенциал.*

Annotation. *It has been considered approaches to determining the essence of the competitive potential of enterprises. The main components of competitive potential are characterized and their role in forming the competitiveness of the enterprise and strengthening their competitive advantages is determined.*

Keywords: *competitive potential, management capacity, human resources, marketing potential, production potential, financial capacity, information and innovation potential.*

Дослідження конкурентного потенціалу підприємництва як важливої та методологічно продуктивної категорії сучасної економічної науки зумовлюється тим, що для успішної діяльності на ринку організаціям недостатньо мати матеріально-фінансові ресурси.

На перший план виходять внутрішні можливості суб'єкта організації. Таким чином, пошук конкурентної переваги при чималій доступності ринків матеріальних ресурсів зводиться до необхідності володіння знаннями та інформацією.

У ринкових умовах категорія «конкурентний потенціал» набуває все більшої актуальності як одна з основоположних характеристик стійкості підприємства та його розвитку в перспективі.

Останнім часом багато уваги питанням визначення підходів до трактування конкурентного потенціалу та його формування приділяється такими науковцями, як: І. Бабій [1], Т. Бусарєва [2], Ю. Лаврова [5], П. Карачина [4], М. Миколайчук [7], А. Лужецький [6], Т. Харчук [11], В. Сімонова [9], Н. Якименко-Терещенко [12].

Метою статті є визначення ролі основних складових конкурентного потенціалу у формуванні конкурентоспроможності підприємства.

У сучасних ринкових умовах, де переважає значна нестабільність цін на товари і фактори виробництва, попиту і пропозиції, жорстка конкуренція та інші макроекономічні та мікроекономічні фактори, одним із найважливіших завдань керівництва підприємства є створення та оцінка поточних і перспективних можливостей, тобто потенціалу підприємства. Причиною цього є потреба в ефективному функціонуванні підприємства на ринку і посилення його конкурентної позиції.

Конкурентний потенціал є відносно новою і перспективною економічною категорією, тому єдиного тлумачення поняття в сучасній літературі немає, але теоретична основа для визначення потенціалу щодо суміжних понять («економічний потенціал», «ринковий потенціал», «виробничий потенціал», «маркетинговий потенціал», «стратегічний потенціал» та ін.) закладена давно, й актуальність цього питання зростає.

Як бачимо, категорія «конкурентний потенціал» трактується: як система можливостей, ресурсів; як сукупність економічних ресурсів та можливостей, як можливість формувати конкурентні переваги (табл. 1). Під понят-

© Зінченко Ю. В., 2020

тям конкурентний потенціал розуміємо поєднання економічних ресурсів, можливостей, менеджменту, для забезпечення конкурентоспроможності, та життєздатності підприємства.

Таблиця 1

Підходи до трактування категорії «конкурентний потенціал підприємства» [3]

Автор	Визначення
Ю. Лаврова [5]	Система взаємодії можливостей, ресурсів і здатностей господарської структури, використання якої створює конкурентні переваги і забезпечує стабільну конкурентну позицію на ринку
Т. Харчук [11, с. 91]	Комплекс економічних ресурсів, компетенцій та можливостей, які вже використовуються або можуть використовуватися як в поточній економічній діяльності, так і в довгостроковій перспективі для підвищення життєздатності та цінності підприємства відповідно до встановлених цілей та умов конкурентного середовища
В. Сімонова [9]	Це багатоелементна, відкрита, ієрархічна та динамічна система можливостей, компетенцій і ресурсів внутрішнього середовища підприємства, спрямована на отримання конкурентних переваг в умовах мінливого зовнішнього середовища, яка в разі раціонального й ефективного використання ресурсів забезпечить підприємству високий конкурентний статус, що відповідає встановленим цілям та завданням
Н. Якименко-Терещенко [12, с. 33]	Здатність підприємства та його менеджменту вчасно та цілісно створювати збалансований комплекс конкурентних переваг з забезпечення сталого стратегічного розвитку підприємства, його конкурентоспроможності та здатності адаптуватися до швидкозмінних умов функціонування на ринку
І. Бабій [1, с. 137]	Система компетенцій, можливостей та ресурсів, під впливом яких в динаміці створюється сукупність внутрішніх конкурентних переваг, які включають дві складові: інноваційність та адаптивність, та які постійно знаходяться під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів та складають рівень конкурентоспроможності організації

Конкурентний потенціал підприємства об'єднує одночасно три рівні зв'язків:

– характеризує минуле, тобто притаманні риси, накопичені системою в процесі її становлення та такі, що зумовлюють можливість до її функціонування та розвитку.

– відображає рівень практичного виживання і використання наявних можливостей. Це забезпечує розмежування реалізованих і нереалізованих можливостей, тобто частково збігається з поняттям «резерв»;

– пріоритетом є розвиток (на майбутнє) [6, с. 126–127].

Для забезпечення процесу управління важливо дотримання цих умов:

– керована і керуюча системи мають причинно-наслідкові зв'язки;

– підсистемі повинна бути задана мета управління;

– керуюча підсистема, якій необхідно розуміти інформацію про становище об'єкта управління, результати його діяльності, своєчасно виробляти керуючі впливи і передавати їх об'єкту управління;

– об'єкт управління має бути здатним до сприймання управляючих дій та виконання дій, які відповідають їх змісту [6, с. 127].

Поняття «конкурентний потенціал підприємства» належить до найбільш складних економічних категорій. Найчастіше під цією категорією розуміють комплекс наявних і невикористаних можливостей підприємства, корпорації, галузі [10, с. 469].

Варто зазначити, що важливим завданням забезпечення конкурентоспроможності є пошук, систематизація та аналіз кожного з елементів, які є складовими конкурентного потенціалу (рис. 1).

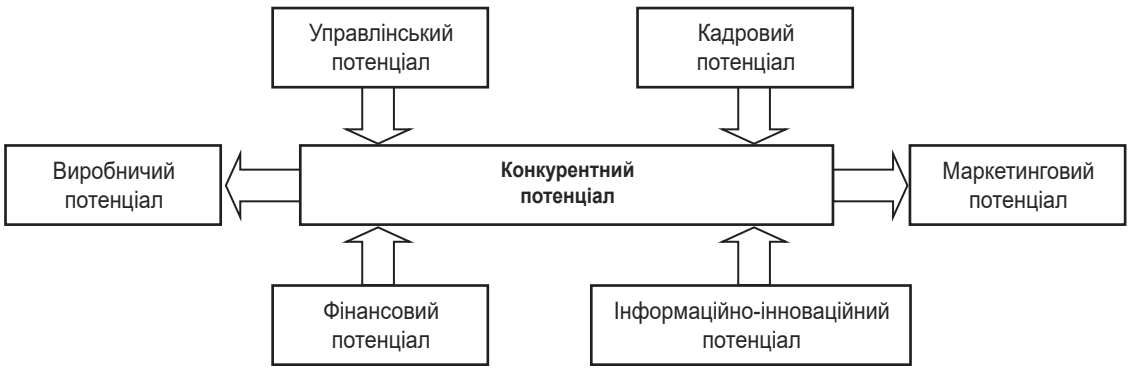

Рис. 1. **Складові конкурентного потенціалу підприємства за Сімоновою В. С.** [9]

Таким чином, складовими конкурентного потенціалу є комплекс наявних трудових, фінансових, природних, матеріальних і нематеріальних ресурсів та можливості об'єктів та / або суб'єктів господарювання, за рахунок яких вони одержують конкурентні переваги перед іншими суб'єктами ринку. Тобто конкурентний потенціал – це внутрішні і зовнішні конкурентні можливості фірми, за рахунок яких у підприємства є можливість ефективно діяти на ринку, що дають змогу формувати конкурентні переваги, використовуючи нематеріальні та матеріальні ресурси. Характеристику усіх складових конкурентного потенціалу наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Характеристика складових конкурентного потенціалу [4, с. 169]

Складова	Характеристика
Виробничий потенціал	Комплекс натурально-речовинних і вартісних характеристик виробництва, що знаходиться в потенційних можливостях створювати товари гарного складу, технічного рівня і якості в необхідному обсязі
Управлінський потенціал	Вміння керівників за всіма рівнями управління з формування, організації, створення сприятливих умов для розвитку та функціонування соціально-економічної системи підприємства
Кадровий потенціал	Трудові можливості підприємства та здатність персоналу до пошуку ідей, створення нових товарів, його освітній, кваліфікаційний рівень, психофізіологічні характеристики і мотиваційний потенціал
Маркетинговий потенціал	Можливість підприємства планово і систематично спрямовувати всі завдання (визначення потреб і попиту, організація виробничого процесу, продажу і обслуговування вже після продажу) на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту
Фінансовий потенціал	Обсяг власних, залучених і запозичених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат
Інформаційно-інноваційний потенціал	Єдність інформаційних та організаційно-технічних можливостей, завдяки яким забезпечується підприємство науковими кадрами і кваліфікованими спеціалістами для сприйняття інновацій зовні і можливість реалізації нововведень у виробництві чи організаційній структурі, ринковий потенціал, що задовольняє власника виробництва

Таким чином, для підвищення конкурентного потенціалу підприємства необхідним є системний підхід до процесу управління кожним елементом його структури з метою досягнення синергетичного ефекту. На все це потрібно звертати увагу під час створення стратегії розвитку конкурентного потенціалу на підприємстві, також враховувати внутрішні та зовнішні конкурентні можливості підприємства, які їх визначають [2, с. 12–17]. Види конкурентного потенціалу показано на рис 2.

Виділяють чимало факторів впливу на формування конкурентного потенціалу підприємства. Внаслідок впливу всіх цих факторів постійно відбуваються структурні зміни всередині конкурентного потенціалу, а також кількісні та якісні зрушення техніко-економічних показників, які його характеризують. Одним із важливих завдань формування конкурентоспроможності підприємства є аналіз структури його конкурентного потенціалу та складових елементів.

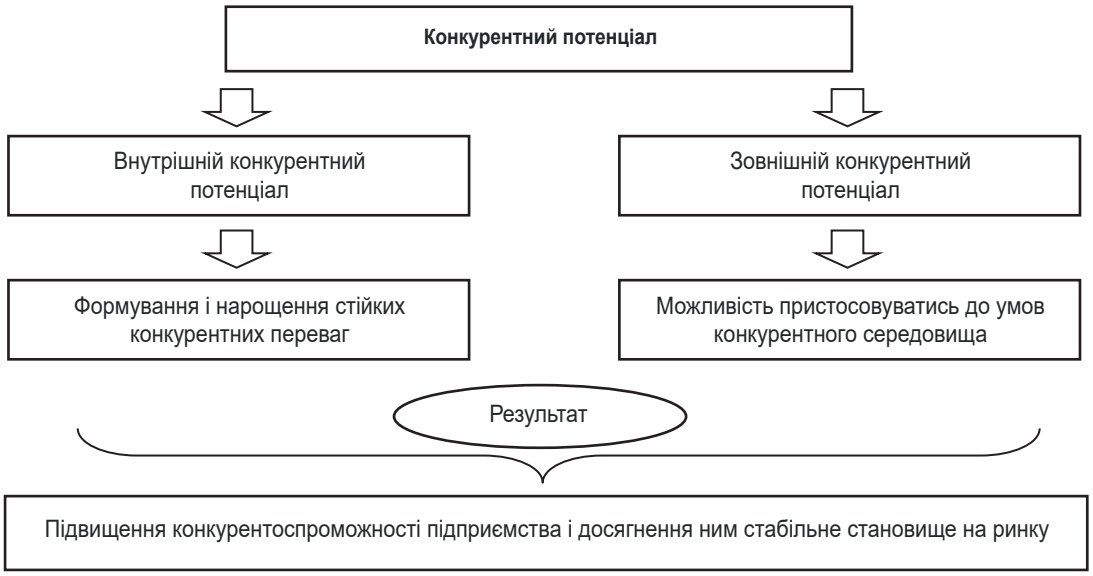

Рис. 2. **Види конкурентного потенціалу і результат його ефективного застосування** [8, с. 406]

Внаслідок взаємодії всіх складових системи конкурентного потенціалу забезпечується ефект цілісності, таким чином, виникають нові властивості, якими кожен окремий ресурс не володіє. Залежно від поєднання цих властивостей є можливість говорити про конкурентну перевагу серед конкуруючих структур. Тож конкурентний потенціал – це головний фактор, без якого неможливо виграти в конкурентній боротьбі за споживача на ринку.

В умовах ринкової економіки на підприємстві доречно проводити комплексний моніторинг конкурентного потенціалу, який дозволить отримувати інформацію про становище та шляхи найефективнішого використання потенціалу, також визначає не тільки напрямки, але й можливості реалізації ефективної конкурентної стратегії, що дозволить підприємству забезпечити високий рівень конкурентоспроможності.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Калашнікова Т. В.

Література: 1. Бабій І. В. Теоретичні аспекти розвитку конкурентного потенціалу кластерів в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2017. № 2. Т. 2. С. 130–135. **2.** Бусарєва Т. Г. Конкурентний потенціал ТНК: сутність та особливості формування. *Світове господарство та міжнародні економічні відносини. Серія : Економіка та підприємництво.* 2019. № 1 (106). URL: file:///C:/Users/hp/Downloads/drep_2019_1_4.pdf. **3.** Варга В. П. Конкурентний потенціал як основа стабільності підприємства. Ефективна економіка. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/160.pdf. **4.** Карачина Н. П. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. *Економічний простір.* 2014. № 86. С. 164–172. **5.** Лаврова Ю. Оцінка конкурентного потенціалу підприємства. *Економічний аналіз.* 2013. Вип. 12. Ч. 3. С. 231–235. **6.** Лужецький А. І. Ідентифікація поняття «конкурентний потенціал підприємства» та підходи до його управління. *Інноваційна економіка.* 2013. № 8. С.125–128. **7.** Миколайчук М. М., Миколайчук Н. С. Фінансово-економічні аспекти регіонального управління формуванням конкурентного потенціалу підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2015. № 4. Т. 2. С. 142–147. **8.** Савенкова И. В. Конкурентный потенциал предприятия с позиции ресурсной концепции. *Молодой учёный.* 2014. № 20 (79). С. 404–409. **9.** Сімонова В. С. Підходи до визначення поняття «конкурентний потенціал» та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2011. № 6. С.194–195. **10.** Стахова М. В., Малик О. В. Конкурентний потенціал як основа формування конкурентоспроможності. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. № 16. С. 468–473. **11.** Харчук Т. В., Ресурсний підхід в економічному управлінні конкурентним потенціалом машинобудівних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. № 22. Ч. 3. С. 88–92. **12.** Якименко-Терещенко Н. В. Сутність та принципи розвитку конкурентного потенціалу економічної системи. *Економіка та держава.* 2018. № 2. С. 32–35. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2018/10.

EUROPEAN INTEGRATION AND DOMESTIC TOURISM: BASIC ASPECTS

UDC 339.92(477+4)

U. Ismailov

The 2-nd year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The paper analyzes the achievements of Ukrainian scientists, who examined various aspects of the formation of relations between Ukraine and the European Union. The aim is to create an overall picture of the impact*

© U. Ismailov, 2020

of the European integration process of the formation and development of the domestic tourism industry as a whole and highlightthe general aspects of cooperation between Ukraine and the EU in tourism

Keywords: *tourism, Ukrainian scientists, European integration, clusters, segments.*

Анотація. *У роботі проаналізовано досягнення українських вчених, які досліджували різні аспекти формування відносин між Україною та Європейським Союзом. Метою дослідження є створення загальної картини впливу процесу євроінтеграції на становлення та розвиток вітчизняної туристичної галузі загалом та висвітлення загальних аспектів співпраці України та ЄС у сфері туризму.*

Ключові слова: *туризм, українські вчені, європейська інтеграція, кластери, сегменти.*

Аннотация. *В статье проанализированы достижения Украинских ученых, которые рассмотрели различные аспекты формирования отношений между Украиной и Европейским Союзом. Цель состоит в том, чтобы создать общую картину влияния европейского интеграционного процесса на формирование и развитие отечественной туристической индустрии в целом и выделить общие аспекты сотрудничества Украины и ЕС в сфере туризма.*

Ключевые слова: *туризм, украинские ученые, европейская интеграция, кластеры, сегменты.*

Today, Ukraine is trying to join the Euro integration processes that will positively affect the formation and development of certain sectors of the economy. This will, in turn, create new jobs, improve the social sphere, improve trade with Western European countries and more.

It should be noted that today the European integration processes allow the country to create special institutions that will allow operating in the pan-European space. This is very important for the domestic tourism industry. Since Ukraine has significant recreational and cultural potentials, which gives the opportunity to develop different directions of tourism: green, resort, cognitive, business, medical and health, etc.

Now the state must create a positive tourist image with the help of marketing technologies. They will allow, for example, to provide European tourists with more information about the country, to break the established negative stereotypes, to increase the number of interested in visiting Ukraine [1].

At present, the general rules set out in international legal instruments are in force. This legal framework was formed in the second half of the XX century. Among the documents are the UN Convention, the Charter of Tourism, the Hague Declaration and so on. They made it possible to create a separate legislative framework in the field of tourism in Ukraine. We will briefly note what is said in these documents:

- Ukraine's legislative framework must be complex;
- regulations should make it easier to regulate international tourism;
- the documents are aimed at the development of the main directions of tourism, for the protection of tourists and the development of the country as a whole;
- implementation of the recommendations can lead to attracting new foreign investors, which will positively affect the economy of the country as a whole.

At the same time, researchers V. Artemenko and V. Listak identified the main reasons why countries are actively developing the tourism industry. Scientists note that:

1. Inbound tourism today will increase the trade balance.
2. The infusion of new investment leads to the improvement of the state's infrastructure.
3. The development of the tourism industry leads to the emergence of new jobs.
4. The branch uses the natural and historical and cultural resources that already exist, which ensures their development and restoration [2].

Thus, the researchers reasonably highlighted several theses concerning the attraction of foreign tourists to the development of the domestic industry. In this case, the scientists highlighted the positive trends in the development of the economic sector as a whole.

It should be noted that the main trends in the development of the world tourism industry are changing today. This fact must be understood in Ukraine as well. For example, scientists V. Grechanyk and S. Valchenko have identified the main directions of development of modern international tourism.

First, scientists are focusing on the increasing popularity of tourism, such as political, cultural, business, thematic and adventure.

Secondly, there is an improvement in the quality of services today. This is due to increased competition in the world tourism market.

Third, most people spend a significant portion of their family budget on travel. This trend is increasing every year.

Fourth, individual forms of tourism are becoming more popular with consumers. Thus, world tourism has become one way of developing humanity as a whole.

Therefore, international tourism is inextricably linked to the development of the world economy. Ukraine, which is part of this segment, should closely monitor and participate in the changes. At the same time, the state authorities can use the national natural and historical and cultural potentials to develop the tourism industry to the European level. To do this, it is necessary to improve the legislative framework, to adjust the infrastructure, to carry out various marketing activities, etc. In combination, these and other measures will provide an opportunity not only to integrate into the European community, but also to intensify the development of the domestic tourism industry, which can become one of the main directions of economic development. Improving the conditions of doing business in tourism will also help to forge closer relations with the EU Member States [7].

Today, it is very important for Ukraine to establish close economic, political and cultural relations with the EU. Since this depends on the further development of the state in the European space. The state authorities pay considerable attention to the development of relations with the EU in the field of tourism. Let us analyze the work of scientists A. Kraevskaya, Y. Prysyazhnyuk and S. Zikeyeva, who considered the development of relations with the EU at the beginning of the XXI c entury. in the legal and socioeconomic field. We identify the main aspects of the development of relations between the EU and Ukraine in the tourism sector. The author will highlight some normative documents and economic aspects of the development of domestic tourism in the pan-European area. In 2014, an Association Agreement was signed between Ukraine and the EU, the European Atomic Energy Community and their Member States, which was ratified by Ukraine the relevant law on 16 September 2014. For example, Article 19 of this document states that the signatory parties guarantee visa facilitation. This fact makes it possible at times to increase the flow of tourists abroad and to the country itself.

In addition, in the said International Agreement, Sec. 16 V (Economic and Sectoral Cooperation) is dedicated specifically to the tourism industry. This document regulates, for example, the main areas of cooperation in the tourism industry[5]. Cooperation, in particular, focuses on the following areas:

– exchange of information, best practices, experience and transfer of know-how, in particular innovative technologies;

– establishing a strategic partnership between public, private and public interests to ensure the sustainable development of tourism;

– promotion and development of tourism products and markets, infrastructure, human resources and institutional structures;

– developing and implementing effective policies and strategies, including relevant legal, administrative and financial aspects;

– training of tourism specialists, as well as capacity building in the field of tourism in order to raise the quality standards of tourist services;

– development and promotion of tourism based on local communities.

It should be noted that this international treaty gives the possibility of strategic partnership with the countries of Western Europe in different sectors of the economy.

Conclusions. European integration is an important aspect in the development of the domestic tourism industry. The government and above all civil society are interested in intensifying Ukraine's relations with the EU in the field of tourism, as this process can lead to a number of benefits:

1. Increase in tourist flows in the territory of Ukraine.

2. Significant inflows of foreign investment.

3. Improving the quality of tourist services.

Supervisor – Senior Lecture Lyutviyeva Ya. P.

Literature: 1. Бобрицька Н. Маркетинг в управлінні туристичними напрямками. *Маркетинг в Україні.* 2014. № 4. С. 39–47. **2.** Дубовик Б. Досвід міжнародної співпраці в межах єврорегіонів. Перспективи України. URL: http://www.uspishnaukraina.com.ua. **3.** Козловський Р. Україна: туристичний рух – 2013. *Український туризм*. 2014.

№ 1. С. 26–28. **4.** Охріменко А. Досвід європейських країн у фінансуванні туризму. *Вісник Львівського університету.* 2014. № 34. С. 160–167. **5.** Державна служба туризму та курортів. URL: www.tourism.gov.ua. **6.** Сарічев В. І. Стан та перспективи світового та національного туризму у контексті розвитку людини. *Статистика України*. 2014. № 2. С. 80–84. **7.** Шевченко С. Перспективи європейської інтеграції ринку туристичних послуг України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 23.2. Р. 124–130. **8.** Шпак Л. О., Інституційне регулювання розвитку туристично-рекреаційного комплексу. *Агросвіт*. 2014. № 5. С. 32–35.

MODERN TAXATION SYSTEMS IN CANADA AND IN UKRAINE

UDC 336.22(71)

M. Kaliuzhna

The 2-nd year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article examines the general trends in the development of modern taxation system in Canada, which consists of three parts and is clarified in federal, provincial and local levels. The peculiarities of this structure are also described in the article as well as the ratio of direct and indirect taxes. The article highlights of the main advantages and disadvantages of the Canadian taxation system and compares it with the Ukrainian one.*

Keywords: *Canadian tax system, taxes, tax policy, direct taxes, indirect taxes, tax rates.*

Анотація. *У статті розглянуто загальні тенденції розвитку сучасної системи оподаткування в Канаді, яка складається з трьох частин і роз'ясняється на федеральному, провінційному та місцевому рівнях. У статті описано особливості цієї структури, а також співвідношення прямих і непрямих податків, висвітлено основні переваги та недоліки канадської системи оподаткування та порівняно її з українською.*

Ключові слова: *канадська податкова система, податки, податкова політика, прямі податки, непрямі податки, податкові ставки.*

Аннотация. *В статье рассмотрены общие тенденции развития современной системы налогообложения в Канаде, которая состоят из трех частей и разъясняется на федеральном, провинциальном и местном уровнях. В статье описаны особенности этой структуры, а также соотношение прямых и косвенных налогов; отражены основные преимущества и недостатки канадской системы налогообложения и проводится ее сравнение с украинской.*

Ключевые слова: *канадская налоговая система, налоги, налоговая политика, прямые налоги, косвенные налоги, налоговые ставки.*

Formulation and justification of the problem. In terms of developed market relations the tax system is an important element in economic and social processes regulation of any country. The effectiveness of its functioning is determined by various factors, among which are, first of all, the economic situation, the distribution of political forces, the level of tax culture, the achievement of economic science, etc. In general, the current tax system in Canada is fairly typical for the countries with developed modern economy.

© M. Kaliuzhna, 2020

Over the past decade, Canada's economy has been growing rapidly and is characterized by low unemployment and a large amount of revenue from the federal budget [1].

Analysis of recent research and publications. The tax systems research of the economically developed countries of the world was carried out by a small number of domestic and foreign scientists. Among the foreign scientists it is worth to highlight the works of A. Afonso, I. Bukinai, M. Gillis, S. Elward, L. Lykovaya, L. Popova, J. Silverson and M. White. They study the Canadian and Ukrainian tax systems on the basis of the experience of both countries and from available modern research data.

Previously unsolved parts of general problem. Speaking about the effectiveness of tax system in Canada, it is worth to say that it depends on tax payers themselves. The Canadian tax system is a self-assessment system. Individuals are obliged to independently determine the responsibility for paying income tax and submit the necessary declarations for any tax year in which taxes are paid. Therefore, the amount of taxes directly depends on the honesty and decency of Canadians and the correctness of the design of all documentation. The unsolved problem is to follow advantages and disadvantages of the work of tax bodies both in Canada and Ukraine [2].

The aim of the article. The aim of this article is to study the general trends in the development of the current Canadian tax system, finding out its specific character and structure (in particular the direct / indirect tax ratio), and compare the major advantages and disadvantages of the tax systems in Canada and Ukraine.

The main material study. The tax system is the defining component of the economy, which has a significant impact on the economy of the country, in particular on the activities of legal entities and private entrepreneurs. Thousands of foreigners immigrate to Canada annually. This country is able to provide its residents with a high standard of living, decent wages and a very loyal tax system. Taxes in Canada as compared with other countries are not so high. For example, in Canada people annually pay about 20–30 % to the state treasury, while in Finland they pay about 35 % percent. 80 % of Canada's budget is tax payments from the public. Thanks to taxes, the government of Canada has developed a very stable social protection of the population. It is pension payment and various benefits. In 2019, all Canadian citizens who receive income regardless of their type of activity in that country (both employees and entrepreneurs) should pay tax to the state treasury. Foreign citizens are also required to pay monthly tax contributions. But this applies only to those migrants who stay in Canada for more than 183 days and receive income here [2].

Classification of taxes. Taxation in Canada is characterized by various payments such as: direct, indirect, payroll taxes, payments for social protection of the population. Direct taxation applies to a firm or a person on which tax is levied. Direct taxation includes personal and corporate income taxes and capital gains tax. Indirect taxation is a tax that is not levied on the final consumer of a good or service, is paid indirectly through a higher price. The examples of an indirect tax are custom duties and excise taxes. The organization responsible for tax policy in Ukraine is the State Fiscal Service, operating under the Ministry of Finance of Ukraine. Taxation is legally regulated by the Taxation Code of Ukraine. The main taxes are also direct and indirect [3].

The amount of payment. The main parts of the tax system are income tax and consumption tax. Income tax relates to direct payments, and consumption tax to indirect ones. Each region has its own tax rates for certain payments. Most of the tax payments are income tax (32.3 %). In the second place is non-tax revenue. Their share is approximately 19.55 % of the sum total. Only 8.5 % is assigned to income taxes, and 11 % to general taxes. Social contributions amount to 6.6 % of total tax contributions. Preferred taxes account for only 9.3%. The smallest percentage goes to other territorial taxes and fees [3]. The most important sources of tax revenue in Ukraine are unified social security contributions, value added tax, individual income tax. In 2017 taxes collected formed 23 % of GDP at 969,654 million UAH [4].

Income tax. Income tax in Canada is called federal tax. Its size directly depends on the level of wages. So, if a person's salary is more than 7,500, but less than 42,700 dollars a year, then he must pay 15 % of his income. For wages from $ 42,700 to $ 85,400, the tax rate rises to 22 %. If the amount is above 85,400 dollars, but below 132,400 dollars, the tax is 26 %. If the annual salary of a person in 2019 was more than 132,400 dollars, then he was obliged to pay 29 % to the state budget. All tax rates were approved by the government in 2002. Since then, Canada's tax laws have not changed. Income tax at the above rates is paid exclusively by individuals. Companies are also required to pay federal tax. But for them there is a completely different scale of tax rates. The base rate is 30 %. But if the company uses a loan, then the tax rate can range from 13 to 22 percent [4]. Individual income tax in Ukraine is proportional tax. It can be 0 %, 5 %, 9 %, 18 % and it depends on type of income. Tax rate for employment income is 18 %. On every individual's income, there is also imposed military tax. Its tax rate is 1.5 %. Individual Income Tax is derived from income of Ukraine citizens and other individuals living in the country. A person who is not considered resident, have only limited liability, so they have to pay taxes only from their incomes in Ukraine [4].

Consumption tax. In Canada, there are two types of sales taxes. They are: provincial sales taxes (PST), levied by the provinces and goods and services tax (GST) / Harmonized Sales Tax (HST), a value-added tax levied by the federal government. The GST applies nationally. The HST includes the provincial portion of the sales tax but is administered by the

Canada Revenue Agency (CRA) and is applied under the same legislation as the GST. Consumption tax is called VAT or value added tax. In Canada, this tax is better known as the tax on products and services. The tax rate ranges from 5 to 15 %. The amount of tax depends on the territorial location. For example Yukon, Alberta, Manitoba and Northwest territories have a 5 % VAT rate compared to a 15 % rate in New Brunswick, Nova Scotia and Prince Edward Island [4]. Sales tax rate in Ukraine is expected to be 20.00 % in 2020, according to econometric models and Trading Economics global macro models and analysts expectations. Taxation depends on residency status. Non-residents pay the tax only from income with origin in Ukraine, but not every kind of income is subject to the tax. For residents the tax rate is 18 % with few exceptions. Thus, insurance companies have to pay 0 to 3 % of their income [2].

Property tax. In Canada, there is a property tax. So, in 2019, property owners in Canada are required to pay 1–2 % of the property total value to the state budget. The tax is paid once a year. Deductions are used to maintain state institutions and roads. Property acquisition tax is also present. It is paid both by Canadian citizens and foreign representatives. The tax rate depends on the total value of the property. If the value of the property is from 250,000 to 400,000 dollars, a fee of 1.5 % must be paid. If the property is worth more than $ 400,000, then the tax rate is 2 percent of the total value of the property. The maximum discount is $ 3,700. When you purchase a real estate in Ontario, $ 2,000 is deducted from the total tax. There is no property sales tax in Canada, but only if, the owners did not receive additional profit It is worth noting that the share of tax payments in the overall GDP of Canada is 36.6 %, which is much higher than in Japan (28.3 %), the United States (26.9 %), China (18.8 %) or India (15.7 %) [1]. In Ukraine it is 31,6 %. Thus, it should be noted that in Canada the direct taxation prevails, while the share of indirect taxes is significantly lower. The property tax in Ukraine is payable by individuals in the way it is payable by corporations [1].

Exceptions. In Canada, there are cases of exceptions, when citizens of this country may not pay taxes. So usually the tax is paid on income, but in the following cases the taxpayer is suspended from payment: 1) pension payments to veterans; 2) compensation insurance claims; 3) income from the sale of own real estate; 4) government payments for children; 5) scholarships and grants. Also, if a resident of Canada receives less than $ 7,500 a year, he is automatically exempt from paying taxes. There are also simplified fee payment schemes. But only certain categories of people can use such benefits as: 1) senior citizens; 2) low-income families; 3) person who previously used private healthcare services, people who purchased drugs at their own expense; 4) parents of children who are studying at a college or university. But in this case, the benefits apply only to those parents who independently pay for the education of their children; 5) temporarily unemployed persons; 6) unemployed persons. Canada is one of the countries where there is no inheritance tax. In Ukraine there are few exceptions. For example, insurance companies have to pay 0 to 3 % of their income as a special corporate tax, that lows taxable profit [4].

Conclusion and the prospects for further research of direction. Canada's tax system is currently represented by three levels: federal (48 % of the state revenues), provincial (42 %) and local (10 %). Direct taxation plays a significant role in this country's tax system (the bulk of the budget revenue is from income tax, corporate income tax, income tax market value of assets, personal income tax), while the share of indirect taxes is less significant (the most significant is the federal goods and services tax and local sales tax). Canada's taxation system is subjected to constant change. These changes relate to both a regular inflation rate review of a number of taxation parameters and changes in the tax policy pursued by the government of the country. In Ukraine the tax system is not only economic, but also political instrument which represents the interests of different social groups and political parties. It is the result of agreement reached by these forces in the decision of tax bills. The shadow economy alow slows down the taxation development in the country and to eliminate these disadvantages it is necessary to undertake some preventive measures in order to to improve the system of interaction between the State Fiscal Service of Ukraine and taxpayers [4].

Supervisor – Senior Lecturer Butkovska N. O.

Literature: 1. Aylward S., Silverson J. An Introduction to Canada's Tax System. Doing Business in Canada. 2008. No. 5. P. 32–39. **2.** Gillis M., Perkins D. H., Radelet S., Roemer M., Snodgrass D. R. Economics of development. New York : W.W. Norton, 2001. 60 p. **3.** Canada.ca, The official website of the Government of Canada. URL: http://ito.edu.ru/1999/III/1/30015.html. **4.** Popova L. V. Tax systems of foreign countries. *Accounting in publishing and printing.* 2007. No. 9. P. 40–50.

CURRENT ECONOMIC, SOCIAL AND LEGAL ASPECTS OF UKRAINE'S DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN SPACE

UDC 339.9+061.1 ЄС

O. Karpovych

The 4-th year student
of the Faculty of International Economic Relations of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The aim of this study to analyze economic, social and legal problems and prospects of Ukrainian integration into the European space.Moreover, ways of effective development and methods of accelerating integration are offered.*

Keywords: *European integration, circular economy, public administration, European Union, regional policy.*

Анотація. *Метою цього дослідження є аналіз економічних, соціальних і правових проблем і перспектив інтеграції України в європейський простір. Крім того, пропонуються шляхи ефективного розвитку та методи прискорення інтеграції.*

Ключові слова: *євроінтеграція, циркулярна економіка, державне правління, Європейський Союз, регіональна політика.*

Аннотация. *Целью данного исследования является анализ экономических, социальных и правовых проблем и перспектив интеграции Украины в европейское пространство. Кроме того, предлагаются пути эффективного развития и методы ускорения интеграции.*

Ключевые слова: *евроинтеграция, циркулярная экономика, государственное управление, Европейский Союз, региональная политика.*

European integration is Ukraine's civilization choice, one of the main requirements of the Revolution of Dignity. In the system of Ukraine's foreign policy priorities, it holds a special place.

For Ukraine, European integration is a way of modernizing the economy, overcoming technological backwardness, attracting foreign investment and new technologies, creating new jobs, enhancing the competitiveness of domestic producers, entering the world markets, first of all, into the EU market. As an integral part of Europe, Ukraine is focusing on the current model of socio-economic development in the leading European countries.

Problematic issues related to the aspects of Ukraine's European integration dedicated to the work of researchers, in particular, V. Dostal, N. Karasova, V. Lidl, G. Soros, as well as many works of Ukrainian scientists: V. Kozyuk, A. Krysovaty, E. Saveliev, O. Kovaleva, A. Ermolaev, B. Parahonsky, G. Yavorskaya, O. Reznikova, etc.

The development of EU-Ukraine relations in the context of the Association Agreement provides for enhanced dialogue and a number of goals for our country in such areas as decent work, employment policy, safe and healthy working conditions, social dialogue, social protection, social inclusion, gender equality and non-discrimination [1].

It is necessary to assess the impact of social standards on real incomes of the population, recognition of their social and economic importance, in order to increase solvent demand and, accordingly, to revive the growth of the domestic economy. An important factor in further progress should also be the willingness of the participants in the social dialogue to adhere to their obligations and the effective monitoring of their implementation by authorized bodies and organizations, including civil society institutions.

With regard to the social component of integration, the Poverty Reduction Strategy being implemented in Ukraine is seen as an integral part of the Action Plan on the Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement. The strategy envisages a gradual reduction in the scale of poverty, social exclusion in Ukraine by widening access to productive employment, promoting employment income and payments in the state social insurance system to ensure decent working conditions [4].

Notwithstanding the stated goals and measures implemented in the Strategy (in particular, raising the minimum wage), the level of actually set social standards in the sphere of remuneration and the indicators achieved today needs to be substantially improved. Yes, the average monthly wage in the economic sectors remains low; its ratio to the average monthly wage in other countries is as follows: Poland – 23.9%, Britain – 10.5%, France – 8.9%, Germany – 7.1 %.

© O. Karpovych, 2020

The hourly minimum wage gap from the UN standard ($ 3) is 3.7 times and from countries in Europe such as Poland – 3.9 times, Estonia – 4.3, Lithuania and Latvia – 3.4. times [5]. Therefore, the implementation of the Strategy is an integral part of accelerating European integration.

In addition, virtually throughout history, humanity has evolved at the expense of increasing the consumption of resources. Such a linear economic model is outdated and has major negative consequences for future generations and the ecosystem as a whole. An urgent issue is the transformation of such a model, changes in the ways of production and consumption of products are needed under conditions of limited access or reduction of the resource base.

For a greater understanding of the issue, a linear economic model is a model in which all resources go through four stages: raw material production, production, consumption, and waste generation; at the same time raw materials are produced more and more because of the endless needs of mankind, and the final waste is not processed, thus creating more waste. Circular economic model - a model that functions by the example of biological cycles in nature; it is an industrial economy in which material flows continue to circulate at a high rate (in terms of quality, property, functionality, range of use) without «penetrating» these materials into the biosphere, except when they are biological nutrients [2].

The transition of the EU to a circular economy model started with the adoption of the Waste Management Directive, the approval of the Europe 2020 Strategy, which states that smart, sustainable and inclusive growth is a priority for the development of the EU, and Ukraine should count on this strategy to date. Smart growth implies the development of an economy based on knowledge and innovation; sustainable development – creating an economy that uses resources efficiently and does not harm the environment; inclusive growth - increasing employment and achieving economic, social and territorial cohesion [3].

As the analysis shows, Ukraine is only partially using economic policy instruments to stimulate the transition to a new economic model. This is primarily due to the unstable military and economic situation.

The Association Agreement with the EU requires the adaptation of Ukraine's economy to European production standards and readiness for further prospects for integration into the European trading market. For the last two decades, advanced European countries have been pursuing a greening economy that is built on the principles of sustainable development, thanks to a number of incentive mechanisms that are actively developing green sectors of the economy.

By signing the Association Agreement with the EU, Ukraine must meet a number of requirements relating to the environmental and environmental aspects of the agreement. Therefore, the development of a «green» economy in Ukraine becomes a prerequisite and an opportunity for our country's European integration. The green economy includes activities that, along with improving production efficiency, contribute to improving the quality of life and, at the same time, significantly reducing the negative impact on the environment.

The development of «green» sectors of the economy offer significant opportunities for investment, starting a profitable business, ensuring sustainable economic growth. First of all, we are talking about renewable energy sources, electricity, green building, waste treatment and more. The green economy requires new approaches to regulation by national and regional public authorities, new models of doing business, as well as specialist economists with relevant knowledge and skills.

With regard to the political aspect, an important task of public administration is to understand the theoretical and methodological foundations of the development of regions and to align regional trends with national goals. Today, in the European regional policy, which also focuses on Ukraine, the slogan «Europe of the countries» was replaced by the slogan «Europe of the regions», which reflects the strengthening of their role. This is of particular importance in the context of globalization when international cooperation is intensively developing, and interregional integration is deepening. In this sense, the region is the basis for the formation and functioning of state regional policy.

The occurrence of negative phenomena is caused by the low efficiency of the implementation of regional policy, incorrect approach to solving its problems, failure to implement or improper implementation of the adopted regional development programs by the state authorities, formal preparation of relevant strategies and programs.

In my opinion, the modern mechanism of regional governance, given the features of state formation, can function effectively if the following tasks are solved:

- development of theoretical and methodological principles of regional governance and provision of meaningful characteristics of the categories «decentralization», «development of regions», «territorial organization of power»;
- development of constitutional and legal foundations of functioning of state power in the conditions of processes of regionalization and decentralization;
- improvement of the theoretical and methodological basis of formation of mechanisms of regional management in Ukraine;
- rationalization of institutional support for reforming the regional governance system in Ukraine in the context of decentralization.

The study of the directions of formation and implementation in the practical activity of European principles of public administration is determined by the importance of a comprehensive analysis of the process of fundamental changes in the political system of Ukraine.

Changes in the constitutional and legal status of the main subjects of public relations and initiation of changes in the administrative-territorial division. At the same time, the state course for integration into the European Union requires political and legal adaptation of the governance system at the central and regional levels in Ukraine to the established European traditions of democratic governance, solving the problems of legal regulation of the processes of decentralization, relations between local authorities and local self-government, as well as issues of legislative definition and consolidation of the procedure of delegation of power.

An important area of modern reform is to focus the work of public administration bodies on serving the needs and satisfying the interests of citizens (i.e., it is necessary to realize that there should be a public interest in the first place, not the self-interest of public administration representatives). Particular attention should be paid to the problem of guaranteeing public administration's control over political power and accountability to society (today, unfortunately, one can state that there is almost no public control over the activity of public administration; that is, citizens of Ukraine are virtually deprived of their right).

Creating a new public administration (more precisely, reforming the old public administration) also requires reforming the administrative-territorial system and local self-government, first and foremost, in the interests of the citizens of Ukraine. Building a democratic, rule of law requires a clear scientific understanding of the features, features, properties, and characteristics of governance that are inherent in all societies at different stages of development. At the same time, it is extremely important to understand the nature of the public (in the broad sense - public) management carried out within specific spatial frameworks.

Actually, the modern system of public administration in Ukraine is at the stage of radical reformation, modernization of principles, rules and procedures of management, decomposition of management subsystems, in many cases – in the absence of logic of such transformations. This implies changes in the activity of public administration bodies, to which, according to the European tradition, we refer to the executive authorities and local self-government bodies, the implementation of modern European principles of governance. After all, European principles of public administration as modern recognized democratic values of European civilization serve as a benchmark for the implementation of state-legal reforms in the countries of Central and Eastern Europe.

In conclusion, I can say that although, in the context of the transformation processes that are currently taking place in Ukraine in the political, economic and social spheres, the most important factor in stabilization is the use of the potential of self-organization and self-government of the population to improve living conditions and preserve national statehood. Modern model of self-government, acting as an effective means of involving every citizen in the political and socio-economic regulation of social relations through the goal setting and self-organization of economic entities and the population, allows to take into account, coordinate and realize the diversity of social interests, satisfy and socially-satisfy social needs through the use of resources and resources of the population, territorial entities, and the state.

Supervisor – Senior Lecture Lyutviyeva Ya. P.

Literature: 1. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншого боку : ратифі. законом від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9 84 011. **2.** Circular Economy. URL: https://www.satw.ch/fileadmin/user_upload/documents/02_Themen/06_Rohstoffe/circulareconomy_EN.pdf. **3.** Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, 3.3.2010 URL: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf. **4.** Про схвалення Стратегії подолання бідності : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 161-р. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/. **5.** Заяць Т. А., Дяконенко О. І. Соціальні стандарти у галузі заробітної плати України: диференціація структури та особливостей реалізації. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика : зб. наук. проєктів.* 2018. № 1. С. 48–56.

APPLICATION OF THE BAYESIAN METHODS IN ECONOMICS

UDC 519.2

D. Kartseva

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article describes the main points and rules for the application of the Bayes formula. Its economic significance is determined. Examples of the application of Bayesian formula for the provision of managerial decisions in conditions of uncertainty and risk are given.*

Keywords: *Bayes formula, probability theory, econometrics, economic significance, efficiency, application in the economy.*

Анотація. *Описано основні моменти та правила застосування формули Байєса. Охарактеризовано її економічне значення. Наведено приклади застосування формули Байєса для обґрунтування управлінських рішень в умовах невизначеності.*

Ключові слова: *формула Байєса, теорія ймовірностей, економетрика, економічна значущість, ефективність, застосування в економіці.*

Аннотация. *Описаны основные моменты и правила применения формулы Байеса. Определено ее экономическое значение. Приведены примеры применения формулы Байеса для обоснования управленческих решений в условиях неопределенности и риска.*

Ключевые слова: *формула Байеса, теория вероятностей, эконометрика, экономическя значимость, эффективность, применение в экономике.*

Bayesian approach in the analysis of data began to spread widely in the late 70s of the last century and almost coincided with the introduction of information technologies and computers. Practitioners were convinced of the advantages of the Bayesian approach, which, in comparison with classical methods, improves the accuracy of the statistical conclusions obtained under relatively small sample conditions.

In applied biology and practical medicine, every third book in English and German is devoted to the description and application of Bayesian statistics in data analysis. But in the curricula of universities and higher educational institutions of Ukraine, they are limited to mentioning the Bayes theorem and elementary problems on this theorem. At best, only the notions of a priori and a posteriori probability are mentioned, and this theorem does not extend to the concepts of a priori and a posteriori information and their role in assessing the parameters of general population, testing hypotheses, and constructing econometric models. The lack of knowledge on the theory of Bayesian statistics reduces the quality of estimates, and leads to the unsatisfactory conclusions with the loss of additional information.

The purpose of the article is to study the application of the Bayesian formula in the economy, in particular, to justify management decisions in terms of risk and uncertainty.

Modern stage of economy development is characterized by fluctuation, global secure-internationalization, uncertain, turbulent processes. In this regard, the issues of application of probability, stochastic models for the study of socio-economic processes and phenomena, one of which is the Bayes formula are considered. When using this model the results can be obtained, taking into account the influence of various factors of economic activity. The main advantages of the considered formula are ease of processing, possibility of computer implementation with minimal time spent the ability to accumulate and account new data and knowledge to obtain relevant results based on existing statistics.

The Bayes formula received its name in honor of Thomas Bayes, who formulated the theorem of calculating a posteriori probability. Thomas Bayes was an English statistician, philosopher and Presbyterian minister who is known for having formulated a specific case of the theorem that bears his name. It is generally accepted that Bayes' theorem occupies the same important place in probability theory as the Pythagorean theorem in geometry.

Bayes' theorem is stated mathematically as the following equation [1]:

$$P(A \mid B) = \frac{P(B \mid A)P(A)}{P(B)}, \quad P(B) \neq 0. \tag{1}$$

© D. Kartseva, 2020

where A and B are events;

$P(A)$ and $P(B)$ are the probabilities of A and B observing without regard to each other;

$P(A|B)$ is a conditional probability, i.e. the probability of observing event A given that B is true;

$P(B|A)$ is the probability of observing event B given that A is true.

Bayes has never published what would eventually become his most famous accomplishment. His notes were edited and published after his death by Richard Price. His work «An Essay on solving the Problem in the Doctrine of Chances» was first published in 1763, 2 years after the author's death. Before Bayes's posthumous work was accepted and read in the Royal Society, it had significantly been edited and updated by Richard Price However. These ideas were not published publicly until they were reopened and developed by Laplace, who first published the modern formulation of the theorem in 1812 in his book «Analytical Probability Theory» [2; 3].

Since 1990, there has been a dramatic growth in the use of Bayesian methods. Today in some application areas, a Bayesian approach is almost a hallmark of leading-edge research. These are often fields where data are scarce, or have complex structures that are difficult to analyze, whereas frequentist methods are still dominant in more traditional application areas of statistics. In social sciences particularly, there is more recognition of the role of judgment in interpreting data, and less resistance to the apparent subjectivity of Bayesian methods.

Despite its simplicity, a whole new approach to statistics was developed from Bayes' Theorem. Modern Bayesian statistics is a rich and powerful framework to make inferences and decisions. It could rightly be said that today the field of statistics is being gradually transformed by Bayes' theorem, producing a new field of Bayesian statistics. This revolution has not only immense potential for scientific research, but for fundamentally changing of how probabilistic thinking occurs in human culture. Bayesian statistics is arguably a superior way of using probabilities. It has the potential to transform every discipline that draws inferences from uncertain evidence (medicine, law, quality analysis etc). It helps us to see that many important inferences are only probabilistic, not certain. We consider here a few of more striking features of Bayesian statistics today.

For example, the relatively new field of health economics is concerned with assessing the cost-effectiveness of competing medical technologies (such as alternative drugs, surgical interventions, or vaccinations). Such assessments are typically made by assembling evidence on the effects (both positive and negative) of treatments and costs incurred (for the treatments themselves and any other medical resources used). The resulting evidence base is complex, and inevitably very weak in some areas. Bayesian methods are acknowledged as essential to produce meaningful statistical analyses of such problems. In contrast, frequentist methods are still the dominant methodology in more well-established field of analyzing clinical trial data.

Clinical trials have traditionally produced high-qualitative, well-structured data, and have been large enough to ensure that prior information and preexisting opinions would be overwhelmed by the trial evidence. However, Bayesian methods are beginning to become more attractive, partly driven by the high cost of modern drug development that has led to a desire for smaller trials and more efficient use of all available information.

In the light of the representations of Bayes' theorem, let us consider the relationship between the theoretical hypothesis and conclusions made on the basis of empirical data. Let H be a scientific hypothesis (e.g., about a population mean), E is an observed evidence (e.g. a sample mean). It should be obvious that the purpose of a scientific research is to collect evidence in order to evaluate a hypothesis. In other words, our principle concern is to estimate the probability that a hypothesis is true, given empirical evidence, or $P(H \mid E)$.

Yet conventional statistical theory examines the reverse question: what is the probability of the evidence we've observed occurring, given some hypothesis, or $P(E \mid H)$. For example, the whole system of statistical significance testing is built around estimating the likelihood of observed results given a null hypothesis. This is completely backwards. It means we're estimating the probability of something we already know (our data), given something we don't know (our hypothesis). Clearly the correct order of scientific inference is to estimate what we don't already know (our hypothesis), given what we do know (our evidence). But by Bayes' theorem, we see that these two conditional probabilities are related:

$$P(H|E)=\frac{P(H)P(E|N)}{P(E)}, \qquad (2)$$

For examhle, in econometrics [5] the Bayesian methods differ from the classical approach to interpreting the true parameters of models. Under the classical approach, the true parameters are assumed to be constant. And their statistical estimates are random, since they are functions of selective observations. In particular, one of the methods of data mining, which are designed to minimize the efforts of a decision-maker, when analysing data, is based on the Bayesian approach.

Many advanced applications (e.g., Google spam filters and language translators) use Bayesian methods. Bayesian methods will likely become more and more common in the coming decades. Modern Bayesian statistics is a rich and powerful framework to make inferences and decisions.

In fact, the Bayes theorem is a model of a reasonable choice when the initial data are incomplete or inaccurate. It is applicable to all learning processes. Currently, the European Union has adopted the BACS Project (Bayesian Approach in Cognitive Systems). It is expected that the result will be the emergence of real prospects for creating robots that are able to analyze the environment, accumulation and interpretation of knowledge. In the future, the project can have a huge impact, but now has practical results in addition to anti-spam filters. Ten participating organizations will try to use the Bayesian approach in modeling functions of nervous system and learning processes. The result of the work within the framework of the BACS project should be the emergence of a realistic prospect of creating robots capable to analyze the world around them, accumulating specific, contextual knowledge, interpreting the data collected and finally making decisions on an equal basis with people. In particular, the task of the project participants from the Max Planck Institute is the development of systems that recognize and are able to model body movements. Creating a new technology of three-dimensional animation will help to understand how people recognize facial expressions and use them in nonverbal communications. In the future, it is planned to develop animated images of a person to study self-perception issues and possible application of results in rehabilitation medical programs.

Science has no time limit. What yesterday was only a few guesses today can be the basis for the functioning of the whole sphere of human society. A similar approach is used in various branches of science: medicine, military, information technologies and machine learning, Economics and Finance and finds its practical application in many processes involved in not only a complex model subject areas, but also daily life. Thomas Bayes did not expect the arrival of the era of computer technologies. Mathematics was his hobby. He did not publish his scientific papers. However, progress does not stand still and the name of a famous English scientist is known throughout the world.

In concluding, science may not be useless. And the example of sir Thomas Bayes is a vivid confirmation of this.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Вентцель Е. С. Теория вероятностей. М. : Высшая школа, 1999. 575 с. **2.** Тичинська Л. М., Черепащук А. А. Теорія ймовірностей. Ч. 1. Історичні екскурси та основні теоретичні відомості. Вінниця : ВНТУ, 2010. 112 с. **3.** Шарф К. Ошибка Коперника: загадка жизни во Вселенной. М. : АСТ, 2015. 368 с. **4.** Human & Media Computing. URL: https://www.idiap.ch/en/scientific-research?set_language=fr. 5. Gelman A. Bayesian Data Analysis. CRC Press Book, 2014. 640 p.

JOB FLEXIBILITY AND ITS PECULIARITIES

UDC 358

O. Kononenko

The 2-nd year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article studies the features of flexible work in the modern world. It reveals the reasons for the popularity of this type of employment. Some peculiarities of job flexibility and conditions of remote work are considered.*

Keywords: *job flexibility, job seeker, remote work, work-life balance.*

Анотація. *Статтю присвячено вивченню визначальних рис гнучкої роботи в сучасному світі. Розкрито причини популярності такого виду зайнятості. Розглянуто деякі особливості гнучкої роботи та умови віддаленої роботи.*

Ключові слова: *гнучка робота, шукач роботи, віддалена робота, баланс «робота-життя».*

Аннотация. *Статья посвящена изучению определяющих черт гибкой работы в современном мире. Она раскрывает причины популярности такого вида занятости. Рассмотрены некоторые особенности гибкой работы и условия удаленной работы.*

Ключевые слова: *гибкая работа, соискатель работы, удаленная работа, баланс «работа-жизнь».*

It is a matter of common knowledge that many companies question their ability to implement a flexible work style and simultaneously maintain high productivity and performance levels. As flexibility and high productivity seem to be contradictory terms at face value, many employers are hesitant to change the work style or environment in any way. However, flexibility is increasingly becoming a priority for many professionals.

In the work environment, flexibility means affording employees the opportunity to make their own choices as to when, where, and how they engage in work related projects and tasks. The term flexibility in the workplace often refers to independence, work-life balance, friendly culture, and casual environment [1]. According to a recent study from FlexJobs, job seekers rank work flexibility of when and where they work as the most important factor when evaluating a job prospect – ahead of salary and health insurance [2].

In the modern world there are several different types of flexible work: part-time employment, telecommuting, freelancing and flexible work hours. Each of these types of employment has its own advantages and disadvantages. In this article we will consider the features of the most popular of them – telecommuting, or remote work.

To begin with, it is necessary to point out that millions of people value job flexibility due to its positive impacts on their work-life balance, stress level, health and family responsibilities. Fortunately, as the overall job market continues to improve, so do the prospects for flexible job seekers.

Sara Sutton Fell, founder and CEO of FlexJobs, emphasizes that it is important to remember that flexibility is not just a luxury, but a necessity for some job seekers. Moreover, it is said that job flexibility is particularly important for working parents or people living in depressed local economies without access to good jobs, those managing chronic or serious health issues, or the growing group of caregivers for aging parents. According to a recent survey by WorldatWork and FlexJobs, 76 percent of people consider their home, not the office, as their preferred place to work when they need to get important things done [2].

Experts agree that the first step that any job seeker should take before applying for a remote work is to understand whether this type of employment is suitable for him in principle. The best way to determine if a person is ready for telecommuting is to do a real audit of his or her abilities and skills. Employees thinking about working from home need to consider all of the factors that come with working remotely. Jane Sunley, CEO of employee-engagement company Purple Cubed and author of "It's Never OK to Kiss the Interviewer", advises potential telecommuters to ask themselves the following questions before changing their work structures:

- Am I happy spending long periods of time on my own?
- Am I self-disciplined and self-motivated?

© O. Kononenko, 2020

– Am I comfortable communicating with my colleagues via email, chat, videoconference, etc. instead of face to face?

– Do I have a quiet, distraction-free area at home in which to focus on my work?

– Will telecommuting help me achieve the work-life balance I want?

If the answer is «yes» to all of these questions, telecommuting could be the right choice [3].

It should be noted that working from home is exciting because it offers an opportunity for real comfort and efficiency, but if the office is too casual, or is not effectively separated from the home environment, peak productivity may be lost. Let us list the most important things to consider when setting up a home office.

Equipment. Speed and efficiency are critical at home. But it is necessary to make careful decisions. There is no need to pay for equipment that will not be used on a daily basis.

Lighting. Good lighting is essential. It is always beneficial to have as much natural light as possible in the working area. If no daylight is available, a combination of general and task lighting will be required.

Privacy. When planning the office area, it is necessary to ensure that it affords a degree of privacy from surrounding activities.

Layout/organization. The old rule, «a place for everything and everything in its place» was coined to relieve stress. Thus, it is essential for high productivity to have an organized desk that keeps pending work in order and prevents the chaos of disorganized piles.

Ergonomics. Health, safety and welfare are critical. Therefore, the items people choose should be ergonomically designed to promote their health and well-being while using them [4].

It is worth noting that people, who exclusively work from home, can feel physical boundaries between work and their personal life virtually non-existent. Even if they are organized, it can still be difficult to successfully manage their career and household in the same space, especially if they are raising a family, too. Experts emphasize that work-life balance is the state of equilibrium where a person equally prioritizes the demands of one's career and the demands of one's personal life. Let us highlight some important recommendations for better work-life balance when employees work at home.

– Appearance. Getting ready is important, especially because the way people dress can affect the way they feel.

– Communication. Working from home can create a disconnection both with a «typical» work structure and the team. It is important to touch base with the team and communicate effectively. If a company has a tool like Slack, it is a good idea to join in the conversations. If an employee is local but still works at home, he/she should try to go into the office for big team or company events.

– Availability. If people are available all hours of the day, it will quickly become an expectation and work-life balance will be non-existent. It would be great to let the team know general working hours, and they must do the same. That way, nobody is expecting people to be available around the clock, and colleagues know more or less when someone is or is not going to be available for work-related things.

– Breaks. As the normal distractions are not there, it is important to remember that each person still needs to take breaks. Christopher Conner, president of Franchise Marketing Systems, points out that people who work at home should make time for personal activities outside the house [5].

It is obvious that nowadays working from home is the job dream situation for millions of workers. There are hundreds of companies providing opportunities to do just that. Taking into consideration the FlexJobs list of the 100 Top Companies with Remote Jobs in 2019, it is possible to analyze the opportunities that job seekers are able to take when choosing job flexibility.

Appen is a technology services company based in Australia. They have offices in the US and the United Kingdom as well, and provide opportunities in 130 countries. The company supports more than 1 million contractors around the world. Positions are available in transcription, translation, linguistics, engineering, marketing, financing, and sales.

Waltham, Massachusetts-based Lionbridge has positions available that are part-time, freelance, and remote. Positions are available in banking and finance, engineering, gaming, global marketing, autos, legal services, life sciences, machine intelligence, testing, translation and localization. Translation services seem to be particularly common among remote job offerings and Lionbridge employs more than 100,000 language experts, working in 15 different industries.

VIPKID is based in Beijing, China, but recently opened a US headquarters in San Francisco. The company offers English as a second language to children in China, up to age eight. Teachers are English speakers who provide one-on-one courses based on the US Common Core State Standards.

Seattle-based Amazon is one of the companies most commonly associated with jobs from home. The company employs well over 90,000 workers, and is the largest online retailer in the world. Jobs are available mostly on a full-time basis.

Current positions available include sales, advertising, project management fulfillment and operations management, human resources, business and merchant development, IT and support engineering, and customer service.

Based in Freemont, California, and founded in 1983, Concentrix claims 90,000 employees worldwide. They work in a wide variety of industries, including healthcare, retail, transportation, e-commerce, insurance, technology, and many others. Their specialties include marketing, analytics, technology, consulting, financial, and customer lifecycle management. The company encourages work-from-home arrangements [6].

In conclusion, it is necessary to emphasize that jobs from home are no longer unusual. Nowadays all organizations should take into account flexibility when cultivating their culture and work environment. It will not be a difficult task as the world is becoming more interconnected, and it is no longer possible or desirable for companies to have all employees based in a central location. Teamwork, efficiency, innovation, and organizational productivity can all increase when flexibility is introduced in the workplace in a balanced and well-managed way.

Supervisor – Senior Lecturer Agadcshanova R. M.

Literature: 1. Workplace Flexibility Can Impact How You Attract, Hire, And Retain Talent. URL: https://www.entrepreneur.com/article/31532525. **2.** The 20 Best Jobs for Flexibility. URL: https://www.businessnewsdaily.com/9705-best-jobs-for-flexibility.html. **3.** Ready to Work from Home? Ask Yourself These 6 Questions. URL https://www.businessnewsdaily.com/5211-working-from-home-questions-to-ask.html. **4.** How to Design the Ideal Home Office. URL: https://www.entrepreneur.com/article/202566. **5.** 7 Ways to Improve Work-Life Balance When You Work at Home. URL: https://www.businessnewsdaily.com/7712-work-life-balance-home-entrepreneurs.html. **6.** The 10 Best Jobs Working From Home. URL: https://www.forbes.com/sites/jrose/2019/01/22/work-from-home-jobs-from-remote/#446b83a928f4.

THE PROBLEMS OF FINANCIAL PYRAMIDS FOR ECONOMY

UDC 347.73

D. Koptev

The 2-nd year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article describes the reasons of financial pyramids creation and the financial pyramids schemes. It considers the examples of the countries that had financial pyramids, the impact of financial pyramids on the economy and ways to solve them. The problem of creating strategy to protect the investors is also highlighted in this article.*

Keywords: *financial pyramid, financial advice, source of profit payment, protect investors, criminal liability.*

Анотація. *У статті описано причини створення фінансових пірамід і схеми фінансових пірамід. Також розглянуто приклади країн, які мали фінансові піраміди, вплив фінансових пірамід на економіку та шляхи їх вирішення. Проблему створення стратегії захисту інвесторів також висвітлено в цій статті.*

© D. Koptev, 2020

Ключові слова: *фінансова піраміда, фінансові поради, джерело виплати прибутку, захист інвесторів, кримінальна відповідальність.*

Аннотация. *В статье описаны причины создания финансовых пирамид и схемы финансовых пирамид. Рассмотрены примеры стран, которые имели финансовые пирамиды, влияние финансовых пирамид на экономику и пути их решения. Проблема создания стратегии защиты инвесторов также освещается в этой статье.*

Ключевые слова: *финансовая пирамида, финансовые консультации, источник выплаты прибыли, защита инвесторов, уголовная ответственность.*

Formulation and justification of the problem. Creation of financial pyramids is one of the topical problems of modern economy. It revolves around the regulation of pyramid schemes. Despite various Protection Acts, which place a ban on pyramid schemes, multiplication schemes and chain letters that involve the payment of money these schemes continue to exist and, contrary to popular belief, they do not fall under the jurisdiction of the Financial Services Board. There are few actions to be taken in the latter case.

They exist in the form of a withdrawal of the licenses and issue a media release. That is why it is important to consider the examples of the countries that had financial pyramids, the influence of financial pyramids on the economy and the ways of solving them.

Analysis of the latest research and publication. An attempt was made to create a holistic approach to financial planning, managing the risks that could damage the different forms of individuals' wealth: mortality risk, liquidity risk, credit risk, property risk, standard of living risk, and aspiration risk. The main idea of this approach is to concern financial advice about the global wealth of individuals. A large number of authors worked on this issue. Among them are: W. William, V. Nat, J. Peter, Tracy McVeigh, C. Jarvis, T. Kitching, O. Kuzinar and others.

Previously unsolved parts of general problem. The main and unsolved problem is that financial pyramids are officially prohibited by legislation, the same as the activities of any organizations, which are the source of profit payment; the founders of such pyramids have found the ways to evade law. That is why now, when a lot of investors in such projects are completely unprotected, the problem is to create strategy to protect them [2].

The aim of the article is to describe the origin of financial pyramids on the world market, to give examples of the already known financial pyramids, their scheme of work and the ways to control them.

Presentation of the basic material. The first financial pyramids appeared more than 300 years ago. What is striking about these schemes today is that while they are very old forms of fraud, modern technology helps them harmfully influence people. Nowadays, the extensive development of telecommunication and information technologies has resulted in a wider use of financial pyramids which involve a large masses of populations. Particularly, the availability of the internet advertisement and on-line payment methods through the modern communication means, as well as the existence of a mass audience (market) has given a new impulse to realize these rather long-track schemes. As usual, financial pyramid schemes are especially active in the period of economic crisis. Financial pyramids have a hierarchic structure initiated by certain people, who try to get as many investors as possible in expectation of generating gains. At each level of the scheme, new investors make payments to those at higher levels and receive payments from those at lower levels of the pyramid, thus actuating a specific mechanism for the redistribution of funds. To enable a proper functioning of the scheme, a number of newly joined members is necessary to increase in a geometrical progression, which means that every investor needs to recruit a certain number of new members [2].

Albania had a sad experience which influenced other countries. The pyramid scheme phenomenon in Albania is important because its scale relative to the size of the economy and political and social consequences of the collapse of the pyramid schemes were unprecedented. At their peak, the nominal value of the pyramid schemes' liabilities amounted to almost half of the country's GDP. When the schemes collapsed, there was uncontained rioting, the government fell, and the country descended into anarchy and a civil war in which some 2,000 people were killed [1].

When Albania started the transition from central planning to a market economy, it was the poorest and most isolated and backward country in Europe. For centuries, Albania had been largely unknown and inaccessible. Although Albania's transition to a market economy was rapid and quite successful, financial sector reform was very limited. Albania's formal financial system was rudimentary. There were few private banks. The three state banks, which held 90 percent of deposits, offered positive real interest rates but had growing portfolios of bad loans, prompting the Bank of Albania to impose tight credit ceilings on them. With the banks unable to satisfy private sector demand for credit, an informal credit market based on family ties and financed by remittances grew. The informal lending companies were initially regarded as benign and even as making an important economic contribution. Operating alongside them, however, were deposit-taking companies that invested on their own account instead of making loans. These companies were the ones that turned into pyramid schemes [3].

In a typical pyramid scheme, a fund or company attracts investors by offering them very high returns; these returns are paid to the first investors out of the funds received from those who invest later. After all, the high rates begin to arouse suspicion or the scheme finds itself unable to make interest payments. When investors try to get their money out, they discover the truth about the scheme. The wide appeal of Albania's schemes can be attributed to several factors, including Albanians' unfamiliarity with financial markets; the deficiencies of the country's formal financial system, which encouraged the development of an informal market and, within this market, of the pyramid schemes; and failures of governance.

Another famous example of a financial pyramid is MMM. This is the financial pyramid scheme, which led to millions of Russians losing their savings in 1990s, has been launched in 18 countries [5].

Everybody knows that MMM was a Russian company and was established in 1989 by Sergei Mavrodi, his brother Vyacheslav Mavrodi, and Olga Melnikova. At that time MMM had the structure of a joint-stock company and offered investors the chance to invest in shares with a promised return of about 100 percent a month. But within a year, MMM was already unable to pay its depositors. According to various sources, 20 years ago between 2 and 15 million Russians were the victims of the MMM scam.

«It is not surprising that millions of people decided to put their money into MMM in the early 1990s because Russia was suffering from hyperinflation at that time (in 1992 the value of the ruble fell 26-fold) and savings were being devalued before people's eyes», wrote Olga Kuzina, a research fellow specializing in financial behavior at the Laboratory for Studies in Economic Sociology at the Higher School of Economics [4].

People were looking for any opportunity to salvage their savings, but as soon as it became clear that MMM didn't work, the number of people that wanted to buy its shares immediately went down to zero.

So, the success of financial pyramid schemes is clearly linked to the financial literacy of the population: the lower the level of financial literacy, the more widespread are pyramid schemes, and vice versa [4].

Nowadays pyramid schemes come in so many forms that they may be difficult to recognize immediately. However, they all have similar characteristic. They promise consumers or investors large profits based primarily on recruiting others to join their program, not based on profits from any real investment or real sale of goods to the public.

Albania's, Russian's and other countries' experience contains some important lessons for other countries. There are steps governments can take to make the growth of pyramid schemes less. These steps include establishing a well-functioning formal financial system, setting up a regulatory framework that covers informal as well as formal markets and has clear lines of responsibility for supervision and action, and tackling general governance problems. When pyramid schemes emerge, they should be dealt with firmly.

To determine whether a company is operating a pyramid scheme, it is necessary to find out if it has real investments and if these investments are likely to be sufficient to cover its liabilities [3].

Some words should be said about Financial and Non-Financial Institutions in Combating Pyramid Schemes. Most often, the turnover of their funds involved in the above-described financial pyramids is facilitated through different financial institutions. Moreover, at any stage of the scheme, the organizer may use financial or non-financial institutions to convert the funds obtained from the investors (participants) into other assets and distribute them in a way controllable by only him [5].

In a number of other countries, such as Canada, France, Great Britain, Ukraine and the USA financial pyramids are forbidden based solely on the fact that they have been recognized as being pyramid schemes. Thus, the Competition Act in Canada defines specific characteristics of pyramid schemes, which, once detected, entail criminal liability for the organizers [6].

Conclusion and the prospects for further research of direction There are many different flavors of financial crime. Pyramid schemes are membership-based schemes, where individuals pay fees to joinis one of them. Pyramid schemes are illegal in many countries. The model of profiting by using the network effect often traps individuals into recruiting their acquaintances. Investors should exercise caution with such schemes or simply avoid them altogether. If there is a strong confidence that companies are pyramid schemes, the government should freeze their activity and, if necessary, seize their assets during the investigation. If a company is found to be operating a pyramid scheme, it should be closed immediately. The IMF and the World Bank should be aware of the possibilities of pyramid schemes emerging when the conditions for their growth are present and should be vigilant in warning governments about them.

Supervisor – Senior Lecturer Butkovska N. O.

Literature: 1. Beast Earn. The largest financial pyramids in the world. URL: https://earnbeast.com/is-world-financial-group-a-pyramid-scheme. **2.** Financial Pyramid // MT5 Forum Overview. URL: https://forum.mt5.com/showthread.php?138385-Overview-Financial-Pyramid. **3.** Jarvis C. The Rise and Fall of the Pyramid Schemes in Albania // IMF Working Paper. Washington : International Monetary Fund, 1999. **4.** How the Mavrodi financial pyramid scheme operates in Asia and India // Russia Beyond. URL: https://www.rbth.com/business/2017/01/25/how-the-mavrodi-financial-pyramid-scheme-operates-in-asia-and-india_688451. **5.** Pyramid Schemes // Federal Trade Commission. URL: https://www.ftc.gov/public-statements/1998/05/pyramid-schemes. **6.** Pyramid schemes reanimated // RT Question More. URL: https://www.rt.com/news/pyramid-scheme-finance-mavrodi-049/.

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 658.16

Корж Д. В.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Обґрунтовано доцільність використання реструктуризації як інструменту антикризового управління для попередження і подолання проблем внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємств з урахуванням вітчизняного та світового досвіду управління.*

Ключові слова: *реструктуризація, антикризове управління, реорганізація, кризовий стан, можливості.*

Аннотация. *Обоснована целесообразность использования реструктуризации как инструмента антикризисного управления для предупреждения и преодоления проблем внутренней и внешней среды функционирования предприятий с учетом отечественного и мирового опыта управления.*

Ключевые слова: *реструктуризация, антикризисное управление, реорганизация, кризисное состояние, возможности.*

Annotation. *The expediency of using restructuring as an instrument of anti-crisis management is substantiated to prevent and overcome problems of the internal and external environment of enterprises functioning, relying on domestic and world management experience.*

Keywords: *restructuring, anti-crisis management, reorganization, crisis, opportunities.*

В умовах економічної інтеграції України до світових процесів, що супроводжується системним реформуванням національної економіки, змістовного значення набувають питання щодо підвищення та забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Заміна парадигми розвитку конкуренції з промислової на інформаційну, представлення її на внутрішньому ринку та виходу України на міжнародні ринки, вимагають розробки концептуально нових підходів.

За цих умов антикризове управління є об'єктивно важливим задля попередження і подолання проблем внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємств. При цьому одним із впливовіших інструмен-

© Корж Д. В., 2020

тів антикризового менеджменту є реструктуризація. Цей процес орієнтований на адаптацію до нестійких умов господарювання.

Ця тема була висвітлена в працях закордонних і вітчизняних вчених-економістів, серед яких такі автори, як: Аніскін Ю. [1], Андрушків Б. [2], Безугла Ю. [3], Гавкалова Н. [4], Каткова Л. [5], Штангрет А. [6] та багато інших.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що світова фінансова криза дестабілізувала загальний економічний розвиток країн, зумовлюючи поширення високих темпів інфляції, зростання безробіття, завмирання інвестиційних процесів.

Розробка заходів щодо дієвої процедури антикризового управління забезпечує виведення підприємства із кризи, а при використанні реструктуризації дозволяє створити передумови до його подальшого розвитку [1, с. 237].

Проаналізуємо декілька прикладів досвіду реструктуризації американських та європейських підприємств [7]. Метод, який використовував у 80-х рр. Лоренс Тиш в найбільшій телекомунікаційній компанії США CBS, називають методом «калькулятора і скальпеля». Набагато скоротивши на початковому етапі витрати, вони здійснюють реструктуризацію активів. Успішною стратегією є приріст вартості, яка ґрунтується на переорієнтації підприємства.

Серед європейського досвіду доцільно виділити різке збільшення капіталізації за допомогою стратегії експансії на ринку, яку в свій час використовувала пивна компанія Heineken. Так, одним із провідних засобів реалізації стратегії розвитку є здійснення одного з різновидів реструктуризації, а саме поглинання підприємств.

Дослідження вітчизняного досвіду дає змогу виокремити такі основні недоліки у практиці реструктуризації підприємств [6]:

- відсутність методичного обґрунтування ефективних моделей реструктуризації;
- переважне використання реорганізації без належного розгляду альтернативних варіантів реструктуризації;
- недостатнє обґрунтування економічних наслідків реструктуризації об'єктів;
- відсутність механізмів залучення інвестицій у процесі реструктуризації та невизначеність фінансових джерел реструктуризації;
- невирішеність соціальних питань під час розроблення планів реструктуризації.

Індивідуальний підхід до реструктуризації підприємств є підґрунтям успішного функціонування їх у майбутньому. Він надає можливість обрати серед багатьох методів, форм і напрямів реструктуризації той, який буде найбільш доцільним у цьому конкретному випадку, спираючись на цілі, завдання та фінансовий стан підприємства. Наявність моральної й фінансової підтримки з боку держави, інвесторів та всесвітніх організацій відіграє вагому роль [6].

Реструктуризація на вітчизняних підприємствах необхідна, а досвід іноземних підприємств доводить результативність її використання.

Підсумовуючи досвід реструктуризації підприємств в Україні та світі, зауважимо, що вибір видів реструктуризації підприємств і механізмів їх реалізації виконується залежно від соціально-економічного розвитку країни. Підприємства, які правильно обрали стратегію та шляхи розвитку, досягли значних результатів.

Реструктуризаційні заходи можливо впровадити за різних умов, орієнтуючись на різні результати, використовуючи різні інструменти в різні часові інтервали та з різними ресурсами. Таким чином, комплексна реструктуризація потрібна й економічно доцільна лише в окремих випадках. Природа і ступінь необхідної реструктуризації залежать від характеру проблем підприємства.

Стратегічна ціль реструктуризації підприємства має бути орієнтована на те, щоб його продукція та результат діяльності відповідали поточному платоспроможному попиту на ринку. В цьому випадку підприємство зберігає централізований контроль у найбільш значущих сферах його діяльності та посилює власну конкурентоспроможність шляхом проведення активної інноваційної політики. Процес стратегічної реструктуризації може передбачити [5]:

- диверсифікацію виробництва та вихід на нові ринки збуту;
- технічне переозброєння та впровадження нових технологій;
- сертифікацію виробництва та продукції;
- реструктуризацію організаційної структури;
- підвищення кваліфікації персоналу.

Доцільно зазначити, що у процесі проведення реструктуризації раціонально використовувати різні способи мотивації праці персоналу: доплати, надбавки до заробітної плати, що засновані на знаннях і професійній кваліфікації.

Більшість проєктів реорганізації не досягли результату через відсутність ефективних змін в управлінні персоналом, тому, відповідно до кожного працівника, слід визначати очікувану участь й ефективні комунікації у процесі проведення реорганізації.

Для ефективного здійснення програми реструктуризації доцільною та необхідною є розробка планів соціальних заходів, в тому числі, комплектування робочої сили, навчання і кадрові перестановки, визначення відповідальності власника, керівника організації та керівника проєкту реструктуризації.

В Україні реструктуризація підприємств відбувається здебільшого шляхом реорганізації (переважно злиття та поглинання) [8].

Коли існує загроза ворожих поглинань (рейдерських атак), особливо це стосується корпоративних структур, то реструктуризація такого підприємства може зменшити ризик. Наприклад, якщо керівництво деякого підприємства відчуло можливість ворожих дій конкурентної організації, то варто скористатися організаційною реструктуризацію, а саме розділити свою діяльність на декілька виробництв, кожна з яких займатиметься виконанням своєї окремої функції.

В умовах жорсткої суперницької боротьби, зниження платоспроможного попиту, посилення кризової ситуації у фінансово-кредитній системі, політична та економічна нестійкість для більшості промислових підприємств є основними причинами зниження обсягів виробництва продукції, інтенсивність загрози збитковості та банкрутства. За цих умов упровадження реструктуризації на підприємствах може суттєво вплинути на позитивні зміни в промисловості [3].

Забезпечення результативного антикризового управління має бути спрямовано на вибір найбільш ефективних стратегічних і тактичних інструментів. Аргументований вибір таких інструментів забезпечується при попереджувальному (превентивному) антикризовому управлінні ідентифікацією ймовірних загроз, а при виведенні підприємства із кризи – дефініцією проблемних сторін діяльності підприємства та стану зовнішнього середовища, глибини та виду кризи [4].

Значущим фактором успіху реструктуризації підприємства є індивідуальний характер змін. Він виявляється в можливості підприємства серед розмаїття форм, методів, напрямів реструктуризації обрати той метод і напрям, який є найбільш доцільним із точки зору поставлених завдань і фінансування якого підприємство може собі дозволити. Існування морального та фінансового сприяння з боку держави, інвесторів та всесвітніх організацій відіграє не останню роль.

Таким чином, напрямок подальших досліджень буде спрямований на реструктуризацію в умовах європейського законодавства та аналіз найбільш успішних «кейсів» реструктуризації підприємств.

Науковий керівник – старший викладач Муренець І. Г.

Література: 1. Анискин Ю. П. Управление корпоративными изменениями по критерию устойчивости. М. : Омега-Л, 2010. 404 с. **2.** Андрушків Б., Кирич Н., Погайдак О. Управління процесами реструктуризації промислових підприємств вумовах економічних реформ. *Вісник економічної науки України.* 2012. № 1. С. 3–5. **3.** Безугла Ю. Є. Теоретико-методичні основи формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств. *Економіка і управління*. 2012. № 4. С. 116–121. **4.** Гавкалова Н. Л. Реструктуризація як засіб фінансового оздоровлення підприємств. *Экономика и управление.* 2012. № 6. С. 14–17. **5.** Каткова Л. А. Реструктуризация – основа повышения конкурентоспособности предприятия. *Теория и практика общественного развития.* 2012. № 2. С. 277–278. **6.** Штангрет А. М., Копилюк О. І. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 335 с. **7.** Кляйнер Г. Б. Стратегии Бизнес: Аналитический справочник. М. : КОНСЭКО, 2002. 324 с. **8.** Марченко В. М. Методологічна сутність понять злиття та поглинання. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-3/Marchenko_308.htm.

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЇ ТА ДОХОДУ НАСЕЛЕННЯ НА РОЗДРІБНИЙ ТОВАРООБІГ В УКРАЇНІ

УДК 658.87.012.72

Костинська В. О.

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті досліджено взаємозв'язок між доходами населення, рівнем інфляції та обсягом роздрібного товарообігу торговельних підприємств. Побудовано економетричну модель лінійної регресії, що дозволяє оцінити щільність кореляційного зв'язку між цими факторами, та проведено оцінювання якості моделі.*

Ключові слова: *товарообіг, дохід, інфляція, часовий ряд, багатофакторна модель, верифікація моделі.*

Аннотация. *В статье исследована взаимосвязь между доходами населения, уровнем инфляции и объемом розничного товарооборота предприятий торговли. Построена эконометрическая модель, позволяющая оценить тесноту корреляционной связи между этими факторами, и проведено оценивание качества модели.*

Ключевые слова: *товарооборот, доход, инфляция, временной ряд, многофакторная модель, верификация модели.*

Annotation. *The article explores the relationship between household incomes, inflation and the volume of retail trade turnover of trade enterprises. An econometric model is constructed that allows one to assess the tightness of the correlation between these factors. The quality of the model is evaluated.*

Keywords: *enterprise turnover, revenue, inflation, time series, multifactor model, model verification.*

Національний стандарт України визначає роздрібну торгівлю як вид економічної діяльності в сфері товарообігу, результатом якого є дрібно порційна або штучна продаж товарів споживання безпосередньо споживачеві для кінцевого некомерційного використання і надання йому торговельних послуг [1]. Отже, роздрібна торгівля забезпечує рух товарів із сфери обігу у сферу споживання. Вона може здійснюватися в будь-яких формах. Це може бути торгівля в спеціально обладнаному для цього приміщенні, у формі особистого продажу, як продаж за допомогою телебачення та Інтернету.

Роздрібна торгівля передбачає виконання таких функції [2]: визначення, у яких товарах існує потреба, формування асортименту товарів і послуг, закупівля товарів, їх транспортування і зберігання; прийняття на себе ризику, фінансову діяльність, надання продукції, що була придбана, товарного вигляду, безпосередній продаж товарів покупцям і надання їм додаткових послуг.

Метою цієї статті є дослідження економічних факторів, що впливають на обсяг товарообігу підприємств роздрібної торгівлі.

Розвитку теоретичних засад роздрібної торгівлі та побудові математичних моделей пов'язаних з нею процесів, а також прогнозуванню за цими моделями присвячені роботи таких вітчизняних та закордонних учених, як О. М. Азарян, В. В. Апопій, Д. В. Гребенюк, О. М. Головня, О. О. Кавун, П. К. Копалле, Д. В. Марцулевич, І. П. Міщук, Д. К. Сатин та ін.

В ролі основних зовнішніх факторів, що впливають на комерційну діяльність підприємств мережі роздрібної торгівлі, можна розглядати рівень доходів населення, середньорічну (або мінімальну) заробітну плату по країні, рівень інфляції тощо. При цьому не треба виключати і політичні чинники, які визначають ставлення уряду до галузей економіки і до регіонів держави

Для дослідження було взяті статистичні дані за період часу з 2005 по 2018 рр. включно. При побудові багатофакторної моделі регресії в якості зовнішніх змінних, що характеризують добробут населення, розглядались середня за рік місячна заробітна плата (x_1), сукупний дохід населення (x_2) та курс долара США (x_3). Останній показник було прийнято до уваги у зв'язку з тим, що частка імпорту у загальному обсязі роздрібного товарообігу в Україні за той період часу, що розглядається, складала від 32,2 % до 47,7 % [3]. Як внутрішній фактор (y) розглядався обсяг роздрібного товарообігу (табл. 1).

© Костинська В. О., 2020

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови моделі

Рік	Роздрібний товарообіг[1], млрд грн	Середньорічна зарплата[2], грн	Доходи населення[3], млрд грн	Курс долара США до гривні[4] станом на 01.07
2005	94,332	735,57	381,404	5,12
2006	129,952	928,81	472,061	5,05
2007	178,233	1 197,91	623,289	5,05
2008	246,903	1 573,99	845,641	5,45
2009	230,955	1 650,43	894,286	7,79
2010	280,890	1 982,63	1 101,175	7,93
2011	350,059	2 370,53	1 266,753	7,95
2012	405,114	2 752,95	1 457,864	7,99
2013	433,081	2 979,46	1 548,733	7,99
2014	438,343	3 149,45	1 516,768	11,89
2015	487,558	3 661,41	1 772,016	21,86
2016	555,975	4 482,35	2 051,331	25,55
2017	586,330	6 273,45	2 652,082	26,62
2018	668,370	8 867,33	3 248,730	27,20

Примітка: 1 – за даними [4]; 2 – за даними [5]; 3 – за даними [6]; 4 – за даними [7]

Побудова моделі здійснювалась із використанням програмного середовища MS Excel за допомогою вбудованих функцій і надбудов.

У першому наближенні вважатимемо залежність між досліджуваними факторами лінійною і для побудови економетричної моделі застосуємо однокроковий метод найменших квадратів [8]. Однак спочатку треба перевірити, чи виконується умова теореми Гаусса – Маркова щодо відсутності мультиколінеарності.

За допомогою надбудови Data Analysis, застосувавши в якості інструменту аналізу Correlation, визначимо парні коефіцієнти кореляції між усіма факторами моделі. Результати наведені в табл. 2. Аналіз отриманих даних свідчить, що між усіма зовнішніми факторами існує тісний кореляційний зв'язок. Отже, з усіх трьох зовнішніх факторів у моделі можна залишити лише один.

Таблиця 2

Результати застосування надбудови Correlation

	y	x_1	x_2	x_3
y	1			
x_1	0,8794	1		
x_2	0,9449	0,9849	1	
x_3	0,8725	0,8946	0,9044	1

Порівнявши значення парних коефіцієнтів кореляції, доходимо висновку, що найбільш суттєвим на обсяг роздрібного товарообігу є вплив доходу населення, тому залишимо в моделі фактор x_2. Однак не можна не враховувати вплив курсу долара США на стан купівельної спроможності населення, тим більше, що за досліджуваний період цей показник зазнав значних змін. Тому замість вихідних факторів будемо розглядати нормовані:

$$Y = y/x_3 \quad \text{та} \quad X = x_2/x_3. \tag{1}$$

Фактично перехід до нових змінних означає, що обидва фактори, що включені в модель, вимірюються у доларовому еквіваленті.

За допомогою вбудованої функції LINEST () визначимо параметри моделі (табл. 3).

Таблиця 3

Результати застосування функції LINEST ()

$b_1 = 0{,}30$	$b_0 = -4{,}29$
$\sigma_{b_1} = 0{,}03$	$\sigma_{b_0} = 3{,}35$
$R^2 = 0{,}9186$	$\sigma_e = 3{,}52$
$F = 135{,}47$	$df_e = 12$
$SSR = 1675{,}54$	$SSE = 148{,}42$

Отримуємо таке рівняння регресії:

$$\hat{Y} = -4{,}29 + 0{,}30 \cdot X. \quad (2)$$

Коефіцієнт детермінації за цією моделлю дорівнює $R^2 = 0{,}9186$, тобто 91,86 % мінливості внутрішнього фактора пояснюються впливом зовнішніх факторів, залучених до моделі. Зауважимо, що якщо б ми розглядали модель парної регресії, що містила б фактори y та x_2, то коефіцієнт детермінації за такою моделлю складав би лише 0,9449[2], а саме 0,8928. Отже, перехід до нових змінних є виправданим.

Здійснимо верифікацію моделі (2). З цією метою за критерієм Стьюдента перевіримо статистичну значущість кожного з параметрів моделі окремо. За формулою:

$$t = \frac{|b_j|}{\sigma_{b_j}}, \quad j = 0;1 \quad (3)$$

і з урахуванням даних табл. 3 маємо:

$$t_{b_1} = \frac{0{,}30}{0{,}03} = 10{,}00 \quad \text{та} \quad t_{b_0} = \frac{|-4{,}29|}{3{,}35} = 1{,}28.$$

При рівні значущості a = 0,05 та кількості ступенів вільності $df_e = 12$ маємо критичне значення статистики Стьюдента $t_{0{,}05}(12) = 2{,}18$. Оскільки $|t_{b_1}| > t_{0{,}05}(12)$, то з надійністю 95 % можна стверджувати, що коефіцієнт регресії b_1 є статистично значущим. Для вільного члена рівняння b_0 маємо $|t_{b_0}| < t_{0{,}05}(12)$, тому цей параметр можна виключити з моделі. Це означає, що систематична похибка моделі є статистично незначущою.

До речі, при побудові моделі з урахуванням усіх факторів у тих одиницях вимірювання, що наведені у табл. 1, ми отримуємо рівняння регресії:

$$\hat{y} = -13{,}22 - 0{,}13 \cdot x_1 + 0{,}52 \cdot x_2 + 2{,}59 \cdot x_3, \quad (4)$$

за яким коефіцієнт детермінації становить $R^2 = 0{,}9186$. Слід зазначити, що якщо розглядати в якості основної мети моделювання тільки прогнозування, то у випадку достатньо великого значення коефіцієнта детермінації $(R^2 \geq 0{,}9)$ наявність мультиколінеарності не впливає на точність прогнозу за моделлю. Тобто, якщо прогноз здійснювати за моделлю (3), то його точність буде така ж сама, як і за моделлю (2). Але якщо підключити здоровий глузд, модель (3) містить протиріччя, а саме, за рівнянням (3) маємо, що чим більше середня заробітна плата, тим менше роздрібний товарообіг, хоча за табл. 2 парний коефіцієнт між цими змінними є додатним: $r_{yx_1} = 0{,}8794$. Отже, кореляційний зв'язок між факторами y та x_1 є прямим і достатньо щільним.

Можемо зробити висновок, що доходи населення у доларовому еквіваленті визначають роздрібний товарообіг в Україні.

Науковий керівник – викладач Лебедєв С. С.

Література: 1. Національний стандарт України. Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять ДСТУ 4303:2004. URL: http://www.profiwins.com.ua/uk/directories1/dstu4303.html. **2.** Гончар О. І. Економіка торгівлі. Економічна характеристика роздрібної торгівлі. URL: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k1235&T=02&lng=1&st=0. **3.** Іщук С., Созанський Л. Оцінка динаміки роздрібного товарообороту в Україні: регіональні аспекти. URL: http://ird.gov.ua/irdp/e20190601.pdf. **4.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sr/roz/roz_u/roz1318_u.htm **5.** Середня заробітна плата за регіонами за місяць // Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/reg_zp_m/reg_zpm_u/arh_zpm_u.htm. **6.** Ukrstat.org – публикація документів Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2005/gdn/dvn_ric/dvn%20_u/dvn_u.htm. **7.** NETHOLDING. Архив курса доллара США за весь период. URL: https://net.dn.ua/money/stat.php. **8.** Малярець Л. М. Економіко-математичні методи та моделі : навч. посіб. Харків : Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 412 с.

UKRAINE AND THE EU: PROBLEMS AND PROSPECTS OF INTEGRATION IN MODERN CONDITIONS

UDC: 339.92(477+4)

V. Kravchenko

The 3-th year student
of the Faculty of International Economic Relations of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The aim of this study is to consider the advantages and disadvantages of Ukraine's integration into the EU as well as the main areas of cooperation between Ukraine and the EU. The work analyzes the internal factors which influence onthe implementation of reforms.*

Keywords: *integration, sovereignty, competition, cooperation.*

Анотація. *Метою цього дослідження є розгляд переваг і недоліків інтеграції України до ЄС, а також основних напрямків співробітництва між Україною та ЄС. У роботі проаналізовано внутрішні фактори, які впливають на реалізацію реформ.*

Ключові слова: *інтеграція, суверенітет, конкуренція, співробітництво.*

Аннотация. *Целью данного исследования является рассмотрение преимуществ и недостатков интеграции Украины в ЕС, а также основных направлений сотрудничества между Украиной и ЕС. В работе анализируются внутренние факторы, влияющие на реализацию реформ.*

Ключевые слова: *интеграция, суверенитет, конкуренция, сотрудничество.*

Ukraine's integration into the EU is quite a difficult issue, because it takes a long period, although it is clear that this process can not take place quickly.

© V. Kravchenko, 2020

More than one year in Ukraine there were discussions about its integration choice, that is, the choice of integration model: European or Eurasian. The revolution of dignity, the annexation of Crimea and the military actions in Eastern Ukraine finally eliminated the polarity of the West-East movement and finally determined our integration priorities to the European path of development.

The integration choice of any country has at least three aspects: legal, economic, political. For Ukraine, these three aspects are of particular importance. The legal aspect is the preservation of the sovereignty and statehood, economic development and the welfare of the people, the political is the provision of civilizational future of the Ukrainian people [1, p. 59].

In our opinion, before considering the advantages and disadvantages of Ukraine's integration into the EU, it is worth analyzing the opinion of experts on this issue and the awareness of our society. According to the results of the expert opinion, it can be determined that there are certain obstacles to the deepening of integration processes between Ukraine and the European Union.

Firstly, it is a low level of awareness of citizens about the EU, the population of Ukraine has a level of awareness generally unsatisfactory, at the same time 36 % of respondents state a generally satisfactory level of possession of information about the EU by Ukrainians. Sufficient level of awareness of Ukrainians confirmed only 3 % of respondents and 11 % believe that Ukrainians do not have information about the EU.

Secondly, doubts about the fact that European integration will benefit the entire population of Ukraine. According to 26% of experts, Ukraine's integration into the EU is the most beneficial for EU member States that want to increase their geopolitical influence and use resources to their advantage.

Third, the problem is the requirements of the European Union and in General the possible termination of relations with Russia and the CIS countries.

Fourth, the population has concerns about the competitiveness of Ukrainian goods in the European market and the emigration of labor. Thus, 24 % of experts believe that as a result of deepening cooperation with the EU, Ukraine faces high competition in the European market of food and industrial goods, which will leave Ukrainian products without a chance, and the outflow of a significant mass of qualified personnel abroad.

Fifthly, today the cornerstone of the development of Ukraine – EU relations is justice, corruption and organized crime, and these requirements will be difficult for Ukraine to satisfy [1, p. 37].

Regarding the analysis of the national survey, which was conducted in may 2018 by the sociological company GfK Ukraine in the framework of the project «program of promotion of public activity» turn on! and the international organization Pact in Ukraine. Participation in the survey was attended by at least 2 thousand people throughout Ukraine, except for the temporarily occupied Crimea and uncontrolled territories of Donetsk and Lugansk regions.

The study shows that for 30 % of Ukrainians, full EU membership is seen as the best model for rapprochement. The main obstacles are called lack of funds and bribery. The next most popular answer on the model of rapprochement with the EU is free trade without restrictions (21 %). And the third answer-satisfied with the current level of relations (20 %), and 14 % believe that it is necessary to abandon the rapprochement with the EU.

At the same time, while in the West 54 % want full membership in the EU, in the East of Ukraine only 13 % want full membership, and a quarter of respondents in the East are against such membership. In addition, 40 % of Ukrainians believe that European integration will be successful if they see better service in hospitals, comfortable public transport, social infrastructure.

Also, according to the survey, Ukrainians consider the lack of funds and bribery of local officials to be the main obstacles to European integration in the regions (37 % each) [3, p. 37].

Cooperation between Ukraine and the EU will contribute to bringing the social conditions of Ukraine to high European standards, improving the standard of living and welfare of the population. In the cultural and civilizational aspect, European integration is a way to intensify the exchange between Ukrainian and Western European cultures, the simultaneous formation of Ukraine as an integrated part of global society and as a nation-state. Membership in the EU guarantees the strengthening of national security of Ukraine, its protection from aggression and territorial claims [5, p. 754].

Today, the main areas of cooperation between Ukraine and the EU are energy, investment and trade.

From the point of view of cooperation between Ukraine and the EU, it is worth considering EU assistance to Ukraine. The European Union is the largest donor to Ukraine. The amount of gratuitous technical and financial support provided to them has exceeded 4 billion euros since 1991 and is constantly growing.

EU support concerns an extremely wide range of areas: macro-financial stability, public administration, civil society development, economy, energy, environmental protection, regional development, education and the like.

The EU has dramatically increased aid to Ukraine since 2014, given the difficult economic situation and military actions in the East of the state. The total aid package for 2014–2020 is about 11 billion euros.

Thanks to the provided technical and financial assistance, Ukraine has started implementing an ambitious reform program since 2014, the purpose of which is to stabilize the economy and improve the living standards of citizens.

At the same time, other international organizations and countries provide assistance to Ukraine. The World Bank plays an important role in promoting reforms and providing Advisory support. The IMF often acts as a catalyst for urgent reforms that promote macroeconomic and financial stability. The largest donor countries are the United States, which has provided technical assistance in the amount of $ 450 million in 2017, Canada, Germany, Japan, Switzerland and Sweden. Funding is provided primarily for technical assistance projects. The main areas of technical assistance are nuclear security, national security and defense, governance and civil society, regional development [4, p. 7].

Priority reforms include anti-corruption, judicial reform, constitutional and electoral reforms, improving the business climate and energy efficiency, as well as public administration reform, including centralization measures. The EU has allocated a package of 12.8 billion euros to provide support for reforms, provided Ukraine makes continuous progress.

In order to effectively use the support provided by donors, the government and donors need to carefully work on the issue of coordinating the directions of international assistance, in particular EU assistance, and priority directions of development of Ukraine.

It should also be noted that Ukraine needs not only to increase the transparency of data and provide statistics on the assistance provided, but also to monitor the effectiveness of this assistance more carefully. This will increase the impact of the assistance received on the economic development of the country.

The analysis revealed that today, despite the unprecedented assistance of the European Union in the implementation of reforms designed to promote economic growth and improve the welfare of the population, there are certain obstacles of various nature on the way of Ukraine to the EU and they are quite significant, although not too much.

Therefore, it is necessary to highlight the internal factors that hinder the movement of Ukraine in the EU: first, it is slowness in carrying out economic reforms, the lack of noticeable results of internal socio-economic transformations; secondly, the level of corruption and economic crime is alarming; thirdly, the lack of consensus on the European choice among the population; fourth, a clear shortage of experienced specialists in European integration, primarily among the political elite and civil servants of Ukraine [5, p. 28]; fifth, a huge gap in the levels of economic development of Ukraine and European countries; sixth, a significant difference in the standard of living of the population; seventh, the inconsistency of legal systems.

Since European integration has both advantages and risks, Ukraine should focus on using the positive aspects of European integration. The analysis of the strengths and weaknesses of Ukraine's integration into the EU allows us to state that Ukraine needs to focus on the strengths and potential opportunities, which will provide the prospect of entering the European political and economic space.

Summing up, we note that European integration is a strategic goal of our state, enshrined in law. An analysis of the positive and negative effects allowed us to assess the possibility of Ukraine with a possible use of the positive aspects of European integration and the simultaneous elaboration of the programme of action relatively painless integration of Ukraine taking into account existing threats and the experience of countries that recently became EU members.

Therefore, taking into account the influence of integration factors on the political, economic and social spheres of the state, Ukraine's accession to the European Union remains much more preferable, on the way to which the country has already made many efforts and will improve in order to become a member of the EU in the near future.

Supervisor – Senior Lecturer Lyutviyeva Ya. P.

Literature: 1. Delini M. M. Problems of integration of Ukraine into the world community in modern conditions. *Global and national problems of economy.* 2014. Vol. 2. P. 58–61. URL: http://global-national.in.ua/ archive/2-2014/12.pdf. **2.** Fedorishina O. A. Problems of integration of Ukraine into the European Union. *Efficient economy.* 2012. Vol. 4. URL: : http://www.economy.nayka.com.ua/op=1&z=1103. **3.** Beglytsya V. P. Key problems of cooperation of Ukraine with the European Union. *Public Administration and Customs Administration*. 2019. Vol. 4 (23). P. 122–127. URL: https:// www.ukrinform.ua/rubric-society/2495901-ukraincinazvali-golovni-pereskodi-dla-evrointegracii.html. **4.** Priorytety dopomohy ES Ukrayni: vzayemovyhidnyy rukh nazustrich [Priorities of EU assistance to Ukraine: mutually beneficial movement towards]. URL: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_ products?pid=5989. **5.** Vidnosyny mizh ES ta Ukrainou: informatsiyna dovidka. [EU-Ukraine relations: information background], 6 March 2018. URL: https://eeas. europa.eu/headquarters/ headquarters Homepage/29685/node/29685_uk.

ТЕОРЕМА ГІПОТЕЗ (ФОРМУЛА БАЙЄСА)

УДК 519.2

Кравчина Д. М.

Студент 1 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто не тільки математичні, але й філософські аспекти застосування формули Байєса до розв'язання практичних задач.*

Ключові слова: *теорема гіпотез, апріорна імовірність, байєсівське мислення, апостеріорна ймовірність, рівень довіри.*

Аннотация. *Рассмотрены не только математические, но и философские аспекты применения формулы Байеса к решению практических задач.*

Ключевые слова: *теорема гипотез, априорная вероятность, байесовское мышления, апостериорная вероятность, уровень доверия.*

Annotation. *The article considers not only mathematical, but also philosophical aspects of applying the Bayes formula to solving practical problems.*

Keywords: *hypothesis theorem, a priori probability, Bayesian thinking, a posteriori probability, confidence level.*

Формула Байєса, що також відома як теорема гіпотез, є однією з фундаментальних теорем теорії ймовірностей. Вона дозволяє визначати апостеріорну (після випробування) ймовірність гіпотези, що випадкова подія, можливою умовою появи є реалізація гіпотези, що розглядається. Отже, формула Байєса дає можливість більш точно оцінити ймовірність реалізації гіпотези, беручи до уваги не тільки ту інформацію, яка була відома до випробування, але і результати нових спостережень.

Теорема гіпотез була сформульована вже понад двісті років, тому і широко застосовувалася не тільки у різних галузях науки, але й у прикладних дослідженнях. Однак, починаючи з другої половини двадцятого століття, відкрилися нові можливості застосування цієї теореми.

Так, завдяки розвитку комп'ютерних технологій вона знайшла ще одну реалізацію, а саме зараз вона використовується при побудові так званих байєсівських мереж [1; 2], які являють собою графічну модель розподілу ймовірностей між ознаками, що мають між собою причинно-наслідковий зв'язок.

Залучення до аналізу процесів і явищ апріорної інформації (тобто або заздалегідь відомої, або заснованої на статистичних даних ы думках експертів) та результатів, які доводять або спростовують вихідні гіпотези, дозволяє побудувати прогноз імовірності появи досліджуваної випадкової події. Це може відігравати значну роль при аналізі інтелектуальних даних та обґрунтуванні управлінських рішень.

Метою роботи є аналіз області застосування формули Байєса.

Формула Байєса отримала своє ім'я на честь її автора, англійського математика і священика Томаса Байєса (1702–1761). Цю формулу Байєс запропонував для коригування апріорних ймовірностей гіпотез. Таке коригування можна здійснювати, спираючись на оновлені дані, що були отримані в результаті випробувань. Слід зазначити, що праця Байєса «Нарис розв'язання проблеми у доктрині шансів», де було наведено теорему гіпотез, вперше була опублікована лише через 2 роки після смерті автора. Але тоді ці результати не стали достатньо відомими у наукових колах. Крім того, зараз формула, що буда запропонована Байєсом, розглядається лише як окремий випадок. У сучасному вигляді теорема гіпотез була сформульована французьким математиком, механіком, фізиком і астроном П'єром-Симоном де Лапласом у книзі «Аналітична теорія ймовірностей». Крім того, Лаплас застосував цю теорему до задач астрономії та медичної статистики. До речі, теорема гіпотез є дієвим інструментом медичної практики [3].

Розглянемо сутність теореми гіпотез [4]. Нехай випадкова подія A може відбутись тільки внаслідок реалізації однією із попарно несумісних випадкових подій (гіпотез) $H_1, H_2, ..., H_n$, що утворюють повну групу подій $\sum_{i=1}^{n} P(H_i) = 1$. При цьому ймовірності $P(H_i)$, де $i = \overline{1,n}$, є апріорними ймовірностями появи тієї чи іншої з гіпотез.

© Кравчина Д. М., 2020

Це безумовна гіпотеза. Якщо подія A вже відбулася, це означає, що відбулася одні з гіпотез. І можна оцінити ймовірність того, що мала місце саме гіпотеза H_i, тобто обчислити значення умовної ймовірності $P(H_i|A)$. Саме ця апостеріорна ймовірність обчислюється за формулою Байєса:

$$P(H_i|A)=\frac{P(H_i)\cdot P(A|H_i)}{P(A)}, \quad (1)$$

де $P(H_i)$ – апріорна ймовірність гіпотези H_i, $i=\overline{1,n}$;

$P(A|H_i)$ – ймовірність реалізації випадкової події A за умови, що відбулася саме гіпотеза H_i;

$P(A)$ – повна ймовірність випадкової події A.

Оскільки гіпотези утворюють повну групу подій, то відносно апостеріорних ймовірностей теж виконується співвідношення:

$$\sum_{i=1}^{n} P(H_i|A)=1. \quad (2)$$

Своєю чергою, повна ймовірність випадкової події A визначається за формулою:

$$P(A)=\sum_{i=1}^{n} P(H_i)\cdot P(H_i|A). \quad (3)$$

Розглянемо приклад застосування формули Байєса при розв'язування задач економічного спрямування. Припустимо, що аналітичний відділ підприємства, яке перейшло до випуску нової продукції, оцінює, наскільки успішно ця продукція буде завойовувати ринок. Попередній аналіз ринку показав, що з ймовірністю 0,6 можна вважати, що ситуація на ринку є сприятливою для збуту нової продукції у повному обсязі, з ймовірністю 0,15 можна вважати, що продукція не буде реалізована у повному обсязі, та з ймовірністю 0,25 можна вважати, що ринок потребує більшої кількості продукції, ніж виробляє підприємство. Очікується, що узагальнений індекс економічного стану підприємства в умовах збалансованого попиту на нову продукцію буде зростати з імовірністю 0,5, в умовах відкритого ринку – з імовірністю 0,9, а в умовах недостатнього попиту – з імовірністю 0,1. Моніторинг стану підприємства протягом двох місяців показав, що відбулося зростання узагальненого індексу економічного стану підприємства. Як можна охарактеризувати стан ринку?

Для того щоб відповісти на таке запитання, треба порівняти апостеріорні ймовірності для різних станів ринку нової продукції. Мо0ніторинг показав зростання узагальненого індексу економічного стану підприємства. Отже, спочатку за формулою (3) обчислюємо повну ймовірність того, що цей індекс зросте (це випадкова подія A):

$$P(A)=0{,}15\cdot 0{,}1+0{,}6\cdot 0{,}5+0{,}25\cdot 0{,}9=0{,}54.$$

Тепер за формулою Байєса (1) обчислюємо апріорні ймовірності, які характеризують можливий стан ринку. Так, якщо узагальнений індекс економічного стану підприємства зріс, то апостеріорна ймовірність того, що ринок продукції є насиченим (гіпотеза H_i), дорівнює:

$$P(H_i|A)=\frac{0{,}15\cdot 0{,}1}{0{,}54}=0{,}02(7).$$

Імовірність того, що ринок продукції є збалансованим (гіпотеза H_2), дорівнює:

$$P(H_2|A)=\frac{0{,}6\cdot 0{,}5}{0{,}54}=0{,}(5).$$

А ймовірність того, що ринок є відкритим (гіпотеза H_3), дорівнює:

$$P(H_2|A)=\frac{0{,}25\cdot 0{,}9}{0{,}54}=0{,}41(6).$$

Перевірка за формулою (3) показує, що всі обчислення виконані правильно.

Отже, спираючись на результати моніторингу про те, що узагальнений індекс економічного стану підприємства, можна зробити висновок, що найбільш імовірною є гіпотеза H_2, тобто, що ринок продукції є збалансованим. Слід зазначити, що гіпотеза H_3, за якою ринок продукції є відкритим, теж має достатньо велику ймовірність і сягає 0,42 (порівняно з 0,25 за попередніми прогнозами). На цьому прикладі ми бачимо, що теорема гіпотез допомагає узагальнити попередній досвід і відкоригувати уявлення про стан ринку нової продукції.

Слід зазначити, що сам Байєс розглядав апостеріорні ймовірності як рівень довіри. Так, відношення апостеріорної ймовірності до апріорної дає можливість оцінити, як той факт, що результатом випробування є поява випадкової події A, вплинув на рівень довіри до гіпотези H_i. Для прикладу, що розглядається, за результатами моніторингу довіра до гіпотези, що ринок продукції є збалансованим, трохи зменшилася:

$$\frac{P(H_2 \mid A)}{P(H_2)} = \frac{0,(5)}{0,6} = 0,(925).$$

Також значно зменшилася довіра до гіпотези, що ринок продукції є насиченим:

$$\frac{P(H_1 \mid A)}{P(H_1)} = \frac{0,02(7)}{0,1} = 0,(185),$$

тоді як до гіпотези, що ринок продукції є відкритим, довіра суттєво зросла:

$$\frac{P(H_3 \mid A)}{P(H_3)} = \frac{0,41(6)}{0,25} = 1,(6).$$

Отже, теорема гіпотез є корисним інструментом мислення. Вона дозволяє переосмислювати наше апріорне уявлення по навколишній світ. Висловлювання Гаусса; «Think Bayes and go to the truth» набувають сучасного змісту. Будь-які ризики можна зменшити, аналізуючи істинність гіпотезі в контексті навчання на як завгодно великій, але скінченій кількості спостережень. Байєсівські статистичні методи стають все більш поширеними і більш важливими. Їх поєднання з можливостями сучасної високорівневої мови програмування Python дозволяє застосовувати абстрактні поняття до візуалізації реальних задач [5].

Головний висновок теореми Байєса полягає в тому, що для правильного прогнозування імовірності настання певної події ми повинні постійно оновлювати наші оцінки її ймовірності. Особливу увагу треба приділяти дослідженню процесів і явищ, що стосуються країни в цілому і навіть усього людства. До числа подій, ймовірність яких і інтенсивність їх прояву потребують уваги, є глобальне потепління, світова економічна криза, поширення коронавірусної інфекції.

Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, доцент Лебедєва І. Л.

Література: 1. Хлопотов М. В. Применение байесовской сети при построении моделей обучающихся для оценки уровня сформированности компетенций. URL: https://naukovedenie.ru/PDF/20TVN514.pdf. **2.** Бідюк П. І., Терентьєв О. М., Коновалюк М. М. Байєсівські мережі в технологіях інтелектуального аналізу даних. *Штучний інтелект.* 2010. № 2. С. 104–113. **3.** Медичні знання та прийняття рішень в медицині / за ред. І. І. Хаїмзона. Вінниця : ВНМУ ім. М. І. Пирогова, 2007. 180 с. **4.** Гмурман В. Е. Теория вероятностей и математическая статистика. М. : Высшая школа, 2003. 479 с. **5.** Downey A. B. Think Bayes: Bayesian Statistics in Python. O'Reilly Media, Inc., 2013. 214 p.

SOCIAL GUARANTEES FOR LOSS OF JOB AND UNEMPLOYMENT

UDC: 364.334(477)

A. Kramar

The 4-th year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article examines the existing system of social guarantees in case of job loss and unemployment, it also identifies the specifics of the establishment of social guarantees and reveals the procedure of how to determine the amount of unemployment benefit and conciders the problems in functioning the social guarantee system in case of job loss and unemployment in Ukraine are revealed.*

Keywords: *social guarantees, unemployment, employment, loss of employment, social insurance, guarantees.*

Анотація. *Проаналізовано наявну систему соціальних гарантій при втраті роботи і безробіття; визначено особливості встановлення соціальних гарантій; виявлено порядок встановлення розміру допомоги по безробіттю; виявлено проблеми функціонування системи забезпечення соціальних гарантій при втраті роботи і безробіття на території України.*

Ключові слова: *соціальні гарантії, безробіття, зайнятість населення, втрата роботи, соціальне страхування, гарантії.*

Аннотация. *Проанализирована существующая система социальных гарантий при потере работы и безработице; определены особенности установления социальных гарантий; выявлен порядок установления размера пособия по безработице; выявлены проблемы функционирования системы обеспечения социальных гарантий при потере работы и безработице на территории Украины.*

Ключевые слова: *социальные гарантии, безработица, занятость населения, потеря работы, социальное страхование, гарантии.*

The current problem of unemployment in Ukraine has worsened more than ever due to the crisis and the over all economic situation of the country. Back in 2015, the Ministry of Social Policy of Ukraine stated that the unemployment rate, even at that time, reached its maximum in the history of Independent Ukraine. To date, the situation has only worsened, a significant number of people need government assistance due to lack of work; this is due to a large number of factors: the lack of the required number of vacancies in the country corresponding to education, the reluctance to find a job due to the low level of wages, the unemployment rate is also affected by the decline in the population and migration of people of working age. But as practice shows, the existing system of benefits payment does not work properly, in order to influence the situation, it is necessary to analyze the existing system of how social guarantees payment is functioning and identify its main disadvantages.

There are significant differences between job loss and unemployment. The economic-legal dictionary gives such a definition of unemployment – this is a socio-economic situation in which part of the active, able-bodied population cannot find work that these people are able to do. It is caused by the excess of the number of people wishing to find work over the number of available jobs corresponding to the profile and qualifications of applicants for these jobs. Unemployed are considered able-bodied citizens who are looking for work, registered on the job centers and not having a real opportunity to get a job in accordance with their education, profile, labor skills [1]. That is, unemployment is mainly the lack of jobs, while job loss may be due to a large number of various factors: a change in the organization of production and labor, downsizing, violation of an employment contract, etc.

In the case of unemployment and job loss, the financial aspects of this problem come first. The Law of Ukraine on Employment Section 1, Article 9, «The Human Right to Social Protection in the Event of Unemployment», reads: «Everyone has the right to social protection in the event of unemployment, implemented by:

1) participation in compulsory state social insurance for unemployment provides for material security in case of unemployment;

2) the provision of free social services, in particular, information and consulting and career guidance, vocational training, retraining, advanced training taking into account demand on the labor market, assistance in finding a job, in

© A. Kramar, 2020

particular, by financially supporting self-employment and implementing an entrepreneurial initiative in accordance with the law;

3) providing special guarantees to workers who have lost their jobs due to changes in the organization of production and labor;

4) providing an additional guarantee of employment to certain categories of the population who are not able to compete on equal terms in the labor market» [2]. Thus, the law clearly spells out the main provisions, according to which a person has the right to apply for financial support from the state in the event of job loss, or his incapacity. To ensure state guarantees in the field of employment, special institutions function, the main purpose of which is to assist citizens in finding a suitable job – employment centers.

It is worth noting that not all citizens have the right to receive social insurance in case of loss of work and unemployment. Basically, these are citizens who have insurance, special education, or people who at one time made insurance premiums. This aspect is considered in more detail in the «Law of Ukraine on Compulsory State Social Insurance against Unemployment», namely, Section 1, Article 6, «The right to material security in the event of unemployment and social services:

1) the right to material security in case of unemployment and social services are insured;

2) young people who have completed or stopped studying at general educational, vocational, and higher educational institutions, have quit urgent military or alternative (non-military) service and require assistance in finding jobs in the first job also have the right to security and social services in accordance with this Law in the case of registration in the prescribed manner of the relevant persons as unemployed;

3) self-employed people, citizens of Ukraine who work outside Ukraine and are not insured in the social insurance system against unemployment in the country in which they are located, are entitled to security under this Law subject to the payment of insurance premiums unless otherwise provided by the international treaty of Ukraine;

4) working pensioners, in the case of applying to the state employment service for assistance in finding a job, are entitled to social services to find suitable jobs, retraining and advanced training, as well as information and consulting services related to employment, preventive measures» [3].

The unemployment problem among youngmen captured the attention in a relevantway lately, especially in Europe, where the unemployment percentage registered concerning this population category is relatively bigger than the one concerning the adult population, being also affected by the recent financial crisis crossed [4]. The size of unemployment benefits is set for each individual separately, as it depends on various factors: length of service, age, previous position. All these criteria are also clearly spelled out in the Law of Ukraine «On Compulsory State Social Insurance against Unemployment», Section 5, Article 23: «To the insured persons specified in the first part of Article 22 of this Law, the amount of unemployment benefit shall be determined as a percentage of their average wage (income), determined in accordance with the procedure for calculating the average wage (income) to calculate the payments for compulsory state social insurance approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine, depending on the length of service, but not less than the minimum unemployment benefit established by the Fund for this category of persons: up to 2 years – 50 percent; from 2 to 6 years – 55 percent; from 6 to 10 years – 60 percent; over 10 years – 70 percent» [3].

Also, citizens of Ukraine who have resigned can apply for unemployment benefits. Dismissal on the initiative of the employee himself is one of the most common grounds for terminating an employment contract, since working conditions, the working atmosphere in the team, and wages may not always meet the expectations of the employee. The Labor Law Code, Chapter 3, Article 38 «Termination of an Employment Contract concluded for an Indefinite Period, at the Employee's Initiative», states: «An employee has the right to terminate an employment contract concluded for an indefinite period by warning the owner or his authorized body in writing of two weeks in advance» [5]. After his dismissal, the owner ceases to accrue wages to the worker. But even in such cases, the Law of Ukraine «On Compulsory State Social Insurance against Unemployment», in the same article, provides for the payment of benefits: «Unemployment benefits for persons who quit their last job voluntarily without good reason are assigned in accordance with the first and second parts of this article, and its payment begins on the 91-st calendar day». That is, such a category of citizens falls under social insurance by the state.

The provisions prescribed in the laws can significantly help citizens solve financial problems while looking for another job suitable for them, retraining, and advanced training. But in practice, the system does not function fully. Often, in employment centers due to lack of money they try to employ people as quickly as possible so as not to pay unemployment assistance, this may of course be an advantage, but in such situations absolutely do not take into account the professional skills of citizens. Very often, registered unemployed are under pressure, as a result of which they have to accept the conditions dictated by the employment center.

It is difficult to talk about how possible it is to establish a payment system, since everything directly depends on financing from the state and the state of the country's economy. But Ukraine has already taken the first steps to improve

social policy by signing a Memorandum of Cooperation with the Republic of Croatia, in order to learn from the experience of countries that were in a similar situation: «Previously, the unemployment rate in Croatia was higher than the average in the European Union, in 2017 the republic rose to the third place in terms of employment among the countries of the European Union» [6].The acquisition of new knowledge and experience in the field of social policy and social guarantees can significantly change the current situation in Ukraine.

Supervisor – Senior Lecturer Reshetnjak I. O.

Literature: 1. Кураков Л. П., Кураков В. Л. Экономика и право: большой толковый словарь. М. : Вуз и школа, 2003. 866 с. **2.** Про зайнятість населення України : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17. **3.** Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1533-14. **4.** Choudhry M. T., Marelli E., Signorelli M. Youth unemployment rate and impact of financial crises. *International Journal of Manpower.* 2012. Vol. 33,1. P. 76–95. **5.** Кодекс Закнів про працю. Харків : Одіссей, 2014. 111 с. **6.** Україна та Хорватія співпрацюватимуть у соціальній сфері – меморандум // Укрінформ. 2018. URL: https://www.ukrinform.ru/rubric-economy/2425442-ukraina-i-horvatia-budut-sotrudnicat-v-socialnoj-sfere-memorandum.html.

PROBLEMS OF EDUCATION MARKETING IN THE ASPECT OF PROMOTING EDUCATIONAL SERVICES

UDC 339.138: 338.46

Y. Kushch

The 2-th year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article considers the key issues of higher education services marketing and possible solution of those ones, particularly the matter of the services promotion. It also provides new views on the marketing communication structure which is employed widely.*

Keywords: *educational services, education services marketing, competitiveness.*

Анотація. *Розглянуто ключові питання маркетингу послуг вищої освіти та можливе їх вирішення, зокрема, питання просування послуг. Це також дає нові погляди на структуру маркетингових комунікацій, що використовуються.*

Ключові слова: *освітні послуги, маркетинг освітніх послуг, конкурентоспроможність.*

Аннотация. *Рассмотрены ключевые вопросы маркетинга услуг высшего образования и возможные пути их решения, в частности, вопрос продвижения услуг. Это также дает новые взгляды на используемую структуру маркетинговых коммуникаций.*

Ключевые слова: *образовательные услуги, маркетинг образовательных услуг, конкурентоспособность.*

© Y. Kushch, 2020

The market of educational services is a sphere of circulation or a system of economic relations regarding the providing of educational services. Three components are also required for this type of market: buyer, seller and product. Each of them is respectively associated with the categories of demand, supply and price. Due to the peculiarity of the goods (product) sold, this market directly relates to the services market, but is closely connected and interacts with other types of the market: labor, information, consumer goods, etc. [1]

According to F. Kotler, the marketing of educational services is referred to «research, planning, implementation and control of carefully formulated programs conceived to cause a voluntary exchange of values with target markets in order to achieve the aspirations of educational institutions». Thus, due to the functioning of the modern education system economically developed countries now receive up to 40 % of the gross national product growth [2; 3].

Marketing in the sphere of education is both diverse and original. This is determined by the specifics of a modern diversified, i.e., increasingly diverse producing a wide range of services: educational, teachable, scientific.

Despite some novelty of the question posed, the marketing of educational services received sufficient coverage in Ukrainian literature. This is due to the fact that theoretical principles and marketing approaches are also used in the educational services market. In the context of declining state financing of educational services, the competitive environment in this area is becoming stronger, which is one of the reasons for attracting extrabudgetary funds. This multifaceted issue was covered and studied by Meister V. V., Shumko V. O., Antikhova A. K., Romat E. V., Danilenko N. A., Yankovets T. M., Reshetnikova I. L. and Smirnova V. M. and others.

One of the important issues of educational institutions in a market economy is their competitiveness. The evaluating of the competitiveness of an educational product (service) should represent a comprehensive market research takes based on modern marketing methods, which allow not only to determine some «base sample», but also correctly assess the place of the object analyzed in this market in comparison with similar assessments of real and possible market entities.

The problem of analyzing and assessing the competitiveness of the product of an educational institution should be solved on the basis of the coordinated application of the theoretical and applied approach and include the solution of the following tasks: studying the needs and preferences of potential buyers; organization of market monitoring in order to collect information about the conditions of sale of the product (service), about learning establishment and competitors' goods; development of a unified system of product quality indicators used by both the manufacturer and consumer; the formation of general approaches to the quantitative assessment of product competitiveness, the development of particular methods, algorithms and procedures for solving problems related to this one.

When speaking about the marketing of educational services of higher professional education, it is necessary to identify the issue at the present stage.

Firstly, higher professional education refers to the industry regulated by the state, which means that it is it that acts as the main consumer and customer of educational services. The paradox of the problem is that the state has weakened its control of the process, which would regulate the quantity of university graduates in some specialties, the qualitative aspect also not taken into consideration, because there is no proper understanding of what kind of specialists the state as a customer wants to receive.

The typical pattern of competition in the economy, which is based on the fact that the more companies there are – the better products are produced, does not work in education. A large number of educational institutions and the expansion of the range of specialities, on only solved the problem of increasing the level of education of the population, namely its quantitative aspect, but as for the qualitative aspect, it sharply decreased. As a result there is an unregulated supply of educational services.

Taking away the functions of regulating the number of specialists and formulating the requirements for them with the help of requires education institutes to. Thus the state allow educational institutions of higher education to concentrate more on the quality training young specialists.

Secondly, the following problems of providing education services are related to the peculiarity of the educational sphere. Much has been said that intangible and difficult they are to evaluate. The problem of managing them, in the field of higher education, lies in the fact that they are time-consuming. In this regard, even in the case of a quick response of universities to the requests from society and the state, the correct study of the labor market and the requirements of organizations for young specialists, there is a slow reaction from the higher education system, which should apply these requirements in the educational process and only in 4–5 years, after they let out trained specialists who again enter the labour market with new requirements. In this aspect, the time factor becomes key. Marketing in an educational institution should essentially be strategic. Formation and development of strategic plans both by the state and an educational institution is becoming an integral part of the development of educational services and increases their competitiveness.

Thirdly, the problems are connected with the technology of conducting of marketing research. The studies themselves, which are carried out according to requirements for future specialists, do not always have a scientific basis, which means that there is a poor organization of data collection, processing and analysis. Very often, this is either statistics data

on employed and unemployed people, or a questionnaire among potential applicants and organizations, which may not always accurately reflect the moments relating specifically to the educational process.

Today, marketing departments of universities cannot conduct comprehensive studies of the entire labor market and identify the educational needs of potential applicants, as this is a complex process that must be provided by highly qualified specialists and have a good technical and financial support. Such departments at universities do not have such a status as the authority to persuade an immediate reaction to the suggestions made by them. Most likely, these functions should be put on other organisations within the Ministry of Education and Science.

It is necessary to remember the scientific component of the learning process, therefore, when conducting marketing research, it is important to monitor scientific priorities in a particular field of knowledge, which marketing departments do not sometimes cope with. Thus, ongoing research should cover three areas: science, education, and commerce.

Fourthly, the issue of promoting educational services remains unattended. Universities still use little modern methods of promotion, which is often associated with the financial aspect. Organizations that are professionally involved in the promotion of goods often prefer to work with commercial entities. Universities, meanwhile, are trying to use, for example, radio as the cheapest way to disseminate information, covering most of the audience, printed materials – leaflets, booklets, calendars, participate in exhibitions and presentations, etc.

When organizing the promotion of educational services, it is important to remember that the ideology, morality, worldview of today's youth have undergone strong changes. Having the desire to educate a generation of talented, creative, educated, active, entrepreneurial, spiritually developed people, first of all, it is necessary to aware how ready the educational institution is to provide high-quality educational services that can meet the needs of the target audience, taking into account modern requirements.

Supervisor – Senior Lecturer Mikhailova L. Z.

Literature: 1. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс. М. : Вильямс, 2007. 656 с. **2.** Притіченко Т. І., Нас М. І. Партнерство маркетингових партнерів у системі спеціалізованих послуг // Економічний розвиток та спадщина Кузнеця : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня 2018 р. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 145–146. **3.** Птащенко О. В., Амеров Д. О., Птащенко Т. І. Медіа-інструментарій для просування освітніх послуг // Всеукр. наук.-практич. конф., м. Київ, 29 березня 2018 р. Київ : КНУТД, 2018. С. 88–92.

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THE MOST POPULAR CONTENT MANAGEMENT SYSTEMS (CMS)

UDC 044.032.6

K. Labazova

The 4-th year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The essence of the concept of CMS is defined. A comparative analysis of the main functionality and differences of the most popular CMS are given. The advantages and disadvantages of the proposed CMS are revealed.*

Keywords: *CMS, content management system, website, CMS features.*

Анотація. *Визначено сутність поняття CMS. Проведено порівняльний аналіз основних функціональних можливостей і відмінностей найпопулярніших CMS. Виявлено переваги та недоліки запропонованих CMS.*

Ключові слова: *CMS, система управління контентом, веб-сайт, функції CMS.*

Аннотация. *Определена сущность понятия CMS. Произведен сравнительный анализ основных функциональных возможностей и отличий самых популярных CMS. Выявлены преимущества и недостатки предложенных CMS.*

Ключевые слова: *CMS, система управления контентом, веб-сайт, функции CMS.*

Today, almost every organization has its own website. Having a website allows a company to inform visitors about various events and facts, expand the field of advertising and attract new customers.

There are several ways of creating a website, including the creation of a website using programming languages, visual editors and content management systems (CMS).

Recently, website development with the help of CMS has become more common.

A CMS, is a piece of software designed to help users create and edit a website. It's important to note, that, CMS do much more than help manage the text and image content displayed on webpages [1]. They have evolved to help design the look of websites, track user sessions, handle searches, collect visitor comments, host forums and much much more.

The main advantage of CMS is the ease of managing the site, which does not require the administrator of the resource to have in-depth technical knowledge of web technologies [2]. Each CMS function is traditionally performed by a separate software module. This allows you to install, activate, or remove the selected module without affecting other functions.

By the set of functions and features, CMS can be divided into two types: created for specific tasks (online stores, forums, social networks and others) and universal ones (which have many modules for expanding the functionality to the required level and can be used for specific tasks as well for complete solutions).

Today, there are many CMS systems. The success of the future site depends a lot on the choice of CMS. The correctly selected software functionality will provide a simple and convenient development of the resource. Therefore, the choice of a CMS system is paid a special attention.

The W3Techs is a project of the Austrian company Q-Success which is engaged in Internet research, including the research of popularity of various content management systems. The rating was compiled based on an analysis of 10 million sites [3]. According to W3Techs:

- 43,2 % of all websites use none of the content management systems;
- WordPress is used by 35.2 % of all the websites, that is a content management system market share of 61.9 %;
- Joomla is used by 2.7% of all the websites, that is a content management system market share of 4.7 %.

According to the latest W3tech reports, the undisputed leaders in the website creating market are CMS WordPress and Joomla!

WordPress (WP) is primarily a free open source system that is run on PHP, HTML, CSS. It includes many different plugins, widgets and themes that allow you to fully customize the site for yourself. Websites such as Walt Disney's website, the LinkedIn blog, and BBC America's network of sites have been developed at WP [4]. But despite all the advantages

© K. Labazova, 2020

of WP, it has the drawbacks: given the ease of use of WordPress, the system has limitations for editing the layout of the website.

Joomla! is the second most popular system after WP. It does not require much technical experience, unlike Drupal (the third most popular content management system, which is focused on users with technical skills). Joomla! offers many themes and plugins (about 6000), as well as templates for different types of websites.

We are going to compare WordPress and Joomla! by such criteria as: usability, security, technical support, add-ons.

Usability. WP is famous for its simplicity and installation speed. This helps beginners to get started faster. After installing WP, the user sees a convenient interface with a clear menu that will allow you to continue working with posts and pages or customize their layout.

Joomla! installation is not as fast, but it runs similarly. When Joomla! is installed, the user sees a toolbar, which is not as intuitive as WP. Also, this CMS has a much larger menu, which can confuse a client.

Security. WP portals are often hacked due to the widespread use of this engine in the world. However, the WordPress community quickly finds possible vulnerabilities in the system. Sites are updated when a new patch appears and are additionally protected by two-factor authentication and other advanced methods. The mechanism for displaying updates in the admin panel allows users to monitor security and respond to any problems.

Joomla! is similar to WP in terms of security. Developers actively monitor weaknesses and quickly neutralize them. However, keeping the web resource up to date and installing updates are passed on to users.

Technical Support. WordPress provides substantial support for a wide range of users. Customers can get help in technical support forums, through guides and documents on the WPBeginner website, which offers guides, video tutorials, articles and other useful information. WordPress tech support can be either free or paid.

Joomla! provides a great help portal for answering technical questions. To get online help, you can join a large community of users in the forums, subscribe to newsletters and thematic chats. Compared to WordPress, paid Joomla expert support is more expensive.

Add-ons. Many WP themes and plugins allow to change the layout of the site quickly. You can install a theme or plugin from the official WP website for free at any time. For those who prefer premium add-ons with support, there is a large selection of paid themes and plugins.

Due to the wide popularity of WordPress, its developers create free or low-cost new extensions that will help equip a thematic site, SEO-optimized for promotion on the Internet. Premium versions of plugins are available, the purchase of which will allow developers to apply for support and get additional opportunities for customizing the site's functionality (i.e., the basic functionality of the plugin is available for free, and additional functions are available in the paid version).

Joomla! offers templates and extensions too, but their number is not so impressive, which reduces the chances of finding exactly what will perfectly meet your requirements.

It should also be mentioned that a significant part of the websites is created every day are multilingual or written in a language other than English. All the engines in question support the development of multilingual websites.

WP provides over 50 languages in the admin area [5]. New languages are installed with a single click. This platform itself does not support multilingual sites, but you can connect special plugins that allow their creation. The most popular templates and plugins are also available in several languages. Their developers are actively responding to help with translation.

Joomla! has a ready-made functionality for processing a multilingual website without additional connection of extensions. In the admin panel, you will need to go to the language manager and specify the desired language for the content. Template translations can be easily installed from the admin panel too.

Based on this analysis, we can conclude that CMS should be selected specifically for each site, taking into account the goals for which the site is being created. WP is the best choice for beginners due to the ease of use of this engine. It is used to create small and medium-sized sites, blogs and simple business cards. Joomla! is useful for creating commercial sites, but this CMS needs basic site management skills.

Arguments can be made in favour of both systems, but the very fact of their popularity suggests that both engines perform the tasks assigned to them. The only way to determine whether a CMS is suitable for solving a specific problem is by doing a detailed study of the functionality of each system.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Content Management System (CMS) Features & Benefits [Website] URL: http://redflag.ie/resources/content-management-system-features-and-benefits/. **2.** Виткин С. Ю., Захарова М. В. Системы управления контентом (CMS) электронного информационного ресурса: определение понятия, функции и классификация // Современная филология : материалы V Междунар. науч. конф. (г. Самара, март 2017 г.). Самара : Изд-во АСГАРД, 2017. С. 83–85. **3.** Использование систем управления контентом. URL: https://w3techs.com/technologies/overview/content_management/all. **4.** WordPress против Joomla! – сравнение самых известных CMS. URL: https://www.templatemonster.com/ru/blog/2018/01/04/wordpress-vs-joomla-comparison-known-cms-websites/. **5.** WordPress, Joomla или Drupal – что лучше выбрать? URL: https://www.ipipe.ru/info/wordpress-joomla-drupal-sravnenie.html.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE: PROBLEMS AND PROSPECTS

UDC 004.8

A. Lapina

The 2-nd year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article deals with the problems and prospects of artificial intelligence at the present stage of development, as well as its history and principles of work. The main issues as economic effect, impact on the labor market, neural networks and their further development are considered in the work.*

Keywords: *artificial intelligence, computer, robot, neural networks.*

Анотація. *У статті розглянуто проблеми та перспективи штучного інтелекту на сучасному етапі розвитку, а також його історію та принципи роботи. В роботі розглянуто основні питання, такі як економічний ефект, вплив на ринок праці, нейронні мережі та їх подальший розвиток.*

Ключові слова: *штучний інтелект, комп'ютер, робот, нейронні мережі.*

Аннотация. *В статье рассмотрены проблемы и перспективы развития искусственного интеллекта на современном этапе развития, а также его история и принципы работы. В работе рассмотрены основные вопросы, такие как экономический эффект, влияние на рынок труда, нейронные сети и их дальнейшее развитие.*

Ключевые слова: *искусственный интеллект, компьютер, робот, нейронные сети.*

Since the invention of computers, their ability to perform various tasks has continued to grow exponentially, people are developing the power of computer systems, increasing task execution and reducing the size of computers. The main goal of researchers in the field of artificial intelligence (AI) is to create computers or machines of the same intelligence people are.

The aim of the article is to tell why artificial intelligence was created, in which areas it is being used, and also what its future is.

© A. Lapina, 2020

The term of artificial intelligence appeared in 1956 at one of the seminars with Stanford University in the United States. The seminar was devoted to the development of logical rather than computational problems. In the mid-80s, in Japan, as part of the fifth-generation knowledge-based computer development project, a sixth-generation computer, or neurocomputer, was created. There were parallel computers with a large number of processors - transputer. From transputers there was one step to neurocomputers modeling the structure of the human brain. The main field of application of neurocomputers is pattern recognition. The artificial intelligence of modern computers is of a rather high level, but not to the point where their behavioral abilities are not inferior to at least the most primitive animals. Smart robots are robots capable of completing tasks set by humans.

They have sensors for detecting physical data from the real world, such as light, heat, motion, sound, shock and pressure. They have high-performance processors, several sensors and huge memory. In addition, they are able to learn from their own mistakes and adapt to the new environment.

Sceptics are convinced that a person will not be able to develop artificial intelligence that could reach the human mind. At the same time, others are convinced that with the help of electronic circuits built in the image and likeness of brain structures, it is possible to create artificial intelligence.

At the present stage, the main promising direction of AI development is to create programs that expand the ability of AI in decision making. As the director for technology dissemination at Yandex put it right on this Grigory Bakunov: «The main thing that neural networks are doing for humans right now is that they save its from excessive decision making. So they can be used almost anywhere where not too intelligent decisions are made by a living person. In the next five years there will be exploited precisely this skill that will replace decision making man on a simple machine» [1]. That is, the next stage is AI self-training, development machine learning algorithms through SOINN (self-organizing incremental neural network). Since self-learning ability includes operations such as analysis, synthesis, comparison, the next stage is reflection that is actually inevitable. But the availability reflection is already a «sign» of consciousness and capacity for awareness.

Artificial intelligence has become dominant in various fields, such as: games, where AI plays a decisive role in games related to strategy such as chess, poker, tic-tac-toe, etc., where the computer is able to calculate a large number of various solutions based on heuristic knowledge. Natural language processing is the ability to communicate with a computer that understands the natural language that people speak. Speech recognition means that some intelligent systems are able to hear and understand the language in which a person communicates with them. They can handle various accents, slangs, etc. Handwriting recognition means that software reads text written on paper with a pen or on the screen with a stylus. It can recognize letter shapes and convert it to editable text [2].

According to the McKinsey Global Institute research organization, in the next ten years, new technologies will radically change the labor market on the planet, which will save about $ 50 trillion. Changes will affect hundreds of millions of jobs. More and more people will shift part of their job assignments and many routine tasks to the machine, which will allow them to focus on creative work. But along with automation, less qualified personnel will inevitably suffer, and now it is necessary to think about how to protect them, retrain and prepare for a new life.

Artificial intelligence in itself is not identical to process automation, but the development of AI will lead to the fact that more and more tasks will be within the capabilities of a computer program.

Among the options for solving the problem of crowding out a person with a machine on the labor market, as Allison Dutman, program coordinator at Foresight Institute, a nonprofit organization based in Silicon Valley to promote new technologies, points out, introducing the concept of «universal basic income» that every resident would receive income level and employment. Such income would be financed by the so-called Land Value Tax, the innovative tax, the introduction of which is now being actively discussed in Silicon Valley. Most experts associate progress in the development of AI with the development of neural networks.

Neural networks, one of the areas of research in the field of artificial intelligence is based on the modeling of biological processes that occur in the human brain. It is to them that we owe the appearance of impressive results in the recognition of speech and images, the formulation of medical diagnoses, the translation of text and the creation of images, the generation of speech and musical composition.

Today, as experts acknowledge, neural networks are recognized as one of the best machine learning algorithms, and solutions based on them show at the moment the most outstanding results [3]. And this is despite the fact that modern neural networks are designed one and a half thousand times easier than the brain of a rat.

«So far, the neural networks that we are creating are relatively small compared to, say, the neural network of the human brain and, in addition, they are a very simplified analogue of natural neural networks. Therefore, so far, we use mostly neural networks to solve purely applied problems», – says Sergey Markov [4]. Specialized processors the so-called neuromorphic processors are being created for training such networks, which will increase the speed of calculations by several orders of magnitude.

The developers are not just busy now increasing the number of neurons in the network, but also changing the design of the networks. «Complex network configuration systems are the ones with which the largest number of experiments are being performed», – says Grigory Bakunov [4].

And the fact that such systems have become relatively accessible to a large number of ordinary developers has led to the emergence of startups experimenting with neural networks. For example, Prisma, which is the application that allows you to process photos, turning them into stylizations of paintings by famous artists.

In conclusion, it should be said that it is worth noting that AI has its structure a certain sequence algorithm action taken decisions. However AI limited to decision making, whereas a person is not limited in most situations, but, therefore, the human factor is not so predictable as AI. Prediction of human factor cannot give such a good forecast human behavior while predicting AI possible with a high degree of probability.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Ableev S. R. Modeling of consciousness and artificial intelligence: limits of possibilities // Bulletin of economic security. 2015. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/modelirovanie-soznaniya-i-iskusstvennyy-intellekt-predelyvozmozhnostey. **2.** Abdulatipova M. A. Artificial Intelligence. URL: https://research-journal.org/economical/iskusstvennyj-intellekt/. **3.** Gusev S. S. Artificial intelligence as a reflection of reality. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/iskusstvenn-y-intellekt-kak-otrajenie-deystvitelnosti-v-xxi-veke.pdf. **4.** Gogitidze K. Is artificial intelligence a threat or helper for humanity? URL: https://www.bbc.com/russian/features-38931070.

СУТНІСТЬ РИЗИКІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

УДК 334:330

Ле Чанг Хань Линь

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню сутності ризиків в інноваційному підприємництві. Існує безліч ризиків, з якими стикаються підприємства, і які значно позначаються на їх процесі діяльності. Однак саме інноваційне підприємництво найбільш схильне до ризиків через невизначеність економічної ситуації. Це виникає через недостатньо інтенсивне вивчення цієї сфери підприємництва.*

Ключові слова: *інноваційне підприємництво, управління ризиками, економічна невизначеність, обмеженість ресурсів.*

Аннотация. *Статья посвящена теоретическому обоснованию сущности рисков в инновационном предпринимательстве. Существует множество рисков, с которыми сталкиваются предприятия, и которые значительно сказываются на их процессе деятельности. Однако именно инновационное предпринимательство*

© Ле Чанг Хань Линь, 2020

наиболее подвержено рискам из-за неопределенности экономической ситуации. Это возникает из-за недостаточно интенсивного изучения данной сферы предпринимательства.

Ключевые слова: *инновационное предпринимательство, управление рисками, экономическая неопределенность, ограниченность ресурсов.*

Annotation. *The article is devoted to the theoretical substantiation of the essence of risks in innovative entrepreneurship. There are many risks that companies face and that have a significant impact on their business processes. However the innovative entrepreneurship is most exposed to risks due to the uncertainty of the economic situation. This arises from the insufficient research into this area of entrepreneurship.*

Keywords: *innovative entrepreneurship, risk management, economic uncertainty, limited resources.*

Підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком, який обумовлений наявністю ряду факторів, вплив яких на результати діяльності не можна заздалегідь точно визначити. Інноваційна діяльність здебільшого, ніж інші напрямки підприємницької діяльності, пов'язана з ризиком, оскільки повна гарантія успішного результату в інноваційному підприємництві практично відсутня.

Сутність ризиків і механізм їх управління в інноваційному підприємництві достатньо широко розглядається в працях таких дослідників, як Р. Кантильон, І. Тюнен, Ф. Найт, Г. Гольдштейн, Л. Мінделі, М. Дейм, Б. Санто, Б. Твісс, Й. Шумпетер і ін.

Мета: дослідження теоретичних аспектів визначення сутності ризиків, їх класифікації та механізму управління в інноваційному підприємництві.

Підприємництво, яке визначається як творча діяльність ділових людей, спрямоване на пошук сфер вкладення капіталу у виробництво продукції або надання послуг з метою отримання прибутку, бажано максимально стабільної. У загальному вигляді ризики в інноваційному підприємництві можна визначити як ймовірність втрат, що виникають при вкладенні підприємницької фірмою коштів у виробництво нових товарів і послуг, в розробку нової техніки і технологій, які, можливо, не знайдуть очікуваного попиту на ринку, а також при вкладенні коштів у розробку управлінських інновацій, які не принесуть очікуваного ефекту.

Ризик прямо пов'язаний з наявністю невизначеності зовнішнього середовища. Інноваційна діяльність має здійснюватися та адаптуватися в рамках економічних, соціальних і політичних умов. Це можливі зрушення в соціальних потребах і споживчому попиті, поява технічних і технологічних інновацій, зміна політичного середовища, що впливає на інновації, дії конкурентів, непередбачувані природні явища та багато іншого.

У цілому ризик, що виникає в інноваційному підприємництві, містить в собі такі основні види ризиків:

- ризики помилкового вибору інноваційного проєкту;
- ризики незабезпечення інноваційного проєкту достатнім рівнем фінансування;
- маркетингові ризики поточного постачання ресурсами, необхідними для реалізації інноваційного проєкту;
- ризики невиконання господарських договорів;
- маркетингові ризики збуту результатів інноваційного проєкту;
- ризик виникнення непередбачених витрат і зниження доходів;
- ризики посилення конкуренції;
- ризики, пов'язані з недостатнім рівнем кадрового забезпечення;
- ризики, пов'язані із забезпеченням прав власності на інноваційний проєкт.

Однією з причин виникнення ризику помилкового вибору інноваційного проєкту є необґрунтоване визначення пріоритетів економічної і ринкової стратегії підприємства, а також відповідних пріоритетів різних видів інновації, здатних внести вклад у досягнення цілей підприємства. Фахівці також можуть помилитися в оцінці сучасного фінансового стану підприємства і його перспектив на ринку. Положення підприємства може виявитися таким, що поставлену в інноваційному проєкті мету необхідно буде переглядати.

Наступною причиною виникнення ризику може бути помилкова оцінка ринку споживання. Ця причина характерна для так званих авторських інноваційних проєктів, що розробляються вченими. Слід зазначити, що саме авторські інноваційні проєкти є найбільш ризикованими, тому що вони, як правило, виконуються не під конкретного замовника. Тому результат не завжди знаходить покупців, а витрати по реалізації проєкту для розробників можуть стати непоправними витратами. Причини виникнення цього ризику можуть бути такими: витік конфіденційної інформації або з вини співробітників фірми, або в результаті промислового шпигунства; недосконалість маркетингової політики; поява на ринку виробників з інших галузей, що пропонують однотипні взаємозамінні товари, здатні задовольнити попит споживачів; поява місцевих нових фірм конкурентів.

Уникнути повністю ризиків інноваційного підприємництва неможливо, оскільки інновації та ризик – дві взаємозалежні категорії, адже діяльність має високий ступінь невизначеності. Управління ризиком – це багатоступінчастий процес, який має свою мету: компенсувати збитки для об'єкта при настанні несприятливих подій. Основні етапи процесу управління ризиком наведені в рис. 1.

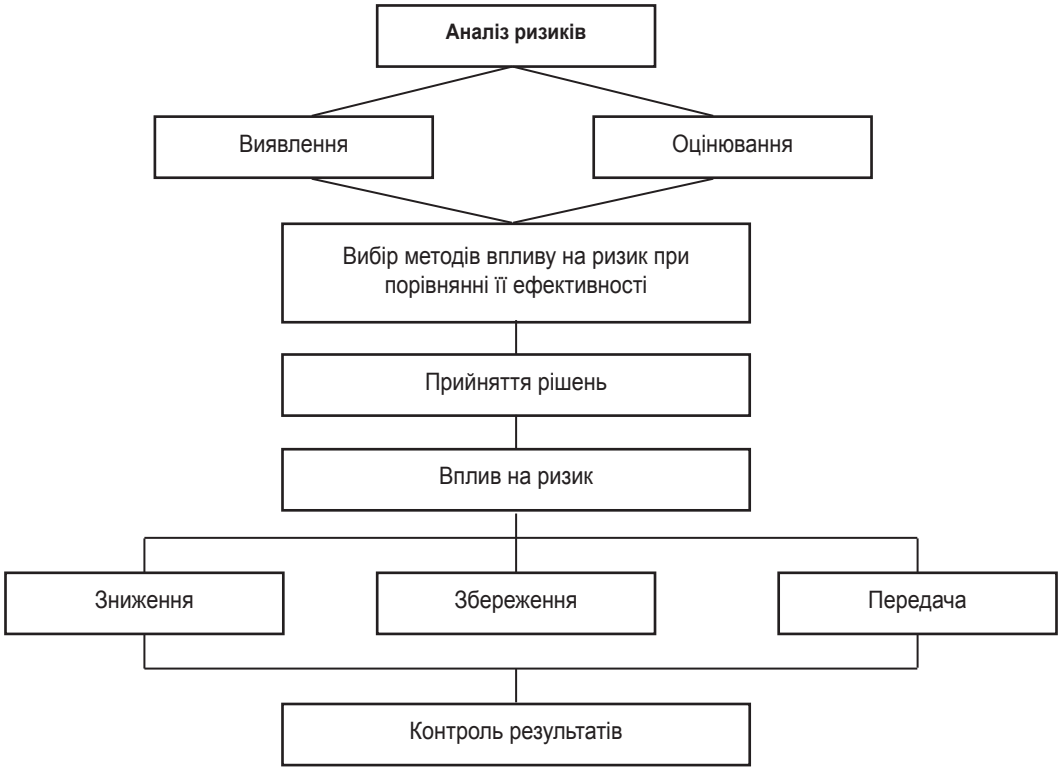

Рис. 1. **Схема управління ризиком**

Аналіз досліджень у галузі методології управління ризиками з урахуванням вимог сучасної економіки дозволяє сформувати систему принципів управління ризиками:

– рішення, пов'язане з ризиком, має бути економічно грамотним і не повинно надавати негативного впливу на результати фінансово-господарської діяльності підприємства;

– при управлінні ризиками прийняті рішення повинні базуватися на необхідному обсязі достовірної інформації;

– при управлінні ризиками прийняті рішення повинні враховувати об'єктивні характеристики середовища, в якій підприємство здійснює свою діяльність;

– управління ризиками повинно носити системний характер;

– управління ризиками має передбачати поточний аналіз ефективності прийнятих рішень і оперативну корректуру набору використовуваних принципів і методів управління ризиками.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що цей вид підприємництва вимагає великої уваги підприємця до різних факторів: економічна ситуація на ринку, облік конкурентоспроможності, аналіз цін на ринку товарів і послуг та багато інших чинників, які дозволяють «згладити» ризики, що перешкоджають успішному розвитку інноваційного підприємства. Слід зазначити, що підтримка інноваційної діяльності є одним із пріоритетних напрямків державної науково-технічної та економічної політики у всіх країнах з розвиненою ринковою економікою. Вміти раціонально аналізувати економічну ситуацію на ринку дано далеко не кожному. Той, хто володіє цим навиком, може значно знизити ризики і досягти високої прибутковості свого підприємства як головної мети підприємництва.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Сутність ризиків в інноваційному підприємництві. URL: https://stud.com.ua/21774/. **2.** Оцінка ризиків на підприємстві. URL: https://scienceforum.ru/2017/article. **3.** Risks in innovative entrepreneurship. URL: https://testmyprep.com/subject/economy/risks-in-innovative-entrepreneurship-risk. **4.** Енциклопедія з економіки. URL: https://economy-ru.info/page/. **5.** Аналіз ризиків в діяльності підприємства. URL: https://creativeconomy.ru/lib/358.

A PROGRAMMING LANGUAGE WITHOUT PARADIGM

UDC 004.43

J. Light

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *Most of the modern general-purpose programming languages (C#, Java, Python) implement several paradigms at once: one could write a program using functional style (LINQ, Streams, functools), object-oriented style (classes, interfaces), along with structural, imperative, declarative, etc. styles. In this work ideas for a programming language without paradigm are proposed. It's assumed that such a language should look like a natural one.*

Keywords: *programming languages, natural-language programming, fluent.*

Анотація. *Більшість сучасних мов програмування загального призначення (C#, Java, Python) надають розробникам відразу декілька парадигм: можна писати у функціональному стилі (LINQ, Streams, functools), у об'єктно-орієнтованному (класи, інтерфейси), а також у структурному, імперативному, декларативному тощо. У цій статті запропоновано ідеї для нової мови програмування, яка не буде реалізовувати жодну з парадигм. Замість цього припускається, що така мова має бути схожа на натуральну.*

Ключові слова: *мови програмування, natural-language programming, fluent.*

Аннотация. *Большинство современных языков программирования общего назначения (C#, Java, Python) предоставляют разработчикам сразу несколько парадигм: можно и функционально писать (LINQ, Streams, functools), и объектно-ориентированно (классы, интерфейсы), и структурно, и императивно, и декларативно. В этой статье предложены идеи для нового языка программирования, который не будет реализовывать ни одну из парадигм. Вместо этого предполагается, что такой язык должен быть похож на естественный.*

Ключевые слова: *языки программирования, natural-language programming, fluent.*

Nowadays software projects are much more complex and bigger than they were decades ago. For example, the famous TensorFlow project for machine learning has over 2.2K contributors and over 2.4M lines of code [1], and is actively growing. On the other hand, due to the rise of Agile methodologies [2], it's also true that many projects rapidly change over time, so developers not only write code a lot, but also read and change it a lot.

© J. Light, 2020

In this work it is assumed, that it's more easier for a programmer to read and, therefore, understand a code that looks like natural language, for example, English. Based on this assumption, the analysis of modern programming languages is provided and some ideas for new ones are proposed.

As is well known, programming in its simplest form is a process of writing instructions for electronic devices, usually, processors. They're designed in a way so they know how to properly execute each instruction to produce a desired result.

But it seems that writing raw instructions for a machine introduces an overhead for humans: they at first need to represent a problem in a natural language and then translate everything to a machine level. This overhead is solved effectively by compilers – programs, which automatically translate instructions from a non-machine language to a machine one. Instead of writing a program for a particular processor, programmers are able to do so for a particular compiler, and this allows making programming language hardware independent in many ways.

Most of the programming languages created so far are categorized by generations [3] where each language adds some level of abstraction over its ancestors. For example, a pointer in C represents a named address to a memory location, while in C# similar semantics are represented only by reference-type variables, and the details of holding an address are hidden. Furthermore, in Python variables are treated simply as objects aliases.

It's important to mention, that many of the abstractions provided by the programming language not only hide the hardware details, but also enforce programmers to write programs in some style. Such styles are called programming paradigms [4]. A programming paradigm usually provides a set of objects and rules, so they affect a process of building the structure and elements of a program. For example, a functional programming treats the solution to a problem as an evaluation of mathematical functions, and provides concepts like pure functions, referential transparency, currying, and so on.

Any programming language, therefore, can be viewed as an implementation of one or more programming paradigms. The main problem with designing a language like that is that syntax of the language becomes a secondary thing: one could decide whether to include classes to the language or not, and then introduce a «class» keyword to the grammar of the language. Such approach is more general and popular, and it focuses on functional characteristics of the language instead of its look.

That's why fluent interfaces [5] in many existing programming languages are so popular. For example, a set of even numbers in C# with using LINQ syntax can be represented like: «var even = numbers. Where (x => x % 3 == 0)», which in natural English corresponds to sentence: «Even numbers – are all numbers, that divide by 3 with 0 remainder».

The main point here is that the rule that states that every method should be a verb is ignored. This allows more flexible vocabulary of English words, which can be used to implement a particular domain model.

In other C# examples of fluent interfaces like «1000.Ms()» or «Assert.That(2 + 2, Is.EqualTo(4))» a similar pattern can be found: in both examples entities like methods or static classes are defined with a context of reading in mind.

Similar idea is implemented in the Swift named parameters [6], where any argument of a function has internal and external names: first is only visible in a function body, second is only visible in a function call.

It's easy with such an approach to have a function like «insert(number: Int, at index: Int)», where «index» is an internal name, and valid only in the context of the «insert» function body, while «at» is an external one and is used only in function calls, for example, «array.insert (1, at: 5)».

The idea of fluent interfaces can then be considered as a motivation for creating a new programming language, that will allow defining expressions of any form directly, without using a paradigm as a syntax basis, and, therefore, an inverted way of designing a programming language can be introduced.

Using such an approach to design one could define a syntax and a form of the language, and then find an implementation. In this way making a language with English-like syntax and semantics is possible. Earlier works in this area include, but not limited to, HyperTalk [7] – a scripting programming language by Apple, Inform6 and Inform7 [8] – programming languages for writing interactive fiction, and Ring [9] – a programming language for natural language programming.

This work proposes a few ideas for the new programming language.

One of them is a concept of expressions as first-class citizens. As was said before, it's easier to write English-like sentences in a programming language, if programmers are able to define expressions of any form, so they're not bound to specific parts of speech like nouns or verbs, and are able to also utilize prepositions, adjectives, and so on.

Another feature to consider is a redundancy. For example, in English it's possible to say «x = 5» or «x equals 5» or even «x is 5», and all sentences have same semantics in most cases. However, it's reasonable to say, that first one – «x = 5» is more formal and mathematical, and may not be used in other contexts, while it's still important to mention that the responsibility of deciding whether to use «x = 5» or «x is 5» should lie on programmers' shoulders. They should define a style for overall program and use corresponding sentences, like it's being done in natural languages.

The last but not the least – context-dependent expressions or, speaking more technically, context-dependent polymorphism. This feature allows programmers to write different behaviour for same expression based on the context of its use. For example, an expression «hero is visible» can be used either as a statement, when the state of the object is meant, or as a condition in a question like «if hero is visible then ...». Such a feature is closely related to how the natural languages work, when sometimes meaning of the sentence depends on the overall context.

The main motivation for a language having these features implemented, is enforcing programmers to write more readable and declarative code and, thus, to further reduce the gap between problem specification and implementation. It's also worth reminding, that the language doesn't need to implement any paradigm: in same way English doesn't need to implement funny or formal style.

A few theoretical and practical works can be based upon this paper. For example, one could one could address a problem of creating grammar or runtime that allows expressions of free form. In this case, it's important to find a way, how to compose prefix, infix, postfix and more complex expressions.

Another one is a problem of a grammar that changes during runtime, and all performance issues related to that.

To conclude, nowadays it's very important to write a code that will be readable not only for machines, but also for humans.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Tensorflow. URL: https://www.openhub.net/p/tensorflow. **2.** Kumar G., Bhatia P. Impact of agile methodology on software development process. *International Journal of Computer Technology and Electronics Engineering (IJCTEE)*. 2012. Vol. 2. P. 2249–6343. **3.** Valenti S. Successful Software Reengineering. IRM Press, 2001. 100 p. **4.** Roy P. V. Programming paradigms for dummies: What every programmer should know // New Computational Paradigms for Computer Music, 2009. **5.** Fluent interfaces. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Fluent_interface. **6.** Swift named parameters. URL: https://useyourloaf.com/blog/swift-named-parameters. **7.** Flynn L. Apple ponders standardizing on hyper talk. *InfoWorld.* 1989. Vol. 11. P. 31. **8.** Inform. URL: http://inform7.com. **9.** Ring. URL: https://\github.com/ring-lang/ring/

IT INDUSTRY AS THE KEY TO A SUCCESSFUL ECONOMY IN UKRAINE

UDC 336.71:004.738.5 (477)

L. Lipatova

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article deals with the current issues in the modern IT industry in Ukraine and shows the possible prospects for the IT development.*

© L. Lipatova, 2020

Keywords: *(information and communication technology), IT (information technology), export, import, GDP (gross domestic product), IT professionals, international investors, software development industry.*

Анотація. *Розглянуто актуальні проблеми в сучасній IT-інтдустрії України і показано можливі перспективи розвитку IT-галузі.*

Ключові слова: *ІКТ (інформаційні та комунікаційні технології), IT (інформаційні технології), експорт, імпорт, ВВП (валовий внутрішній продукт), фахівці у сфері інформаційних технологій, міжнародні інвестори, індустрія розробки програмного забезпечення.*

Аннотация. *Рассмотрены актуальные проблемы в современной IT-индустрии Украины, и показаны возможные перспективы развития IT области.*

Ключевые слова: *ИКТ (информационные и коммуникационные технологии), ИТ (информационные технологии), экспорт, импорт, ВВП (валовой внутренний продукт), специалисты в сфере информационных технологий, международные инвесторы, индустрия разработки программного обеспечения.*

IT industry in Ukraine is one of the engines of the national economy. Over the past decade, successive years of rapid growth have made the Ukrainian IT sector one of the country's primary service exporters. At the same time, this growth has created an entirely new class of IT professionals whose relatively high salaries, international mindset and enthusiastic embrace of gadgetry have made their contribution in the business culture of towns and cities across the country.

The aim of the article is to highlight the role of the IT industry in the GDP of Ukraine and to underline the reasons to promote further development of IT industry.

The State Statistics Service of Ukraine reports that in the first three quarters of 2018 the Ukrainian service export surpassed $ 8.769 billion, which is 11.6 % more than during the same period in 2017. The export significantly surpassed the import of services bringing a lot of money into the country's economy [1].

During this period, Ukrainian businesses made international operations with 228 countries. Russia, USA, and the countries of the EU are the biggest consumers of the Ukrainian services.

While, IT is the third most profitable industry in Ukraine. This sector brought into the economy $ 1.5 billion in January – September in 2018, and constituted 16.7 % of the Ukrainian service export volume [4].

As for the World Bank, we can see that there were declines in 2009 just after the world crisis had hit and in 2014 after Russian meddling in the east of the country. However, if we look at the export of ICT services, the sector wasn't affected by any of these downfalls and continued to grow steadily.

The Ukrainian information technology market topped all the other Central and Eastern European countries in 2007 and in 2013. Also, Ukraine ranked fourth in the world by the number of certified IT professionals after the United States, India, and Russia. The latest market research shows that the country has significantly surpassed 2007 indicators [3].

According to the PwC analysis, the market increased by 150 % in the period from 2011 to 2015 and has the potential to reach $ 5.7 billion by 2020.

In 2016, PwC presented a comprehensive analysis of the Ukrainian IT industry. The study suggests that the Ukrainian IT services market increased by 2.5 times between 2011 and 2015 and reached $ 2.5 billion and over 90,000 specialists. In 2018, it surpassed 180,000 specialists and is projected to grow to 200,000 professionals by 2020. As a result, the tech industry created 420,000 jobs in IT and related industries [4].

With the growing role of the IT industry in the country's GDP, the government in Ukraine is introducing a myriad of reforms to promote its further development.

In the coming years, it is planned to develop industry standards for the Ukrainian software development industry in the areas of taxation, data protection, employment and export of services that will facilitate business operations. The priorities for next year are to simplify the export of services from Ukraine, the ability for foreigners to obtain long-term visas for employment and the modernization of the education system [3].

And these are not the only improvements in the direction of promoting the IT industry.

New educational IT programs appear in universities that are not inferior to foreign ones in quality and content. The successful launch of computer science programs at UCU and the Internet of Things at the Lviv Polytechnic Institute served as an incentive for improving approaches to teaching IT disciplines at universities. This year, several new training programs appeared in Lviv. Among them – «Informatics» and «Data Science» are in curriculum of I. Franko LNU, «Business Analytics» at UCU and «Artificial Intelligence Systems» program at the Lviv Polytechnic.

Against the backdrop of high demand for the profession and the active participation of IT companies in reforming educational programs, it is obvious that this trend will continue in 2019 and will cover other cities where the IT industry is not so well-developed [2].

Due to the fact that IT companies in Ukraine offer attractive working conditions, interest in this industry is growing not only among schoolchildren or students, but also among specialists in other fields. High-class IT professionals are still in great demand, so IT companies, especially large ones, continue to develop internal mechanisms for the intensive development of their employees and invest significant resources in this area.

Positive legislative decisions are visible, without which the growth of the domestic IT market and the digital transformation of the country would not have been possible.

Improving educational programs, lack of specialists, protecting investments, intellectual law, and especially building the reputation of Ukraine as a reliable and stable business partner, requires considerable time.

Ukrainian IT sector is impressive. As one of the largest industries in the country, IT in Ukraine is a key component of its future economic success. Today, the volume of export of services and software development from Ukraine is about $ 2 billion per year [2].

In conclusion it must be noted that Ukrainian software development industry is one of the fastest growing industries in the country. Technology companies in Ukraine provide a steady flow of capital to the country's economy, attract foreign investment and pay fair taxes. Judging by the growth dynamics of the IT market, in 2019 there will be a significant increase in the number of local technology companies and IT specialists. International investors will consider Ukraine the most favorable country for creating a special development team. Due to its solid technical education, a large amount of engineering talents and a rapidly developing technological ecosystem, Ukraine has every chance of becoming the world's largest destination in the technological industry.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Ukrainian software development industry. URL: https://www.n-ix.com/ukrainian-software-development-industry-year-review-prospects-2019. **2.** Ukrainian IT sector review. URL: http://bunews.com.ua/economy/item/ukrainian-it-industry-review-tech-sector-revenues-set-to-reach-5-billion-in-2019. **3.** IT-industry in Ukraine: what was, is and will be. URL: https://ubr.ua/ukraine-and-world/technology/it-industrija-v-ukraine-chto-bylo-est-i-budet-mnenie-rafala-shimanskoho-3879219. **4.** The country that codes. URL: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/new.nix.com/uploads/2019/09/26/Software_development_in_Ukraine_2019_2020_IT_industry_market_report.pdf

THE REASONS OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO EUROPEAN UNION

UDC 339.92(477)

Yu. Litvinenko

The 2-th year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This study describes how the new government will contribute to the European and Euro-Atlantic integration of Ukraine, what specific steps are planned and what are their priorities.*

Keywords: *European integration, government, goals, nuances, competitiveness.*

© Yu. Litvinenko, 2020

Анотація. *У цьому дослідженні описано, як нова влада сприятиме європейській та євроатлантичній інтеграції України, які конкретні кроки плануються, які їх пріоритети.*

Ключові слова: *європейська інтеграція, уряд, цілі, нюанси, конкурентоспроможність.*

Аннотация. *В этом исследовании описано, как новая власть будет содействовать европейской и евроатлантической интеграции Украины, какие конкретные шаги планируются, каковы их приоритеты.*

Ключевые слова: *европейская интеграция, правительство, цели, нюансы, конкурентоспособность.*

The word « European integration» has so much entered our lives that in some ways it began to resemble a religious dogma. Including because it is impossible to join the European Union, one can only believe in it. European integration has become an alpha and omega, a measure of success, a spell for all cases of Ukrainian political life and an alluring bright future for voters.

At the same time, European integration is not entirely about making money in the European market. A competitive economy will be able to do this without EU membership. Norway and Switzerland are not EU members. At the same time, the first seven positions among the largest trading partners of Norway are occupied by EU members. The geography of Switzerland's international trade is less «European» – in the top five largest partners there are only two countries from the EU. In general, it is more important than the country is trading and on what terms, than with whom it is. And especially if its export consists mainly of agricultural products and raw materials. In other words, it's not worthwhile, even in reelection rhetoric, to reduce European integration to the rivers of milk and the jelly banks [3].

Voters for the most part want the EU. First of all, they hope to improve the standard of living, which, of course, is humanly understandable. We want the EU to solve the problems of poverty and remove security issues from NATO – such an ingenuous foreign policy. Approximately the same landmarks are declared by the Ukrainian authorities, including before the election, in an effort to play along with public opinion. For the sake of clearly unattainable goals, the constitution is changing, and foreign policy remains with slogans instead of working strategies [2].

In relation to the European Union, the common goal is also ambitious: to achieve the membership criteria in 5 years. The realism of such a task raises big questions – much more prosperous countries took much more time to do this, and readiness for entry comes with the completion of the relevant negotiations. Well, why not believe in a miracle.

The main instrument for Ukraine's integration with the EU is the Association Agreement. It is noticeable, however, that it is mentioned very little in the program – even where it comes to the reforms and changes envisaged by the association. Perhaps the authors did not consider it important to clearly emphasize plans for reforming various fields in accordance with the EU standards specified in the agreement. Although this alignment is very important – especially given the ambitious goal mentioned above.

So, there are plans in the program, about which the reform is clearly declared in accordance with the Association Agreement and EU standards – and there are those where there is no such clarity. Accordingly, their implementation may raise questions.

European integration today is the main tool for Ukraine in the confrontation with Russia. This was stated during a press conference by the co-director of the foreign policy programs of the Razumkov Center Mikhail Pashkov, a Uniform correspondent reports.

«What can Ukraine expect from the EU? The number one task for Ukrainian foreign policy is to maintain support in the confrontation with Russia, to maintain the sanctions front. European integration, together with Euro-Atlantic integration, is the most important, main tool to counter Russian expansion», Pashkov emphasized.

Commenting on an expert survey conducted by the Democratic Initiatives Foundation and dedicated to the 30th anniversary of the fall of the Berlin Wall, he noted that the implementation of EU norms, rules and standards in Ukraine is important to us. «Most experts believe that, first of all, we need to provide a prospect of membership. Obviously, this would be a powerful ideological impetus, this is important. But, on the other hand, European integration is an endless process. It does not end with obtaining membership. European integration needs to be constantly confirm and develop, constantly focus on it even outside the EU», Pashkov emphasized.

Starting in 2014, a number of significant events took place in Ukraine in the European integration direction, which could significantly improve the state of science and technology. It is, first of all, about the signing of the Ukraine-EU Association Agreement and the Agreement between Ukraine and the EU on Ukraine's participation in the Horizon 2020 EU program. Thanks to this, Ukraine has become a member of the European Research Area (EIP), having received, under unique conditions, a number of opportunities for the development of scientific and innovative spheres [3].

But at the same time, the situation in this area has worsened significantly since 2014. In particular, the knowledge-intensiveness of GDP decreased from 0.65 % (2014) to 0.56 % (2016). The reform of the scientific sphere, initiated by the new Law «On Scientific and Scientific-Technical Activities», is being hindered, in particular due to its unsatisfactory

implementation. And this, in turn, leads to a further loss of the personnel potential of domestic science and a decrease in its competitiveness at the global level.

Let's figure out what Ukraine's European integration choice for the sphere of science and technology should mean, and try to understand why the situation is not improving.

In the EU, the policy for the development of science and technology is coherent. In particular, the road map of the European Research Area for 2015–2020 was developed. And a number of methodological documents and indicators, according to which the European Commission monitors the progress of 28 EU countries and 13 associated countries, including Ukraine.

These documents allow us to formulate opportunities for Ukraine in the field of science and technology, which gives a systematic implementation of the chosen course [4]:

1. Participation in the formation of the EU science and technology development strategy and coordination with it of the corresponding national strategy.
2. Implementation of European principles of independent assessment of scientific activities and procedures to ensure its quality.
3. Identification of priority areas for the development of innovative sectors of the Ukrainian economy in the EIP within the framework of the Strategy of reasonable specialization.
4. Coordination of state targeted scientific and scientific-technical programs with programs of other EU countries, as well as the formation of international scientific networks.
5. Access to modern research and electronic infrastructure of the EU with the creation of national nodes.
6. Introduction to a single market for researchers.
7. Access to open data and knowledge in the Digital Single Market of Europe.
8. Ensuring the transition from the commercialization of research results to their joint implementation and use in common innovation ecosystems.

It would seem that such a list of opportunities would be to stimulate active actions by the authorities aimed at their implementation. Why is this not happening?

Firstly, the strong impression is created that we still have not decided which country we are building. Our European colleagues state that, despite the rich scientific heritage and relatively good level of education, from the time of independence it is still unclear whether Ukraine has a pronounced political will and a plan to build a knowledge-based economy. Despite the signing of the Ukraine-EU Association Agreement and the regular payment of a participation fee for participation in Horizon 2020, there is still no systematic approach to integration into the EPI (even the government recognizes this). A number of illustrations can be given. Only at the end of 2017 is a road map for Ukraine's integration into the EIP developed.

It took Ukraine two years to start forming its representation in the Horizon 2020 program committees, but so far no representative offices have been identified in eight groups of the EIP to agree on a common scientific policy. And in the group for the development of European research infrastructures, Ukraine refuses to participate in the status with a decisive vote and independently reduces its status to an observer. The critical problem of aging the research infrastructure of Ukraine from year to year is only ascertained, although the systematic picture of what we have never appeared. However, no steps have been taken towards the use of external resources, in particular the European research infrastructures. Further: cost savings and the lack of direct results of state targeted scientific and technical programs caused their funding to cease [4].

We need European integration as a chance to create working institutions, to borrow effective rules of the game. In a poor state, these rules will not work as they should, but even with extremely low efficiency, they will create a chance to get out of the vicious circle.

Nothing will happen automatically or by itself. Europeans knowingly put forward the conditions and requirements for each step of rapprochement. It is important for them not to undermine the entire European integration project with careless decisions in Ukraine or other countries that are not quite European in terms of standards and spirit, although they insist on their «European identity». Our desire is not enough.

However, this desire is also perceived skeptically and with great caution. Too often, over the past twenty years, Ukraine has speculated on its desire to draw closer to the EU, while remaining in some ways even an anti-European country. Europeans have learned not to take our word for it.

A political system, reliably built in Ukraine and reproducing itself after any upheaval, hardly needs a legal framework and European institutions. Citizens of Ukraine need them. Therefore, even if the «European integration» in the speeches of politicians turned into a farce, for Ukraine it remains one of the very few chances of success.

In this article, we found out how the new government will contribute to the European and Euro-Atlantic integration of Ukraine. The program of the new government as a whole is aimed at European and Euro-Atlantic integration. However, there are many questions – perhaps they will be removed during the implementation of plans or through proper communication from government agencies.

There are some specific steps that are planned and their priorities [1]:

1. Ensure the introduction of energy markets in accordance with the requirements of the Third EU Energy Package;

2. To continue the policy in the field of energy efficiency and energy conservation - and this is an important European integration direction and an important aspect of relations between Ukraine and the EU;

3. Join the EU Framework for Science and Research, Horizon Europe, which will replace the current Horizon in 2021 [1].

Summing up, we can say that if these conditions are met, the likelihood of Ukraine and the European Union integration will be much higher since by following these steps Ukraine accepts contractual agreements, which are the conditions for joining the European Union.

Supervisor – Senior Lecture Lyutvieva Ya. P.

Literature: 1. Аналітичний звіт до щорічного звернення Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2016 році». URL: http://old2.niss.gov.ua/catalogue/33/. **2.** Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 № 3360-XII. URL http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3360-12. **3.** Відносини між Україною та ЄС. Опитування Інституту Горшеніна (Київ) з 15 по 18 листопада 2010 р. URL: http://institute.gorshenin.ua/news/12_Ukraintsi_hotyat_v_Evropu_bez_viz_-html. **4.** Тригуб П. М., Тригуб О. П. Процес європейської інтеграції в Україні в перший рік президентства В. Януковича: досягнення та перспективи. *Наукові праці.* 2011. № 154. С. 46–52.

ДІАГНОСТИКА ПОКАЗНИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ «АЗОВКАБЕЛЬ» ТА «ОДЕСКАБЕЛЬ»

УДК 658.153

Лобеко Б. М.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню та практичному дослідженню аналізу ліквідності підприємств на прикладі «Азовкабель» та «Одескабель». Досліджено застосування методики розрахунків коефіцієнтів ліквідності та виявлено конкурентні переваги цих підприємств.*

Ключові слова: *ліквідність, показники ліквідності, дебіторська заборгованість, конкурентоспроможність.*

© Лобеко Б. М., 2020

Аннотация. *Статья посвящена теоретическому обоснованию и практическому исследованию анализа ликвидности предприятий на примере «Азовкабель» и «Одескабель». Исследовано применение методики расчетов коэффициентов ликвидности, и выявлены конкурентные преимущества этих предприятий.*

Ключевые слова: *ликвидность, показатели ликвидности, дебиторская задолженность, конкурентоспособность.*

Annotation. *The article is devoted to the theoretical substantiation and practical research of the liquidity analysis of enterprises on the example of «Azovkabel» and «Odeskabel». Also apply the methodology of calculating liquidity ratios and identify the competitive advantages of these enterprises.*

Keywords: *liquidity, liquidity ratios, receivables, competitiveness.*

На сьогодні більшість компаній стають банкрутами або ж неплатоспроможними. Однією з причин є те, що вони несвоєчасно розраховуються з дебіторами або неправильно розпоряджаються коштами підприємства.

Методика аналізу ліквідності підприємств досліджується в працях Ю. В. Кравцової [1], С. О. Мельник [2].

Мета статті: за допомогою коефіцієнтів ліквідності проаналізувати підприємства ПрАТ «Азовкабель» та ПАТ «Одескабель», які займаються виробництвом кабелю.

Ліквідність компанії визначає, чи здатна вона виконувати свої платіжні зобов'язання.[3] Це означає, що належні виплати, такі як зарплата працівників, орендна плата, додаткові витрати та відкриті рахунки, можуть бути сплачені. Інакше кажучи, ліквідність – це здатність цінностей легко перетворюватись на гроші. Якщо трапляється, що компанія більше не може виконувати свої платіжні зобов'язання, це називається неплатоспроможним, і існує ризик банкрутства.

Як виявляється, планування ліквідності може зіграти величезну роль у майбутньому плануванні компанії. Після того, як компанія стала неплатоспроможною, часто виникають справи про банкрутство. Тому компанія повинна накопичити деякі резерви, щоб мати відповідний буфер у випадку вузьких місць платежів. Однак тут слід знайти здоровий баланс між резервами та інвестиціями, щоб запобігти втраті прибутковості.

Розрахуємо показники ліквідності балансу двох підприємств ПрАТ «Азовкабель»[4] та ПАТ «Одескабель» [5], які займаються виробництвом кабелю. За допомогою цих даних маємо змогу виявити, яке з цих двох підприємств має більш конкурентні переваги. Для цього розрахуємо також коефіцієнти ліквідності, а саме:

– коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності (≥ 1,8) – характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів.

– коефіцієнт поточної ліквідності (≥ 0,8) – показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів і їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості.

– коефіцієнт абсолютної ліквідності (≥ 0,18) – дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості та реалізації інших активів [6].

У табл. 1 наведені розрахунки, за допомогою яких визначимо, чи є баланс підприємства «Азовкабель» абсолютно ліквідним.

Таблиця 1

Показники ліквідності балансу ПрАТ «Азовкабель»(у тис. грн)

Актив	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Пасив	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Платіжний надлишок (+) або нестача (–) (А – П)		
								2016 р.	2017 р.	2018 р.
Група Л1	21,582	9,835	5,687	Група П1	2,615	24,294	14,63	18,967	-14,459	-8,943
Група Л2	5,542	29,319	40,703	Група П2	18,967	19,066	27,48	-13,425	10,253	13,223
Група Л3	34,811	51,477	66,833	Група П3	0	0	15,005	34,811	51,477	51,828
Група Л4	68,458	66,616	63,092	Група П4	108,94	113,89	119,2	-40,486	-47,271	-56,108
Баланс	130,39	157,25	176,32	Баланс	130,53	157,25	176,32			

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо мають місце співвідношення:

$$Л1 \geq П1;\ Л2 \geq П2;\ Л3 \geq П3;\ Л4 \leq П4.$$

Таким чином, на основі даних табл. 1 можна зробити висновок, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним з 2016 р. по 2018 рік. Це свідчить про те, що у підприємства є проблеми з платоспроможністю. Можна помітити, що група П1 значно перевищує групу Л1, що свідчить про те, що у підприємства є заборгованість перед постачальниками і підрядниками за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену векселями.

У табл. 2 приведені розрахунки коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Азовкабель».

Таблиця 2

Аналіз коефіцієнтів ліквідності

Показник	На 31.12.2016 р.	На 31.12.2017 р.	На 31.12.2018 р.
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	2,869	2,090	2,688
Коефіцієнт термінової ліквідності	1,256	0,902	1,101
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1	0,226	0,135

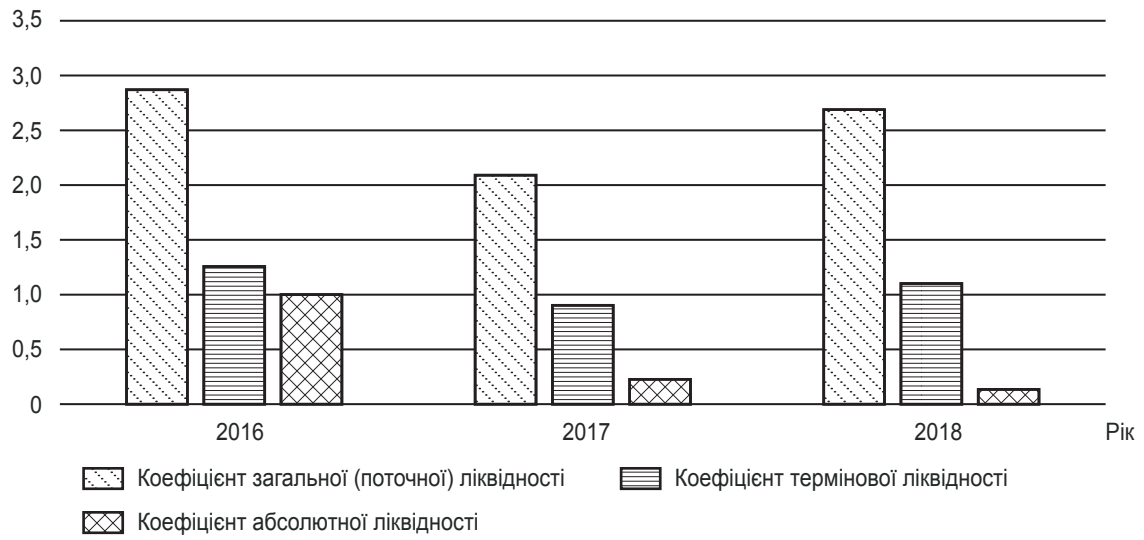

Рис. 1. **Показники ліквідності ПрАТ «Азовкабель» за 2016–2018 рр.**

За допомогою отриманих даних можемо зробити такий висновок: У цього підприємства є проблеми з платоспроможністю, хоча майже всі коефіцієнти ліквідності дорівнюють нормі. Але слід зазначити, що ситуація з кожним роком становиться гірше. Наприклад, коефіцієнт абсолютної ліквідності за 2018 р. нижче норми. Підприємство повинно терміново вживати заходів, оскільки в майбутньому є ризик банкрутства.

Розрахуємо показники ліквідності балансу ПАТ «Одескабель»

Таблиця 3

Показники ліквідності балансу ПАТ «Одескабель» (у тис. грн)

Актив	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Пасив	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Платіжний надлишок (+) або нестача (–) (А – П)		
								2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Група Л1	34,844	21,63	27,777	Група П1	65,028	106,593	121,679	-30,184	-84,961	-93,902
Група Л2	128,1	179,75	236,051	Група П2	275,94	277,121	292,048	-147,849	-97,366	-55,997

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Група Л3	211,42	270,77	337,938	Група П3	135,08	171,35	250,633	76,337	99,429	87,305
Група Л4	349,32	370,51	441,743	Група П4	283,62	342,932	407,942	65,698	27,579	33,801
Баланс	723,69	842,67	1043,509	Баланс	759,68	897,996	1072,30			

В табл. 3 можна побачити, що у цього підприємства баланс не є абсолютно ліквідним. Група П2 (короткострокові зобов'язання) перевищує групу Л2, що свідчить про те, що підприємство має борги, які мають бути погашені впродовж року або одного господарського циклу незалежно від його тривалості.

В табл. 4 наведені розрахунки коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 4

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПАТ «Одескабель»

Показник	На 31.12.2016 р.	На 31.12.2017 р.	На 31.12.2018 р.
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	1,097	1,230	1,454
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,477	0,524	0,637
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,102	0,056	0,067

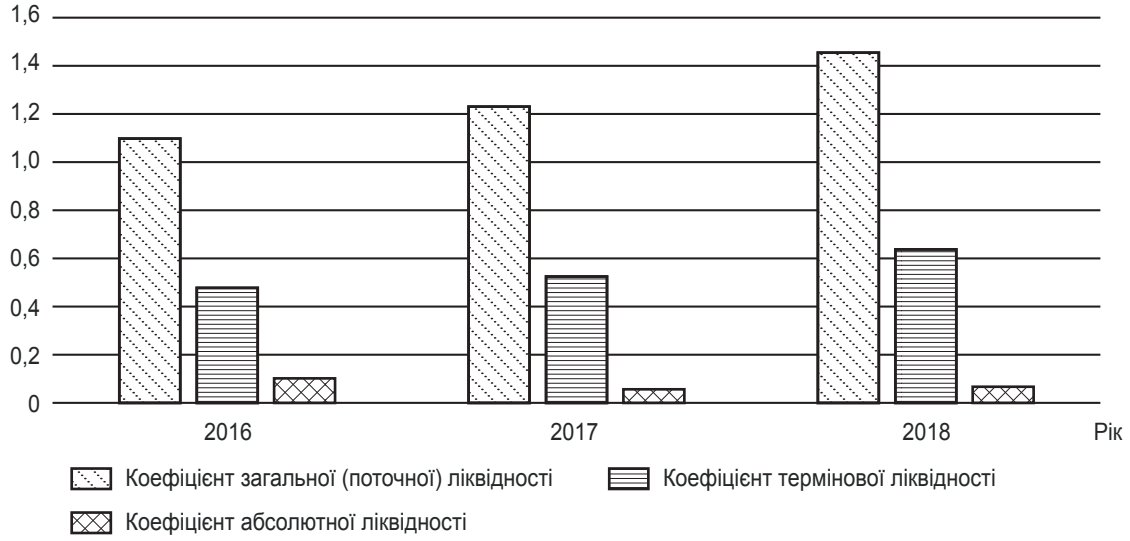

Рис. 2. **Показники ліквідності ПАТ «Одескабель» за 2016–2018 рр.**

У підприємства «Одескабель» ситуація з платоспроможністю набагато гірше. Всі коефіцієнти не відповідають нормам. Але варто зазначити, що показники за 2018 р. набагато кращі, ніж у 2016 р. З кожним роком покращується стан підприємства, це також видно у рис. 2. Також можемо припустити, що через декілька років у підприємства майже не буде проблем з дебіторською та кредиторською заборгованостями. Тобто у підприємства позитивна тенденція розвитку.

Якщо казати про конкурентні переваги, то на сьогодні у ПрАТ «Азовкабель» їх набагато більше. Але в майбутньому ситуація може змінитися не на користь цього підприємства, оскільки вже у 2018 р. у них є проблеми з кредиторською заборгованістю. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2018 р. нижче норми. Тому керівництву підприємства необхідно вжити необхідних заходів, щоб у майбутньому залишитися конкурентоспроможним.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Шиян Д. В.

Література: 1. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПРАТ «Бондарівське». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/35.pdf. **2.** Діагностика показників ліквідності та платоспроможності підприємств з метою підвищення ефективності їхнього функціонування. URL: https://naub.oa.edu.ua/2018/діагностика-показників-ліквідності/. **3.** Was ist Liquidität? URL: https://www.microtech.de/erp-wiki/liquiditaet. **4.** АЗОВКАБЕЛЬ. URL: https://www.azovcable.com. **5.** ПАО «Одескабель» – производство кабельной продукции. URL: https://www.odeskabel.com. **6.** Показники ліквідності. URL: https://fin-admin.com/ua/fnansovij-analz/40-pokazniki-lkvdnost.html.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

УДК 338.434

Лобеко Б. М.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто та проаналізовано особливості формування грошових потоків підприємств альтернативної енергетики в Україні. За результатами проведеного дослідження були визначені основні галузі альтернативної енергетики, потенціал використання та розвиток в Україні. Проаналізовано грошові потоки підприємств альтернативної енергетики, визначено особливості їх формування.*

Ключові слова: *альтернативна енергетика, грошовий потік, рух коштів від операційної діяльності, рух коштів від інвестиційної діяльності, рух коштів від фінансової діяльності.*

Аннотация. *Рассмотрены и проанализированы особенности формирования денежных потоков предприятий альтернативной энергетики в Украине. По результатам проведенного исследования были определены основные области альтернативной энергетики, потенциал использования и развитие в Украине. Проанализированы денежные потоки предприятий альтернативной энергетики, определены особенности их формирования.*

Ключевые слова: *альтернативная энергетика, денежный поток, движение средств от операционной деятельности, движение средств от инвестиционной деятельности, движение средств от финансовой деятельности.*

Annotation. *Peculiarities of cash flow formation of alternative energy enterprises in Ukraine are considered and analyzed. According to the results of the study, the main areas of alternative energy, potential for use and development in Ukraine were identified. The cash flows of alternative energy enterprises are analyzed, the peculiarities of their formation are determined.*

Keywords: *alternative energy, cash flow, cash flow from operating activities, cash flow from investing activities, cash flow from financing activities.*

© Лобеко Б. М., 2020

У сучасних умовах господарювання обмеженість та нестача енергетичних ресурсів призводить до зростання значення ефективного використання альтернативних, нетрадиційних джерел енергії. Розвиток підприємств альтернативної електроенергії потребує дослідження формування їх грошових потоків, які беруть участь у господарській діяльності та у функціонуванні підприємства в цілому. Тому дуже актуальним питанням є визначення особливостей формування грошових потоків підприємств альтернативної енергетики Україні.

Такі вчені, І. Бланк, М. Білик, В. Ясишена, А. Коваленко, І. Єпіфанова [1–3] та багато ін., займалися вивченням та дослідженням сутності, виникнення та руху грошових потоків підприємств. Проте питання щодо формування грошових потоків підприємств альтернативної енергетики та визначення особливостей формування потребують подальшого розгляду.

Метою статті є визначення особливостей формування грошових потоків підприємств альтернативної енергетики, дослідження тенденцій та перспектив розвитку альтернативної енергетики в Україні.

Європейські країни успішно застосовують альтернативну енергетику, як на підприємствах, так і для населення, що сприяє розвитку держави в цілому. Україні також необхідно почати виробляти і використовувати більше енергії з альтернативних джерел. Згідно з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, альтернативна енергетика України має великі перспективи для розвитку [4].

Досліджуючи види альтернативних джерел енергії, необхідно віднести невикопні джерела енергії, які постійно існують або періодично з'являються в навколишньому природному середовищі, такі як енергія сонця, вітру, геотермальна, гідротермальна (табл. 1).

На думку І. Магійович [5], до альтернативних джерел енергії належать: сонячне випромінювання, енергія вітру, гідроенергія малих рік, теплова енергія довкілля, енергія морських хвиль, термальних вод, а також теплові скиди промисловості, які є досить перспективними для ефективного використання на території України. Від впровадження енергоощадних технологій та використання альтернативних джерел: сонячного випромінювання, вітру, морів, річок, біомаси та вторинних енергетичних ресурсів – залежить економічна незалежність держави [6].

Таблиця 1

Альтернативна енергетика України [4–7]

Вид енергії	Потенціал використання в Україні
Геотермальна енергія	Україна має потенціал розвитку геотермальної енергетики (термогеологічні особливості рельєфу й особливості геотермальних ресурсів)
Вітроенергетика	Зростання будівництва вітроелектростанцій спостерігається з 2009 року (запровадження Урядом України «Зеленого тарифу»)
Енергія сонця	В Україні діє 98 сонячних станцій загальною встановленою потужністю 819 МВт, спостерігається щорічне зростання
Біоенергетика	Для України є одним із стратегічних напрямків розвитку сектора відновлюваних джерел енергії (використання біопалива, яке виробляється з біомаси)
Гідроенергетика	Україна має потенціал використання ресурсів малих річок (28 % загального гідропотенціалу всіх рік України)

Розвиток підприємств альтернативної енергетики неможливий без управління грошовими потоками, зокрема, процесом їх формування.

На думку І. Бланк [1], економічна суть грошових потоків підприємства визначається тим, що при здійсненні своєї діяльності будь-яке підприємство створює певний рух грошових коштів у формі їх поступлень та витрат. Цей рух коштів якраз і створює фінансово-господарську діяльність підприємства, і визначає суть грошових потоків. Особливу увагу автор приділяє як надходженням, так і витратам підприємства.

Аналізуючи визначення В. Ясишена [3], грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний із фактором часу, простору, структури, ризику і ліквідності, зазначимо, що автор враховує вплив надходжень і видатків грошових коштів на платоспроможність підприємства.

Розділяючи сутність визначення М. Білик [2], грошовий потік підприємства визначається як динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових ресурсів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, пов'язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових ресурсів підприємства, може мати готівкову та безготівкову форму вираження в національній

чи іноземній валюті та пов'язаний з певним моментом часу, однак може бути приведе ним до іншого тощо. Це визначення не тільки уточнює сутність терміна «грошовий потік підприємства», але й надає початкове уявлення про склад і структуру грошових потоків, що є невід'ємною частиною базового аналізу ефективності грошових потоків підприємства.

Таким чином, виділяють два підходи до трактування поняття «Грошовий потік»:

1) грошовий потік – це надходження і витрачання грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності;

2) грошовий потік – це різниця між надходженнями і затратами, тобто це залишок коштів на конкретний момент часу.

Наказ № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Міністерства фінансів України регулює склад та порядок формування фінансової звітності [8]. За допомогою форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» [9] проведений аналіз підприємств, які спеціалізується у галузі вітроенергетики та сонячногенеруючих електростанцій (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок показників грошових потоків підприємств

Показник	ТОВ «Вінд Пауер»		ТОВ «Солар-Фарм1»	
	2018 рік	2017 рік	2018 рік	2017 рік
Надходження коштів	9289724	3455215	2174679	8456
Відтік коштів	9297860	3501787	2016788	1929
Надходження грошових потоків у результаті операційної діяльності	2791479	2660809	241960	0
Відтік грошових потоків у результаті операційної діяльності	1995099	1422964	2016788	1929
Надходження грошових потоків у результаті інвестиційної діяльності	4698894	237597	0	0
Відтік грошових потоків у результаті інвестиційної діяльності	5489069	484321	0	0
Надходження грошових потоків у результаті фінансової діяльності	1799351	556809	1932719	8456
Відтік грошових потоків у результаті фінансової діяльності	1813692	1594502	0	0
Чистий прибуток	1296628	122407	36531	321
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,99	0,98	1,07	4,3

Дослідження видів альтернативної енергії показало, що вітроенергетика на цей час є найпопулярнішим видом альтернативної енергії у світі, оскільки вітроагрегати на сьогодні є найдешевшими поновлюваними джерелами енергії. Узагальнюючі отримані результати, сформуємо особливості формування грошових потоків підприємств альтернативної енергетики.

Підприємства мають значний розмір надходжень у результаті фінансової діяльності за рахунок отримання позик, що потребує деталізації кредитної політики підприємства та визначення можливостей здійснення виплат по залученим позикам.

Надходження та відтік грошових потоків у результаті інвестиційної діяльності пов'язані з необхідністю технологічного оснащення та розвитком існуючих виробничих потужностей.

Чистий рух коштів свідчить про те, що підприємства знаходяться на початковому етапі розвитку. Особливо, це помітно у ТОВ «Солар-Фарм1», підприємство було засновано у 2018 році. Тому існує необхідність в підтримки цих підприємств, діяльність яких спрямована, на заміну дорогих енергоресурсів та зниження енергонезалежності країни. Фінансові потоки за альтернативні види палива повинні бути направлені в новостворені підприємства.

Важливий питанням для України на сьогодні є підтримка та розвиток підприємств альтернативної енергетики за рахунок оптимізації грошових потоків, що позитивно вплине на енергетичний комплекс України в цілому. Тому це питання буде доцільно більш детально розглянути у подальших роботах.

Таким чином, розвиток підприємств, які займаються видобутком альтернативної енергетики, неможливий без управління грошовими потоками.

Наявність достатньої кількості грошових коштів дозволить підприємству здійснювати господарський обіг, погашати своєчасно поточні зобов'язання та позички, інвестувати кошти в розвиток різних видів альтернативної енергетики.

Науковий керівник – старший викладач, Усенко Н. М.

Література: 1. Бланк И. А. Управление денежными потоками. Киев : Ника-Центр, 2007. 752 с. **2.** Білик М. Д., Надточій С. І. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті. *Фінанси України.* 2007. № 6. С. 133–147. **3.** Ясишена В. В., Пославська Л. І. Систематизація основних елементів управління грошовими потоками підприємства. *Економічний простір.* 2016. № 106. С. 241–254. **4.** Перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні до 2030 року. URL: https://saee.gov.ua/sites/default/files/UKR%20IRENA%20REMAP%20_%20 2015.pdf. **5.** Магійович І. Альтернативна енергетика: проблеми та перспективи розвитку. *Аграрна економіка.* 2012. Т. 5. № 1–2. С. 105–111. **6.** Альтернативні джерела енергії // ECODEVELOP. 2019. URL: https://ecodevelop.ua/alternativni-dzherela-energiyi/. **7.** Альтернативна енергетика України: перспективи застосування відновлювальних енергоресурсів. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19049/1/SPEP-11_09_Pidlisna.pdf. **8.** Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» 2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. 9. Аналіз грошових потоків підприємства // Uteka. URL: https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-analiz-denezhnyx-potokov-predpriyatiya.

СУТНІСТЬ ДИЗРУПТИВНОЇ ІННОВАЦІЇ

УДК 330.341

Лобеко Б. М.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Глобальна конкуренція має великий тиск на витрати, а життєвий цикл продукції стає значно коротше. Тому інновації стають фактором економічного успіху. Тільки ті компанії, які впровадили комплексне управління інноваціями і систематичний інноваційний процес, є конкурентоспроможними в довгостроковій перспективі.*

Ключові слова: *глобалізація, інновація, теорія дизруптивної інновації, Kodak, Home Connect.*

Аннотация. *Глобальная конкуренция оказывает огромное давление на затраты, а жизненный цикл продукции становится значительно короче. Поэтому инновации становятся фактором экономического успеха. Только те компании, которые внедрили комплексное управление инновациями и систематический инновационный процесс, являются конкурентоспособными в долгосрочной перспективе.*

Ключевые слова: *глобализация, инновація, теорія дизруптивної інновації, Kodak, Home Connect.*

Annotation. *Global competition puts enormous pressure on costs, and the product life cycle becomes much shorter. Therefore, innovation is becoming a factor in economic success. Only those companies that have implemented integrated innovation management and a systematic innovation process are competitive in the long run.*

Keywords: *globalization, innovation, theory of disruptive innovation, Kodak, Home Connect.*

© Лобеко Б. М., 2020

Безліч фірм втрачають своїх споживачів, тому що не ведуть інноваційну діяльність на підприємстві. Це призводить до того, що на фоні жорсткої конкуренції ці компанії банкрутують або не стають такими привабливими для споживача.

Проблематикою дизруптивої інновації займалися такі вчені, як К. Кристенс [1], Д. Цапфль [2] та ін.

Метою статті є дослідження сутності «дизруптивного інновації» і природи дизруптивного процесів, а також аналіз відмінностей між звичайною інновацією і дизруптивною.

На сьогодні інновації являють собою один з ключових елементів у розвитку підприємства. У сфері бізнесу поняття «інновація» грає важливу роль, завдяки якій підприємство має змогу пристосовуватися до зовнішніх змін, а також до змін потреб клієнтів. Протягом багатьох років більшість економістів намагалися дати чітке визначення поняттю «інновації», а також визначити його роль у розвитку економіки. У табл. 1 наведено кілька прикладів трактувань поняття «інновація».

Таблиця 1

Поняття «інновації» очима відомих учених

Автор	Зміст
Й. Шумпетер	Під інновацією розумів науково-технічні зміни, головна мета якої була створення й використання нових видів споживання товарів і транспортних засобів, нових ринків і форм організації промисловості
Ф. Ніксон	Інновація – це сукупність виробничих, технічних і комерційних заходів, які ведуть до появи на ринку нових і вдосконалених промислових процесів і обладнання
Рикі В.Грифін	Інновація – це організація розробки та впровадження нового продукту, послуги або запропонування нового використання існуючого продукту
Б. Санто	Інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів призводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій
Ф. Бездудний, Г. Смирнова, О. Нечаєва	Інновація – це процес реалізації нової ідеї в будь-якій сфері життєдіяльності людини, що сприяє задоволенню існуючої потреби на ринку і приносить економічний ефект

Завдяки даним табл. 1 можна дійти висновку, що «інновація» – це якийсь результат, який був отриманий завдяки інноваційній діяльності. Тобто це діяльність, спрямована на поліпшення виробництва.

Існують багато видів введення інноваційної діяльності, які спрямовані безпосередньо на поліпшення виробництва, умов праці або на модернізацію самої продукції. Протягом багатьох років у світі були зроблені відкриття, які змінили не тільки ситуацію на ринку, а й вплинули на історію людства.

Однак варто зазначити, що на цей момент майже кожен день з'являються нові відкриття, нові види товару або нові послуги, які можуть залучити покупців. Тільки одиниці можуть кардинально змінити ситуацію на ринку. Не так давно була розроблена теорія, про те, що є такий вид інноваційної діяльності, який повністю змінює попит і поведінку людини.

Так звана «дизруптивна інновація», що з англійської означає «вибухова», була описана випускником Гарварду Клейтоном Крістенсеном в 1997 році. У своїй статті «Як використовувати можливості проривних технологій» він підкреслив, що кожна успішна і усталена компанія одного разу виявиться під загрозою кризи, оскільки рано чи пізно інший менш успішною компанією буде введена нова продукція, яка може кардинально змінити ситуацію на ринку.

Крістенсен вважає цей процес необхідним для подальшого розвитку ринку. Суть теорії полягає в тому, що невеликі компанії з обмеженими ресурсами можуть кинути виклик давнім, сталим учасникам ринку. Однією з головних причин є те, що фірми, які є лідерами на ринку, концентрують свою увагу на тому сегменті, який для них є найприбутковішим, при цьому попит інших споживачів, які є менш вигідними, ігноруються.

Різниця між звичайною інновацією, яка може виникнути у всіх галузях, і підривною інновацією полягає в тому, як вона змінюється. У той час як інновація є оновленням, яке принципово не змінює ринок, а тільки розвиває його, дизруптивна інновація означає повну реструктуризацію або руйнування існуючої моделі.

У своїй статті «Вибухова» інновація Даніель Цапфль привів як приклад фірму Kodak, яка була заснована в 1880 р. Вона відома своїми новими технологіями в галузі фотографій. Kodak презентувала в 1977 перший прототип цифрової камери. Однак, як стало відомо, фірма відмовилася від своєї ідеї і продовжувала виробляти аналогові фотоапарати. Як заявляють багато експертів, це було «смертельним» ударом по фірмі.

Проблема полягала в тому, що фірма орієнтувалася на той сегмент, який не хотів приймати нововведення. Багатьом не сподобалася нова камера, оскільки якість фотографій було трохи гірше, ніж в аналоговому. Фірма відмовилася проводити камери нового типу, і в підсумку фірма є неконкурентоздатною на ринку.

Проблема якості фотографій була швидко вирішена іншими компаніями, які перейняли ідею. Якби фірма не відмовилася від свого винаходу, то на сьогодні це була б одна з найуспішніший компаній з виробництва фотоапаратів.

Згідно з дослідженнями Німецького інституту економіки (das Institut der deutschen Wirtschaft), без введення інноваційної діяльності підприємство просто перестане існувати. Цей інститут провів своє дослідження, де було показано частку прибутку підприємств у світовому ринку, що використовують різні види інновації. Дані наведені у рис. 1 (дані за 2017 рік).

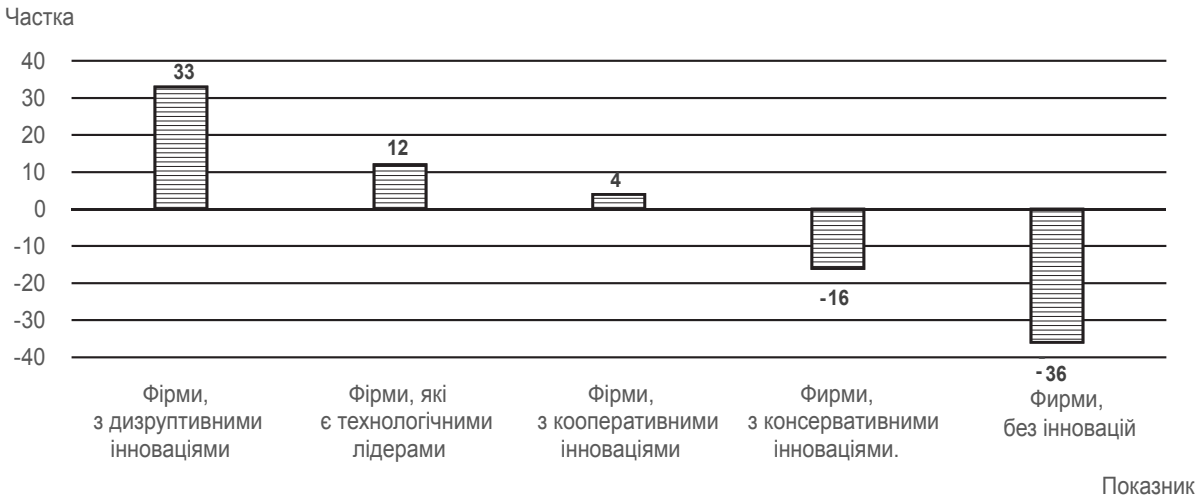

Рис. 1. **Частка прибутку підприємств у світовому ринку, що використовують різні види інновації**

Варто зазначити, що фірми з дизруптивними інноваціями є лідерами на ринку. Проаналізуємо відому компанію Siemens. Нещодавно компанія презентувала програму Home Connect, завдяки якій можна управляти побутовими приладами дистанційно. Тобто якщо людина може приготувати собі каву, не перебуваючи вдома, а завдяки додатку Home Connect App можна просто дистанційно включити кавоварку, і він зробить каву. Це ідея є досить практичною, і, можливо, багато хто вже з нас будуть мати в майбутньому такі технології в нашому будинку.

Однак, чи є ця інновація «підривною», чи може вона змінити ситуацію на ринку? Відповідно до теорії, яку опублікував Клейтон Крістенсен, ця інновація не є дизруптивною, адже вона повинна відбуватися тільки на нових ринках або має бути розроблена для нового сегмента споживачів. Також варто врахувати, що програма Home Connect використовується не тільки компанією Siemens, а й такими як Bosch.

Можемо дійти висновку, що «підривна» інновація відкриває новий технологічний цикл, новий цикл інноваційного бізнесу, оскільки вона призначена не підтримувати існуючу і усталену базову технологію, і разом з нею сильні усталені компанії на цьому ринку, а покликана повністю змінити цю технологію, кардинально підірвати ринок.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. «Підривні» інновації як технологічні нововведення. URL: https://stud.com.ua/16641/investuvannya/pidrivni_innovatsiyi_tehnologichni_novovvedennya. **2.** Disruptive Innovation – 3 Antworten für innovative Unternehmen. URL: https://www.lead-innovation.com/blog/disruptive-innovation. **3.** Innovative Unternehmen sind erfolgreicher // Forschung. 2019. URL: https://www.iwd.de/artikel/innovative-unternehmen-sind-erfolgreicher-448512/. **4.** Disruption // Lexikon. 2018. URL: https://www.gruenderszene.de/lexikon/begriffe/disruption?interstitial. **5.** Was ist disruptive Innovation? // PROJEKT MARKETING. 2018. URL: https://projekt-marketing. **6.** Das Leben neu verbunden – mit Home Connect. URL: https://www.siemens-home.bsh-group.com/de.

СУТНІСТЬ БЕНЧМАРКІНГУ ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

УДК 658.62.01

Лобеко Б. М.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню та практичному дослідженню бенчмаркінгу. Розглянуто сутність поняття «бенчмаркінг» та еволюція його виникнення. Наведено та проаналізовано функції бенчмаркінгу. Проведено порівняльний аналіз між бенчмаркінгом і конкурентним аналізом. Наведено види бенчмаркінгу. Розглянуто практику застосування.*

Ключові слова: *бенчмаркінг, аналіз конкурентів, маркетингові стратегії.*

Аннотация. *Статья посвящена теоретическому обоснованию и практическому исследованию бенчмаркинга. Рассмотрены сущность понятия «бенчмаркинг» и эволюция его возникновения. Приведены и проанализированы функции бенчмаркинга. Проведен сравнительный анализ между бенчмаркингом и конкурентным анализом. Приведены виды бенчмаркинга. Рассмотрена практика применения.*

Ключевые слова: *бенчмаркинг, анализ конкурентов, маркетинговые стратегии.*

Annotation. *The article is devoted to the theoretical substantiation and practical research of benchmarking. The essence of the concept of «benchmarking» and the evolution of its origin are considered. Benchmarking functions are presented and analyzed. A comparative analysis between benchmarking and competitive analysis. Types of benchmarking are given. The practice of application is considered.*

Keywords: *benchmarking, competitor analysis, marketing strategies.*

У ринкових умовах господарювання забезпечення та підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур стає необхідною умовою їх функціонування. Для цього суб'єктам підприємництва необхідно орієнтуватися на постійні зміни у зовнішньому середовищі, удосконалювати процес управління на підприємстві, використовувати нові підходи, методи та інструменти для визначення рівня їх конкурентоспроможності. Одним із таких інструментів є бенчмаркінг.

Питанням бенчмаркінгу займалися такі вчені: Т. С. Морщенок [1], Н. В. Навольська [2], М. В. Замроз [3] та ін.

Мета завдання: розкрити сутність бенчмаркінгу та надати рекомендації щодо його застосування.

Бенчмаркінг є одним з інструментів управління, завдяки якому фірма безперервно порівнює власні продукти, процеси, методи управління та інші параметри з аналогічними об'єктами інших підприємств або структурних підрозділів. Як правило, фірма проводить порівняння з такими компаніями, які є лідерами на ринку. Критерії аналізу можуть бути обрані хаотично, але зазвичай аналізуються такі показники, як якість, час і витрати [4].

Появу бенчмаркінгу зазвичай пов'язують з історією американської компанії Rank Xerox, яка вважається винахідником бенчмаркінгу [5]. Після стрімкого підйому в післявоєнний період компанія все більше перебувала під тиском японської конкуренції в 1970-х роках. Проігнорувавши конкуренцію, його частка на світовому ринку впала з 80 до 30 відсотків всього за чотири роки.

Поворотний момент настав тільки тоді, коли компанія провела внутрішній аналіз, а потім порівняла його зі своєю японської дочірньою компанією і з зовнішніми конкурентами і радикально удосконалила процеси, методи і стратегії. Це не тільки забезпечило повернення компанії на вершину світу, а й принесло їй кілька нагород за якість. Відтоді бенчмаркінг став невід'ємною частиною корпоративної культури в Xerox Group.

Таким чином, можна дійти висновку, що бенчмаркінг є невід'ємною частиною будь-якого підприємства, завдяки чому організація може залишатися конкурентоспроможною на ринку.

За допомогою бенчмаркінгу фірма може поліпшити свої показники і використовувати це для створення нових конкурентних переваг.

У центрі уваги бенчмаркінгу – запитання: чому інші працюють успішніше, ніж ми? Основний зміст та мета бенчмаркінгу полягає в ідентифікації відмінностей з порівнюваним аналогом (еталоном), визначення причин цих відмінностей та виявлення можливостей щодо вдосконалення об'єктів бенчмаркінгу.

© Лобеко Б. М., 2020

На рис. 1 наведено основні функції бенчмаркінгу, через які досягається головна мета використання цього інструмента контролінгу.

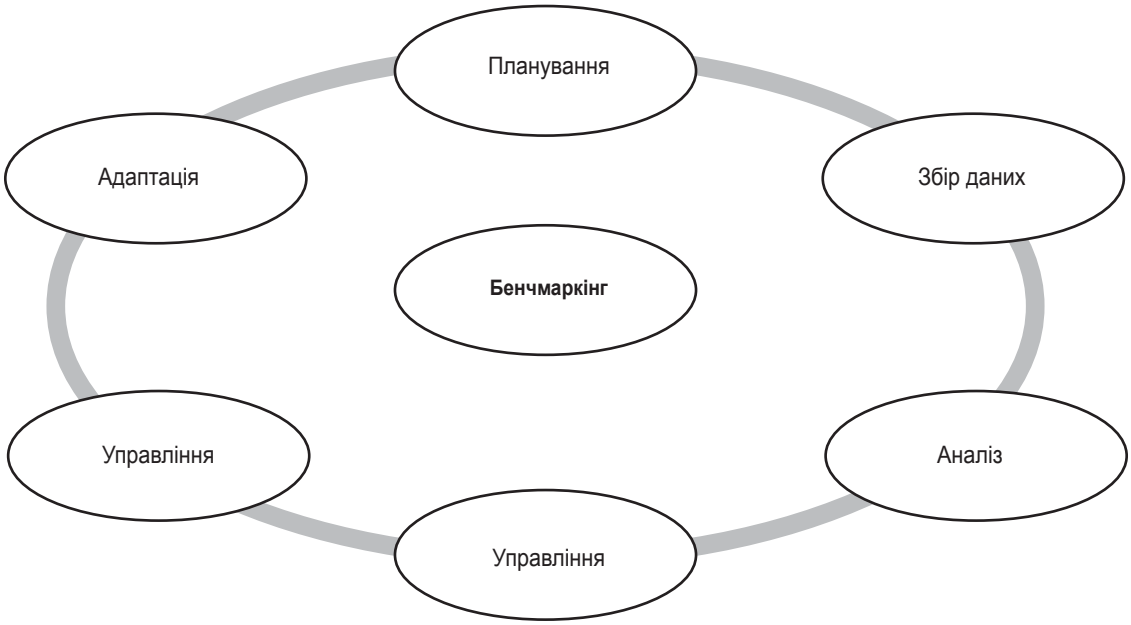

Рис. 1. **Функції бенчмаркінгу**

Джерело: складено за даними [6]

Бенчмаркінг може здатися схожим на конкурентний аналіз, хоча насправді він є більш деталізованим, формалізованим і упорядкованим, ніж підхід конкурентного аналізу.

У табл. 1 наведені приклади відмінностей між аналізом конкурентів і бенчмаркінгом.

Таблиця 1

Порівняння підходів бенчмаркінгу і конкурентного аналізу

Характеристики процесу	Аналіз конкурентів	Бенчмаркінг
Загальна мета	Аналіз стратегії конкурентів	Аналіз того, чому і як добре роблять конкуренти або лідируючі підприємства / підрозділи
Предмет вивчення	Стратегії конкурентів	Методи ведення бізнесу, що задовольняють покупців
Об'єкт вивчення	Товари і ринки	Методика, процеси ведення бізнесу
Основні обмеження	Діяльність на ринку	Необмежений
Значення для ухвалення рішення	Певне	Дуже велике

Джерело: складено за даними [7]

Для розуміння сутності бенчмаркінгу необхідно розглянути його види (табл. 2).

Таблиця 2

Види бенчмаркінгу

Вид	Пояснення
1	2
Внутрішній бенчмаркінг	Зводиться до аналізу та порівняння показників діяльності різних структурних підрозділів одного й того підприємства
Бенчмаркінг, зорієнтований на конкурентів	Сконцентрований на порівняльному аналізі товарів
Спільний	Декілька організацій, що є або не є конкурентами, укладають угоду про обмін інформацією в межах закритої групи (бенчмаркінговий альянс)

Закінчення табл. 2

1	2
Процесний	Вивчення практики побудови бізнес-процесів, як правило, в організаціях
Стратегічний	Систематичний процес, спрямований на оцінку альтернатив, реалізацію стратегій і вдосконалення характеристик продуктивності на основі вивчення успішних стратегій підприємств-партнерів

Джерело: складено за даними [7]

Наведемо як приклад відому німецьку фірму NKT [8], яка займається виробництвом кабелів і є лідером на ринку в країнах ЄС.

Фірма посилено працює над створенням маркетингових стратегій. Нещодавно фірма вже розробила свій план під назвою EXCELLENCE 2020 року, за допомогою якої фірма встановлює нові стандарти відносно задоволеності клієнтів, залучення працівників і фінансової міцності.

Стратегія EXCELLENCE 2020 включає детальний план для кожного бізнес-сегменту:

1. Розвиток та зростання.

2. Привабливі ринки з потенціалом зростання:

– акцент на інноваціях та диференціації;

– покращення офшорних послуг і навичок.

Компанія «NKT» прагне бути кращим вибором для клієнтів і партнерів. Для досягнення цієї мети, окрім високоякісної продукції, компанія пропонує грамотні та всебічні поради з метою надання комплексних рішень у тісній співпраці з замовниками.

Так, доцільним є надати практичні рекомендації вітчизняним підприємствам щодо використання бенчмаркінгу для підвищення рівня конкурентоздатності, як на вітчизняному, так і на іноземних ринках.

Наприклад, вітчизняний виробник кабелів в Україні ПрАТ «Азовкабель» [9], скориставшись бенчмаркінгом, може поліпшити якість виробництва, що дозволить підвищити вартість продукції та залучити більше іноземних клієнтів, а отже, підвищити прибуток. Це підприємство спеціалізується на виробництві кабелю. Аналіз господарської діяльності показав, що є проблеми у менеджменті підприємства та з виробництвом якісної продукції. А саме: підприємство не приділяє достатню увагу маркетингу (розширенню ринків збуту, аналізу конкурентів тощо) та розробці стратегічних планів випуску продукції, підвищенню якості продукції. В майбутньому це може призвести до того, що компанія буде неплатоспроможною.

Тому доцільним є «зовнішній» бенчмаркінг, тому що компанія має на меті почати реалізовувати свою продукцію в країнах Європи, а отже, вона повинна себе порівнювати з європейськими підприємствами.

Також варто зазначити, що бенчмаркінговий підхід може бути використаний організацією як самостійно, так і із залученням консультантів [8]. У світовій практиці вважається, що найкращий результат застосування бенчмаркінгу досягається, коли компанія запрошує команду консультантів для здійснення проєкту або для супроводження проєкту, реалізованого працівниками компанії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бутенко Д. С.

Література: 1. Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/92.pdf. **2.** Бенчмаркінг як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємств. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/10143/1/Стаття%20бенчмаркінг.pdf. **3.** Бенчмаркінг як інструмент оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. URL: nbuv.gov.ua. **4.** Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності компанії. URL: http://www.management.com.ua/ct/ct003.html. **5.** Was ist Benchmarking und wie können Sie es für Ihren Vorteil nutzen? URL: https://business.trustedshops.de/blog/definition-benchmarking-wettbewerbsvorteil/. **6.** Benchmarking – sich mit den Besten vergleichen. URL: https://www.business-wissen.de/hb/benchmarking-durchfuehren/. **7.** Що таке бенчмаркінг? URL: https://nachasi.com/2018/10/24/benchmarking-u-zakupivlyah/. **8.** Das beste Stromkabelunternehmen. URL: https://www.nkt.de. **9.** ЧАО АЗОВКАБЕЛЬ. URL: https://www.azovcable.com.

RIGHTS AND OBJECTIVES OF JOURNALISM IN LEGAL RELATIONS

UDC 070+349

A. Loshak

The 4-th year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article considers the problems of contemporary journalism, legal norms and appropriate forms of responsibility in the journalistic environment, as well as the support of journalists in difficult legal matters.*

Keywords: *journalism, journalist rights, information, media, legal rights, laws.*

Анотація. *Розглянуто питання сучасної журналістики, правові норми і відповідні форми відповідальності у журналістському середовищі, а також інші питання, пов'язані з підтримкою журналістів у складних правових ситуаціях.*

Ключові слова: *журналістика, права журналіста, інформація, медіа, юридичні права, закони.*

Аннотация. *Рассмотрены вопросы современной журналистики, правовые нормы и соответствующие формы ответственности в журналистской среде, а также вопросы, связанные с поддержкой журналистов в сложных правовых ситуациях.*

Ключевые слова: *журналистика, права журналиста, информация, медиа, юридические права, законы.*

Citizens of Ukraine have the right to legal and journalistic support in legal matters. But legal rules and appropriate forms of responsibility in journalistic environment are strict and rigid.

In their professional activity, the journalist is obliged to «comply with the statute of the editorial with which he/she is in employment» [1]. However, he has the right «to refuse to prepare a signature message or material contrary to his beliefs» ,though he/she cannot act this way while preparing the material released without his/her signature. The journalist has the unquestionable right to refuse the assignment given to him by either an editor-in-chief or editorial board if this assignment or its implementation can violate the law.

The law specifically stipulates the right «to visit specially protected places of natural disasters, accidents and catastrophes, mass riots and mass clusters of citizens, as well as areas where a state of emergency is declared; to attend rallies and demonstrations» [2].

The use of information obtained by a journalist is also regulated by law. First of all, not only has the journalist the right to check the accuracy of the information he has provided, but he is also obligated to do so. If the information is provided by the informant on certain conditions, then «the request of the person who provided the information should be granted to indicate its source, and to authorize the cited statement if it is first announced». On the other hand, the journalist undertakes to «maintain the confidentiality of the information and / or its sources» if so requested, as well as to obtain consent (except when necessary for the protection of the public interest) to be disseminated in the media about the personal life of a person from the person himself or his legal representatives [7].

A journalist has the right to «express his or her personal judgments and opinions in messages and materials intended for distribution under his / her signature». A journalist is obliged to "bring to the attention of the editor-in-chief possible lawsuits and other legal requirements in connection with the distribution of the information or material prepared by him. «However, he may «withdraw his signature under the released information or material the content of which, he believes, has been distorted in the course of editorial preparation, or prohibit or, otherwise, agree on the terms and nature of the use of this information or material» to uphold his right to intellectual property or copyright [4].

A journalist may distribute information and materials prepared by him under his own signature, under a pseudonym or without a signature [3].

The law does not allow the use of the journalist's rights «for the purpose of concealing or falsifying publicly relevant information, spreading rumors in the guise of credible messages». «It is forbidden to use the right of a journalist to disseminate information for the purpose of humiliating a citizen or certain categories of citizens solely on the basis of gender, age, race or nationality, language, attitude to religion, profession, place of residence, and in connection with their political beliefs» [5].

© A. Loshak, 2020

Crimes against honor and dignity of citizens are considered to be a publication which contains an insult (deliberate gross humiliation of honor and dignity of a person expressed in deliberately obscene form) and defamation (discrediting public authority of a person by spreading deliberately false, disgraceful statements, false accusation). When disseminated through the media, there must be a rebuttal in the same media [3].

Restrictions on media freedom are also being pursued. The oppression of the rights of the media and journalists includes: «censorship; interference with the activities and violation of the professional independence of the editorial board; unlawful termination or suspension of media activity; violation of the right to edit and request information; unlawful removal, as well as destruction of the edition or part of it; compelling a journalist to disseminate or refuse to disseminate information; restrictions on contacts with a journalist and the transfer of information to him, except for the information that constitutes a state, commercial or any specially protected by law secret. Violation of journalist's rights entails administrative, disciplinary and even criminal liability (up to two years' imprisonment)» [9].

Within the scope of civil liability is therefore the choice of the media with its publicity and peculiarities of information policy. The journalist then works fruitfully and behaves responsibly when he is «in his circle» of like-minded colleagues, when there is no conflict between his beliefs and media tendencies. Can a journalist be called responsible if he/she draws a line with which he disagrees? It is the consent of the editorial staff on fundamental issues that enables him to be creatively independent, to work without regard to possible rejection, not to act in the direction of the conformist or non-conformist adopted by the editorial board, but to be a convinced defender of the accepted general line. Of course, in the course of the chosen line there may be different nuances, some «correction coefficients» may be offered, which appear as a result of independent learning of life.

And, since different «media» and different journalists have different «pictures of the world», then of course they are responsible for what and how they report on other approaches and judgments [8].

Responsible behavior is the antithesis of suppression or even more, distortion of other positions, rudeness, assault, and even more so not to make small mistakes of other journalists a kind of verbal tricks in polemics. It is also the civic duty of the journalist to oppose publications and programs if they have found a retreat from the truth, false «moves» in argumentation and conclusions, and other violations of objectivity requirements. In this case, it is important to observe the dignity and sense of measure, not to make literary mistakes. The point is not to turn from the critic, for the sake of truth into the tiker, from a responsible politician to a cheap politician, when the place of concern for public needs is replaced by shere popularity.

Thus, for journalism and journalist, responsibility for society is first and foremost as the position and nature of its implementation correspond to the objective needs of social development.

Supervisor – Senior Lecturer Reshetnjak I. O.

Literature: 1. Гайдуцький П. Аграрна реформа: міфі й істина. *Економіка АПК*. 2003. № 9. С. 3–9. **2.** Римарук А. І. Кооперативи: форми, організація роботи, перспективи розвитку. Київ : Техніка, 1998. 152 с. **3.** Кооперативне право : підручник / за ред. Б. І. Семчика. Київ : Ін Юре, 1998. 336 с. **4.** Анциферов А. Н. Нариси про співпрацю: Лекції та статті. 1908–1918. Полтава, 1918. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/43557471.pdf. **5.** Паладіна М. І. Закон «Про сільськогосподарську кооперацію» – це значне юридичне досягнення? *Держава і право.* 1996. № 6. С. 88–100. URL: https://allbest.ru/o-3c0b65625a2bd68a4c53a88421216d37.html. **6.** Господарське право України : підручник. Харків : Еспада, 2001. 624 с. **7.** Туган-Барановский М. И. Социальные основы сотрудничества. М. : Тип. Т-ва И.Н. Кушнерева и др., 1919. 508 с. **8.** Бачило И. Л., Лопатин В. Н., Федотов М. Л. Информационное право: правовое образование. Санкт-Петербург : Изд-во Р. Асланова «Правовой центр Прес», 2005. 317 с. **9.** Gandy O. (1992) Public Relations and Public Policy, in Toth & Heath (ed.) Rhetorical and Critical Approaches to Public Relations. Hillsdale, J.J.: Lawrence Erlbaum. Gans, Herbert (1979) Deciding What's News. New York : Pantheon. URL: https://content.sciendo.com/view/journals/nor/30/1/article-p131.xml?lang=en.

FLEXIBLE MODE OF WORKING HOURS IN UKRAINE'S LABOR MARKET CONDITIONS

UDC 349.235+331.312.4

Y. Lyubchenko

The 4-th year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article analyses the issue of flexible working, now gaining popularity, on the basis of the norms of the current Ukraine's legislation and the views of scientists.*

Keywords: *atypical employment, labor contract, work on a call, contract, working hours, flexible working hours.*

Анотація. *Проаналізовано питання щодо гнучкого режиму робочого часу, який зараз набуває популярності, на підставі норм чинного законодавства України та поглядів науковців.*

Ключові слова: *нетипова зайнятість, трудовий договір, робота за викликом, договір, робочий час, гнучкий режим робочого часу.*

Аннотация. *Проанализирован вопрос о гибком рабочем графике, который сейчас приобретает популярность, на основании норм действующего законодательства Украины и взглядов ученых.*

Ключевые слова: *нетипичная занятость, трудовой договор, работа по вызову, договор, рабочее время, гибкий режим рабочего времени.*

The urgency of the problem. Over the past decade, various forms of atypical employment (telework, on-call, etc.) have emerged. Their emergence is not accidental, but caused by the demand of time: the development of new forms of production organization, the spread of information technology, etc.

However, the lack of legal regulation of such forms in the legislation of Ukraine causes violation of labor rights of workers, reducing the level of social protection. The division of employment into standard and non-standard laid the specifics of the organization of the labor process.

Scientific literature defines non-standard employment as «the activity of citizens based on such legal relationships in which one or more of the essential features of traditional employment relationships are missing or changed: personal, organizational or property» [1, p. 10]; «Labor activity of employees of a certain classification group, which is provided or not prohibited by the current legislation of Ukraine but due to the peculiarities of the organization of working time, workplace and working conditions does not meet the standard rules and requires a special mechanism of legal regulation and organizational and economic support» [2, p. 131].

To date, work-on-call is almost one of the little-researched forms of atypical employment in both domestic and foreign scientific literature. No post-soviet country regulates such work by law.

The essence of the scientific development of the problem. Issues of legal regulation of atypical employment were paid attention by such legal scholars as: V. Venediktov, I. Kiselyov, A. Lushnikov, O. Protsovsky, O. Rimkevich, V. Soyfer, O. Yaroshenko. The problem of work-on-call has been researched by such foreign specialists as M. Shabanova and O. Korkin.

The first complex research into the issue of non-standard employment has been done by the Ukrainian scientist O. Prylypko. And yet, there are a number of issues that do not have sufficient coverage, namely, the issue of the specific working time regime inherent in the flexible working contract.

Purpose of the article: The article is aimed at analyzing the issues of working time when performing work under a flexible working agreement on the basis of the current legislation of Ukraine and the views of scientists.

Work-on-call as a type of atypical employment is rapidly expanding among lawyers, auditors, insurance agents, designers, tour guides and so on.

Summarizing the legislation and practice of concluding on-call employment contracts in Western countries, a well-known specialist I. Kiselev noted that the essence of work on call lies in the fact that «… it is possible for an employer to attract an employee on call in case of need or with instruction» [13].

Art. 56 of the Labor Code of Ukraine (hereinafter referred to as the Labor Code) [5] contains only the rule on the establishment of part-time work: «by agreement between the employee and the owner or the authorized body may be es-

© Y. Lyubchenko, 2020

tablished upon hiring, and, subsequently, part-time or part-time working week» [8, p. 56]. As for the regulation of flexible working hours, such a rule is absent.

However, flexible working hours are applied in Ukraine, but they are still not a typical type of employment for our country.

As B. Rimar rightly points out, «… in the context of a rather low level of economic growth, which is typical for most countries, there are profound changes in the structure of employment. Employers realizing that in times of economic crisis it is necessary to create a new system of labor relations that would be more free from rigid legislative regulation, find new ways of organizing labor resources and distribution of working time, strive for decentralization of the production process» [6, p. 115]. Experts note the tendency to individualize modes of work as one of the characteristic features of post-industrial society.

Over time, a completely new model of working regime will be formed – «individual working hours», which will take into account both the needs of production and the specific personal needs and wishes of each employee. His individual load (during the day, week, month, quarter, year, all work activity) will be determined depending on the specifics of the individual (biological characteristics, genetic code, gender, age, marital status, psyche, personal inclinations, astrological calendar, life rhythm) [7, p. 83]. Increasing flexibility in regulating working hours is also intended to take into account the constantly changing economic and labor market situation.

The employee is forced to be more «flexible» given the decreasing demand for labor in the labor market and wanting to increase their employability [8, p. 115]. As mentioned above, the current Labor Code of Ukraine does not contain rules governing the features of flexible working hours.

The Regulations on the Procedure and Conditions for the Use of Variable (Flexible) Working Hours for Women with Children, approved by the resolution of the State Labor Commission and the Secretariat of the ACCTU of June 6, 1984 [9], and the Recommendation on the Flexible Working Hours Regulations, have been in force for a long time in Ukraine.

Flexible working hours mode is a form of work organization whereby for certain categories of workers, for employees of individual enterprises or their structural units, of work schedule is individually set by each worker [13].

The fllexible working hours mode by most cases involves a total amount of working time. In these circumstances, a mandatory requirement is the full completion by the employee of the statutory hours of work in the accounting period, which is accepted for the total amount of working time (week, month, quarter, year, etc.).

The flexible working hours mode can be applied by enterprises in different ways regarding the beginning and end of the working day, its duration, breaks and rest (free time) depending on the production (unequal loading of workers with work when the main volume of work is at the beginning or end of the working day or beyond, that is, a non-working day) and other conditions (work of local transport, kindergartens, schools, hospitals and public services, relative remoteness of work from home, etc.).

There are two main options for working in the flexible working hours conditions: in the case of day-to-day working hours, the employee is obliged to comply with the established internal rules of work for the length of the working day, regardless of its start, end and length of lunch break; in the total amount of working time, the employee must work out the number of working hours established by law in the accounting period which is adopted for total amount of working time (a week, a month, a quarter, a year, etc.). In this case, during the established accounting period the worker ought to compensate the unfinished working hours during a week, a mounth or other time and work them out at another her time.

The prerequisite for the use of flexible working hours is to ensure that the hours worked and the labor discipline control of flexi workers are accounted for.

Taking into account the following provisions of the Guidelines, we can conclude that the specified legal act cannot be applied to regulate working time when performing work under the flexible working hours contract. First, the term «self-regulation» in the definition of «flexible working time» (clause 1.2) defines that employees can decide on the question of starting time, ending time and working hours during the work day independently, at their own discretion.

According to the Flexible Hours Agreement, such issues are resolved independently by the employer, based on the need and duration of each employee call. In this case, during the set accounting period, the employee must finish the working hours during the week (month) at a different time, and if the employee has worked more than normal working hours during the week (month), he/she should be given an adequate time for rest."

By the flexible working contract the employee must also work out the minimum number of fixed hours, even though the employer draws the worker to work less than the minimum limit (i.e. the employee does not work the set minimum of working time). Based on the above, in our opinion, the contract is not, as A. Corkin notes, «a normal part-time contract when working flexible working hours» [6].

The contractual agreement between the employee and the employer establishes a special working time regime, which is to set the minimum and maximum number of working hours for the accounting period that the employee must work in the event of a call. In this case, the employee does not know in advance whether the employer will call or not. And if so, then since what date, at what time and to which extent the work will be given.

The employer individually will specify the starting and ending dates and times, the total length of the working day in each case. Specifying the start and end dates and times, the total length of the working day is defined individually by the employer at each call.

In addition, under such a contract, it may be possible to provide additional compensation for the time when the employee did not work but was in a «standby» mode. The amount of such compensation may be determined depending on the stringency of the standby conditions (permanent stay in a certain area, instant readiness, round-the-clock mobile communication (Internet), non-use of alcohol, etc.). The author shares the view of M. Shabanova, who believes that «... in this case a peculiar, unknown to the domestic legislator working time mode» is estabilished [12, p. 136].

Such a regime is established by the agreement between the employee and the employer in the conclusion of the contract by establishing a minimum and maximum length of working hours of probable work.

In conclusion, the emergence of varied forms of atypical employment is brought about by the time, new conditions of work and a wide use of information technology. The Ukrainian employers react to these changes by developing and applying different types of working regime, and flexible working hours' mode is the one that is increasingly gaining popularity, though, without a full juridical support yet.

Supervisor – Senior Lecturer Reshetnjak I. O.

Literature: 1. Моцная О. В. Нетипичная трудова занятость: некоторые проблемы теории и практики : дис. … кандид. юрид. наук :12.00.05. М., 2009. 207 с. **2.** Котова Л. В. Поняття та юридична природа альтернативних форм зайнятості у сучасних умовах. *Актуальні проблеми права: теорія і практика.* 2012. № 25. С. 131–133. **3.** Киселев И. Я. Сравнительное трудовое право : учебник. для вузов. М. : Велби : Проспект, 2005. 360 с. **4.** Прилипко О. С. Правовая природа и содержание нестандартных трудовых договоров : автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.05. Харьков, 2014. 20 с. **5.** Никитин Н. Р. Гибкий режим рабочего времени. *Российский ежегодник трудового право.* 2010. № 5. 2009. С. 231–244. **6.** Коркин А. Е. Отношение к использованию атипичного труда: понятие, виды, общие вопросы правового регулирования: атипичные трудовые отношения : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.05. Санкт-Петербург, 2012. 30 с. **7.** Прилипко О. С. Правовая природа и содержание нестандартных трудовых договоров : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2014. 215 с. **8.** Трудовой кодекс Украины : Закон Украины от 10.12.1971 № 322 VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08. **9.** Римар Б. А. Правовое регулирование гибкого рабочего времени. *Актуальные проблемы государства и права*. 2008. № 37. С. 114–120. **10.** Положение о порядке и условиях применения скользящего (гибкого) графика работы для женщин, имеющих детей: Постановление Государственного комитета по труду и Секретариата Высшего совета народного хозяйства Российской Федерации от 6 июня 1984 г. // Бюл. Государственный комитет СССР. 1984. № 9. URL: http://base.garant.ru/106218/. **11.** Рекомендации по применению гибких режимов рабочего времени на предприятиях, в учреждениях и организациях отраслей народного хозяйства : Постановление Государственного комитета СССР и Секретариата Верховного Совета Советской Социалистической Республики от 30 мая 1985 г. № 162/12–55 // Законодательство Украины о труде. Киев, 1999. Кн. 2. С. 32–36. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2-55400-85. **12.** Методические указания по установлению гибкого графика работы : утв. по заказу М-ва труда и соц. политика Украины 4 окт. 2006 № 359 // Бюл. Национальное агентство посредничества и примирения. 2006. № 12. С. 17–19. **13.** Гибкая работа. Что это такое? URL: https://www.gov.uk/fflexible-working.

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ

УДК 658.14: [658. 589: 334. 012. 64] (477)

Мамонова А. Д.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Статтю присвячено дослідженню особливостей фінансування інноваційної діяльності підприємців у малому бізнесі, виявленню традиційних та альтернативних джерел фінансування стартап-проєктів, розкриттю сутності інноваційної діяльності малих підприємств та її розвитку в Україні, а також аналізу особливостей основних способів підтримки стартап-проєктів в Україні.*

Ключові слова: *фінансування, малий бізнес, стратап, інноваційна діяльність, венчурний капітал, інституції місцевого розвитку, партнерське фінансування, факторинг, краудфандинг.*

Аннотация. *Статья посвящена исследованию особенностей финансирования инновационной деятельности предпринимателей в малом бизнесе, выявлению традиционных и альтернативных источников финансирования стартап-проектов, раскрытию сущности инновационной деятельности малых предприятий и ее развитию в Украине, а также анализу особенностей основных способов поддержки стартап-проектов в Украине.*

Ключевые слова: *финансирование, малый бизнес, стартап, инновационная деятельность, венчурный капитал, институты местного развития, партнерское финансирование, факторинг, краудфандинг.*

Annotation. *This article is devoted to study the peculiarities of financing the innovative activity of small business entrepreneurs, the identification of traditional and alternative sources of financing start-ups, the disclosure of the essence of innovation of small businesses and its development in Ukraine, as well as to analyze the features of the main ways of supporting start-ups in Ukraine.*

Keywords: *financing, small business, start-up, innovation, venture capital, local development institutions, partnership financing, factoring, crowdfunding.*

Важливим фактором економічного розвитку держави є впровадження інноваційних розробок і встановлення пріоритету державної підтримки інноваційного сектора економіки. Важливу роль тут відіграють малі підприємства, які формують нові технології і впроваджують їх в економічну систему. Дослідження особливостей цього виду підприємницької діяльності і пошук шляхів їх використання дасть змогу підвищити рівень інноваційної діяльності малих підприємств, а отже, рівень економіки країни загалом.

Дослідженням особливостей інноваційної діяльності у секторі малого бізнесу, а також пошуком шляхів її фінансування займались такі вчені, як: В. С. Пікуль [1], О. В. Корнух, Л. В. Маханько [5], В. М. Аньшин, В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов, Н. І. Балдич [3], І. Є. Матвій, Т. А. Віхоть, Т. Г. Васильців, О. І. Ляш, Н. Г. Міценко, І. Г. Бабець, Ю. В. Полякова, О. А. Мокій.

Мета цієї статті полягає у дослідженні стану розвитку інноваційного підприємництва в Україні та джерел його фінансування.

Будь-яка інноваційна діяльність потребує фінансів протягом усіх фаз циклу її існування - від народження ідеї та компанії до їхньої комерціалізації та подальшого зростання та розвитку. Доступ до фінансування українських підприємств, у тому числі малих і середніх компаній, покращився за останні роки, а також було розпочато ряд ініціатив, що підтримуються урядами. Однак фінансування інноваційних фірм ще не доступне протягом усіх необхідних етапів циклу. Ініціативи, що керуються державою, що надають фінансування інноваційним фірмам, мають бути збалансовані зі співфінансуванням приватного сектора, а вдосконалення в забезпеченні фінансування спеціалістів повинні супроводжуватися поліпшенням загального бізнес-середовища, що посилить попит фінансування стартап-проєктів.

Визначимось зі значенням терміна «стартап». За визначенням В. С. Пікуля, статап – це новостворена компанія (може не бути юридичною особою), яка знаходиться на стадії розвитку і будує свій бізнес на основі нових інноваційних ідей або на основі технологій, які нещодавно з'явилися [1].

© Мамонова А. Д., 2020

Рис. 1. **Характерні ознаки стартап-проєкту**

Кабінет Міністрів України 10 липня 2019 р. схвалив стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Для створення сприятливих умов щодо доведення новацій до комерційного використання, зокрема через розвиток стартап-проєктів, державна влада планує забезпечити:

– стимулювання діяльності венчурного бізнесу;

– ефективну роботу спрощеної системи оподаткування та звітності для новоутвореного малого інноваційного бізнесу;

– законодавче унормування заходів щодо державної підтримки малого інноваційного бізнесу за умови співфінансування за рахунок інших джерел;

– підвищення рівня знань щодо академічного підприємництва та створення нових форм інноваційної інфраструктури;

– формування у суб'єктів інноваційної діяльності розуміння пріоритетів, налаштування суспільної думки на те, що наукові дослідження, розробка та впровадження ідей потребують фінансової підтримки, а молоді стартапи – відповідної експертизи й інвестицій [2].

Основними джерелами фінансування будь-якого стартап-проєкту є власні та залучені кошти, але іноді власних засобів підприємців буває недостатньо, а отримання традиційної банківської позики є неможливим. Саме через це існують декілька альтернативних варіантів фінансування інноваційних проєктів.

По-перше, існують інституції фінансування розвитку громади. Інституції місцевого розвитку виступають у ролі інструмента реалізації концепції місцевого економічного розвитку. Ця концепція виникла у відповідь на неспроможність центральних урядів ефективно вирішувати соціально-економічні проблеми окремих територій, забезпечувати їх збалансований та рівномірний розвиток. Метою таких закладів є забезпечення стратегічного управління розвитком територій, управління реалізацією окремих проєктів, популяризація і брендинг територій, сприяння залученню інвестицій, підтримка місцевого малого бізнесу, вирішення соціальних проблем територій тощо [3].

Обов'язковими рисами інституцій місцевого розвитку є:

– місцевий контекст – діяльність інституцій місцевого розвитку спрямована на максимальне залучення внутрішнього потенціалу території з метою забезпечення оптимального використання місцевих ресурсів з урахуванням пріоритетів загальнонаціональної політики розвитку;

– економічна спрямованість – інституції місцевого розвитку покликані сприяти економічному розвитку шляхом підтримки підприємницької ініціативи та полегшення доступу підприємців до ринків;

– орієнтація на розвиток – метою діяльності інституцій місцевого розвитку є, зокрема, покращення якості життя мешканців відповідної території шляхом сприяння створенню робочих місць, збільшенню обсягів виробництва і доходів, зміцненню соціального капіталу тощо.

Існують три основних моделі фінансування інституцій місцевого розвитку, які детально описані у табл. 1.

Таблиця 1

Основні моделі фінансування інституцій місцевого розвитку

Модель фінансування	Переважне джерело фінансування	Мета діяльності	Принципи діяльності	Цілі діяльності
Бюджетно-орієнтована	Пряме бюджетне фінансування	Підтримка впровадження політики, розробленої органами влади	1. Чітка прив'язка до цілей місцевих органів влади 2. Погодження програмної діяльності місцевими органами влади	Націленість на забезпечення інтересів місцевих органів влади
Проєктно-орієнтована	Бюджет інституції формується за рахунок бюджетів окремих проєктів	Забезпечення фахового виконання проектів розвитку	1. Збалансованість портфеля проектів 2. Якісне виконання проєктів на замовлення	Націленість на задоволення інтересів замовників
Сервісно-орієнтована	Основою формування бюджету інституції є плата за послуги	Надання послуг на комерційній та некомерційній основі	1. Якісне надання послуг усім замовникам 2. Використання інновацій у наданні послуг	Націленість на збільшення частки на ринку та розширення ринків послуг

На сьогодні діючі інституції фінансування розвитку громади існують на території двадцяти областей України.

Друге альтернативне джерело фінансування стартап-проєктів – це венчурні капіталісти. За визначенням Національної асоціації венчурного капіталу США, венчурний капітал – це фінансові ресурси, що надаються професійними інвесторами, які інвестують у молоді, швидкозростаючі компанії, що володіють потенціалом перетворення у підприємства, що роблять значний внесок в економіку [4].

Венчурні капіталісти – це зовнішня група, яка бере участь у власності компанії в обмін на капітал. Проценти власності до капіталу є оборотними і зазвичай грунтуються на оцінці компанії. Залучення венчурного капіталу є хорошим вибором для стартап-проєктів, які не мають фізичної застави, щоб слугувати заставою для позики для банку, але воно буде можливим лише за умови, якщо компанія демонструє високий потенціал і конкурентоспроможну перевагу.

Переваги венчурних капіталістів не всі фінансові. Взаємовідносини, які підприємець може встановити з венчурним капіталістом, можуть забезпечити безліч знань, галузевих зв'язків та чіткий напрям для нового бізнесу. У багатьох підприємців не вистачає навичок, необхідних для розвитку бізнесу, і, хоча вони можуть заробляти гроші за допомогою продажів, розуміння того, як розвивати компанію, завжди буде недостатньо. Керівництво досвідченої групи інвесторів – найкраще, оскільки наставництво є важливим фактором успішного розвитку малого бізнесу.

Український ринок венчурного капіталу у найближчі кілька років покаже стрімке зростання. Це пов'язано із рядом причин:

– зростаюча популярність стартап-індустрії, зокрема в IT-секторі в Україні;

– усвідомлення необхідності зміни парадигми економічного розвитку країни у бік переходу на нові технологічні уклади;

– економічна нестабільність і зростання рівня безробіття і, як наслідок, активізація приватного підприємництва;

– розвиток елементів венчурної екосистеми;

– активація участі українських стартап-проєктів у міжнародних спеціалізованих заходах та їх активне проведення в Україні [5].

Ще одним альтернативним джерелом фінансування інновацій у малому бізнесі є партнерське фінансування. За допомогою стратегічного партнерського фінансування одна фірма фінансує іншу, зазвичай із тієї ж галузі, на спеціальний доступ до вашого продукту, персоналу, права на розповсюдження, остаточний продаж або якусь комбінацію цих товарів [6]. Стратегічне фінансування діє як венчурний капітал, але є зазвичай рівноправним обміном,

а не позикою, хоча іноді договір про фінансування укладається на основі роялті, де партнер отримує частину від кожного продажу товару.

Партнерське фінансування є хорошою альтернативою, оскільки компанія, з якою співпрацює стартап, зазвичай є великим бізнесом, який, можливо, навіть працює у подібній галузі або галузі, яка зацікавлена у сфері інноваційного підприємства. У більшої компанії зазвичай є відповідні клієнти, продавці та маркетингові програми, якими фірма-початківець може скористатися, припускаючи, що її товар або послуга є сумісним з тим, що інша фірма вже пропонує.

В Україні ринок партнерського фінансування дуже обмежений та існує в основному як пропозиція банків, таких як «Південний» та «Райффайзен Банк Аваль», агровиробникам скористатися перевагами партнерських програм фінансування для придбання сільськогосподарської техніки та обладнання.

Переваги таких партнерських програм:

- Пільгові відсоткові ставки.
- Гарантоване придбання високоякісної продукції від провідних виробників.
- Відсутність потреби вилучення власних коштів з обігу.

Іншим альтернативним джерелом фінансування стартап-проєктів є факторинг. За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити фактору своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [7].

Факторинг є зручним інструментом залучення оборотних коштів для мінімізації касових розривів між відвантаженням товарів (надання послуг) і їх оплатою.

Використання функцій факторингу дає малому бізнесу ряд конкурентних переваг, наприклад, за рахунок того, що дебіторська заборгованість перетворюється на оборотні кошти, вони можуть надавати покупцям більш тривалу відстрочку оплати товарів / послуг, а завдяки покращенню показників коефіцієнта власної ліквідності – отримувати вигідні умови співпраці зі своїми постачальниками. Такі зміни сприяють збільшенню кількості покупців і зростанню обсягу продажів. Крім того, послуги факторингу, крім надання фінансування, можуть включати адміністрування дебіторської заборгованості, а також інформаційний та юридичний супровід роботи з дебіторами.

Таким чином, використання факторингу дозволяє стартапам не тільки мінімізувати трудовитрати свого підприємства з обліку дебіторської заборгованості, але і покращити якість контролю за її своєчасним погашенням, а також знизити негативний вплив затримок платежів на бізнес.

Станом на 01.07.2018 у п'ятірку лідерів за обсягом вимог за договорами факторингу в Україні входили банки: «ПУМБ», «УКРЕКСІМБАНК», «ТАСКОМБАНК», «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» та «ОТП БАНК».

Порівняно новим видом фінансування стартапів є краудфандинг. Краудфандинг, або громадське фінансування – це співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші чи інші ресурси разом, як правило, через Інтернет, аби підтримати зусилля інших людей або організацій [8].

В Україні популярність громадського фінансування стрімко зростає. На сьогодні у нашій державі існують такі краудфандингові-платформи:

Спільнокошт, який був створений спільнотою «Biggggidea» у 2012 році у Києві. Велика ідея націлена на розвиток сильного і відкритого суспільства, на реалізацію бажаних системних змін. На цій платформі збирають кошти на проєкти у сфері освіти, охорони здоров'я, літератури, музики, журналістики та наукових досліджень.

На-Старті був створений одеською IT-компанією у 2014 році. Ця платформа спеціалізується на розвитку інновацій та культурних ініціатив в Україні.

GoFundEd був створений громадською організацією «Про Світ». GoFundEd спеціалізується на реалізації освітніх програм, які пропонують українські учні, вчителі та громадські активісти.

StartWay є наймолодшою платформою в Україні. Вона орієнтована на реалізацію проєктів та ідей підприємців з усіх куточків України.

Отже, можна зробити висновок, що інноваційна діяльність в Україні знаходиться на етапі стрімкого розвитку. Існує багато джерел фінансування стартап-проєктів приватними фірмами, банками та громадськими спільнотами. Хоча рівень державної підтримки інноваційного підприємництва є і досі недостатньою, держава докладає зусиль для розвитку інноваційної активності підприємницького сектора та удосконалення інституційно-правового забезпечення інноваційної діяльності.

Для поліпшення стану розвитку інноваційної діяльності сектора малого бізнесу в Україні необхідна: розробка та впровадження спеціальних програм інноваційного розвитку, формування сприятливої інноваційної інфра-

структури, налагодження тісної співпраці між науковими закладами та підприємствами на основі комерціалізації, розроблення та впровадження дієвого алгоритму фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Пікуль В. С. Що таке start-up? URL: http://3222.ua/article/scho_take_startap.htm. **2.** Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80. **3.** Інституції місцевого розвитку: концепція, особливості, діяльність. Київ : Центр громадської експертизи, 2014. 144 с. **4.** NVCA Yearbook 2016 // National Venture Capital Association. 2016. URL: http://nvca.org/research/stats-studies/. **5.** Корнух О. В., Маханько Л. В. Стартап як прогресивна форма інноваційного підприємництва. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2014/8.pdf. **6.** IBM Business Partner Financing. URL: https://www.ibm.com/financing/business-partner. **7.** Цивільний кодекс України. Глава 73 Факторинг Стаття 1077. URL: http://www.civilniy.org.ua/book5th/g73/default.htm. **8.** Ірина Соловей про спільнокошт, культуру дарування і довіру // Новости гражданского общества. URL: http://ngo.zp.ua/index.php/aktualno/1832-irina-solovej-pro-spilnokosht-kulturu-daruvannya-i-doviru?start=45.

AUGMENTED REALITY IN EDUCATION. THE USE OF AUGMENTED REALITY IN PRINTING SECTOR AND PUBLISHING

UDC 655.3.026

M. Mantsurovskiy

The 4-th year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article describes the use of augmented reality in printing and publishing sector to improve students' perception of educational material, university promotional products by complementing it with different kinds of information, for example, interactive elements, three-dimensional models, animation, sound, video, etc.*

Keywords: *augmented reality, print-based augmented reality, ptinted products, media education, publishing, promotional products.*

Анотація. *Описано використання доповненої реальності у поліграфічному та видавничому секторах для покращення сприйняття студентами навчального матеріалу, рекламної продукції університету, доповнюючи його різними видами інформації, наприклад, інтерактивними елементами, тривимірними моделями, анімацією, звуком, відео тощо.*

Ключові слова: *доповнена реальність, друк доповненої реальності, друкована продукція, медіа-освіта, видавнича справа, рекламна продукція.*

© M. Mantsurovskiy, 2020

Аннотация. *Описано использование дополненной реальности в печатной и издательской сферах для улучшения восприятия студентами учебных материалов, рекламной продукции университета, дополняя их различными видами информации, например, интерактивными элементами, трехмерными моделями, анимацией, звуком, видео и т. д.*

Ключевые слова: *дополненная реальность, печать дополненной реальности, печатная продукция, медиа-образование, издательское дело, рекламная продукция.*

In modern time, the level of education is elevating rapidly to new heights by combining with technology. But a vast number of institutions still rely on traditional teaching methods like books and face-to-face interactions. Though it is an effective way of providing better results, it somewhat lacks in enhancing the level of a learner. The diagrams or images in books do not present all adequate information that a user entails and further depend on external sources such as the Internet.

Generally, videos give good information and are quite preferred by learners. Thus, this formed the basis of the proposed study which aims to provide dynamic content directly to users, while learming with books, thereby saving time and boosting their performance. A new approach to do this is using Augmented Reality (AR). By using AR, the proposed system focuses on rendering dynamic and useful content directly to a user through the image at hand.

In this research paper, AR works on three aspects: Combination of the real and virtual environment, Real-time interaction and Registering in 3D. They are very important for AR technology as their combination will give us an appealing visual technology. The potential of AR in enhancing education is studied upon. An interesting application of advanced teaching methods is the use of augmented reality textbooks. The use of AR can create dynamic sources of information out of simple book pages.

Augmented Reality is one of the revolutionary technologies gaining fast pace in enhancing users' interaction. Education is evolving rapidly and needs to keep accomplishing its goal of providing knowledge seamlessly. The use of mere images in print media like textbooks limits learner's understandability. A much more interactive approach is required to boost the overall learning experience. The aim of this technology is to enhance the productivity of education to enliven images with interactive videos [1].

The AR technology is based on placing special markers in a digital format on packaging and other printed materials which serve for the subsequent visualization in the form of a sound, animation, three-dimensional objects, graphical drawings and other data. Hardware media for augmented reality are various gadgets (monitors, phones, tablets, sites of virtual reality, screens etc). Using special markers, the application imposes digital data and displays them instead of really existing image or over it (Fig. 1).

Fig. 1. **The use of Augmented Reality in educational process**

Through the camera (iOS and Android applications for smartphones) the consumer quickly gets easy access to additional visual (including 3D), sound or text information concerning the product (a logo of the company, the geometrical image, text information, the goods presentation, etc.) in a convenient way [2].

There are several benefits which can be received by means of AR technology:

– deep interaction with audience. Advertising campaigns in which AR is used, are oriented at interaction of goods with the potential consumers at the sensual level. Interactivity of process allows consumers to get positive experience and, as a result, increases sales;

– wow-effect. Packaging with AR-technology is vivid, interactive and interesting. thanks to the augmented reality. The data can be adapted for target audience of any age, sex, and interest;

– virus effect. A buyer who is surprised and interested in, shares his impressions with others;

– loyalty to a brand. Positive and useful experience of the interaction of consumer with goods increases brand recognition and increases the probability of repeated purchase;

– mobile access. It is easy to install the application with AR on your smartphone or another gadget which provides fast and convenient communication with a client;

– analytics. The usage of AR allows collecting users statistics.

Augmented reality creates unlimited opportunities to enhance print with a range of unlockable digital content whether it is a new content or content you have created before including videos, competitions, games, and more. This is a powerful way of boosting the value of magazines, books or any reading material, and creating memorable and unique reader experiences [3].

As can be seen in Figure 2, over the past 13 years users' interest in augmented reality publications has increased several times and continues to grow.

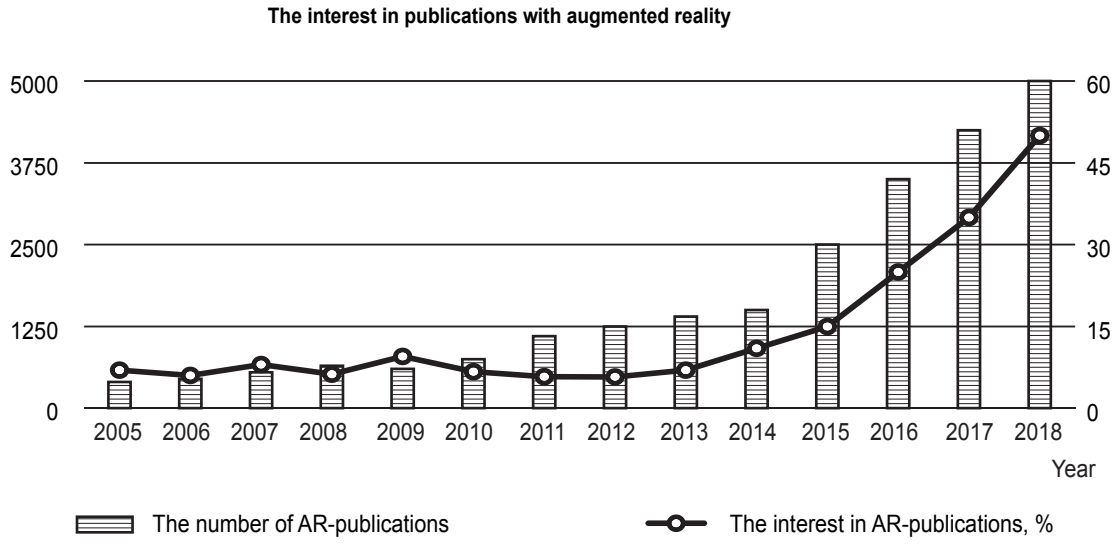

Fig. 2. **The dynamics of AR-publications** [4]

Effectively implementing an AR solution requires foresight and careful testing. At this stage, usability must be the paramount priority. Today's consumers need to be educated about the existence of AR, and the technology must be accessible to the masses without steep learning curve [5].

Printing has been around for hundreds of years and it is not going to change any time soon. It is so much a part of who we are as human beings; from the first printings on cave walls to the most up to date printing technologies. So, we cannot ignore this obviously very powerful digital influence [6].

In the present quick paced, data over-burden world, the consideration of a reader towards the print industry has lessened definitely. Readers and print shoppers are pulled in and drawn in with a content that is vigorous and attention-grabbing. The representation and overlay of computerized content like video, sound, and intelligent 3D liveliness on the print materials, added another measurement to their experience towards printed products.

It can be concluded that augmented reality is an important technology to enhance learning experiences. Given the apparent multiple benefits of using AR systems in educational settings, stakeholders have great opportunities to develop new and better systems that benefit all learners. This technology covers a wide range of topics, target groups, academic levels and more. This could be an indicator that AR is achieving maturity and has successfully taken root in educational settings.

It is safe to say that devices for reading digital information will become more convenient for students and other users. Glasses or even augmented reality lenses also will spread. And it will become the interface through which we will receive only relevant information. For example, we are looking at the packaging and see there is not only the composition or expiration date, but also, for example, the recipe of a dish.

In my opinion, in the future, almost all printing houses will somehow use the technology of augmented reality. The new era of education and printing is coming. Indeed, when the cost of a university booklet with augmented reality does not differ from the cost of booklets without AR, it makes no sense to produce a traditional printed product.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Winston F., Thelma G., Ashley F., Sweedle M., Dakshata P. Interactive Print Media Using Augmented Reality. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-13-3393-4_23. **2.** Augmented Reality. URL: https://vesnaph.com/texnologii/smart-texnologii/augmented-reality. **3.** 3 ways augmented reality powerfully enhances print campaigns. URL: https://www.blippar.com/blog/2018/03/27/3-ways-augmented-reality-powerfully-enhances-print-campaigns. **4.** Dey A., Billinghurst M., Lindeman R.W., Swan II J. E. A Systematic Review of 10 Years of Augmented Reality Usability Studies: 2005 to 2014. URL: https://www.frontiersin.org/articles/ 10.3389/frobt.2018.00037/full. **5.** McMahon C. The Importance of Awareness for Print-Based Augmented Reality. URL: http://whattheythink.com/articles/93272-importance-awareness-print-based-augmented-reality/. **6.** Innovation and the Future of Journalism. URL: https://medium.com/@l.ayoub/innovation-and-the-future-of-journalism-530b22e2b77b.

SHOPPING ON THE WEB

UDC 004.738.52

P. Martynenko

The 2-nd year student
of the Faculty of Economics and Law of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article deals with different types of shopping on the Web. The main characteristics and the features are described and analyzed thoroughly in the research work to highlight the advantages and disadvantages of shopping on-line. To the customers' convenience the major on-line stores, which are well-know throughout the world and in Ukraine, are reviewed in the article.*

Keywords: *online shopping, shoppers, popularity, convenience, web browser, business-to-business, business-to-consumer, on-line stores, price and selection, fraud and security concerns, privacy.*

Анотація. *У статті розглянуто різні види покупок в Інтернеті. Основні характеристики й особливості детально описані та проаналізовані в дослідницькій роботі, щоб висвітлити переваги та недоліки покупок в Інтернеті. Для зручності клієнтів у статті розглянуто основні інтернет-магазини, які добре відомі в усьому світі та в Україні.*

Ключові слова: *онлайн-шопінг, покупці, популярність, комфортність, веб-браузер, бізнес-споживач, інтернет-магазини, ціни та вибір, шахрайство та проблеми безпеки, конфіденційність.*

Аннотация. *В статье рассмотрены различные виды покупок в Интернете. Основные характеристики и особенности описаны и тщательно проанализированы в исследовательской работе, чтобы подчеркнуть преимущества и недостатки покупок в Интернете. Для удобства покупателей в статье рассмотрены крупнейшие интернет-магазины, известные во всем мире и в Украине.*

© P. Martynenko, 2020

Ключевые слова: *онлайн-шопинг, покупатели, популярность, комфортность, веб-браузер, бизнес для потребителя, интернет-магазины, цены и выбор, мошенничество и проблемы безопасности, конфиденциальность.*

Shopping on the Web is a very useful and convenient invention. The customers should just be careful when choosing a website and placing orders.

The aim of the article is to provide some information on the types of shopping on the Web, to describe and analyze the features, to highlight the advantages and disadvantages of shopping on-line to made it more attractive to the customers [1].

On-line shopping is a form of electronic commerce which allows consumers to buy goods or services directly from a seller over the Internet using a web browser. Consumers find a product of interest by visiting the website of the retailer directly or by searching among alternative vendors using a shopping search engine, which displays the same product's availability and pricing at different e-retailers.

As of 2016, customers can shop on-line using a range of different computers and devices, including desktop computers, laptops, tablet computers and smartphones. An on-line shop evokes the physical analogy of buying products or services at a regular «bricks-and-mortar» retailer or shopping center. The process is called business-to-consumer (B2C) on-line shopping.

When an on-line store is set up to enable businesses to buy from another businesses, the process is called business-to-business (B2B) on-line shopping. A typical on-line store enables the customer to browse the firm's range of products and services, view photos or images of the products, along with information about the product specifications, features and prices. On-line stores usually enable shoppers to use «search» features to find specific models, brands or items. On-line customers must have access to the Internet and a valid method of payment in order to complete a transaction, such as a credit card, an Interact-enabled debit card, or a service such as Pay Pal.

For physical products, such as paperback books or clothes, the e-tailer ships the products to the customer. For digital products, such as digital audio files of songs or software, the e-tailer usually sends the file to the customer over the Internet. Alternative names for the activity are «e-tailing», a shortened form of «electronic retail» or «e-shopping», a shortened form of «electronic shopping». An on-line store may also be called an e-web-store, e-shop, e-store, Internet shop, web-shop, web-store, on-line store, on-line storefront and virtual store. Mobile commerce, or m-commerce describes purchasing from an on-line retailer's mobile device-optimized website or software application, or app in short. These websites or apps are designed to enable customers to browse through a companies' products and services on tablet computers and smartphones [1].

The emergence of on-line shopping as we know today developed with the emergence of the Internet. Initially, this platform only functioned as an advertising tool for companies, providing information about its products. It quickly moved on from this simple utility to actual on-line shopping transaction due to the development of interactive Web pages and secure transmissions. Specifically, the growth of the Internet as a secure shopping channel has developed since 1994, with the first sales of Sting album 'Ten Summoner's Tales'. Wine, chocolates, and flowers soon followed and were among the pioneering retail categories which fueled the growth of on-line shopping.

Researchers found that having products that are appropriate for e-commerce was a key indicator of Internet success. Many of these products did well as they are generic products which shoppers did not need to touch and feel in order to buy. But also importantly, in the early days, there were few shoppers on-line and they were from a narrow segment: affluent, male.

There are some advantages of on-line shopping. One of the main advantages is convenience [2]. Online stores are usually available 24 hours a day, and many consumers in Western countries have Internet access both at work and at home. Other establishments such as Internet cafes, community centers and schools provide internet access as well. In contrast, visiting a conventional retail store requires travel or commuting and costs such as gas, parking, or bus tickets, and must usually take place during business hours.

Delivery was always a problem which affected the convenience of online shopping. However to overcome this many retailers including online retailers in Taiwan brought in a store pick up service. This now meant that customers could purchase goods online and pick them up at a nearby convenience store, making online shopping more advantageous to customers. In the event of a problem with the item (e.g., the product was not what the consumer ordered or the product was not satisfactory), consumers are concerned with the ease of returning an item in exchange for the correct product or a refund.

Consumers may need to contact the retailer, visit the post office and pay return shipping, and then wait for a replacement or refund. Some online companies have more generous return policies to compensate for the traditional advantage of physical stores. Other advantages is price and selection [2]. One advantage of shopping on-line is being able to quickly

seek out deals for items or services provided by many different vendors, though some local search engines do exist to help consumers locate products for sale in nearby stores. Search engines, on-line price comparison services and discovery shopping engines can be used to look up sellers of a particular product or service.

Shipping costs, if applicable, reduce the price advantage of on-line merchandise, though depending on the jurisdiction, a lack of sales tax may compensate for this. Shipping a small number of items, especially from another country, is much more expensive than making the larger shipments bricks-and-mortar retailers order. Some retailers, especially those selling small, high-value items like electronics, offer free shipping on sufficiently large orders.

Another major advantage for retailers is the ability to rapidly switch suppliers and vendors without disrupting users' shopping experience.

Shopping on the Web has some disadvantages [2]. One of them is – fraud and security concerns. Given the lack of ability to inspect merchandise before purchase, consumers are at higher risk of fraud than face-to-face transactions. When ordering merchandise online, the item may not work properly, it may have defects, or it might not be the same item pictured in the online photo.

Merchants also risk fraudulent purchases if customers are using stolen credit cards or fraudulent repudiation of the online purchase. However, merchants face less risk from physical theft by using a warehouse instead of a retail storefront. Secure Sockets Layer (SSL) encryption has generally solved the problem of credit card numbers being intercepted in transit between the consumer and the merchant.

However, one must still trust the merchant (and employees) not to use the credit card information subsequently for their own purchases, and not to pass the information to others. Also, hackers might break into a merchant's web site and steal names, addresses and credit card numbers, although the Payment Card Industry Data Security Standard is intended to minimize the impact of such breaches. Identity theft is still a concern for consumers. Computer security has thus become a major concern for merchants and e-commerce service providers,.

Another disadvantages is privacy. Privacy of personal information is a significant issue for some consumers. Many consumers wish to avoid spam and telemarketing which could result from supplying contact information to an on-line merchant. In response, many merchants promise to not use consumer information for these purposes. Many websites keep track of consumer shopping habits in order to suggest items and other websites to view. Brick-and-mortar stores also collect consumer information.

Some ask for a shopper's address and phone number at checkout, though consumers may refuse to provide it. Many larger stores use the address information encoded on consumers' credit cards, often without their knowledge, to add them to a catalog mailing list. This information is obviously not accessible to the merchant when paying in cash or through a bank (money transfer, in which case there is also proof of payment).

Nowadays there are many – stores, which do e-commerce business successfully.

The largest world on-line corporations are «Amazon» and «e-Bay» [3].

Amazon is one of the first Internet services focused on selling real consumer goods, the world's largest in terms of turnover, selling various goods and services via the Internet. Amazon does not have physical stores and all sales are made exclusively through the Internet. There are some main advantage of Amazon. A grand choice that no supermarket can match. It is no exaggeration to say that everything is here. Convenience and functionality of the site is outstanding. Making any purchase and placing an order takes a matter of minute. Amazon has very low prices, even in comparison with other on-line stores. Often here you can buy products of well-known brands much cheaper than in their company stores.

E-bay is attractive as a place for profitable shopping. Here you can buy not just cheap, but literally for nothing, clothes and shoes, smartphones, cosmetics, perfumes and other goods. Both private sellers and large companies offer their products. There are some Main advantages of E-bay. You can choose the delivery method, either regular or fast one or a courier. It's especially true for expensive things and when the thing is urgently needed, for example, as a gift for the holiday. The buyers have the ability to shop anytime, anywhere, either at work or at home, 24 hours a day and at low prices. The cost of goods does not include customs clearance, rent of warehouses and salaries of sellers, as if you bought a thing in a store at the place of residence. Sometimes new products are sold not by representatives of foreign stores, but by private individuals. Then for a couple of dollars or euros you just free up living space for a person.

Of course, I there are several web stores in Ukraine [4].

OLX is an on-line ad platform that brings people together to buy, sell, or exchange products and services.

Lamoda is an on-line retailer of clothes, shoes, accessories, perfumes and household goods.

Make-Up is an on-line perfume and cosmetics shop. The store has many foreign and Ukrainian brands. Prices are not always the lowest, but this is offset by very high quality service and speed of delivery of goods.

ROZETKA is the largest on-line retailer in the country. For 14 years they have been embodying the small dreams and grandiose plans of millions of people. Literally everything can be found there. This store sells at a fair price and provides

a guarantee, since they believe that on-line shopping should be as convenient and safe as possible. And every time someone clicks «Buy», the workers understand that they are doing the right thing.

Kasta.ua is an on-line store, a sales leader in the category of «clothes and shoes» in Ukraine. The site has a wide range of women's, men's, children's clothes and shoes, cosmetics, accessories, home goods, home appliances, electronics and the latest gadgets.

Kasta.ua is a store where there is everything for a comfortable life. It sells more than 30,000 brands. In the constant assortment there are about 1,000,000 products and 50 stocks appear on the website daily in different categories where you can buy the right things at the best price on the market.

In conclusion it must be said that on-line shopping is also an ideal way of buying goods for extremely busy people or for the disabled. On-line stores are usually available 24 hours a day. All you need is the Internet access and a valid method of payment. Consumers can use credit cards, electronic money or cash on delivery. Shopping on the Web is a very useful and convenient invention. The customers should just be careful when choosing a website and placing orders.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Sherry Y. C., Macredie R. D. The assessment of usability of electronic shopping: A heuristic evaluation. *International Journal of Information Management.* 2005. Vol. 25. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Online_shopping. **2.** Liou St., Juhn-Shiuan. A framework for Internet channel evaluation. International Journal of Information Management. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Online_shopping. **3.** Hsiao, Ming-Hsiung. Shopping mode choice: Physical store shopping versus e-shopping. URL: http://repository.essex.ac.uk/19224/1/Rep%20Grid%20Revised%20Submission%20to%20CiHB%202.pdf. **4.** Jarvenpaa S. L., Todd P. A. Consumer reactions to electronic shopping on the world wide web. International Journal of Electronic Commerce. URL: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10864415.1996.11518283.

PARADOXES OF THE PROBABILITY THEORY

UDC 519.2

A. Mirinskaya

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article discusses the problems of probability theory. The main paradoxes in the theory of fidelity are revealed. Key examples of several paradoxes are given. The general historical and fundamental features of paradoxes in probability theory are investigated.*

Keywords: *probability theory, probability theory perspective, approaches for probability theory, paradox in probability theory.*

© A. Mirinskaya, 2020

Анотація. *Розглянуто проблеми теорії ймовірностей. Виявлено основні парадокси в теорії вірності. Наведено ключові приклади декількох парадоксів. Досліджено загальні історичні та фундаментальні особливості парадоксів у теорії ймовірностей.*

Ключові слова: *теорія ймовірностей, перспектива теорії ймовірностей, підходи до теорії ймовірностей, парадокс у теорії ймовірностей.*

Аннотация. *Рассмотрены проблемы теории вероятностей. Выявлены основные парадоксы в теории верности. Приведены ключевые примеры нескольких парадоксов. Исследованны общие исторические и фундаментальные черты парадоксов в теории вероятности.*

Ключевые слова: *теория вероятностей, перспектива теории вероятностей, подходы к теории вероятностей, парадокс в теории вероятностей.*

The term «paradox» appears to have several different common meanings. Szekely (1986) defines a paradox as anything which is true but surprising. According to this definition, every scientific fact and every mathematical theorem is qualified as a paradox for someone. We use the term in almost the opposite sense; something which is absurd or logically contradictory, but which appears at first glance to be the result of sound reasoning. Not only in probability theory, but in all mathematics, it is the careless use of infinite sets, and of infinite and infinitesimal quantities, that generate most paradoxes [2].

In our usage, there is no sharp distinction between a paradox and an error. A paradox is simply an error out of control; i.e. one that has trapped so many unwary minds that it lias gone public, become institutionalized in our literature, and taught as the truth. It might seem incredible that such a thing could happen in an ostensibly mathematical field; yet we can understand the psychological mechanism behind it. Proof of this with the presence of a significant number of probability theory interesting paradox, which played an important role, is becoming the impetus for further development of this science.

The purpose of the article is to highlight some of the paradoxes of probability theory, focusing mainly on the historically first and fundamental paradox. The problem discussed below was raised by E. P. Northrop in Riddles in Mathematics: A Book of Paradoxes an excerpt from which was included into. Consider two questions:

A real number – rational or irrational – between 0 and 10 is chosen at random. What is the probability that it is greater than 5? A real number – rational or irrational – between 0 and 100 is chosen at random. What is the probability that it is greater than 25? There is a little doubt that you found there two questions rather simple. The answers to both are obvious. Number 5 splits the interval (0, 10) into two equal parts so that a random number from that interval is equally likely to be greater or smaller than 5.

Only a little more complicated is the answer to the second question. The interval (25, 100) is three times as long as the interval (0, 25). Therefore, a random number between 0 and 100 is three times as likely to come from (25, 100) than from (0, 25). The probabilities are 3/4 and 1/4, respectively [3].

What is the probability that the square of a random number from (0, 10) is greater than 25?

What is the probability that the square root of a random number from (0, 100) is greater than 5?

We have an apparent paradox because the squares of the numbers from (5, 10) occupy three fourths of the interval (0, 100) but the numbers themselves take up only one half of the interval (0, 10). So what is the answer to the first question, 1/2 or 3/4? What is the answer to the second question, 3/4 or 1/2?

The answer is (probably) that in order to determine the probability of an event, one should know both the sample space and the probability distribution defined on that space. Squares and square roots of numbers are not distributed uniformly, even when the numbers themselves are - actually, especially in that case. Does that answer ease your mind?

The Doomsday Argument Let a given human being's birth rank be defined as the number of human beings born up to and including his or her birth. Consider the scenario that humanity hasa bright future, with apopulation of billions thriving for tens of thousands of years or more. In such a scenario, our own birth ranks will be very small as compared to the «typical» human. Can we thus conclude that Doomsday is near?

The Betting Crowd

You are in a casino together with a number of other people. All of you bet on the roll of a pair of fair dice not giving double sixes; either all of you win or all of you lose, depending on the outcome of this single roll. You seem to have probability 35/36 of winning, but there's a catch. The casino first invites one person to play this game. If the casino wins, then the game is played no more. Otherwise, another ten people are invited to play. If the casino wins this time, the play is closed. Otherwise, one hundred new players are invited. And it goes on, with a tenfold increase in the number of players in each round. This ensures that, when the whole thing is over, more than 90 percent of all players will have lost. Now what is your probability of winning?

Assume the Simulation Argument, that computer technology continues to develop to the extent that eventually we are able to run, at low cost, detailed simulations of our entire planet, down to the level of atoms or whatever is needed. Then future historians will likely run plenty of simulations of the world history during those interesting transient times of the early twenty-first century. Hence the number of people living in the real physical world in 2012 will be vastly outnumbered by the number of people who believe themselves to do so but actually live in computer simulations run in the year 2350 or so. Can we thus conclude that we probably live in a computer simulation?

Newcomb's Paradox

An incredibly intelligent donor, perhaps from the outer space, has prepared two boxes for you: a big one and a small one. The small one (which might as well be transparent) contains $1,000. The big one contains either $1,000,000 or nothing. You have a choice between accepting both boxes or just the big one. It seems obvious that you should accept both boxes (because that gives you an extra $1,000 irrespective of the content of the big box), but here's the catch: The donor has tried to predict whether you will pick one box or two boxes. If the prediction is that you pick just the big box, then it contains $1,000,000, whereas if the prediction is that you pick both boxes, then the big box is empty. The donor has exposed a large number of people before you to the same experiment and predicted correctly 90 percent of the time, regardless of whether subjects chose one box or two. So what should you do?

The Open Box Problem

This is the same as Newcomb's Paradox except that you get to see the contents of the big box before deciding [4].

Physicists the Hadron Collider Card Game at CERN are looking for a hitherto undetected particle X.2 A radical physical theory Y has been put forth that particle X can in principle be produced, except that «something in the future is trying by any means be available to prevent the production of [particle X]». A way to test theory Y is as follows. Prepare and shuffle a deck with a million cards, including one ace of spades. Pick one card at random from the deck after having made international agreements to abandon the search for particle X provided the card picked turns out to be the ace of spades. If the ace of spades is picked, this can be seen as evidence in favor of theory Y. Does this make sense?

The Two-Envelopes Problem Two envelopes are prepared, one with a positive amount of money and the other with twice that amount. The envelopes are shuffled, and you get to pick one and open it. You may then decide whether you wish to keep that amount or switch to the other envelope. If the amount you observe is X, then the amount in the other envelope is either X/2 or 2X, with probability 1/2 each, for an expectation of X/22+2X = 54X , which is greater than X. So it seems that you should switch envelopes. But this is true regardless of the value of X. So it seems that you have an incentive to switch even before you open the envelope. This, however, seems to clash with an obvious symmetry between the two well-shuffled envelopes. What is going on here?

Of these seven paradoxes, two are new, whereas the other five are known from the literature, such as the Simulation Argument, which was put forth by Bostrom [B] in 2003 and has been the topic of an intense discussion in the philosophy literature ever. The two new ones, the Betting Crowd and the Open Box Problem, were invented by Eckhardt, mainly as pedagogical vehicles to help one think more clearly about the other paradoxes.

Eckhardt has no ambition to provide a complete coverage of the literature on the five previously known paradoxes. Rather, the task he sets himself is to resolve them, once and for all, and the review of previous studies that he does provide is mostly to set the stage for his own solutions. He claims to be successful in his task but realizes that not everyone will agree upon it,

Eckhardt is a financial trader with a background in mathematical logic, a keen interest in philosophy, and a few academic publications in the subject prior to the present one. Hence it is not surprising that he may have a different view of what is meant by probability theory, as compared to an academic mathematician and probabilist such as me, who consider the title Paradoxes in Probability Theory to be a bit of a misnomer. For me, probability theory is the study of internal properties of given probability models (or classes of probability models) satisfying Kolmogorov's famous axioms, the focus being on calculating or estimating probabilities or expectations of various events or quantities in such models. In contrast, such issues as how to choose a probability model suitable for a particular real-world situation (or for a particular philosophical thought experiment) are part of what we may call applied probability but not of probability theory proper. This is not to say that we probabilists shouldn't engage in such modeling issues (we should!), only that when we do so we step outside the realms of probability theory.

The story is mostly the same with the other problems and paradoxes treated in this book. The real difficulty lies in transpering the problem into a fully specified probability model. Once it is done, the analysis becomes more or less straightforward. My main criticism of Eckhardt's book is that he tends to put too little emphasis on the first step (model specification) and too much on the second one(model analysis). The few hours needed to read the book are nevertheless a worthwhile investment.

In conclusion, science cannot be worthless. And probability theory often founds in our lives, as well as its paradoxes, which require good mathematical preparation to solve them.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Bostrom N. Are we living in a computer simulation? *Philosophical Quarterly*. 2003. Vol. 53. P. 243–255. **2.** Häggström O. Book review: Irreligion. *Notices of the American Mathematical Society*. 2008. Vol. 55. P. 789–791. **3.** Harris S. Free Will, Free Press, New York, 2012. **4.** Hofstadter D. R. I Am a Strange Loop, Basic Books, New York, 2007. **5.** Kahneman D. Thinking, Fast and Slow, Farrar Straus Giroux. New York, 2011. **6.** Kolmogorov A. N. Grundbegriffe der Wahrscheinlichkeitsrechnung, Springer, Berlin, 1933. **7.** Lindvall T. Lectures on the Coupling Method. New York : Wiley, 1992. **8.** Nielsen H. B., Ninomiya M. Search for effect of influence from future in Large Hadron Collider, International *Journal of Modern Physics.* 2008. Vol. A23. P. 919–932. **9.** Allen M. P., Tildesley J. D., Computer simulation of liquids. URL: https://www.amazon.com/Computer-Simulation-Liquids-Science-Publications/dp/0198556454. **10.** Bartosiewicz J., Wyklady ze statystyki matematycznej, PWN, Warszawa, 1996.

КОРПОРАТИВНА СТРАТЕГІЯ КОМПАНІЇ: ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

УДК 658:005.5

Мірошніченко А. О.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні підходи до розуміння поняття «корпоративна стратегія». Здійснено аналіз взаємозв'язку корпоративної стратегії із функціональними стратегіями, а саме із маркетинговою, фінансовою, кадровою, виробничою та управлінською стратегіями.*

Ключові слова: *корпоративна стратегія, функціональна стратегія, бізнес-одиниці, цілі та завдання.*

Аннотация. *Рассмотрены основные подходы к пониманию понятия «корпоративная стратегия». Осуществлен анализ взаимосвязи корпоративной стратегии с функциональными стратегиями, а именно с маркетинговой, финансовой, кадровой, производственной и управленческой стратегиями.*

Ключевые слова: *корпоративная стратегия, функциональная стратегия, бизнес-единицы, цели и задачи.*

Annotation. *The basic approaches to understanding the concept of «corporate strategy» are considered. The analysis of the relationship between corporate strategy and functional strategies, namely marketing, financial, personnel, production and management strategies.*

Keywords: *corporate strategy, functional strategy, business units, goals and objectives.*

© Мірошніченко А. О., 2020

У сучасних умовах функціонування важливою характеристикою компанії є її корпоративна стратегія. Її розробка необхідна, в першу чергу, для вирішення двох ключових проблем кожного підприємства: отримання конкурентних переваг на ринку та забезпечення сталого розвитку. Система управління діяльністю компанії функціонує в умовах мінливості як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що значно впливає на процес розробки корпоративної стратегії та її ефективність. Для вирішення цієї проблеми необхідне комплексне розуміння сутності корпоративної стратегії та її взаємозв'язку із життєвим циклом компанії.

Вагомий внесок у дослідження та розкриття проблем розробки стратегії підприємства внесли вітчизняні вчені Горлачук В., Довгань Л., Герасимчук В., Левик І., Клівець П., Дикань В., Кіндрацька Г. та зарубіжні Портер М., Ансофф І., Карлоф Б., Стрікленд А., Томпсон А., Кох Р., Лінч Р. Проте специфічні умови господарювання національних підприємств вимагають подальшого дослідження методичних аспектів процесу розробки корпоративної стратегії підприємства.

Пропонується більш детальний розгляд взаємозалежності корпоративної стратегії компанії із функціональними стратегіями. Надається детальна характеристика функціональним орієнтирам, яких повинна дотримуватися компанія при формуванні власної корпоративної стратегії. Розглянуто взаємозв'язок життєвого циклу компанії та розробки корпоративної стратегії.

Метою статті є розгляд підходів тлумачення поняття «корпоративна стратегія» та особливостей розробки корпоративної стратегії компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні економічні умови характеризуються посиленою конкуренцію та невизначеністю та зумовлюють необхідність розробки та реалізації ефективної корпоративної стратегії.

За К. Ендрюсом корпоративна стратегія – це модель прийняття рішень, за допомогою якої компанія визначає стратегічні цілі та завдання, виробляє політику і плани досягнення цих цілей, визначає сфери господарської діяльності, цільову організаційну структуру, а також сутність економічної та некомерційної вигоди, яку отримають акціонери, зайняті, споживачі і місцеве співтовариство.

Метою розробки корпоративної стратегії є створення умов, в яких компанія здатна створити додану вартість і доставити її споживачеві, а також забезпечити здатність компанії своєчасно адаптуватися до мінливих умов, створювати вартість і в майбутньому. Способи додавання вартості – основа корпоративної стратегії [6, с. 111].

Завданням корпоративної стратегії є створення відмінного від інших шляху вперед, що ґрунтується на всіх наявних ресурсах і навичках, що протиставлені навколишньому середовищу і її обмеженням. Необхідно підкреслити, що успішна стратегія рідко копіюється. Вона заснована на ефективному виконанні того, що конкуренти не можуть зробити або не можуть зробити зараз [6, с. 111].

Розробка корпоративної стратегії тісно пов'язана із функціональними напрямами діяльності компанії. На практиці виділяють чотири рівні розробки стратегії для диверсифікованої компанії (рис. 1).

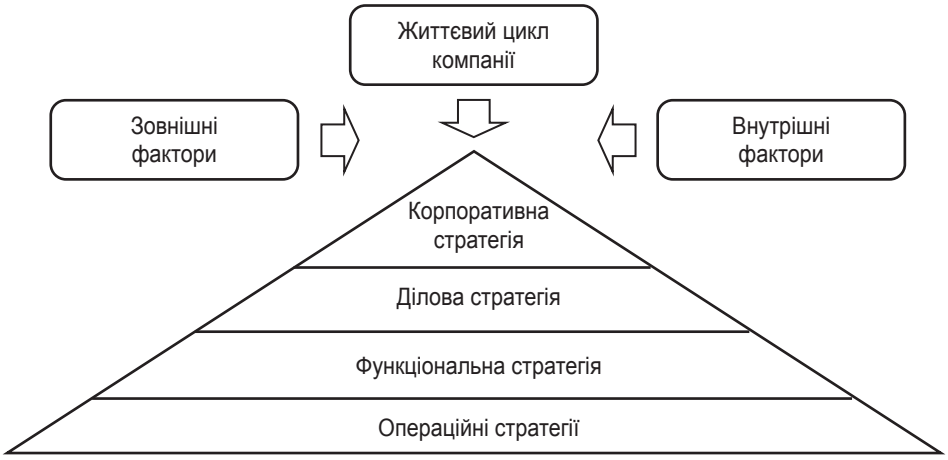

Рис. 1. **Стратегії підприємства та чинники, що впливають на їх формування**

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Корпоративна стратегія головним чином має відповідати на питання: які бізнес-одиниці повинні складати портфель компанії і який рівень автономності від керуючого центру буде обраний для кожної бізнес-одиниці. Таким чином, корпоративна стратегія формалізується для всієї компанії в цілому. Під бізнес-одиницею розумі-

ється підрозділ компанії, що задовольняє запити певного сегмента ринку. Бізнес-портфель включає всю сукупність бізнес-одиниць компанії.

Стратегія бізнес-одиниць, або ділова стратегія, повинна відповідати на питання, як утримувати надійні позиції на цьому сегменті ринку і ефективно управляти конкретною сферою бізнесу.

Функціональна стратегія розробляється для управління основними функціональними напрямами компанії: інновації, маркетинг, фінанси, кадри тощо.

Операційні стратегії покликані вирішувати операційні завдання: організація ремонту обладнання, проведення рекламної компанії, транспортування тощо.

Сформулюємо основні фактори впливу на формування корпоративної стратегії: зовнішні (стан галузі, в якій функціонує підприємство (рівень конкуренції в галузі, інноваційність, рівень ризику функціонування), зміни у законодавстві, політичні й економічні чинники тощо), внутрішні (внутрішня структура організації; характер цілей компанії; досвід реалізації попередніх стратегій; відношення працівників до змін тощо) та перебування компанії на певному етапі життєвого циклу (стадія зародження, зростання, зрілості та спаду).

Для ефективної діяльності підприємства корпоративна стратегія повинна розроблятися з урахуванням функціональних стратегій та стадії життєвого циклу компанії. Більш детально розглянемо функціональні стратегії, їх важливість на стадіях життєвого циклу компанії та їх взаємозв'язок із корпоративною стратегією в табл. 1.

Таблиця 1

Функціональні орієнтири корпоративної стратегії компанії

№	Функціональна стратегія	Функціональні орієнтири корпоративної стратегії компанії	Життєвий цикл компанії
1	Маркетингова стратегія	Акцентування уваги на перспективних сегментах та їх активізація; Зосередження на комплексних поставках	Має першочергове значення на етапі зародження та зростання
2	Фінансова стратегія	Зниження фінансових ризиків. Зменшення частки позикових коштів. Збільшення інвестиційної привабливості	Має першочергове значення на етапі зрілості
3	Кадрова стратегія	Формування лояльності персоналу до змін. Створення сприятливого клімату в колективі. Забезпечення соціальних гарантій працівникам. Покращення культури виробництва. Підтримка дисципліни	Має першочергове значення на етапі зрілості
4	Виробнича стратегія	Впровадження нових технологій. Зниження виробничих витрат	Має першочергове значення на етапі зрілості та занепаду
5	Управлінська стратегія	Формування сильної команди менеджерів. Партнерство з дистриб'юторами. Присутність у всіх регіонах (областях)	Має першочергове значення на етапі зростання

Джерело: розроблено автором на основі [1; 3; 5]

Саме функціональні орієнтири корпоративної стратегії мають стати основою для функціональних стратегій компанії. Наведені функціональні сфери можуть бути доповнені і змінені завдяки специфіці діяльності підприємства. Таким чином, функціональні стратегії мають бути спрямовані насамперед на підтримку реалізації довгострокових цілей і завдань компанії в цілому. Для цього необхідно, щоб керівники компанії працювали в контакті з усіма функціональними відділами і формували стратегії, що доповнюють і підтримують одне одного і загальну корпоративну ідею.

Ефективна корпоративна стратегія являє собою гармонійну комбінацію з п'яти елементів, які як система ведуть до виникнення корпоративної переваги, що створює для компанії економічну вартість (так званий трикутник корпоративної стратегії). Три сторони цього трикутника – ресурси, бізнес-одиниці і організація – є основами корпоративної стратегії. Обговорення корпоративної стратегії починається з бачення. Бачення відіграє центральну роль у формуванні та реалізації корпоративної стратегії. Практика показує, що успішними ставали компанії, що мали певне бачення свого розвитку і готові реалізувати його протягом досить тривалого періоду часу.

Якщо бачення деталізує прагнення компанії щодо її стану у майбутньому, корпоративна стратегія повинна складатися із набору короткострокових цілей та завдань, які повинні відповідати баченню.

Концепція корпоративної стратегії, яка спирається на ресурси, наявні в розпорядженні компанії, заснована на тому, що останні є головним джерелом створення вартості, як всередині окремого бізнесу, так і при взаємо-

дії між ними в складі компанії. Ресурси є найважливішими елементами, з яких формується корпоративна стратегія, – активи, навички та можливості, якими володіє фірма. Саме вони визначають конкурентоспроможність бізнес-одиниць і компанії в цілому.

Сторона трикутника «бізнес-одиниці» відноситься до галузей, в яких функціонує компанія, а також до конкурентної стратегії, що прийнята компанією в цих галузях. Вибір галузі значно впливає на довгостроковість успіху корпоративної стратегії. Поєднання галузей, в яких здійснює свою діяльність компанія, впливає на здатність компанії оптимально розподілити ресурси між своїми бізнес-одиницями. При цьому конкурентна стратегія компанії в кожній із галузей функціонування чинить вплив на результативність компанії. Тільки ефективні стратегії, що створюють конкурентні переваги, дають позитивні результати підприємству.

Третя сторона трикутника – організація. Оскільки корпоративні стратегії різняться між собою, то не існує єдиного комплексу заходів, систем і процесів, що є прийнятними до реалізації на будь-якому підприємстві. Тобто розробка корпоративної стратегії має бути узгоджена із особливостями внутрішньої організації та бути адекватною щодо ресурсів і бізнес-одиниць певної компанії.

Ефективна корпоративна стратегія виникає з гармонійної комбінації п'яти елементів – бачення, цілі і завдання, ресурси, бізнес-одиниці, організація. Ці елементи повинні працювати разом, як система, що створює вартість через діяльність на багатьох ринках; все це повинно приносити корпоративну перевагу.

Висновки. *Таким чином, нами було* визначено, що при формуванні корпоративної стратегії важливе значення має її відповідність функціональним стратегіям компанії, а також відповідність стадії життєвого циклу компанії. Також детально розглянувши концепцію «трикутника корпоративної стратегії», було визначено, що бачення, цілі і завдання, ресурси, бізнес-одиниці, організація формують ефективну корпоративну стратегію та надають компанії корпоративна переваги. Розглянуті нами функціональні орієнтири корпоративної стратегії разом із концепцію «трикутника корпоративної стратегії» дадуть змогу компаніям ефективно здійснювати діяльність у конкурентному та мінливому зовнішньому середовищі шляхом формування дієвою корпоративною стратегії компанії.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Ревенко О. В.

Література: 1. Lynch R. Corporate strategy. Pitman Publishing, 1997. **2.** Кох Р. Стратегия: как создавать и использовать эффективную стратегию. СПб. : Питер, 2004. 320 с. **3.** Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. СПб. : Питер Ком, 1999. 416 с. **4.** Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. Київ : Основи, 1997. 390 с. **5.** Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учебник для вузов. М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с. **6.** Фролова Т. Корпоративні стратегії глобального інвестиційного бізнесу. *Міжнародна економічна політика.* 2012. Вип. 1–2. С. 125–155.

IMPORTANCE OF CLOUD COMPUTING IN THE WORLD TODAY

UDC 336.71:004.738.5 (477)

K. Mishchenko

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The features and objectives of cloud computing as a relatively new and promising considered in the article delivery of computing services on the Internet.*

Keywords: *cloud storage, cloud computing, application, the Internet, data security, device, software piracy, internal network.*

Анотація. *У статті розглянуто особливості та завдання хмарних обчислень як відносно нова та перспективна доставка обчислювальних сервісів в Інтернеті.*

Ключові слова: *хмарне сховище, хмарні обчислення, додаток, Інтернет, безпека даних, пристрій, програмне піратство, внутрішня мережа.*

Аннотация. *В статье рассмотрены особенности и задачи облачных вычислений как относительно новых и перспективных для предоставления вычислительных услуг в сети Интернет.*

Ключевые слова: *облачное хранилище, облачные вычисления, приложение, Интернет, безопасность данных, устройство, компьютерное пиратство, внутренняя сеть.*

The relevance of cloud computing is that this practices are boosting the power of Internet more than ever. Cloud computing evolved the ways we use a computer. Cloud computing is now a challenging opportunity for SME's (Society of Manufacturing Engineers) and On-line businesses to implement cloud computing technologies in their businesses to increase the value of work and decrease the production cost. Virtually every business sector is betting big on cloud. 9 out of 10 organizations are using at least one cloud application today.

The aim of this article is to provide some information about what cloud computing is, to underline its advantages and disadvantages. To make it clear why it needs to be used nowadays.

Cloud computing can prevent or stop software piracy forever. Software piracy is not good for the economic development of the country. And this can be stopped only by software companies, publishers, and distributors by using and implementing cloud computing in the business system.

The simple method they can implement is that they can stop selling the software on-line for downloading and offline for selling. Instead, charge on the monthly and yearly basis. And provide downloading link after customer buy the subscription such as an Adobe Photoshop Creative Cloud is an example that how Adobe Photoshop, Adobe Illustrators or various other Adobe Inc. applications piracy can be stopped.

Now the same method can be used by small and mid-size software development companies to implement cloud computing in their business structure to increase the profit and product value.

And it's good for customers if they are getting auto updated software and applications, auto-scaling etc. and many other things.

Adoption of cloud computing infrastructure will reduce the cost of conducting business. Now companies can store, backup the data and launch a private cloud network by using the existed infrastructure of cloud computing in lower cost. They don't need to buy any physical components to manage and store data. They only need to buy a suitable package to store a large amount of data, backup and set up a virtual private network to handle daily basis data processing and deployment needs.

As an example strikingly, Netflix, spacious and blog mint etc. are using cloud computing applications to reduce the in-house cost of maintenance and server monitoring. Similarly, small-scale businesses also have to find out the best cloud storage provider that enables them to start and run business and reach end user with the lowest cost.

In past, our most of the time was spent on the installation of software, maintenance, and backup and daily basis IT problems. Now you don't need to install any software on your computer and you don't need to set up the virtual private network manually.

© K. Mishchenko, 2020

After cloud computing now more than 1000 persons can use the same application without installation and maintenance of application on their device from anywhere and anytime. This will save the time and it increases the productivity and its great advantages of cloud computing for small-scale business owners [3].

For example, Microsoft Office is accessible on any device from anywhere without installation. You can store, access, manage and share data using cloud storage web applications such as Google Drive, Dropbox, and one drive etc. And you can create and manage excel sheet with your coworkers using online Microsoft excel.

In the past data storage and management consumed more time than development.

Now everything is saved in real time and even don't need to press Ctrl+S to save the document [2]. Everything is accessible with simple Sign In. Most of the things in cloud computing is automate so you can use your and workforce time in productive things rather than management and monitoring.

There are various examples that how technology has changed our lives to be easier. And cloud computing is next big thing in Information technology that will make life even easier than it is now. That's why we all use machines to make life easier.

Now people don't need a higher hard disk drive, memory card on their computer and mobile. They can save data immediately on the cloud with the help of the Internet. Cloud computing is a new version of the Internet. They can access and share data and information with high speed and accuracy.

For example, students can save and upload their documents on cloud storage applications such as Google drive and they can download or print those documents anywhere so no need to use a pen drive.

If someone is fighting with low mobile storage space then they can upload their photos and videos to the cloud. They can upload everything including music files, text documents etc.

Even in future, you don't need to install any application on your computer.

Cloud computing is making managers jobs easier than ever. Now they can monitor the activity of employees on the application in real time. What they are doing, when they are doing, what they accessed, and what the impact of their actions is on business performance.

School and college teachers can also use cloud computing applications to monitor and collaborate with students. They can monitor how many lectures are completed by students and how a certain class is performing in a particular subject.

There are various problems, daily life problems of citizens in developing countries. Many governments and private companies' websites are slower due to many reasons and one of the top reason is slower in-house server infrastructure. That's why to speed up the process of citizen services by any government they have to utilize the cloud computing services and applications in the data processing environment. That's why cloud computing adoption creates new opportunities and makes people life easier and fast.

There was a time when the 2GB hard disk was the big thing in computers and today on a normal computer it is more than 1 Terra Byte. When I started the use of computer then we used to a floppy disk, now new generation even doesn't know what floppy disk or drive is [1].

Today's generation doesn't want or don't need to use a pen drive, DVD. It's because there is a better, faster and secure method. That is cloud storage. Now cloud storage is a method you can back up your data and information. Even stored data on the cloud is not the only single server and it is multi-servers. So, you don't need to worry about your data security.

You can also integrate cloud storage application in computer and mobile that synchronize and store one copy of your data in the cloud. So, the hard disk, phone storage or phone accidentally damaged then you have a backup on the cloud. You can access that by using any device or on new mobile phone.

It is important to use cloud computing and its applications method to store and backup data without carrying or maintaining any physical device.

It should be mentioned that this is the time for many individuals, managers, programmers, Apps developers, companies and entrepreneurs to take cloud computing as a business development techniques. That will speed up the cash flow, improve the relationship with customers, position brand strongly in the market, reduce the cost and provide collaborative, flexible environment for teams. And taking initiative in the implementation of cloud computing in business gets ached from competition and competitors. That's why, cloud computing is important to integrate into business.

Implementation and integration of cloud computing in business can be challenging. Even it's challenging sometimes for small business owners to buy a new computer or external hard drive. But that's how business works epically on-line business. On-line business is a dynamic business model and flexibility to change according to technology and demand, is the most important requirement for the success.

In conclusion it must be said that change is always difficult for everyone. Likewise, it is difficult to move from an internal network to a virtual private or cloud network. And especially, when internal data security and user piracy are the biggest problems. But for the implementation of cloud computing in business processes and systems, a trial version can be used. It can be tested and if the user thinks that he will get excellent results after cloud computing, then cloud computing is a great idea for a business or any other project.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Importance of cloud computing in today's world (2019). URL: http://www.klientsolutech.com/importance-of-cloud-computing-worldwide/. **2.** Amy R. E. Preventing Software Piracy through Regional Trade Agreements: *The Mexican Example*, 20 N.C. J. Int'l L. & Com. Reg. 175 (1994). URL: http://scholarship.law.unc.edu/ncilj/vol20/iss1/6. **3.** The Role of Cloud Computing in the Development of Information Systems for SMEs. URL: https://ibimapublishing.com/articles/JCC/2017/736545/736545.pdf.

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 339.138

Момот К. В.

Студент 3 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті досліджено формування маркетингової стратегії підприємства. Розкрито поняття, характерні риси, основні завдання, етапи формування та актуальні види маркетингових стратегій. Наведено фактори, які впливають на вибір стратегії.*

Ключові слова: *маркетингова стратегія підприємства, етапи формування маркетингової стратегії, завдання маркетингової стратегії, види маркетингових стратегій.*

Аннотация. *В статье исследовано формирование маркетинговой стратегии предприятия. Раскрыты понятие, характерные черты, основные задачи, этапы формирования и актуальные виды маркетинговых стратегий. Приведены факторы, влияющие на выбор стратегии.*

Ключевые слова: *маркетинговая стратегия предприятия, этапы формирования маркетинговой стратегии, задачи маркетинговой стратегии, виды маркетинговых стратегий.*

Annotation. *The article studies the formation of marketing strategy of the enterprise. The concept, characteristic features, main tasks, stages of formation and actual types of marketing strategies are revealed. The factors influencing the choice of strategy are given.*

Keywords: *marketing strategy of the enterprise, stages of marketing strategy formation, tasks of marketing strategy, types of marketing strategies.*

© Момот К. В., 2020

Сучасне українське підприємство функціонує в умовах жорсткої конкуренції та підвищення ролі споживачів у формуванні попиту на продукцію. Це стосується майже всіх галузей та ринків. Щоб забезпечити собі конкурентне ринкове положення, кожному підприємству необхідно розробляти маркетингову стратегію, яка буде націлена на довгостроковий успіх на ринку.

Метою цієї статі є розкриття поняття «маркетингова стратегія», визначення чинників, що впливають на її формування, етапів та актуальних видів маркетингової стратегії.

В економічній науці питанням дослідження маркетингової стратегії займалися такі науковці, як А. Алфьоров, Г. Ассель, Г. Армстронг, С. Войтович, С. Гаркавенко, П. Зав'ялов, Ф. Котлер, Д. Хассі й ін. Але, незважаючи на чисельні публікації, проблема розуміння та формування маркетингової стратегії є актуальною і сьогодні. Оскільки підприємство функціонує в умовах мінливого середовища, тому є необхідність додаткового вивчення та більш детального дослідження питань розробки маркетингової стратегії.

Кожне підприємство по-своєму унікальне. Тому процес розробки стратегії залежить від позиції, яку займає підприємство на цільовому ринку, динаміки власного розвитку, ретельного кадрового та виробничого потенціалу, особливості поведінки конкурентів, специфіки продукції, що виробляється, чи послуг, що надаються, рівня якого досягла національна економіка, культурного та соціального середовища тощо. Уніфікованої стратегії для всіх підприємств не існує.

Серед існуючого різновиду стратегій підприємства маркетингова стратегія відіграє досить важливу роль. Аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури свідчить про відсутність єдиного тлумачення сутності маркетингових стратегій підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «маркетингова стратегія»

Автор	Тлумачення
А. Алфьоров	Вибір цільового ринку, конкурентної позиції і розроблення ефективної програми заходів з маркетингу для досягнення та обслуговування обраного ринку [1]
Г. Ассель	Основний метод впливу підприємства на покупців і спонукання їх до купівлі [2]
Г. Армстронг	Генеральна програма діяльності на цільових ринках [3]
С. Войтович	Є довгостроково орієнтованою; засіб реалізації маркетингових цілей підприємства; базується на результатах маркетингового стратегічного аналізу; має певну підпорядкованість в ієрархії стратегій підприємства; виявляє сильні сторони підприємства, які визначають його конкурентну перевагу; складова частина певного процесу, який має певну логіку, послідовність і циклічність [4]
С. Гаркавенко	Докладний всебічний план досягнення маркетингових цілей [5]
П. Зав'ялов	Засіб досягнення мети; генеральний стратегічний напрям діяльності підприємства, з якими повинні ув'язуватися усі аспекти маркетингового плану; сукупність рішень організацій щодо вибору цільового ринку і продукту для ринку [6]
Т. Зайчук	Сучасна філософія бізнесу, спрямована на забезпечення сталого розвитку підприємства шляхом відбору і реалізації сприятливих можливостей ринкового середовища та формування і розвитку сильних сторін підприємства з метою посилення його конкурентних позицій та внутрішніх компетенцій [7]
П. Клівець	Модель, система дій підприємства щодо вибору цільового ринку, забезпечення споживчої цінності товару, ефективного його просування на ринок і ефективного збуту [8]
Ф. Котлер	Логічна схема маркетингових заходів, за допомогою яких компанія сподівається виконати свої маркетингові завдання [3]
Д. Хассі	Формування окремих стратегій відповідно до чотирьох елементів комплексу маркетингу – товару, ціни,збуту і просування [9]
О. Уолкер, Х. Бойд	Фундаментальна модель поточних та планових цілей, розміщення ресурсів і взаємодії організації з ринками, конкурентами та іншими факторами зовнішнього середовища [10]

Якщо систематизувати визначення поняття «маркетингова стратегія», то їх можна звести до такого: маркетингова стратегія – це основний довгостроковий маркетинговий план діяльності підприємства, спрямований на вибір цільових сегментів споживачів. Вона об'єднує елементи комплексу маркетингу, грунтуючись на яких, підприємство здійснює свої ефективні маркетингові заходи, спрямовані на досягнення маркетингових цілей. Маркетингова стратегія повинна відповідати умовам зовнішнього середовища підприємства з точки зору можливостей, що відкривають зростання і перешкоди, а також його внутрішні ресурси і можливості.

Розгляд змісту маркетингових стратегій дав змогу розкрити її основні характерні риси:

– за основу до уваги береться потреба споживача;

– співвідношення стратегії з поняттям розвитку. Без розвитку не може бути стратегії. Стратегія є сукупністю змін, що визначають життєстійкість підприємства та збільшують ймовірність його виживання в умовах мінливого середовища;

– невід'ємність поняття стратегії від мети, яка у розвитку виступає головним орієнтиром розвитку, відображає тенденції зміни інтересів;

– неможливість відокремлення поняття стратегії від поняття прогнозування. Стратегія виступає результатом осмисленого й наукового передбачення майбутнього, реальностей його досягнення, розуміння необхідного;

– невіддільність поняття стратегії від поняття «місія», що характеризує призначення підприємства [11].

Розробка маркетингової стратегії підприємства – це процес створення і практичної реалізації генеральної програми дій підприємства, мета якої полягає у ефективному розміщенні ресурсів для досягнення цільового ринку. У розробці маркетингової стратегії основними завданнями є:

– визначення цілей та напрямів діяльності підприємства;

– координація різних напрямів;

– оцінка слабких і сильних сторін підприємства, ринкових можливостей та загроз;

– визначення альтернативних варіантів реалізації напрямів діяльності підприємства;

– створення умов для ефективного розподілу продукції підприємства;

– оцінка маркетингової діяльності підприємства [12].

Для кожного підприємства є необхідним планомірний і обґрунтований процес формування маркетингової стратегії. У світовій практиці існує безліч підходів до розроблення маркетингової стратегії підприємства. Переважно науковці [5; 12; 13] відокремлюють такі етапи формування маркетингової стратегії, які надані у табл. 2.

Таблиця 2

Етапи формування маркетингової стратегії підприємства

Етап	Зміст	Сутність
Формування цілей		Досяжність тих чи інших цілей свідчить про реалізацію розробленої стратегії. Цілі, встановлені для окремого бізнесу, є більш деталізованими та конкретними, але вони не завжди узгоджені з деякими цілями всього підприємства, тому після стратегічного аналізу вони ще підлягають уточненню та доопрацюванню
Стратегічний аналіз і діагностика	Аналіз зовнішнього середовища; Аналіз внутрішнього середовища	Для обґрунтування стратегічних орієнтирів, вибору найбільш ефективних способів і форм їх досягнення необхідно провести стратегічний аналіз і діагностику стану підприємства. Ці роботи передбачають здійснення зовнішнього і внутрішнього аналізу, оцінку потенціалу особливостей конкурентного середовища і рухомих сил у галузі.
Розроблення варіантів стратегії	розробка альтернатив; оцінка альтернатив; вибір стратегії	При розробці варіантів стратегій здійснюється оцінка стратегічних альтернатів, доцільно використовувати різні методи використання підприємства в загалом
Планування і реалізація		Передбачає розробку переліку конкретних заходів для досягнення визначених раніше цілей на довгострокову та середньострокову перспективу за ступенем їх важливості
Оцінка та контроль результатів		Для окремого підрозділу поточний моніторинг здійснюється на рівні підрозділу, а коригування стратегії потребує втручання вищого керівництва підприємства

Таким чином, процес формування маркетингової стратегії можна визначити як узгодження цілей маркетингу з потребами споживачів, рівнем конкуренції та можливостями підприємства. При цьому є важливим аналіз сильних і слабких сторін підприємства, маркетингових можливостей та ризиків. У результаті таких дій формується маркетингова стратегія товару, збуту, ціни та просування.

На процес розробки та впровадження в життя тієї чи іншої стратегії впливає низка факторів, які визначають політику підприємства, а саме: місія, стратегічні цілі та завдання підприємства та їх зв'язок з цільовими; ресурси, що використовує підприємство в процесі досягнення поставлених цілей; стан конкурентного середовища; ринкова кон'юнктура; умови розвитку зовнішнього маркетингового середовища [14].

Маркетингових стратегій може бути багато, але найголовніше вибрати найбільш вдалу з них для кожного ринку і кожного товару. Аналізуючи [15], виділимо актуальні види маркетингових стратегій (табл. 3).

Таблиця 3

Актуальні види маркетингових стратегій

Вид	Сутність
Стратегія проникнення на ринок	Використовується новими підприємствами, які хочуть закріпитися у діючих ринкових умовах, та підприємствами, які давно закріпилися на ринку, щоб зайняти низку не використаних і не досліджуваних раніше ніш
Стратегія розвитку ринка	Використовується для залучення нових споживачів. Стратегія географічної експансії: розширення географічної реалізації продукції. Стратегія створення нових ринків: залучення нових груп споживачів на вже освоєній території. Стратегія розширення ринкового простору: донесення до споживачів необхідності збільшення інтенсивності використання продукції підприємства
Розроблення нового товару	Стратегія є перспективною, але пов'язана з певними ризиками. Перш ніж розробляти новий товар або послугу, підприємство повинно бути впевнено, що попит на продукт існує. Підприємству також належать оцінка ризиків, резервів, конкурентоспроможності аналогів продукції, яка випущена підприємствами-конкурентами, порівняння витрат та передбаченого прибутку. Реалізація цієї стратегії вимагає впоратися с консерватизмом споживачів, які скептично сприймають усе нове. Але якщо новизна продукції буде реальною і покупці відчують, що потребують товар, дохід буде величезним
Нішева стратегія	Використовується підприємствами, що виробляють нестандартну, особливу продукцію, розрахована на покупців вузького колу. Підприємство може зайняти високі позиції завдяки тому, що певна категорія споживачів буде користуватися незамінними вузькоспеціалізованими товарами
Пристосувальна стратегія	Велика частка належить звичайному бізнесу місцевого локального масштабу. Стратегія є сильною, оскільки невелике спеціалізоване підприємство є гнучким та може краще задовольнити незначні потреби споживачів у своїх обсягах
Піонерська стратегія	Створює нові сегменти або радикально перетворює нові. Товар не просто вдосконалюють, а шукають ризиковані революційні рішення, не завжди вигідні навіть за вдалого розкладу

Таким чином, слід зазначити, що маркетингова стратегія підприємства – комплекс маркетингових заходів і набір інструментів з їх реалізації, що спрямований на досягнення місії та реалізацію довгострокових цілей підприємства, а також на задоволення існуючих потреб споживачів. Сьогодні існує багато різноманітних маркетингових стратегій , але для ефективної діяльності підприємства необхідно обрати найкращу та найточнішу. Для цього необхідно розуміти саме поняття «маркетингова стратегія», її характерні риси, основні завдання, етапи формування. Розробка обґрунтованої маркетингової стратегії відіграє важливу роль у забезпечені досягнення стратегічних цілей підприємства. Саме ці аспекти мають значний науковий інтерес щодо подальших досліджень.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Мартіянова М. П.

Література: 1. Алферов А. В. Методы маркетинговой деятельности. СПб. : СПбГИЭУ, 2004. 155 с. **2.** Рассел Г. Маркетинг. Принципы и стратегия: учебник. М. : ИНФРА-М, 2001. 804 с. **3.** Котлер Ф., Армстронг Г. Основы маркетинга. М. : Вильямс, 2009. 1072 с. **4.** Войтович С. Я., Потапюк І. П. Сутність і зміст поняття «маркетингова стратегія. *Економіка і регіон.* 2011. № 4 (31). С. 77–81. **5.** Гаркавенко С. С. Маркетинг : підручник. Київ : Лібра, 2010. 720 с. 6. Завьялов П. С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицах : учеб. пособие. М. : Эксмо, 2005. 496 с. **7.** Зайчук Т. О. Стратегічний маркетинг органічних продуктів харчування : монографія. Київ : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2012. 265 с. **8.** Клівець П. Г. Стратегія підприємства : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 320 с. **9.** Хасси Д. Стратегия и планирование. Путеводитель менеджера. СПб. : Питер, 2001. 378 с. **10.** Уолкер А., Бойд Х. Маркетинговая стратегия. М. : Вершина, 2006. 496 с. **11.** Павлішина Н. М., Рясна Г. В. Маркетингова стратегія: сутність та методика формування. *Економічний вісник Запорізької державної академії.* 2017. Вип. 6-1 (12). С. 126–130. **12.** Карачина Н. П., Зозуля І. В. Змістовність поняття «маркетингова стратегія підприємства» та особливості її розробки. *Економічний простір.* 2016. № 119. С. 165–172. **13.** Тєлєтов О. С. Маркетинг у промисловості : монографія. Київ : Центр навч. літ., 2004. 248 с. **14.** Бліщук К. Сучасні маркетингові стратегії. *Ефективність державного управління.* 2016. Вип. 4 (49). Ч. 2. С. 301–308. **15.** Громова О. В. Механізм планування маркетингової стратегії компанії. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 4 (15). С.165–169.

DIGITAL PAINTING AS A SPECIAL KIND OF MODERN ART

UDC 75.05

L. Morozova

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *In the article the digital art as an actual type of the modern art is considered. The characteristics of the Ukrainian digital painting and the creativity of individual artists are examined.*

Keywords: *digital art, digital painting, 2D-editor, computer graphics, contemporary art, raster graphics.*

Анотація. *У статті розглянуто цифрове мистецтво як актуальний вид сучасного мистецтва; виявлено характерні риси української цифрового живопису; розглянуто творчість окремих художників.*

Ключові слова: *цифрове мистецтво, цифровий живопис, 2D-редактор, комп'ютерна графіка, сучасне мистецтво, растрова графіка.*

Аннотация. *В статье рассмотрено цифровое искусство как актуальный вид современного искусства; выявлены характерные черты украинской цифровой живописи; рассмотрено творчество отдельных художников.*

Ключевые слова: *цифровое искусство, цифровая живопись, 2D-редактор, компьютерная графика, современное искусство, растровая графика.*

Sometimes we can find an actual art that expresses its time with utmost accuracy among the multitude of ways in which people practice art in particular historical period. The 21st century is the age of computer technology, the age of informatization. Computer technologies are implemented in all spheres of human life, including art. The active introduction of new technologies in art proves the topicality of this work.

Computer graphics is a product of science and technology. Starting in the 1940s, computer graphics has come a long way to be where it's at now: from basic electronic abstractions to complex 3D designs. A distinctive feature that distinguishes computer art from traditional visual art forms is the technical aspect and algorithmization of creative proces. A computer works both as a medium and as a tool. Image and space are created using software, freeing the artist from physical media, providing the dynamics of virtual environment. The use of digital computer technology has allowed the visual arts to abandon the notion of art work being a material object.

The purpose of the article is to identify the characteristic features of national digital painting and determine the degree to which information technology influences the artistic value as a universal feature of art works.

The notion of digital painting has recently appeared in national terminology. It characterizes visual art created using computer technology (primarily 2D editors). Digital painting differs from other types of computer graphics, first of all, in employing techniques used in other types of art, when the image is created with the help of special computer programs (graphic editors). Graphic editors create images according to different principles, but, the most important is that, they often imitate traditional techniques and materials. For example, it is an oil or acrylic paints or soft graphic materials, etc. Thus, digital painting is largely the result of traditional types of art being developed and transformed into contemporary art practices.

Computer graphics received a powerful impetus in its development during the so-called «digital revolution» in the 1990s [1], when technology has made a huge leap, both in hardware and software. This was due to the production and wide distribution of affordable SVGA monitors and graphics cards that could display up to 16.7 million colours which started in 1995–1996.

Graham Wainbren, an American digital artist, called the "digital revolution" a random access revolution. In his opinion, this revolution was based on an instant access to many media elements that could be combined the unlimited number of times [2]. It is this feature that allowed digital painting to begin to gain ground as one of the most relevant artistic practices.

In Ukraine, digital painting began to develop once computer equipment that was powerful enough to run specialized software – graphic editors – came along. There are two types of 2D editors: for creating raster and vector image types. The most popular raster graphic editors are Adobe Photoshop and Corel Painter, which are already intended to be used for

© L. Morozova, 2020

digital painting purposes. It offers features that directly mimic traditional painting and graphic techniques [3]. In addition to the above mentioned software, the SAI program, are also designed specifically for creating images on a computer, and are extremely popular among digital artists.

Digital artists are free to choose a kind of editor that meets their needs. It depends on the creative tasks that they set for themselves. Currently, when it comes to Internet, digital painting is gaining more popularity compared to traditional types of fine art. In addition, one should note the generally international nature of digital painting, which makes it difficult to identify regional features in the works of artists from different countries.

Ukrainian digital artists can either work for foreign companies, or, in case they live abroad, create samples of digital graphics for domestic customers.

The most difficult thing about digital painting is its classification and typology. The defining features of almost all types of digital painting are rather blurry, and high potential of 2D computer graphics allows artists to infinitely expand the boundaries of traditional art and create fundamentally new types of art.

If we set aside the idea of digital art hybrids, the following types of digital painting can be distinguished: imitation of traditional painting and graphics, or, in other words, digital painting in the full sense of the word; photo manipulation, photo art, or mixed media, where photo manipulation techniques are involved at the initial stage of creating a new image, then drawing and processing, typical of traditional painting and graphics, are applied.

The first type of digital painting can rely directly on traditional forms. Artists can create art with pencils or paints on paper and apply graphic editor processing afterwards. A striking example is the work by Galina Zinko, an artist from Kharkov. When creating her illustrations, she uses watercolor and then draws small details on the computer. One can almost feel a specific atmosphere around her illustrations. It's difficult to confuse them. She is famous and popular all over the world. Galina Zinko has developed designs for 25 classic and modern fairy tales, including «The Nutcracker», «The Snow Queen», «Thumbelina», «Sleeping Beauty», «The Scarlet Flower», «Cinderella», «Alice in Wonderland», «Little Red Riding Hood», and many others [4].

The second type of digital painting doesn't involve creating a hard copy with basic design but rather drawing the work from scratch on digital «canvas». Victor Garkusha is an artist who represents this type of painting. Victor illustrated A. Mogilny's book «Forest Mermaid and the Ant Prince» for the «A-BA-BA-GA-LA-MA-GA» publishing house, and received an award at the «Book of the Year 2007» contest.

The vividness of Ukrainian digital painting raises a question of whether or not it should be represented somewhere beyond the scope of printed and online sources. Whether digital art should gain permanent footing in a museum or in some other context is a question we should ask in the nearest future. Being supported by both technological and artistic forces, this branch of art is developing very rapidly.

Discussions on how to bring digital painting offline to display it at exhibitions have been ongoing for a long time. Even though there have been multiple views on the subject [5]. The museumification of digital art has not been methodologically defined. First of all, there arises the issue of defining the status of original version in the creative process and its relation to copies. According to M. Gelman, we should part with the concept of the original version, since the emergence of digital painting has already broken many stereotypical ideas on how the art should function [6].

Since the product of the artist's creative endeavor no longer implies that a material hard copy should exist in the first place, the main role in museum representation of digital painting is now assigned to network galleries, both specialized and based on social networking sites.

In Ukraine, specialized gallery sites are currently under development. Foreign sites provide the opportunities for creating personal galleries and facilitating communication between creators, viewers and customers (ArtStation, Behance, etc.).

Digital painting has shown how much it differs from traditional types of fine art, primarily due to incredible functionality of graphic editors, the rate at which different operations are performed and the ability to make adjustments, both in the process of creating works as well as introducing them at the final stage.

To draw the conclusion, one can say that being an integral part of modern art, Ukrainian digital painting is developing virtually at the same technical and artistic level as in other countries. A stylistic variety of Ukrainian digital painting becomes evident upon analyzing a selection of works. It manifests not only in following the traditional forms of fine art, but also in developing a completely new language inherent to its digital forms. Today, there are certain characteristic features that involve not only following the conventional standards of art work creation dealing with illustrative aspects and detalization, but also simulating traditional techniques using digital graphic design tools.

Supervisor – Senior Lecturer Polezhaeva O. V.

Literature: 1. Paul C. Digital art. London: Thames & Hudson, 2003. P. 7. **2.** Paul C. Op. cit. P. 15. **3.** Турлюн Л. Н. Цифровая живопись как вид компьютерного искусства. *Молодой ученый.* 2016. № 4. С. 876–879. **4.** Gallery Ottepel. URL: http://ottepel.gallery/galiazinko. **5.** Карлова А. И. Цифровое искусство и музей. *Вопросы культурологии.* 2016. № 4. С. 74–76.

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 658:331.108

Нечипоренко Д. І.

Магістрант 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті було визначено значення понять «мотивація» та «мотиваційний менеджмент». Також було розглянуто вплив мотиваційного менеджменту на якість праці співробітників підприємства. Відповідно до цього досліджено головні практичні та теоретичні основи побудови ефективної системи організації праці персоналу в підприємницькій діяльності та розглянуто моделі мотивації, які використовують менеджери зарубіжних підприємств.*

Ключові слова: *мотивація, мотиваційний менеджмент, персонал, підприємницька діяльність, HR-менеджер.*

Аннотация. *В статье было определено значение понятий «мотивация» и «мотивационный менеджмент». Также было рассмотрено влияние мотивационного менеджмента на качество труда сотрудников предприятия. В соответствии с этим исследованы главные практические и теоретические основы построения эффективной системы организации труда персонала в предпринимательской деятельности, и рассмотрены модели мотивации, которые используют менеджеры зарубежных предприятий.*

Ключевые слова: *мотивация, мотивационный менеджмент, персонал, предпринимательская деятельность, HR-менеджер.*

Annotation. *The article defines the meaning of the terms «motivation» and «motivational management». The influence of motivational management on the quality of work of employees of the enterprise was also considered. Accordingly, the main practical and theoretical bases of building an effective system of organization of work of staff in entrepreneurial activity are investigated and the models of motivation used by managers of foreign enterprises are considered.*

Keywords: *motivation, motivational management, staff, entrepreneurial activity, HR manager.*

У сучасному економічному середовищі існує потреба в мотивації працівників краще виконувати свої зобов'язання, оскільки головною метою діяльності будь-кого підприємства є отримання максимально можливого прибутку, що важко досягти без якісної роботи та професіоналізму працівників. Оскільки результат роботи кожного працівника залежить не тільки від його професійних навичок та досвіду роботи, а й від клімату, який існує

© Нечипоренко Д. І., 2020

в колективі, та бажання працювати, тому необхідно підбирати та запроваджувати такі методи мотивації, які б змогли задовольняти і працівників, і керівництво. На жаль, у сучасному світі багато підприємств обирають для свого персоналу жорсткі методи «мотивації», а саме застосовують значні штрафи за невиконання певного переліку робіт, це, звичайно, певною мірою змушує працівників краще виконувати свою роботу, проте до певного часу. Більшість цим незадоволена і в результаті чого на таких підприємствах спостерігається висока плинність кадрів. Отже, керівники підприємства, а особливо HR-менеджери, повинно багато уваги приділяти не лише наявності диплому та професійних навичок, а також розуміти потреби людей та створювати для них гарні умови праці і оточуюче середовище, оскільки саме персонал є головним на підприємстві, який забезпечує досягнення цілей діяльності.

Дослідженню існуючих проблем формування ефективного мотиваційного менеджменту в підприємницькій діяльності та напрямів їх усунення присвятили свої роботи багато науковців, серед яких необхідно зазначити таких вчених, як: В. Гриньова [1], С. Покропивний [5], А. Колот [2], О. Сердюк [6], М. Мескон [3], Л. Нікіфорова [4], В. Травін [8], Е. Уткін [9], В. Сладкевич [7], К. Ховард [10] та багато інших. Проте не всі аспекти цієї проблеми були висвітлені та знайшли обґрунтованого наукового вирішення.

Метою статті є визначення значення мотиваційного менеджменту в підприємницької діяльності.

В науковій літературі існує чимало визначень поняття «мотивація», всі вони відрізняються, але доповнюють одне одного. Тож для проведення подальшого аналізу розвитку мотиваційного менеджменту в підприємницькій діяльності, перш за все, потрібно дослідити сутність цього поняття.

Отже, розглянемо, як вітчизняні та іноземні науковці трактують значення цього поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «мотиваційний менеджмент»

Автор	Сутність
О. Д. Сердюк [6]	Процес спонукання та стимулювання кожного працівника і колективу в цілому до результативної діяльності для досягнення особистих цілей та головної мети підприємства
М. Х. Мескон [3]	Процес спонукання себе та інших до діяльності для досягнення особистих цілей та цілей підприємства
В. В. Травін [8]	Прагнення працівника задовольнити свої потреби за допомогою трудової діяльності
С. Ф. Покропивний [5]	Процес заохочення людей до ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей організації шляхом формування мотивів
А. М. Колот [2]	Сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, визначають поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей організації; сукупність усіх мотивів, які справляють вплив на поведінку людини

Мотивація використовується для того, щоб ефективно управляти персоналом і стимулювати його до трудової діяльності. Тож для проведення подальшого аналізу розвитку мотиваційного менеджменту в підприємницькій діяльності, перш за все, потрібно дослідити сутність поняття «мотиваційний менеджмент».

Цей термін є новим для української науки, незважаючи на те, що в працях зарубіжних учених він застосовується починаючи із 90-х років XX ст.

Отже, Е. Уткін вважає, що «мотиваційний менеджмент – це управління, в якому пріоритет надається мотивації творчої, продуктивної, ініціативної та професійної діяльності людини» [9]. На думку К. Ховард та Е. Короткова, мотиваційний менеджмент варто трактувати як «тип управління, в якому пріоритет надається мотивації професійної поведінки, діяльності, відносинам, а не адмініструванню та жорсткому контролю» [10].

Таким чином, мотиваційний менеджмент – це процес управління персоналом за допомогою різноманітних методів для досягнення головної мети діяльності підприємства на основі загальної колективної зацікавленості в цьому.

Мотивацію класифікують за певними ознаками (рис. 1).

Нині є дуже розповсюдженою система мотивації, яка передбачає стимулювання за матеріальним принципом, проте така система є застарілою та такою, яка не приносить очікуваного результату на постійній основі. На більшості підприємств працівники або недостатньо мотивовані, або не мотивовані взагалі, що негативно впливає на загальний рівень діяльності підприємства.

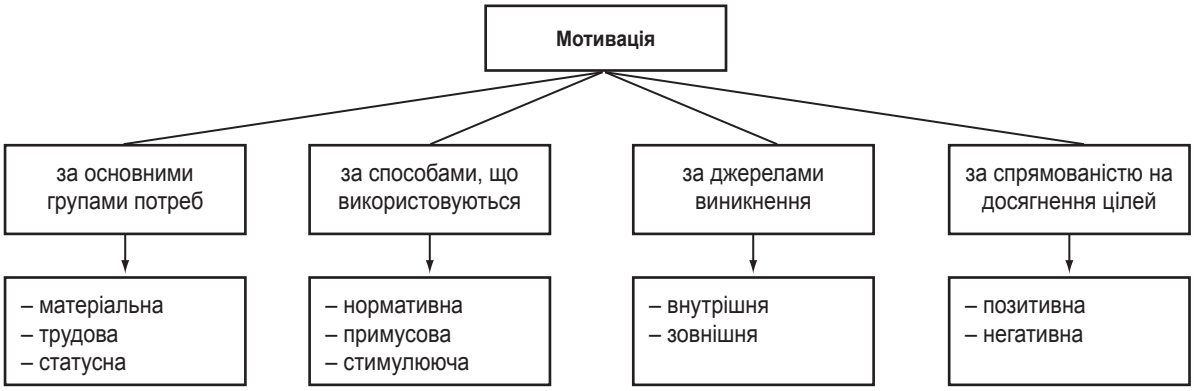

Рис. 1. **Класифікація мотивації**

Джерело: розроблено автором за даними [7]

Проте, якщо така система мотивації відповідає принципам, серед яких відомі науковці виокремлюють: адекватність, своєчасність, справедливість, об'єктивність, значущість, передбачуваність, то тоді така система буде достатньо ефективною для забезпечення та підтримки високого рівня якості праці персоналу підприємства [1].

Тому для того, щоб мотивація працівників була дієвою та приносила користь для підприємства, при цьому відповідала потребам персоналу, необхідно кожного працівника сприймати як окрему особистість з його потребами й інтересами. Саме завдяки цьому HR-менеджер може створити таку систему мотивації, яка б враховувала потреби керівництва підприємства, його персоналу та була основою до підвищення ефективної діяльності підприємства.

У процесі виконання цієї роботи в соціальних мережах було проведено опитування працівників різних сфер діяльності з метою визначення найбільш ефективного методу мотивації серед працівників. Зокрема, в опитуванні взяли участь 210 респондентів, з яких 86 осіб – працівники навчальних закладів; 27 осіб – працівники правоохоронних органів; 63 осіб – працівники ТРЦ, магазинів та 34 осіб – медичні працівники. Це опитування проводилося протягом тижня (з 01.04.2020 р. по 07.04.2020 р.) та передбачало таке питання: За допомогою якого методу мотивації ви будете працювати краще? Серед відповідей було запропоновано такі: грошова винагорода; подарунки; корпоративні свята; тренінги, навчання, підвищення кваліфікації; похвала від керівництва. Результати опитування відображено на рис. 2.

Отже, відповідно до отриманих результатів, для 68 % працівників головною мотивацією є саме грошова винагорода, 18 % опитуваних гарною мотивацією вважають різноманітні подарунки на підприємстві, 7 % віддають перевагу безкоштовним тренінгам, навчанню, підвищенню кваліфікації та лише 2 % опитуваних вважають гарною мотивацією до якісного виконання своїх обов'язків похвалу від керівництва або більш професійних співробітників. Також як вид мотивації було запропоновано штрафи та покарання, проте ніхто не обрав його за мотивацію, навпаки, говорили, що це не є мотивацією, тому його виключено із переліку.

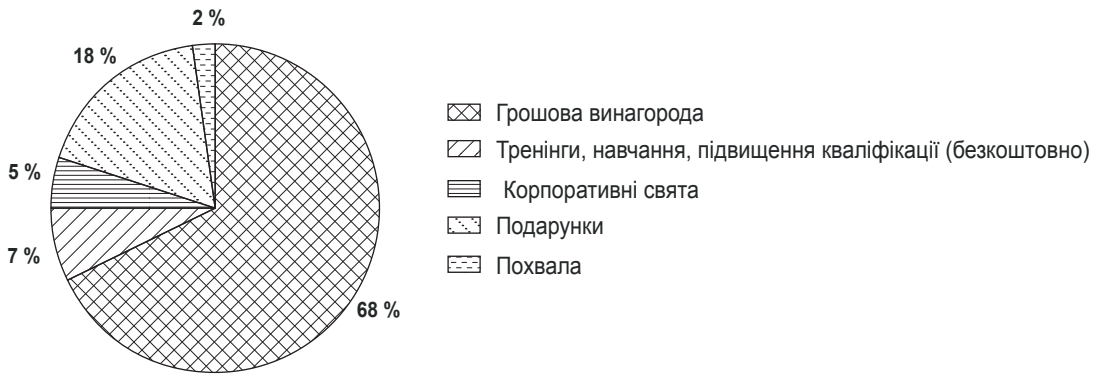

Рис. 2. **Результати опитування**

Для формування ефективної системи мотивації необхідно враховувати не тільки матеріальну складову, а ще значну увагу варто приділяти нематеріальним складовим, серед яких універсальними є [4]:

- гнучкий графік;
- підвищення по службі;
- забезпеченість робочого місця необхідним для виконання завдань обладнанням;
- позитивне ставлення керівництва до працівників;
- зворотний зв'язок;
- безкоштовне навчання.

Проте варто пам'ятати, що у всіх працівників різні характери та прагнення до професійного самовираження, тому необхідно враховувати всі ці особливості, і тоді нематеріальні складові мотивації не лише забезпечать підвищення ефективності праці, а ще наблизять до мінімуму використання матеріальних складових.

Для того щоб на вітчизняних підприємствах була створена ефективна система мотивації, також варто вивчати та використовувати іноземний досвід. Найбільш прогресивними системами мотивації праці визнано американську, німецьку, французьку, шведську та японську моделі (табл. 2).

Таблиця 2

Іноземні моделі мотивації

Модель мотивації	Основні елементи
Американська	Висока якість роботи; наявний високий рівень професіоналізму; заохочення до підприємницької діяльності
Німецька	Висока якість праці
Французька	Якість праці, висока кваліфікація, кількість пропозицій
Шведська	Солідарна заробітна плата
Японська	Високий рівень професійної майстерності; результативність роботи, вік і стаж працівника

Як показує практика, використання чужого досвіду без урахування реального стану, який спостерігається на тому чи іншому підприємстві, може призвести до негативних наслідків. Тому досвідчені менеджери створюють власні системи мотивації на підприємстві виходячи з особливого складу його колективу.

Таким чином, у теорії та на практиці доведено, що саме завдяки правильній мотивації персоналу досягається висока ефективність підприємницької діяльності. Ефективна система мотивації є тим необхідним елементом, завдяки якому покращується результативність та якість праці персоналу, що, своєю чергою, забезпечує прогресивний розвиток підприємства.

Отже, керівникам підприємств не варто забувати про значення мотивації праці персоналу, бо правильно сформована сукупність мотиваторів є запорукою позитивних результатів діяльності підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бутенко Д. С.

Література: 1. Гриньова В. М., Тарасенко А. А. Стимулювання праці в інноваційної діяльності підприємств машинобудування : монографія. Харків, 2010. 164 с. **2.** Колот А. М., Цимбалюк С. О. Мотивація персоналу : підручник. Київ : КНЕУ, 2012. 397 с. **3.** Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М. : Дело, 1997. 702 с. **4.** Нікіфорова Л. О., Білоконь Я. В. Тімбілдинг як основа ефективного розвитку колективу. *Економічний простір.* 2012. № 2. С. 24–31. **5.** Покропивний С. Ф. Продуктивність, мотивація та оплата праці : підручник. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с. **6.** Сердюк О. Д. Теорія та практика менеджменту : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2010. 432 с. **7.** Сладкевич В. П. Мотивационный менеджмент: курс лекций. Киев : МАУП, 2001. 168 с. **8.** Травин В. В., Дятлов В. А. Основы кадрового менеджмента : практ. пособие. М. : Дело, 2001. 336 с. **9.** Уткин Е. А. Основы мотивационного менеджмента. М. : ЭКСМО, 2000. 352 с. **10.** Ховард К., Коротков Е. Принципы менеджмента: Управление в системе цивилизованного предпринимательства : учеб. пособие. М. : Инфра-М, 1996. 224 с.

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ РИНКУ ПРАЦІ ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

УДК 331.522

Новікова Я. М.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто сучасний стан ринку праці у регіональному розрізі України. Проведено характеристику ринку праці регіонів України за допомогою кластерного аналізу. Виявлено особливості сучасного стану ринку праці регіонів і перспективи подальших перетворень.*

Ключові слова: *ринок праці, кластерний аналіз, рівень зайнятості, рівень безробіття, кількість активних підприємств, середня заробітна плата.*

Аннотация. *Рассмотрено современное состояние рынка труда в региональном разрезе Украины. Проведена характеристика рынка труда регионов Украины с помощью кластерного анализа. Выявлены особенности современного состояния рынка труда регионов и перспективы дальнейших преобразований.*

Ключевые слова: *рынок труда, кластерный анализ, уровень занятости, уровень безработицы, количество активных предприятий, средняя заработная плата.*

Annotation. *The current state of the labor market in the regional context of Ukraine is considered. The characteristic of the labor market of the regions of Ukraine by means of cluster analysis is conducted. The peculiarities of the current state of the labor market of the regions and the prospects of further transformations are revealed..*

Keywords: *labor market, cluster analysis, employment rate, unemployment rate, number of active enterprises, average wage.*

У сучасних умовах розвитку економіки особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення України, створення ринку робочої сили і запобігання масовому безробіттю. Ринок праці посідає центральне місце серед інших ринків та перебуває під впливом багатьох факторів, більшість яких залежить від загальної економічної ситуації в країні.

Характеристики макроекономічних показників мають суттєві територіальні розбіжності, що зумовлює необхідність поглибленого вивчення регіональних особливостей ринку праці України та розподілення його на певні кластери. Із урахуванням типологічних особливостей ринок праці здатний не тільки діяти в межах певних завдань, а й самостійно створювати умови для їх вирішення.

Ринок праці як аспект наукового дослідження давно є об'єктом пильної уваги як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Теоретичному осмисленню питань формування та розвитку ринку праці і методів його вивчення присвячені роботи В. Булатова, Н. Волгіна, Р. Капелюшникова, Р. Колосової, А. Котляра, Е. Лібанової та ін. В останні роки у своїх наукових роботах багато вчених, а саме К. Бондаревська, А. Аксьонова, О. Макарчук, А. Вороніна й ін. [1; 2] вивчають проблеми, з якими зіткнувся сучасний ринок праці України.

Що стосується сфери наукових досліджень на основі застосування методів кластерного аналізу, то спектр таких досліджень також дуже широкий. Науковці приділяють велику увагу дослідженню як теоретичних, так і практичних проблем застосування методів кластерного аналізу. В економіці методи кластерного аналізу використовуються як інструментарій для визначення пріоритетних напрямів розвитку регіонів; прогнозування соціально-економічних явищ; класифікації емітентів цінних паперів; вибору локальних стратегій; дослідження рівня вмотивованості працівників; сегментації ринку; аналізу фінансово-економічного стану підприємств тощо [3]. Загалом стає очевидним, що кластерний аналіз, насамперед, виступає як важливий інструмент дослідження регіонального розвитку. У зв'язку з цим використання цього інструментарію в аналізі регіональних ринків праці є вельми актуальним.

Методика кластерного аналізу базується на поняттях подібності об'єктів. За допомогою підбору найбільш «подібних» одиниць виконується розподіл сукупності на кластери (групи).

Кластерний аналіз – це багатовимірна статистична процедура, яка виконує збір даних, що містять інформацію про вибірку об'єктів, і потім упорядковує об'єкти у порівняно однорідні групи. На відміну від інших методів,

© Новікова Я. М., 2020

цей вид аналізу дає можливість класифікувати об'єкти не за однією ознакою, а за кількома одночасно. Для цього вводяться відповідні показники, що характеризують певну міру близькості за всіма класифікаційними параметрами [3].

Для проведення кластеризації регіонів України був використаний метод k-середніх на основі використання чотирьох показників, що характеризують ринок праці:

1) рівень зайнятості населення – розраховується як відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення віком 15–70 років до всього населення зазначеного віку;

2) рівень безробіття – розраховується як відношення (у відсотках) кількості безробітних певної вікової групи до економічно активного населення (робочої сили) відповідного віку;

3) кількість активних підприємств за регіонами країни;

4) середня заробітна плата – розраховується як середнє арифметичне значення заробітних плат певної групи офіційно працюючих груп населення за регіонами.

Метод k-середніх належить до групи ітеративних методів еталонного типу. На відміну від ієрархічних процедур, метод k-середніх не вимагає обчислення і зберігання матриці відстаней або подібностей між об'єктами. Алгоритм цього методу передбачає використання тільки вихідних значень змінних.

Для проведення і апробації запропонованого методу кластерного аналізу використовувалися дані Державної служби статистики України станом на 2019 рік [4].

Для подальшого проведення аналізу кластерної міграції регіонів за базу порівняння зміни структури кластерів був обраний 2014 рік.

За допомогою програми Statistica 10.0 було отримано результати графічного аналізу у вигляді дендрограми, яка дозволила зробити висновок, що досліджувана сукупність регіонів може бути розділена на три групи об'єктів за виділеними показниками ринку праці, близькими за характером розвитку.

Результати кластеризації регіонів України за 2014 та 2019 роки наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати кластерного аналізу ринку праці за регіонами України

Номер кластера	Перелік регіонів у 2014 році	Перелік регіонів у 2019 році	Характеристика кластера
1 кластер	Дніпропетровський, Донецький, Київський, Львівський, Одеський, Харківський	Дніпропетровський, Київський, Львівський, Одеський, Харківський	Високий рівень зайнятості, низький рівень безробіття, достатня кількість активних підприємств і високий рівень заробітної плати
2 кластер	Вінницький, Житомирський, Закарпатський, Запорізький, Івано-Франківський, Луганський, Миколаївський, Полтавський, Тернопільський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський	Вінницький, Донецький, Житомирський, Запорізький, Івано-Франківський, Миколаївський, Полтавський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський	Помірний рівень зайнятості та безробіття, середня кількість активних підприємств і середній рівень заробітної плати
3 кластер	Волинський, Кіровоградський, Рівненський, Сумський, Чернівецький, Чернігівський	Волинський, Чернігівський, Закарпатський, Кіровоградський, Луганський, Сумський, Рівненський, Тернопільський, Чернівецький	Низький рівень зайнятості, високий рівень безробіття, мала кількість підприємств, низька середня заробітна плата

З даних табл. 1 видно, що протягом останніх 5 років відбулося скорочення чисельності регіонів, що складали перший та другий кластери за рахунок переходу регіонів до кластера з гіршими показниками, що характеризують ринок праці. Ця ситуація означає погіршення стану ринку праці в цих регіонах й загалом по країні. Якщо розглядати кожний регіон окремо, то ми бачимо, що з першого кластера у другий перейшли Донецький та Луганський регіони, причиною переходу яких є складна політична та, як наслідок, економічна ситуація на сході країни. Закарпатська та Тернопільська області перейшли до третього кластера з другого, що пояснюється збільшенням рівня безробіття і пов'язано з дисбалансом між попитом і пропозицією на робітничі професії.

Аналіз сучасного стану регіональних ринків праці дає можливість дійти висновку, що ефективний механізм їх регулювання повинен включати досить різнопланові та диференційовані за силою впливу підсистеми, не обмежуючись лише сферою трудових відносин. Для його формування слід, перш за все, визначитися з пріоритетами регулювання попиту та пропозиції на робочу силу. Розробка ефективної стратегії управлінням процесами в різ-

них кластерах регіональних ринків праці вимагає комплексного підходу до вирішення економічних, соціальних, демографічних проблем, які безпосередньо впливають та визначають його стан.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Аксьонова І. В.

Література: 1. Бондаревська К. В., Аксьонова А. О. Особливості розвитку ринку праці України під впливом сучасних глобалізаційних процесів. *Причорноморські економічні студії.* 2019. Вип. 38-1. С. 43–47. **2.** Макарчук О. В., Вороніна А. Г. Статистичне дослідження ринку праці в Україні. *Економічні науки*. 2017. № 9 (49). С. 540–544. **3.** Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб. / за ред. О. В. Раєвнєвої. Харків : ВД «ІНЖЕК». 2014. 578 с. **4.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНДЕКСУ СПОЖИВЧИХ ЦІН І КУРСУ ДОЛАРА НА СЕРЕДНЮ ЦІНУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

УДК 330.43; 338.27

Омельченко В. Л.

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті побудовано економетричну модель багатофакторної регресії, що відображає вплив індексу споживчих цін та курсу долара на середню ціну природного газу в Україні. Перевірено значущість моделі в цілому та кожного з її параметрів окремо. Зроблено висновки щодо точності прогнозу майбутньої ціни на газ за отриманою моделлю.*

Ключові слова: *економетрична модель, багатофакторна регресія, коефіцієнт кореляції, критерій Фішера, критерій Стьюдента, коефіцієнт регресії, прогнозування.*

Аннотация. *В статье построена эконометрическая модель многофакторной регрессии, которая описывает влияние индекса потребительских цен и курса доллара на среднюю цену природного газа в Украину. Проверено значимость модели в целом и каждого из ее параметров отдельно. Сделаны выводы о точности прогноза будущей цены на газ по полученной модели.*

Ключевые слова: *эконометрическая модель, многофакторная регрессия, коэффициент корреляции, критерий Фишера, критерий Стьюдента, коэффициент регрессии, прогнозирование.*

Annotation. *The econometric model of multivariate regression is constructed in the article. This model reflects the influence of the consumer price index and the dollar exchange rate on the average price of natural gas in Ukraine. The significance of the model as a whole and each of its parameters is checked separately. Conclusions have been made as to the accuracy of the forecast for the future gas price for the model obtained.*

Keywords: *econometric model, multivariate regression, correlation coefficient, Fisher test, Student test, regression coefficient, prognostication.*

© Омельченко В. Л., 2020

В Україні ціна природного газу найбільше впливає на собівартість комунальних послуг. Так, за останні 4 роки частка тих домогосподарств, які витрачають більше половини сукупного доходу родини на сплату комунальних послуг, зросла більш ніж удвічі – з 6 % до 14 %. Частка таких родин, які витрачають на «комуналку» від третини до половини доходу, збільшилася з 16 % до 21 % [1]. Тому визначення факторів, які можуть найбільше впливати на ціну природного газу, є актуальним.

Метою статті є виявлення наявності кореляційного зв'язку між ціною природного газу та факторними ознаками – індексом споживчих цін і курсом долара – та перевірка його щільності, застосовуючи можливості кореляційно-регресійного аналізу. Для досягнення цієї теми було побудовано економетричну модель багатофакторної регресійної.

Вибіркова сукупність емпіричних даних була сформована за результатами спостережень за середньою ціною природнього газу [2], індексом споживчих цін [3] та курсом долара [4] за період 2016–2019 рр., що здійснювались щомісячно. Для побудови економетричної моделі використовувалися вбудовані функції і надбудови MS Excel.

Перевіримо, чи є фактори, які були обрані як зовнішні, незалежними. Застосуємо для цього вбудовану функцію CORREL. Результати виведені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати застосування функції CORREL

	Y	X_1	X_2
Y	1		
X_1	0,2829	1	
X_2	0,7576	0,1911	1

Видно, що коефіцієнт парної кореляції між індексом споживчих цін (X1) і та курсом долара (X2) дорівнює 0,1911, тобто кореляційний зв'язок між цими факторами є статистично незначущим. Отже, умова Гауса-Маркова не порушується, і для побудови економетричної моделі можна використати однокроковий метод найменших квадратів [5].

Для визначення параметрів економетричної моделі застосуємо вбудовану функцію LINEST (табл. 2).

Таблиця 2

Результати застосування функції LINEST

$b_2 = 1235{,}00$	$b_1 = 9{,}50$	$b_0 = -26653{,}97$
$\sigma_{b_2} = 163{,}72$	$\sigma_{b_1} = 6{,}42$	$\sigma_{b_0} = 4303{,}24$
$R^2 = 0{,}59$	$\sigma_e = 1227{,}84$	#Н/Д
$F = 32{,}88$	$df_e = 45$	#Н/Д
$SSR = 99148888{,}55$	$SSE = 67841293{,}24$	#Н/Д

Отже, отримаємо рівняння регресії:

$$\hat{y} = -26653{,}97 + 9{,}50 \cdot x_1 + 1235{,}00 \cdot x_2 . \quad (1)$$

Як видно з табл. 2, для цієї моделі коефіцієнт детермінації становить: $R^2 = 0{,}59$. Отже, мінливість ціни природнього газу на 59 % визначається мінливістю індексу споживчих цін та курсу долара. Решта 41 % обумовлені впливом факторів, які не враховані в цій моделі.

За критерієм Фішера перевіримо значущість рівняння множинної регресії в цілому. Емпіричне значення критерію Фішера було отримано при використанні функції LINEST (див. табл. 2): $F = 32{,}88$. Порівняємо його

з критичним значенням статистики Фішера при рівні значущості $\alpha = 0,05$ та кількості ступенів вільності $df_R = 2$ та $df_e = 45$. За допомогою вбудованої функцією FINV отримуємо: $F_{0,05}(2;45) = 3,20$.

Оскільки $F_{емп.} > F_{0,05}$, то з надійністю 95 % основна статистична гіпотеза $H_0 : R^2 = 0$ відхиляється на користь альтернативної $H_1 : R^2 > 0$. Тобто можна стверджувати, що економетрична модель в цілому є адекватною.

Перевіримо тепер доцільність присутності в моделі кожного із зовнішніх факторів, застосувавши для цього статистику Стьюдента. Використовуючи дані, що були отримані за допомогою функції LINEST (див. табл. 2), знайдемо емпіричні значення критерію Стьюдента для кожного параметра моделі за формулою:

$$t = \frac{|b_j|}{\sigma_{b_j}}, \quad j = \overline{0,2.} \tag{2}$$

Отже, для коефіцієнтів регресії, що визначають вплив кожного із зовнішніх факторів, маємо:

$$t_{b_1} = \frac{9,50}{6,42} = 1,48; \qquad t_{b_2} = \frac{1235,00}{163,72} = 7,54.$$

а отже, для вільного члена рівняння, що визначає систематичне похибку, отримуємо:

$$t_{b_0} = \frac{|-26653,97|}{4303,24} = 6,19.$$

Для того щоб перевірити значущість кожного з параметрів моделі, треба порівняти знайдені емпіричні значення критерію Стьюдента з критичним. Визначимо критичне значення статистики Стьюдента при рівні значущості $\alpha = 0,05$ та кількості ступенів вільності $df_e = 45$ за допомогою вбудованої функції T.INV.2T. Отримуємо: $t_{0,05}(45) = 2,01.$ Для коефіцієнтів регресії b_1, що характеризує вплив індексу споживчих цін на ціну газу, нульову гіпотезу $H_0 : b_1 = 0$ про статистичну незначущість параметра b_1 немає підстав відхилити, оскільки $|t_{b_1}| < t_{0,05}(45)$. Тобто вплив індексу споживчих цін на ціну газу не є суттєвим. Про це також свідчить невелике значення коефіцієнта парної кореляції між цими факторами: $r_{yx_1} = 0,2829$ (див. табл. 1). Щодо значущості коефіцієнта регресії b_2, який характеризує вплив курсу долара на ціну на газ, то для нього емпіричне значення критерію Стьюдента більше за критичне: $|t_{b_2}| > t_{0,05}(45)$, отже, нульову гіпотезу $H_0 : b_2 = 0$ з надійністю 95 % треба відхилити на користь альтернативної гіпотези $H_1 : b_2 \neq 0$, отже, вплив курсу долара на внутрішню ознаку можемо вважати статично значущим.

Тепер перевіримо статистичну значущість вільного члена рівняння регресії. Оскільки маємо, що $|t_{b_0}| > t_{0,05}(45)$, то з надійністю 95 % основна статистична гіпотеза $H_0 : b_0 = 0$, за якою вільний член рівняння є статистично незначущим, відхиляється на користь альтернативної гіпотези $H_1 : b_0 \neq 0$.

Незважаючи на те, що модель в цілому є значущою, виникає питання щодо можливості використання цієї моделі для прогнозу. Прогнозування за цією моделлю буде можливим, якщо збережуться ті тенденції, які мали місце протягом останніх чотирьох років. Однак це викликає сумління. Порівняємо економетричні моделі, що побудовані за щомісячними показниками різних проміжків часу. За допомогою функції LINEST отримуємо для періоду 2016-2018 рр. таке рівняння регресії:

$$\hat{y} = -23761,00 + 35,54 \cdot x_1 + 911,72 \cdot x_2, \tag{3}$$

При цьому всі параметри моделі виявилися значущими за критерієм Стьюдента, а коефіцієнт детермінації становить $R^2 = 0,76$.

За даними 2019 р. отримуємо таке рівняння регресії:

$$\hat{y} = 98651,77 - 367,13 \cdot x_1 + 362,74 \cdot x_2. \tag{4}$$

При цьому значущими за критерієм Стьюдента є лише параметри b_1 та b_0, а коефіцієнт детермінації становить $R^2 = 0{,}59$. Отже, на відміну від моделі, що описується рівнянням регресії (1), яке було побудовано за даними всього періоду 2016–2019 рр., суттєвий вплив на ціну газу має індекс споживчих цін, і цей вплив є негативним, а курс долара протягом останнього року жодним чином не впливав на ціну на газ. Останнє суперечить даним щодо ринку газу. Так, порівняно з 2018 р. добуток власного газу в Україні скоротився на 1,4 %, а імпорт газу збільшився на 35 % [6], тобто ціна на газ для населення у минулому році має бути більш залежною від курсу долара, ніж у попередній період.

Для того щоб знайти пояснення цьому протиріччю, необхідно розглядати процеси, що відбуваються в економіці України, а це виходить за рамки цієї статті, оскільки тут розглядаються лише питання, що пов'язані з побудовою економетричної моделі і можливістю подальшого використання цієї моделі для прогнозування. Стосовно останнього слід зауважити, що в умовах нестабільної економіки недоцільно накопичувати дані за великий проміжок часу, оскільки у такому разі обсяг вибіркової сукупності містить дані, що характеризують різні, інколи навіть зворотні за тенденціями, процеси в економіці. У такому випадку збільшення обсягу вибіркової сукупності призводить не до збільшення, а до зменшення точності прогнозу за такою моделлю.

Науковий керівник – викладач Лебедєв С. С.

Література: 1. Київський міжнародний інститут соціології. URL: http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=about. **2.** Нафтогаз. URL: http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf?Open. **3.** Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. **4.** Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/about. **5.** Малярець Л. М. Економіко-математичні методи та моделі : навч. посіб. Харків : Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 412 с. **6.** СТРАНА.UA. URL: https://strana.ua/news/248695-skolko-haza-dobyla-ukraina-v-2019-hodu-i-kak-sokratila-sobstvennuju-dobychu.html. **7.** Экономическая правда. URL: https://www.epravda.com.ua/rus/news/2020/02/7/656804/.

TRADE TRANSACTIONS BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

UDC 339.56.055

A. Orlova

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The paper considers the features of modern trade cooperation between Ukraine and the European Union, the main categories of Ukrainian goods and services that occupy significant positions in the European market, as well as the advantages and disadvantages of trade relations at the present stage of the development of Ukrainian economy.*

Keywords: *European market, export, import, goods and services, State Statistics Service of Ukraine, State Fiscal Service of Ukraine, trading partners.*

© A. Orlova, 2020

Анотація. *У роботі розглянуто особливості сучасного торгового співробітництва України та Європейського Союзу, основні категорії українських товарів і послуг, які займають значні позиції на європейському ринку, а також переваги і недоліки торгових відносин на сучасному етапі розвитку української економіки.*

Ключові слова: *європейський ринок, експорт, імпорт, товари і послуги, Державна служба статистики України, Державна фіскальна служба України, торгові партнери.*

Аннотация. *В работе рассмотрены особенности современного торгового сотрудничества Украины и Европейского Союза, основные категории украинских товаров и услуг, которые занимают значительные позиции на европейском рынке, а также преимущества и недостатки торговых отношений на современном этапе развития украинской экономики.*

Ключевые слова: *европейский рынок, экспорт, импорт, товары и услуги, Государственная служба статистики Украины, Государственная фискальная служба Украины, торговые партнеры.*

The aim of the article is to consider the issue of trade relations between Ukraine and the European Union that has repeatedly been reflected in the works of L. S. Kosikova, L. B. Vardomsky, A. G. Pylin, M. Yu. Golovnin, I. V. Kostikov, V. V. Arkhipova, V. P. Obolensky, N. M. Mezhevich.

Single European Market or Domestic Market is a single market created on January 1, 1993 striving to guarantee the free movement of goods, capital, services and people («four freedoms») within the European Union (EU). The domestic market includes 28 EU member states, and with exceptions covers the territories of Iceland, Liechtenstein and Norway under the agreement on the European Economic Area and Switzerland under bilateral treaties. In addition, Georgia, Moldova and Ukraine also participate in certain sectors of the single market within the framework of in-depth free trade zones.

The purpose of the domestic market is to promote the increased competition, increased specialization, greater economies of scale, allowing goods and factors of production to move to areas where they are of the greatest value, thereby improving the efficiency of resource allocation.

With the advent of the free trade zone on January 1, 2016, Ukraine received trade preferences – duty-free tariff quotas for 36 types of goods, mainly agricultural products [1].

Now the EU is our key trading partner in the export of goods. More than 42% of our country's total exports are directed there.

Six countries remain the largest trading partners of Ukraine in the EU – the Netherlands, Spain, Italy, Poland, France and Germany. Their total share in the turnover exceeds 73 percent [2].

Western European countries appreciate, first of all, goods from Ukraine, which successfully replace other expensive European products or less qualitative ones on the shelves of supermarkets.

The ever-growing popularity of Ukrainian goods is evidenced by the results of business meetings held on November 2018, when European retail chains concluded about 30 contracts with domestic manufacturers and distributors of our products. Now more than 700 Ukrainian companies are actively working in the European market [3].

However, Ukraine does not actively trade with all EU countries. The bulk of imports go to Poland and Italy – 15.5 % and 14%, respectively. Germany is in third place, where we export 10 % of production, followed by the Netherlands – 9.6 %, as well as Hungary and Spain – 7.6 % and 7.2 % respectively.

According to the State Statistics Service of Ukraine, the key commodities that provide the largest export earnings remain raw materials. In particular, iron ore, corn, rapeseed, carbon steel semi-finished products, ferroalloys, soybeans. But the list of basic goods also includes more complex goods - wires and cables, flat-rolled products, clothes and shoes, processed timber, furniture.

Ukraine is one of the 10 largest suppliers of agricultural products to the EU, occupying significant market niches: for wheat – 32 % of total EU imports, corn – 62 %, barley – 74 %, oats – 68 % [4].

In general, there are five main groups of goods that Ukraine exports to the EU. These are ferrous metals, electric machinery and equipment, crops, ores, slag and ash, fats and oils of animal or vegetable origin.

With regard to the export of services, most often Ukraine provides the EU countries with transport services, material processing services, telecommunications services, computer and information services, business services, repair and maintenance services.

The leaders in the export of services were Great Britain, Germany and Cyprus, while Poland is only in the fourth place.

The basis of imports from the EU to Ukraine is engineering products. The undisputed leader among the EU countries that supply goods to Ukraine is Germany. This country sells gas and oil products, goods for nuclear energy, automobiles, pharmaceutical and chemical products, which provides 8.85 % of exports from EU countries to Ukraine. In total, Germany delivered more than $5 billion worth of goods to Ukraine last year. The next largest exporters are Poland (6.37 %) and Slovakia (4.42 %) [5].

According to the State Fiscal Service of Ukraine, the volume of foreign trade in goods of Ukraine with the countries of the European Union for the first six months of 2019 amounted to $ 26.23 billion, which is 6 % more than for the same period in 2018. The share of the EU countries in exports from Ukraine amounted to 42 %, in imports – 43 %. Over the same period, the volume of foreign trade in goods with the Commonwealth of Independent States countries fell by an average of 3 % [6]. Thus which we can conclude that Ukrainian manufacturers are quickly integrating the European market.

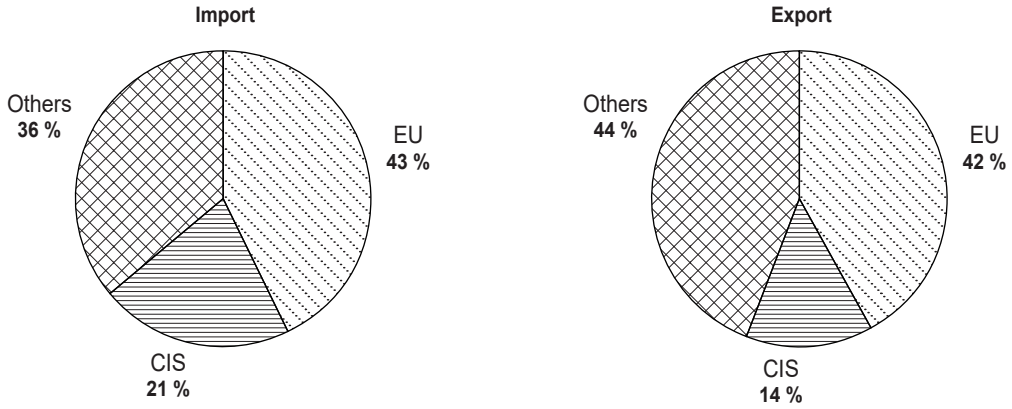

Fig. 1. **The volume of foreign trade in goods of Ukraine in 2019, percent**

Despite the positive results, there is a number of obstacles for Ukrainian entrepreneurs to enter the European market. Among the obvious threats there is the lack of understanding of the rules and standards of the new market. In most European countries penalties are given for errors in labeling, packaging, not only to the distributor, but also to the manufacturer.

Also, in order to enter the European markets, it is necessary to introduce the products to the new buyers as widely as possible. European consumers' rejection of Ukrainian products can arise only because of their ignorance of their qualities, because they win at a price in the highly competitive European market.

Besides the advantages, there are some disadvantages of trade with the EU. Ukrainian business expected that the creation of a free trade zone would stimulate the development of industrial cooperation between Ukraine and the EU, and Ukraine would be able to supply finished goods to the EU more than just raw materials. However, European consumers are interested in Ukraine, mainly as a supplier of raw materials. And this creates problems for the development of a free trade zone between Ukraine and the EU [7].

It can be concluded that trade with the European Union has a number of positive and negative aspects. On the one hand, there is an entrance into new markets and initial integration into European society, and on the other hand, the unjustified expectations regarding the development of non-primary sectors of national economy. However, the current stage of development of trade relations is only the beginning of cooperation between Ukraine and the European Union, according to official documents.

Supervisor – Senior Lecturer Polechzaeva O. V.

Literature: 1. 1.Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. **2.** Countries and regions // European Commission. URL: https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/. **3.** Торговельно-економічне співробітництво Україна – ЄС // Міністерство закордонних справ України. URL: ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade. **4.** Обсяг продажів та запасів товарів (продукції) підприємств оптової торгівлі / Державна служба статистики України. Київ : Держкомстат, 2019. **5.** Експорт та імпорт товарів України до ЄС. URL: https://zet.

in.ua/statistika-2/eksport-import/eksport-i-import-tovarov-ukrainy-v-es/. **6.** Державна фіскальна служба України. URL: http://sfs.gov.ua/uk/. **7.** Охріменко А. Україна чи ЄС: хто найбільше виграв від зони вільної торгівлі? URL: https://112.ua/mnenie/ukraina-ili-es-kto-bolshe-vyigral-ot-zony-svobodnoy-torgovli-413425.html.

GERMAN APPROACH TO THE THEORY OF PROBABILITY

UDC 519.2

K. Osintseva

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article deals with the problems of probability theory. The basic approach to the probability theory in American and German studies, their main characteristics, common approaches and differences are considered.*

Keywords: *probability theory, probability perspective theory, probability theory approaches, american approach, german approach.*

Анотація. *Розглянуто проблематику теорії ймовірності. Визначено основні підходи до теорії ймовірності в американських та німецьких вченнях. Досліджено їх основні характеристики, спільне в підходах і відмінне.*

Ключові слова: *теорія ймовірностей, теорія ймовірностей перспективи, підходи до теорії ймовірностей, американський підхід, німецький підхід.*

Аннотация. *Рассмотрена проблематика теории вероятности. Определены основные подходы к теории вероятности в американских и немецких работах. Исследованы основные характеристики, общее в подходах и различия.*

Ключевые слова: *теория вероятностей, теория вероятностей перспективы, подходы к теории вероятности, американский подход, немецкий подход.*

The word «probability» has been used in a variety of ways since it was first applied to the mathematical study of games of chance. Does probability measure the real, physical tendency of something to occur? Is it a measure of how strongly one believes it will occur? Does it draw on both these elements? Answering such questions, mathematicians interpret the probability values of probability theory. There are two broad categories [1] of probability interpretations which can be called «physical» and «evidential» probabilities. Physical probabilities, which are also called objective or frequency probabilities, are associated with random physical systems such as roulette wheels, rolling dice and radioactive atoms. In such systems, a given type of event (such as a dice yielding a six) tends to occur at a persistent rate, or «relative frequency», in a long run of trials.

Physical probabilities either explain, or are invoked to explain these stable frequencies. The two main kinds of theory of physical probability are frequentist accounts [5] and propensity accounts (such as those of Popper, Miller, Giere and Fetzer). Therefore, this problem is still actual.

The goal of this paper is to consider the American and German approaches to the probability theory.

© K. Osintseva, 2020

Probability theory is the branch of mathematics concerned with probability and the analysis of random phenomena. The central objects of probability theory are random variables, stochastic processes, and events: mathematical abstractions of non-deterministic events or measured quantities that may either be single occurrences or evolve over time in an apparently random fashion.

It is not possible to precisely predict the results of random events [1]. However, if a sequence of individual events, such as coin flipping or the roll of dice is influenced by other factors, such as friction, it will exhibit certain patterns, which can be studied and predicted [2]. Two representative mathematical results describing such patterns are the law of large numbers and the central limit theorem.

As a mathematical foundation for statistics, probability theory is essential to many human activities that involve quantitative analysis of large sets of data [3]. Methods of probability theory also apply to descriptions of complex systems given only partial knowledge of their state, as in statistical mechanics. A great discovery of the twentieth century physics was the probabilistic nature of physical phenomena at atomic scales, described in quantum mechanics [4].

Probable and probability and their cognates in other modern languages derive from the medieval Latin probabilis and generally applied to an opinion to mean plausible or generally approved [1]. The mathematical sense of the term came from 1718. In the 18th century, the term chance was also used in the mathematical sense of «probability» (and probability theory was called Doctrine of Chances).

Ambiguity of the concept and lack of a clearly specified definition is the cause that variable approaches to the subject of risk can be found in literature. The most widespread approaches are: German, American and scientific approach.

The German approach restricts the essence of the concept of risk to obtaining a negative effect as a result of a taken decision, i.e. treats the risk as a «danger of non-performing the assumed goal at taking a specific decision» [5]. Non-achieving the goal can appear by occurrence of both a loss and a profit lower than assumed. Hereinafter, the German approach will be applied.

This approach is enlarged by the American concept that treats risk not only as a possibility of suffering a loss but also of gaining a profit. Two categories of risk are distinguished in this approach [5].

The first is pure risk or static risk. It concerns the potential occurrence of loss. This risk is difficult to be overcome and controlled because it is mostly influenced by the external factors, irrespective of the undertaken actions. In practice, it is impossible to be guided by this risk. However, it should be reckoned and always taken into account. Its characteristic feature is that it is always present and is not a subject to changes. A typical protection against this kind of risk is insurance and some means preventing from losses. This category includes for example arisk of fire, explosion, illness, death etc.

The second is dynamic risk or speculative risk. This is a risk that can lead to both positive and negative results. It is undertaken consciously in order to obtain a positive result (profit), but there is a chance that it will lead to a negative result (loss) too. According to this approach, risk is identified by deviation from the intended effects (the deviation can be positive or negative) [1]. This understanding of the concept can be most frequently found in the literature related to the issues of probability and mathematical statistics [3].

Another approach, quite often met in literature, is the scientific approach. In addition, in this approach it is assumed that [1]:

- risk is related to the distribution of a random variable, e.g. sales volume, amount of costs or profit, etc.;
- the measure of risk is a dispersion degree of a random variable;
- the higher dispersion degree of a random variable, the higher the risk;
- the definition of «risk amounts to X %» means that the given variable can change within ± X % from the determined value.

Because of the above-mentioned approaches, numerous definitions of a risk can be found in literature. Risk is understood in different ways and can signify [4]:

- possibility of suffering a loss;
- probability of suffering a loss;
- discrepancy between real and expected results;
- probability of a result different from the expected one;
- possibility of occurrence of undesirable event;
- conditions in which occurrence of a loss is possible;
- uncertainty, danger, possibility of non-achieving the goal.

Variability and uncertainty make it more difficult to plan or to make decisions. Although they cannot usually be eliminated. However it is possible to describe and to deal with variability and uncertainty, by using the theory of probability. This course develops both the theory and the applications of probability.

It seems logical to begin with the definition of probability. People have attempted to do this by giving definitions that reflect the uncertainty whether some specified outcome or «event» will occur in a given setting. The setting is often termed an «experiment» or «process» for the sake of discussion. To take a simple «toy» example: it is uncertain whether the number 2 will turn up when a 6-sided dice is rolled. It is similarly uncertain whether the Canadian dollar exchange rate will be higher tomorrow, relative to the U.S. dollar, than it is today. Three approaches to defining probability are [5].

The classical definition: Let the sample space (denoted by *S*) be the set of all possible distinct outcomes to an experiment. The probability of some event is $\frac{\text{number of way the event can occur}}{\text{number of outcomes in S}}$, provided all points in *S* are equally likely. For example, when a dice is rolled, the probability of getting a 2 is $\frac{1}{6}$ because one of the six faces is a 2.

The relative frequency definition: The probability of an event is the proportion (or fraction) of times the event occurs in a very long (theoretically infinite) series of repetitions of an experiment or process. For example, this definition could be used to argue that the probability of getting a 2 from a rolled dice is $\frac{1}{6}$.

The subjective probability definition: The probability of an event is a measure of how sure the person making the statement is that the event will happen. For example, after considering all the available data, a weather forecaster might say that the probability of rain today is 30 % or 0.3.

Unfortunately, all these definitions have serious limitations.

Since risk is a common phenomenon, it happens in all the fields of life and is of interdisciplinary nature: many scientific domains are engaged in its analysis, e.g. probability theory, statistics, econometrics, image recognition theory, reliability theory, operational research, organisation and management theory, psychology, sociology, philosophy and others [5].

It can be said on the grounds of the above-mentioned approaches and groups of risk definitions that the interpretation of the concept depends on the subject interested in its analysis. The above groups of definitions demonstrate that risk is a comprehensive and ambiguous concept and has no unambiguous interpretation, which should be associated with its ambivalence. Risk creates a chance of a success, but at the same time threatens with a failure. Moreover, risk is a universal concept, because it applies to all aspects of life.

Depending on the field, among others the following risks can be distinguished: risk of a disaster, financial risk, credit risk, insurance risk, market risk, risk of exceeding time frames and others. Each of them will be determined by another definition and another mathematical model. Difficulties in precise definition of risk result also from its both unidirectional and bidirectional nature. Whether the risk is unidirectional or bidirectional, depends on the field of interest and also on the accepted model and the influencing factors.

Some statisticians will assign probabilities only to events that are random, i.e., random variables, that are outcomes of actual or theoretical experiments; those are frequentists. Others assign probabilities to propositions that are uncertain according to either subjective degrees of belief in their truth, or to logically justifiable degrees of belief in their truth. Such persons are Bayesians. A Bayesian may assign a probability to the supposition that there was life on Mars a billion years ago, since that is uncertain; a frequentist doesn't assign probabilities to arbitrary statements like that. For a frequentist it is a nonsense.

To conclude, a frequentist only assigns probabilities to outcomes of well defined random experiments, that is where we have a defined sample space.

Supervisor – Senior Lecturer Polechzaeva O. V.

Literature: 1. Грановский Ю. В., Маркова Е. В. К 100-летию со дня рождения В. В. Налимова: поиск нового на перекрестке наук. *Заводская лаборатория. Диагностика материалов.* 2010. Т. 76. № 7. С. 60–68. **2.** Korshakovsky S. I., Krasnenkov M. A. Test Technology of Moving Electric Conductive Component Defects // 10th International Trade Fair and Conference, May 8–10, 2001, Exhibition Centre Nurenberg, Germany // MAT-2001 Proceedings. P. 359–362. **3.** Кудлаев Э. М., Орлов А. И. Вероятностно-статистические методы исследования в работах А. Н. Колмогоров. З*аводская лаборатория. Диагностика материалов.* 2003. Т. 69. № 5. С. 55–61. **4.** Вентцель Е. С. Теория вероятностей. Высшая школа, 2006. 575 с. **5.** Allen M. P., Tildesley J. D. Computer simulation of liquids. Oxford : Clarendon Press, 1987. **6.** Bartosiewicz J. Wyklady ze statystyki matematycznej. Warszawa: PWN, 1996.

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЗВО НА ЇХ ПРЕСТИЖНІСТЬ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 336:378(477)

Осіпова Ю. С.

Магістрант 1 року навчання
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті висвітлено такі наслідки демографічної кризи в Україні 1990-х рр., як зниження чисельності студентів в університетах, академіях, інститутах та, відповідно, оптимізація кількості освітніх установ. Проаналізовано, яким чином в нових умовах діє система фінансування вищої освіти. Розглянуто важливий її недолік. Виявлено залежність престижності закладу вищої освіти (ЗВО) серед абітурієнтів від обсягу державного замовлення, а також, як обсяг видатків державного бюджету впливає на залучення ЗВО альтернативних джерел фінансування.*

Ключові слова: *фінансування ЗВО, чисельність науково-педагогічних працівників, надходження до загального фонду ЗВО, кошторис, співвідношення загального та спеціального фондів, популярність закладу вищої освіти.*

Аннотация. *В статье освещены такие последствия демографического кризиса в Украине 1990-х гг., как снижение численности студентов в университетах, академиях, институтах и, соответственно, оптимизация количества образовательных учреждений. Проанализировано, каким образом в новых условиях действует система финансирования высшего образования. Рассмотрен важный ее недостаток. Выявлена зависимость престижности заведения высшего образования (ЗВО) среди абитуриентов от объема государственного заказа, а также, как объем расходов государственного бюджета влияет на привлечение ЗВО альтернативных источников финансирования.*

Ключевые слова: *финансирование ЗВО, численность научно-педагогических работников, поступления в общий фонд ЗВО, смета, соотношение общего и специального фондов, популярность заведения высшего образования.*

Annotation. *The article highlights the consequences of the demographic crisis in Ukraine in the 1990s, such as the reduction in the number of students in universities, academies, institutes and, accordingly, the optimization of the number of educational institutions. The way of financing the system of higher education in the new conditions is analyzed. Its important shortcoming is considered. The dependence of the prestige of a higher education institution (HEI) among entrants on the volume of the state order is revealed, as well as how the volume of state budget expenditures affects the attraction of alternative sources of funding.*

Keywords: *financing of higher education institution, number of scientific and pedagogical workers, receipts to the general fund of higher education institution, estimates, ratio of general and special funds, popularity of higher education institution.*

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Зокрема, від рівня вищої освіти в країні залежить якість людського капіталу, його здатність до удосконалення та ефективної реалізації інтелектуальних і творчих здібностей, що, своєю чергою, є фактором впливу на спроможність національної економіки та суспільства в цілому динамічно розвиватися. Проте будь-які спроби модернізувати систему підвищення рівня якості професійної підготовки не будуть мати жодного практичного сенсу, якщо вони належним чином не забезпечені фінансовою підтримкою.

Державну політику та систему фінансування у вищій освіті активно аналізують у своїх роботах такі українські науковці, як Т. Боголіб, А. Величко, В. Геєць, Є. Стадний, В. Пономаренко, О. Раєвнєва й ін.

Складна політична, економічна та демографічна ситуація в Україні зумовила значне зменшення кількості здобувачів вищої освіти (рис. 1) та, відповідно, поставила питання оптимізації чисельності освітніх установ з метою покращення фінансового забезпечення тих з них, що здатні надавати освітні послуги, максимально наближені до потреб вітчизняного та міжнародного ринку праці.

© Осіпова Ю. С., 2020

Графічне відображення демонструє, що спадаюча тенденція чисельності студентів починаючи з 2007/2008 навчального року має місце як у цілому в системі вищої освіти України, так і в університетах, академіях та інститутах зокрема.

Так, за 11 років кількість студентів в усіх ЗВО зменшилась з 2813,8 до 1522,2 тис. осіб та з 2372,5 до 1322,3 тис. осіб в університетах, академіях, інститутах. У зв'язку з цим для українського уряду постала проблема нераціонального розподілу державних фінансових ресурсів у сфері вищої освіти. Це питання й нині залишається актуальним, хоча деякі шляхи його вирішення були реалізовані.

Перш за все, вимушеним кроком у цій ситуації стала реорганізація або ліквідація деяких освітніх установ: станом на початок 2007/2008 н.р. в Україні налічувалось 351 університетів, академій, інститутів, а на початок 2018/2019 н.р. – лише 282, тобто скорочення становило 19,66 %.

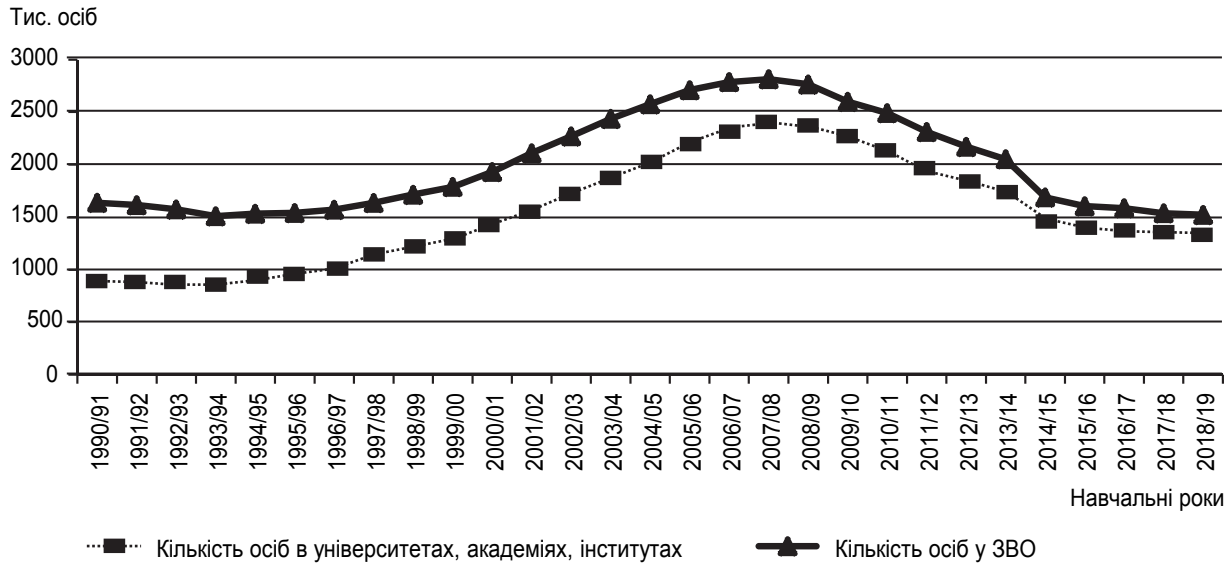

Рис. 1. **Кількість осіб загалом у ЗВО України та в університетах, академіях, інститутах на початок навчального року за період з 1990/1991 по 2018/2019 навчальні роки**

Однак й цього виявилось недостатньо, оскільки у відносному виразі кількість здобувачів вищої освіти у зазначених ЗВО знизилась на 44 %, а число таких ЗВО – на 22 %. Але слід пам'ятати, що й негативні наслідки радикальних дій у цьому підході неминучі тому, що припинення своєї діяльності будь-яким ЗВО завжди асоціюється з втратою значної кількості робочих місць.

Вища освіта є однією з галузей, якою опікується держава як суспільним явищем і вагомим елементом на шляху досягнення високих темпів зростання національної економіки. Основним інструментом державного регулювання фінансових відносин у сфері вищої освіти України виступає державний бюджет – фінансовий план видатків і джерел їх покриття. Державні заклади вищої освіти, як бюджетні установи, кількісний бік процесів бюджетування відображають у кошторисі – основному плановому документі, який підтверджує повноваження щодо отримання доходів та здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання державною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень [1].

Цей документ ЗВО за своєю структурою складається з двох основних частин:

– видатків загального фонду, які містять обсяг надходжень із загального фонду державного бюджету та розподіл акумульованих коштів;

– видатків спеціального фонду, які містять обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету та їх розподіл [2].

Складання кошторису є невід'ємною складовою фінансово-економічної діяльності закладу вищої освіти, оскільки згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ», установи мають право брати бюджетні зобов'язання витрачати бюджетні кошти на цілі та в межах, установлених затвердженими документами, переліченими у цій Постанові, у тому числі у межах кошторису [3]. Однак обсяг, рух і співвідношення коштів у кошторисі можна вважати індикаторами ефективності фінансування не тільки окремого досліджуваного університету, академії чи інституту, а й системи вищої освіти загалом.

Крім оптимізації кількості освітніх установ, одним із важливих аспектів реформування системи вищої освіти в Україні стало запровадження нової моделі її державного фінансування. Внесені зміни до Бюджетного кодексу України наприкінці 2017 року передбачають, що обсяг видатків державного бюджету на вищу освіту розподіляється між ЗВО на основі формули, яка має враховувати такі параметри :

– кількість здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями та спеціальностями і співвідношення вартості освітніх послуг;

– рівень результатів зовнішнього незалежного оцінювання вступників;

– показники якості освітньої і наукової діяльності закладу вищої освіти» [4].

До того ж методика розподілу обсягів державних коштів на фінансування ЗВО, описана у Доповідній записці Колегії Міністерства освіти і науки України (далі МОН) [5], наголошує на існуванні двох варіантів до побудови формули. Відповідно до першого підходу щорічний розподіл коштів здійснюється за актуальними даними щодо чисельності студентів і якісних показників діяльності ЗВО. Згідно з другим підходом фінансування базується на досягнутому рівні, з урахування видатків, які були призначені освітнім закладам у попередньому році та з додаванням елементів забезпечення стабільності та запровадження резервного фонду. В умовах перехідного періоду доцільно застосовувати останню формулу. Вона сприяє тому, що високі фінансові надходження минулого року зумовлюють значні надходження і у поточному бюджетному році та навпаки. Про що йдеться?

Наявність достатньої кількості студентів, як зазначеного вище формоутворюючого фактора, є загалом запорукою існування ЗВО. Адже від показників обсягу та контингенту здобувачів вищої освіти залежить чисельність науково-педагогічних працівників, необхідних для забезпечення навчального процесу.

Ця величина є нормативною, що, з одного боку, демонструє об'єктивність та сприяє раціональному використанню державних фінансових ресурсів, а з іншого боку – має негативний вплив на якість освіти. Наслідки демографічної кризи змусили заклади вищої освіти зменшувати кількість штатних одиниць викладацького складу пропорційно зниженню числа студентів. Намагаючись уникнути скорочення, у жорсткій конкурентній боротьбі за збереження існуючої кількості студентів викладачі вдаються до навмисного завищення їх результатів оцінювання. Як результат – зниження рівня професійної підготовки випускників університетів, академій та інститутів, високий рівень безробіття серед молоді, невідповідність потребам ринку праці, поширення обсягів освітньої міграції.

Крім того, слід відзначити, що відносна стабільність функціонування окремого ЗВО залежить від чисельності здобувачів, що навчаються за державним замовленням, оскільки гарантує надходження до загального фонду ЗВО та, якщо не збільшення, то принаймні збереження чисельності професорсько-викладацького складу. Високий рівень пропозиції на отримання вищої освіти за кошти державного бюджету, беззаперечно, обумовлює популярність ЗВО серед абітурієнтів, що прагнуть здобути можливість навчатися безкоштовно. Особливо це стосується професійно неорієнтованої молоді, яка подає заяву на вступ до тих закладів освіти, до яких вона, на її думку, має шанс вступити на бюджет [6].

Отже, проблема полягає в тому, що високий обсяг державного замовлення в окремому ЗВО у минулих роках зберігає таку саму тенденцію й у наступному, навіть якщо потреба у фахівцях, яких готує ця освітня установа, не завжди відповідає потребам народного господарства. Така ситуація, по-перше, гальмує утворення здорового конкурентного середовища на ринку освітніх послуг, штучно надаючи йому диспропорційного характеру, а по-друге, не мотивує ЗВО державної форми власності активно формувати альтернативні джерела доходів, зокрема, за рахунок надходжень коштів фізичних і юридичних осіб як плати за отримання освітніх послуг.

Так, для підтвердження останнього наслідку, проаналізовано обсяги надходжень до спеціального та загального фондів 142 університетів, академій та інститутів України у 2019 році, а також їх співвідношення. Результати наведено у табл. 1, у якій наведено ТОП-5 ЗВО, які мають найбільші надходження до загального фонду, а отже, найбільші обсяги державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, а також ТОП-5 ЗВО з найменшими такими показниками.

Слід додати, що розглянуто видатки на забезпечення здійснення університетами, академіями та інститутами їх основної, освітньої діяльності. Їх обсяг регламентується нормативно-правовими актами на поточний рік, а саме Законом України «Про державний бюджет України на 2019 рік».

Оскільки заклади вищої освіти зобов'язані публікувати на своїх офіційних веб-сайтах кошторис на поточний рік та всі зміни до нього [7], вихідна інформація дослідження формувалася з аналізу офіційних сторінок університетів, академій та інститутів України в Інтернет.

Отже, за наведеною таблицею можна зробити висновок, що першу п'ятірку формують найкрупніші ЗВО України, що володіють тривалою історією власного розвитку та апріорі користуються великою популярністю серед абітурієнтів. У середньому співвідношення загального та спеціального фондів складає 3:1. Особливе місце у цьому списку посідає Національний авіаційний університет, для якого це співвідношення наближується до оди-

ниці. Це означає, що високий рівень його іміджевої привабливості заснований не тільки на підтримці держави, а й на прагненні абітурієнтів отримати освіту на контрактній основі саме в цьому ЗВО.

Таблиця 1

ТОП-5 університетів, академій та інститутів України з найбільшими та найменшими видатками з державного бюджету на забезпечення здійснення ЗВО їх основної, освітньої діяльності у 2019 році

Найменування ЗВО	Усього на рік		Відношення розміру загального фонду до спеціального фонду, разів
	Загальний фонд, грн	Спеціальний фонд, грн	
ТОП-5 ЗВО з максимальними надходженнями до загального фонду			
НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»	1 148 131 600	259 920 000	4,42
Національний університет «Львівська політехніка»	690 466 200	229 635 300	3,01
Національний університет біоресурсів і природокористування України	427 121 100	164 028 316	2,6
Національний авіаційний університет	371 570 800	309 700 000	1,2
Львівський національний університет ім. Івана Франка	369 328 047	216 505 000	1,71
ТОП-5 ЗВО з найменшими надходженнями до загального фонду			
Харківський торговельно - економічний інститут КНТЕУ	7 063 400	14 500 000	2,05
Азовський морський інститут НУ «Одеська морська академія»	5 689 200	22 666 000	3,98
Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського	5 183 200	20 589 053	3,97
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ	1 660 200	7 500 000	4,52
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв	1 533 600	–	0,00

Для Топ-5 ЗВО з найменшими надходженнями до загального фонду спостерігається протилежна ситуація: у середньому співвідношення спеціального фонду до загального становить 4:1.

На існуючу ситуацію можна поглянути під іншим кутом. Проаналізуємо вплив держзамовлення на кількість поданих від майбутніх студентів заяв та фінансовий стан ЗВО. Як вже було зазначено, чим більше бюджетних місць виділено розпорядником бюджетних коштів певному ЗВО, тим більша кількість абітурієнтів матиме шанс їх заповнити.

З цього слідує факт, що значний обсяг державного замовлення обумовлює велику кількість поданих заяв від вступників. Ця залежність створює таким ЗВО статус престижних. Великий конкурс на одне бюджетне місце дозволяє здійснювати відбір абітурієнтів на користь вступників з найкращими рейтинговими балами.

Проте критерій «кількість заяв від абітурієнтів» не повною мірою відображає популярність закладу вищої освіти. Так, за результатами вступної кампанії 2019/2020 н.р. [8] майже половина (49,39 %) заяв подані абітурієнтами до 11,27 % ЗВО (16 університетів, академій, інститутів), у тому числі й до п'яти освітніх установ з максимальними надходженнями до загального фонду кошторису ЗВО (табл. 1). До кожного з даних 16 університетів подано більше 10 000 заяв.

Проте співвідношення кількості осіб, зарахованих за контрактною формою навчання до зарахованих за державним замовленням у більшості випадків або нижче за одиницю, або несуттєво її перевищує. Наразі саме чисельність студентів, зарахованих на навчання за кошти фізичних та юридичних осіб, можна вважати одним з найбільш інформативних показників популярності та привабливості отримання вищої освіти у тому чи іншому ЗВО. Так, наприклад, до таких ЗВО, як Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Хмельницький університет управління та права ім. Л. Юзькова, Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ та Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського, було подано менше 1 000 заяв від вступників. Одночасно на одну особу, зараховану за державним замовленням, припадає у середньому 131, 120, 109 та 75 осіб, зарахованих за контрактною формою відповідно.

Таким чином, можна зробити висновок, що відносно невелика сукупність ЗВО, отримуючи значні обсяги державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, у ході вступної кампанії здійснює набір вступників з високими результатами зовнішнього незалежного оцінювання, тим самим зарекомендувавши себе при-

вабливими для навчання. У результаті вони втрачають мотивацію до пошуку альтернативних джерел фінансових надходжень. Фінансування освіти за рахунок надходжень до державного бюджету є ефективним за умов, коли кошти, призначені державою на фінансування освіти, виділялися в достатніх обсягах і на стабільній, об'єктивній основі [9].

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Раєвнєва О. В.

Література: 1. Кошторис доходів і видатків бюджетної установи. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кошторис_доходів_і_видатків_бюджетної_установи. **2.** Кошторис як індикатор ефективності фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти України. *Економічний простір.* 2018. № 131. URL: http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/1150. **3.** Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF. **4.** Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. **5.** Про реформування фінансування та економічних відносин у сфері вищої освіти». Доповідна записка Колегії Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/02/pro-reformuv-finansuvannya-ta-ekon-vidnosin-1.doc. **6.** Напрями розвитку системи фінансового забезпечення державних ЗВО України. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2019/16.pdf. **7.** Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/paran65. **8.** Освіта.ua. URL: https://osvita.ua/. **9.** Регулювання потреби у фахівцях з вищою освітою для національної економіки: методологічне та інформаційно-модельне забезпечення : монографія / за наук. ред. В. С. Пономаренка, О. В. Раєвнєвої. Харків : Александрова К. М., 2015. 500 с.

SUPPLY AND DEMAND IN THE MARKET FOR LABOUR RESOURCES

UDC 331.5

V. Pavlenko

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The research is about factors that affect the performance of enterprise. The problems of labor supply and demand in the labor market are considered. The main issues such as the basics of the labor market, supply and demand for labor resources are observed. Examples of substitution and income effects are provided.*

Keywords: *labor resources, demand, supply, labor market.*

Анотація. *Робота присвячена чинникам, які впливають на працю. Розглянуто проблеми попиту та пропозиції трудового ресурсу на ринку праці; головні питання, такі як основи ринку праці, попит і пропозиція трудових ресурсів. Наведено приклади ефектів заміщення та доходу.*

Ключові слова: *трудові ресурси, попит, пропозиція, ринок праці.*

© V. Pavlenko, 2020

Аннотация. *Работа посвящена факторам, которые влияют на работу. Рассмотрены проблемы спроса и предложения трудового ресурса на рынке труда. Рассмотрены главные вопросы, такие как основы рынка труда, спрос и предложение трудовых ресурсов. Приведены примеры эффектов замещения и дохода.*

Ключевые слова: *трудовые ресурсы, спрос, предложение, рынок труда.*

Nowadays problems in the labour market are very important. That's why this work is devoted to the factors that exert influence labour.

The aim of this research is to study supply and demand for labour resources throughout the world. This topic is relevant because the economy now both in the country and in the world is not stable, so people are worried about their future employment, because no one wants to stay without work.

Labour is a human effort, either physical or mental, is directed at the production of goods and services. But labour is not only a factor of production, it is also the reason of why economic activity takes place. People who take part in production are also consumers. For this reason when we are considering economic problems it is necessary to treat labour somewhat differently from the other factors. There are social and political problems which have to be taken into account.

For example, the question of how many hours per day a machine should be operated will be judged solely in terms of efficiency, out-put and costs. The same question applied to labour would raise additional considerations upon individual freedom and human rights.

The labour market is an informal mechanism where demand for and supply of labour interact. Demand for labour arises mainly from employers' need for workers to produce goods and services. The supply of labour includes all those who are either working or looking for work, that is all those who are participating in the labour force. The labour market participation rate and the supply of labour are influenced by demographics such as the number of working age of people. The conditions of the economy in general and in the labour market in particular, willingness of find work, education levels and a host of other variables influence the participation rate and supply of labour [1].

The labour market may simultaneously experience both "shortages" and «surpluses». Typically this occurs because of skill mismatches, immobility of the labour force and incomplete information of both workers and employers.

A production function shows how output varies as the employment of inputs is varied. A short-run production function shows how output varies when the quantity of labor employed varies, holding constant the quantity of capital and the state of technology [2].

The short-run segregate production function shows how real GNP varies as the quantity of labor employed is varied, holding the capital stock and state of technology constant.

The marginal product of labor is the additional real GNP produced by one additional hour of labor input, holding all other inputs and technology constant. We calculate the marginal product of labor as the change in real GNP divided by the change in the quantity of labor employed [1].

The most important fact about the marginal product of labor is that it declines as the labor input increases. This phenomenon is called the diminishing marginal product of labor. The diminishing marginal product of labor is the tendency for the marginal product of labor to decline as the labor input increases, holding everything else constant. Diminishing marginal product of labor is a feature of almost every production process.

Economic growth is the expansion of the economy's productive capacity. Every year, some of the economy's resources are devoted to developing new technologies to achieve greater output from a given amount of labor input. Also, resources are devoted to building new capital equipment that incorporates the most productive technologies available. Because capital accumulates and technology advances, the short-run aggregate production function shifts upward over time [1].

The quantity of labor demanded is the number of labor hours hired by all the firms in an economy. The demand for labor is a schedule or curve that shows the quantity of labor demanded at each level of the real wage rate. The real wage rate is the wage per hour expressed in constant dollars [2].

Each worker that a firm hires adds to its costs and increases its output. Up to a point, the extra output produced by the worker is worth more to the firm than wages the firm has to pay. But each additional hour of labor hired produces less output than the previous hour-the marginal product of labor diminishes [3].

As the firm hires more workers, it eventually reaches the point where the revenue from selling the extra output produced by an additional hour of labor equals the hourly wage rate. But if the firm hires even one more hour of labor, the extra cost incurred will exceed the revenue brought in from selling the extra output. The firm will not employ that additional hour of labor. It stops at the point at which the revenue brought in by the last hour of labor input equals the wage rate [4].

When the marginal product of each hour of labor changes, the demand for labor curve shifts. The demand for labor curve shifts to the right over time. But there are fluctuations in the pace at which the demand for labor curve shifts that, match the fluctuations in the short-run aggregate production function. Fluctuations in the production function produce changes in the demand for labor, which in turn produce fluctuations in employment, real GNP, and the real wage rate.

The supply of labour available to an economy is not the same thing as the number of people in that community. The labour supply is a measure of the number of hours of work which are offered at given wages over some given period of time. It is determined, therefore, by the number of workers and the average number of hours each worker is prepared to offer. Both of these features are subject to change and, at any moment of time, they will depend upon a number of things such as the size of the total population, the age composition of the population, the working population, the working week and holidays, remuneration [4].

As a fact the quantity of labor supplied increases when the real wage increases. It happens because hours per worker increase and the labor force participation rate increases.

In choosing how many hours to work, a household has to decide how to allocate its time between work and other activities. If a household chooses not to work for an hour, it does not get paid for that hour. The real hourly wage rate that the household gives up is the opportunity cost of an hour of not working.

What happens to people's willingness to work if the real wage rate increases? Such a change has two opposing effects. One of them is a substitution effect. The substitution effect of a change in the real wage rate works in exactly the same way that a change in the price of tapes affects the quantity of capes demanded. Another one is an income effect. A higher real wage rate also increases people's incomes. As you know, the higher a person's income, the greater is their demand for all the different types of goods and services. Thus, a higher real wage rate also makes people want to enjoy longer leisure hours and supply fewer hours of work [2].

Each of these two effects dominates depends on each individual's attitude toward work and also on the real wage rate. At a very low real wage rate, the substitution effect is stronger than the income effect. At a high enough real wage rate, the income effect becomes stronger than the substitution effect [1].

Some people undoubtedly enjoy such a high real wage that a further increase would cause them to reduce their hours of work. But for most of us, a higher real wage coaxes us to work more. Thus, on the average, the higher the real wage rate, the more hours each person works.

The labor force participation rate is the proportion of the working age population that is either employed or unemployed, but seeking employment. For a variety of reasons, people differ in their willingness to work. Some people have better productive opportunities at home and so need a bigger inducement to quit those activities and work for someone else. Other individuals place a very high value on leisure, and they require a high real wage to induce them to do any work at all. These considerations suggest that each person has a reservation wage. A reservation wage is the lowest wage at which a person will supply any labor. Below that wage, a person will not work [3].

Households have to decide not only whether to work but when to work. This decision is based not just on the current real wage but on the current real wage relative to expected future real wages.

Temporarily high real wages are similar to a high rate of return. If wages ate temporarily high, people can obtain a higher rate of return on their work effort by enjoying a smaller amount of leisure and supplying more labor in such a period. By investing in some work now and taking the return in more leisure time later, they can obtain a higher overall level of leisure and of goods and services consumption [4].

In conclusions it should be said that the quantity of labor demanded by firms depends on the real wage rate. For an individual firm, the real wage rate is the money wage rate paid to the worker divided by the price for which the firm's output sells. For the economy as a whole, the real wage rate is the money wage rate divided by the price level. The lower the real wage rate, the greater is the quantity of labor demanded. The demand for labor curve slopes downward.

Supervisor – Senior Lecturer Maksimova I. O.

Literature: 1. Campbell R. McConell, Stanley L. Brue. Economics: Principles, Problems, and Policies. McGraw-Hill Education, Publishing Company, 2000. 785 p. **2.** Bennis W. G. On Becoming a Leader. Addison Wesley, Mass, 2009. 304 p. **3.** Collins J. C., Porras J. I. Built to Last: Successful Habits of Visionary Companies. New York, Harper Collins Publishing, 1994. 336 p. **4.** Kouzes M. J., Posner B. Z. The Leadership Challenge: How to Keep Getting Extraordinary Things Done in Organizations. San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1995. 432 p.

МОДЕЛЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

УДК 338.27

Павліченко П. В.

Магістрант 1 року навчання
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Прогнозування майбутнього як окреме явище існувало в усі часи, але на сьогодні воно стало невід'ємним етапом в управлінні складними системами. З боку соціально-економічних процесів актуальним є розгляд статистичних та економіко-математичних методів побудови моделей макроекономічного розвитку, а також вибір тих з них, які найбільш доцільно використовувати з метою здобуття якісного прогнозу в умовах значної нестабільності світового простору. У статті наведено обґрунтування вибору методу моделювання, а саме адаптивних моделей прогнозування на прикладі основних показників розвитку ключових секторів економіки України.*

Ключові слова: *макроекономічне прогнозування, адаптивні моделі, метод експоненційного згладжування, економічний розвиток.*

Аннотация. *Прогнозирование будущего как отдельное явление существовало во все времена, однако на сегодняшний день оно стало неотъемлемым этапом в управлении сложными системами. Со стороны социально-экономических процессов актуальным является рассмотрение статистических и экономико-математических методов построения моделей макроэкономического развития, а также выбор тех из них, которые наиболее целесообразно использовать с целью получения качественного прогноза в условиях нестабильности мирового пространства. В статье представлено обоснование выбора метода моделирования, а именно адаптивных моделей прогнозирования на примере основных показателей развития ключевых секторов экономики Украины.*

Ключевые слова: *макроэкономическое прогнозирование, адаптивные модели, метод экспоненциального сглаживания, экономическое развитие.*

Annotation. *Forecasting as a separate phenomenon has existed at all times, but today it has become an integral part of the management of complex systems. On the part of socio-economic processes, it is important to consider statistical and economic-mathematical methods of building models of macroeconomic development, as well as the choice of those that are most appropriate to use for obtaining a qualitative forecast in the instability of the world. The article presents the rationale for the choice of forecasting method by adaptive models on the example of the main indicators of economic development of Ukraine.*

Keywords: *macroeconomic forecasting, adaptive models, exponential smoothing method, economic development.*

За останні століття прогнозування з унікальної здатності окремої людини, що не піддається аналізу, вийшло на рівень наукової обгрунтованості та, як наслідок, певної методології. Його виняткова роль незмінно зростає у зв'язку з прискоренням мінливості навколишнього середовища, зростаючою невизначеністю життя. Значно мірою це стосується світового економічного простору XXI ст., що вже характеризується глобальною нестабільністю [1].

В умовах комплексних глобалізаційних зв'язків, коли деструктивні чинники в окремій державі провокують нестабільність функціонування всіх учасників економічного простору в тісному зв'язку з їх внутрішніми протиріччями, особливого значення набуває здатність теоретичної та практичної науки точно оцінювати наявний стан соціально-економічних процесів, давати адекватний прогноз відносно їх динаміки з метою своєчасного управлінського впливу, що неможливо без аргументованого вибору ефективних економіко-математичних методів і моделей прогнозування. Це завдання актуально й для України, де трансформаційний стан економіки та перманентні кризові явища, що виникають як поза її системою, так і усередині, потребують ретельного підбору найбільш доцільного методу, що віддзеркалюють таку специфіку функціонування.

Доцільність макроекономічного прогнозування соціально-економічних процесів, а також проблема вибору методів прогнозування розкриваються у роботах таких вітчизняних і зарубіжних учених, як Т. С. Вакарчук, Л. М. Чайникова, М. І. Ліндін, О. П. Ростова, О. В. Раєвнєва, О. Ю. Бобровська, К. Б. Кореєві, О. О. Фурсін та інших.

© Павліченко П. В., 2020

Метою цієї статті є обґрунтування вибору адаптивних моделей експоненційного згладжування для макроекономічного прогнозування розвитку країни в умовах нестабільності внутрішнього та зовнішнього середовища.

Висока невизначеність і флуктуаційність змін економічних процесів, що характерні для нестабільних економічних систем, притаманних перехідним та молодим ринковим економікам, до яких відноситься й Україна, потребує особливих методів та інструментів передбачення майбутніх трендів розвитку країни. У цих умовах стає необхідним врахування як сформованої тенденції, так і флуктуаційних змін останніх рівнів ряду, оскільки саме на них спрямовуються інструменти управління. Виходячи з цього ефективними моделями прогнозування є адаптивні моделі експоненційного згладжування, що враховують еволюцію існуючих характеристик процесу та адаптуються під цю динаміку [2; 3]. Крім того, процес прогнозування повинний враховувати не тільки загальну тенденцію розвитку, а також інші складові, що можуть бути як явними, так і латентними.

Моделі експоненційного згладжування дають можливість вибору таких компонент, що мають вагу в динаміці часового ряду. Існують такі види моделей: без урахування тренду, з лінійним, експоненційним або демпфірованим трендом, кожна з яких може мати адитивну або мультиплікативну сезонність.

Оскільки передбачається, що всі зазначені показники містять у своїй динаміці як трендову, так і сезонну складові, то формальний вид моделі експоненційного згладжування матиме вигляд [4]:

- оцінка поточного рівня: $L_t = \alpha \frac{Y_t}{S_{t-s}} + (1-\alpha)(L_{t-1} - T_{t-1})$;
- оцінка тренду: $T_t = \gamma(L_t - L_{t-1}) + (1-\gamma)T_{t-1}$;
- оцінка сезонності: $S_t = \delta \frac{Y_t}{L_t} + (1-\delta)S_{t-s}$;
- значення прогнозного періоду: $\hat{y}_{t+p} = (L_t + pT_t)S_{t-s+p}$,

де L_t, L_{t-1} – поточне та попереднє згладжене значення часового ряду;

Y_t – поточне вихідне значення ряду;

T_t, T_{t-1} – поточне та попереднє згладжене значення трендового фактора;

S_t, S_{t-1} – поточне та з попереднього сезонного циклу згладжене значення сезонного фактора, s – тривалість періоду сезонного коливання;

p – період прогнозу;

α – параметр згладжування часового ряду,

δ – параметр згладжування сезонного фактора,

γ – параметр згладжування трендового фактора.

Оптимальний підбір моделі прогнозування, як і надійність його результатів, оцінюється точністю прогнозу. Одним із найкращих параметрів оцінки є середня абсолютна процентна помилка (далі MAPE). Прогнозні значення вважаються доцільними, якщо MAPE < 10 %.

Таким чином, базовим завданням прогнозування за адаптивними моделями експоненційного згладжування є правильний підбір виду компонент і параметрів згладжування або параметрів адаптації моделі. Стосовно виду складових це вирішується візуальним аналізом і декомпозицією динамічного ряду. З іншого боку, підбір параметрів є питанням правильної оптимізації моделі, найбільш якісні значення яких можна визначити за оцінками точності прогнозу.

Параметри знаходяться в однакових інтервалах від 0 до 1, та в цьому діапазоні змінюється їх вплив на моделювання досліджуваного процесу. Так, параметр α визначає, вплив яких рівнів буде сильніше на період прогнозу. Якщо $\alpha \to 0$, то акцент ставиться на сформовану, генетичну тенденцію розвитку ряду; якщо $\alpha \to 1$ пріоритетними за впливом є кінцеві значення ряду.

Параметр δ вказує на стійкість коливання періодичної складової динаміки. Якщо $\delta \to 0$, він свідчить про її однорідність, тобто коливання залишаються такими ж, як і в минулому; якщо $\delta \to 1$, тим більший вплив надаватимуть на компоненту помилки ряду.

Параметр γ також визначає стійкість, але трендової компоненти. Якщо $\gamma \to 0$, то тренд постійний на всьому досліджуваному періоді. В разі $\gamma \to 1$, є суттєві розбіжності в його значеннях [2].

Оскільки модель макроекономічного розвитку держави передбачає розгляд соціально-економічної системи загалом, то вибір показників для прогнозу повинні якісно-кількісно відображати вектор руху як всієї держави, так і окремих її елементів – у цьому дослідженні це сектори національної економіки. На сьогодні основним індикатором країни прийнято вважати внутрішній валовий продукт (далі ВВП), що демонструє силу економіки, її потужність та є підсумковою оцінкою економічної діяльності в цілому.

Спираючись на класифікацію видів економічної діяльності КВЕД-2010 [5], виділяють такі загальні сектори економіки України (рис. 1).

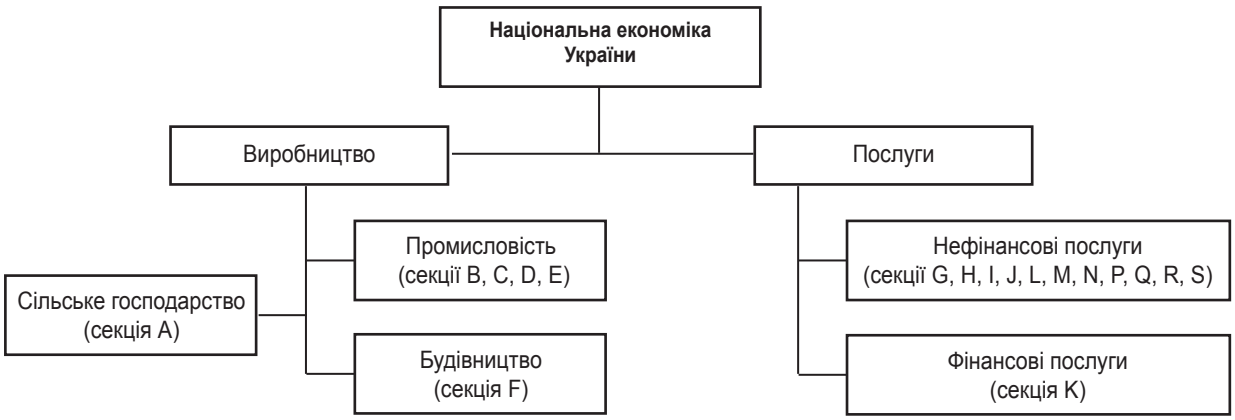

Рис. 1. **Структура економіки України**

Як показники розвитку секторів пропонується використовувати валову додану вартість (далі ВДВ), що розглядається як міра внеску окремого виробника, галузі або сектора у ВВП країни. У разі промисловості і нефінансових послуг ВДВ розраховується як сумарні значення відповідних секторів в певний проміжок часу. Саме за ВДВ секторів, як складовими ВВП країни за виробничим методом, можна розглянути, як тенденції та флуктуації динаміки кожної з них впливають на загальну траєкторію руху економіки України.

Інформаційний простір дослідження формують часові ряди за період 2010–2018 рр. у квартальному розрізі [6]. Так, один часовий ряд містить у собі 36 точок, що є достатнім для розробки короткострокового прогнозу з періодом попередження у 4 точки, тобто на чотири квартали 2019 року. Для зіставлення значень у часі та усунення впливу інфляційних процесів показники надані у постійних цінах 2010 року.

Експоненційне згладжування та прогнозування досліджуваних рядів проводиться в пакеті Statistica – Time series/Forecasting – Exponential smoothing & forecasting.

Підбір параметрів згладжування проводиться автоматичним пошуком (automatic estimation), де найбільш оптимізованою моделлю є та, що має мінімальну MAPE.

У табл. 1 наведені результати перебору всіх можливих адаптивних моделей з їх характеристиками для показника ВВП (без урахування моделей з демпфірованим трендом).

Таблиця 1

Результати підбору оптимальної адаптивної моделі для показника ВВП

№ моделі	Вид тренду	Вид сезонності	Параметри згладжування			MAPE, %
			альфа	дельта	гамма	
1	без тренду	адитивна	1	0	–	1,814
2	без тренду	мультиплікативна	0,988	0	–	2,013
3	лінійний	адитивна	1	0,183	0	1,809
4	лінійний	мультиплікативна	1	0,123	0	2,018
5	експоненційний	адитивна	0,965	0	0	1,816
6	експоненційний	мультиплікативна	1	0	0	2,002

Отже, незважаючи на невелику різницю в оцінці точності отриманих моделей за критерієм MAPE, можна говорити про те, що найбільш оптимальною з них є та, яка вказує на наявність в динаміці ВВП лінійного тренду

і адитивної сезонності (MAPE = 1,809 %). Відповідно підібрані адаптивні моделі експоненційного згладжування для інших показників.

Графічні вирази згладжених і прогнозних значень ВВП та ВДВ галузей наведені на рис. 2.

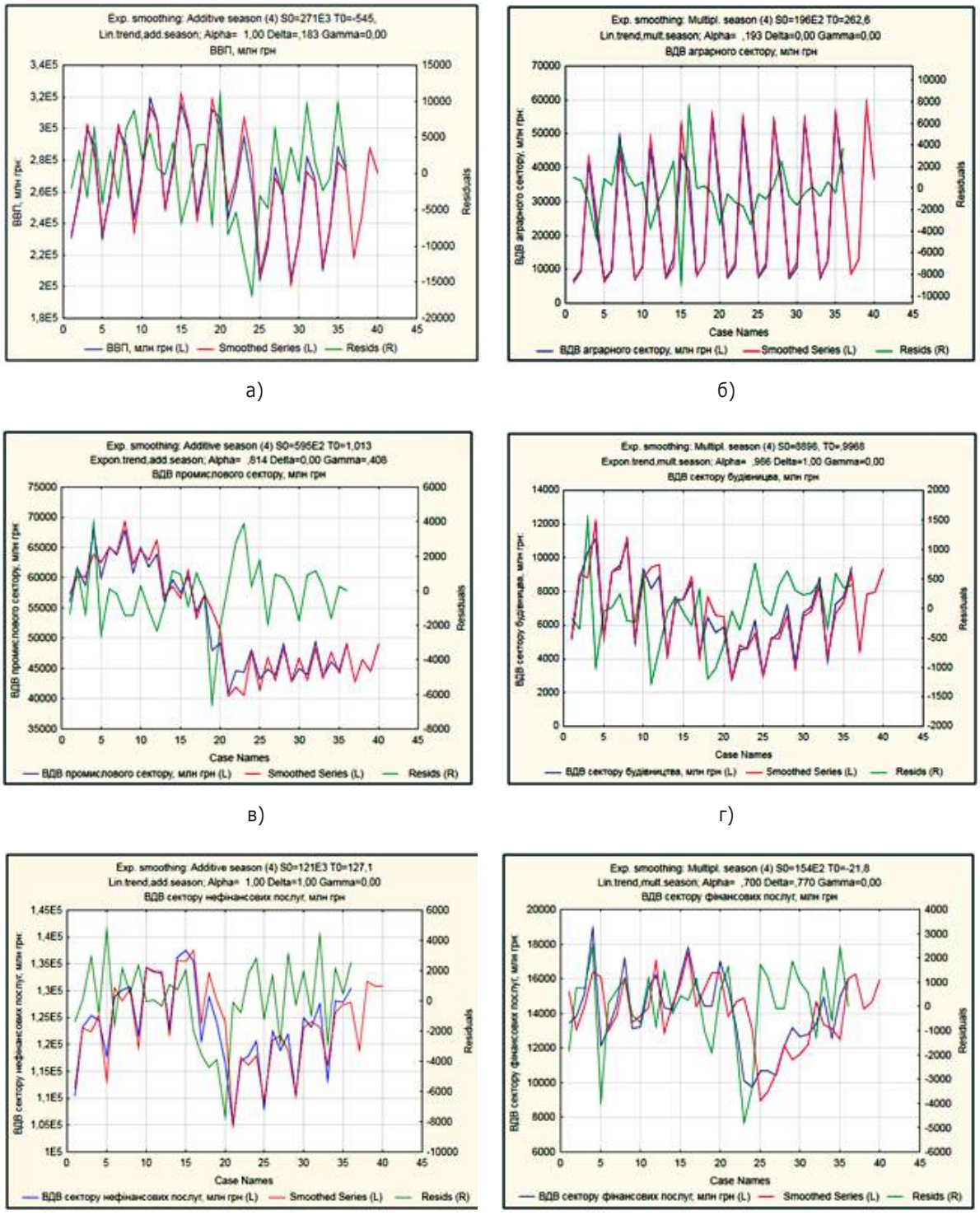

а) б)

в) г)

д) е)

Рис. 2. **Експоненційне згладжування та прогнозування ВДВ:**

а) ВВП; б) сільського господарства; в) промисловості; г) будівництва;
д) нефінансових послуг; е) фінансових послуг

1. Аналіз та моделювання ВВП.

Оскільки досліджувані показники представлені в постійних цінах 2010 року, то усувається інфляційний вплив на їх динаміку, що дозволяє простежити дійсний характер тенденції рядів. У разі ВВП параметр γ, що відповідає за згладжування тренду, дорівнює 0, що вказує на його стабільність, незважаючи на значні періодичні коливання. Згідно з графіком фактичних значень сезонність має адитивний характер і не змінюється з часом, тому прогнозні флуктуації схожі з минулими (δ = 0,183). Зниження вихідних значень у 2016 році (точки 25–29) пов'язано з кризовими явищами, що протікали в Україні в той час. Проте на сьогодні можна говорити про поступову стабілізацію національної економіки; відповідно, у прогнозі більш впливовими є поточні рівні ряду, які відзначають зростання значень ВВП. Прогноз на 2019 рік зберігає цю тенденцію (α = 1).

2. Аналіз і моделювання ВДВ сільського господарства.

Великий розмах коливань цього показника безпосередньо пов'язаний з його сезонною специфікою – так, третій квартал постійно містить максимум значень, що припадає на пік сільськогосподарської діяльності (липень, серпень, вересень), а мінімальні рівні збігаються з 4 зимовим кварталом. З цього також випливає, що сезонність має мультиплікативний характер, оскільки розмах між значеннями збільшується з позитивним розвитком цієї галузі. При цьому коливання стійкі за рахунок уповільненого темпу зростання тренду, який є стабільним протягом 8 досліджуваних років (δ = 0, γ =0). Оскільки істотних спадів і підйомів в ряду не спостерігається, то можна говорити про суттєвий вплив вже сформованої тенденції розвитку, що пояснює параметр α = 0,193 та зростаючі прогнозні значення.

3. Аналіз і моделювання ВДВ промисловості.

Прогнозна модель ВДВ промисловості дає трохи кращі результати при врахуванні експоненційного тренду, через переломну точку в динаміці ряду, що припадає на 2016 рік, коли через військові дії на сході України припинили свою діяльність, сконцентровані в даному районі, промислові підприємства держави. Оскільки вказане кризове явище є імпульсним фактором зовнішнього середовища, то пріоритетність в прогнозі віддається поточним значенням ВДВ промисловості, які вказують на стабілізацію тенденції на певному рівні (α = 0,814). Істотний спад значень також впливає на збільшений параметр згладжування тренду (γ = 0,408). Сезонні коливання адитивні і не прив'язані до розвитку показника, а також практично незмінні в своїй амплітуді (δ = 0). Загалом прогноз на 4 квартал 2019 року вказує на повторення динаміки останніх років за результатами діяльності цієї галузі.

4. Аналіз і моделювання ВДВ будівництва.

Як у випадку промисловості, галузь будівництва схильна до значного впливу кризи 2015–2016 рр., після якого спостерігається вихід на позитивну тенденцію. З цього випливає вагомість поточних значень ряду на формування прогнозної тенденції (α = 0,986). Врахування експоненційної трендової складової дозволяє описати різкий спад значень до точки перелому, не занижуючи теоретичні значення ряду на наступний період, що співвідноситься з фактичними даними. Так, тренд є стійким (γ = 0). Будівництво, як і сільське господарство, в своєму функціонуванні пов'язане з сезонністю, що помітно за його мультиплікативним характером динаміки. При падінні значень ВДВ коливання скорочують свій діапазон, а при збільшенні, навпаки, істотно розширюють, що говорить про нерівномірність сезонної компоненти (δ = 1).

5. Аналіз і моделювання ВДВ нефінансових послуг.

Можна зазначити істотний факт наявності стрімкого та стійкого зростання значень ВДВ цієї галузі після переломного спаду, що з урахуванням лінійного тренду робить прогнозні оцінки відповідними поточній тенденції ряду (α = 1, γ = 0). Сезонні коливання, що не залежать від динаміки показника, а отже, є адитивними, вказують на існування нерівномірності в їх прояві. Надання послуг є цілорічною діяльністю, де сезонність спостерігається тільки в першому кварталі з локальними мінімумами сезонного циклу. Другий, третій і четвертий квартали чергуються за розміщенням локального максимуму в значеннях ВДВ, що зазначає вплив неврахованих похибок у коливаннях (δ = 1).

6. Аналіз і моделювання ВДВ фінансових послуг.

Показник ВДВ сектора фінансових послуг є неоднорідним за своєю динамікою, що вказує на існування інших важливих факторів її формування. Так, кращу якість моделі MAPE прогнозу дає врахування у моделі мультиплікативної сезонності, яка має сильну мінливість сезонних циклів (δ = 0,77). За параметром α = 0,7 і γ = 0 можна говорити про значну вагомість лінійної позитивної тенденції останніх років, що є стабільною після перелому ряду, та прогнозує подальше стрімке зростання значень даного показника.

У табл. 2 надано характеристики розроблених адаптивних моделей та значеннями критерію точності MAPE, що використовувався в процесі підбору оптимальних параметрів.

Таблиця 2

Результати підбору адаптивних моделей експоненційного згладжування

Показник	Параметри			Вид тренду	Вид сезонності	MAPE
	α	δ	γ			
ВВП	1	0,183	0	лінійний	адитивна	1,81
ВДВ сільського господарства	0,193	0	0	лінійний	мультиплікативна	7,77
ВДВ промисловості	0,814	0	0,408	експоненційний	адитивна	2,68
ВДВ будівництва	0,986	1	0	експоненційний	мультиплікативна	6,23
ВДВ нефінансових послуг	1	1	0	лінійний	адитивна	1,63
ВДВ фінансових послуг	0,7	0,77	0	лінійний	мультиплікативна	9,76

Оскільки MAPE < 10 %, всі зазначені моделі є точними та можуть використовуватися для отримання адекватних прогнозних оцінок.

У табл. 3 надані прогнозні квартальні та загальні значення на 2019 р. за показниками з темпами зростання порівняно з відповідним періодом 2018 року.

Таблиця 3

Прогнозні оцінки за адаптивними моделями експоненційного згладжування

Показник	Період	Прогноз, млн грн	Темп зростання, %	Показник	Період	Прогноз, млн грн	Темп зростання, %
ВВП	1 кв.	218952,49	103,86	ВДВ будівництва	1 кв.	4450,36	117,30
	2 кв.	244664,36	103,69		2 кв.	7832,44	107,87
	3 кв.	287535,25	99,61		3 кв.	7929,89	103,03
	4 кв.	271989,34	99,20		4 кв.	9333,25	98,73
	2019 р.	1023141,45	101,34		2019 р.	29545,95	104,75
ВДВ сільського господарства	1 кв.	8455,50	115,64	ВДВ нефінансових послуг	1 кв.	118955,01	104,98
	2 кв.	12859,56	101,70		2 кв.	131665,64	102,72
	3 кв.	59425,36	106,54		3 кв.	130854,82	102,36
	4 кв.	36601,87	95,66		4 кв.	130873,41	100,39
	2019 р.	117342,30	102,94		2019 р.	512348,87	102,53
ВДВ промисловості	1 кв.	42820,38	98,21	ВДВ фінансових послуг	1 кв.	16274,62	108,85
	2 кв.	46530,65	100,95		2 кв.	14255,48	113,41
	3 кв.	44546,93	99,92		3 кв.	14693,95	98,43
	4 кв.	49127,72	100,02		4 кв.	15933,33	99,43
	2019 р.	183025,68	99,80		2019 р.	61157,38	104,59

Порівняно з 2018 роком у 2019 році можна зазначити відсутність стабільного зростання прогнозних значень у квартальному розрізі, проте сумарні підсумки у всіх секторах, крім промисловості, підкреслюють наявність позитивної тенденції розвитку, визначена переважно останніми рівнями рядів – після кризових явищ 2015–2016 років. У разі промисловості її сумарна прогнозна ВДВ залишиться майже незмінною (-0,2 %), що підтверджується відсутністю суттєвих змін в її динаміці після деструктивного впливу останніх років.

Таким чином, експоненційне згладжування адаптивними моделями є тим методом, що об'єктивно відображає реально існуючу поведінку та специфіку протікання соціально-економічних процесів, що доцільно використовувати в умовах зростаючої невизначеності внутрішнього та зовнішнього середовища. Підібрані параметри згладжування мають власну інтерпретацію для кожного з показників, а врахування трендової та сезонної компонент дозволяє уникнути суттєвих розбіжностей між фактичними і теоретичними значеннями, що підтверджують малі значення критерію точності MAPE. Отримані прогнозні оцінки вказують на збільшення темпів зростання як ВВП, так і ВДВ галузей в 2019 році порівняно з 2018 роком – в постійних цінах 2010 року (крім промисловості, що залишилася на колишньому рівні).

Враховуючи, що соціально-економічна система держави є складною як за кількістю елементів, так і за кількістю та якістю зв'язків між ними, то для здобуття більш повної картини її прогнозного розвитку необхідно проводити аналіз більш довгих часових рядів, а також цілого комплексу показників, які різнобічно характеризують існуючий стан національної економіки.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Раєвнєва О. В.

Література: 1. Світовий Економічний Форум. Звіт з глобальних ризиків 2019 року. 14 видання / World Economic Forum. The Global Risks Report 2019. 14th Edition – Женева, 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf. **2.** Раєвнєва О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 496 с. **3.** Раєвнєва О. В. Статистика : навч. посіб. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2011. 204 с. **4.** Хілл Т., Левицкі Р. Статистика: методи та застосування. StatSoft, Tulsa, OK, 2007. 196 с. **5.** Державна служба статистики України. Діяльність суб'єктів господарювання : стат. зб. / за ред. М. Кузнєцової. Київ, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zd_2018.pdf. Державна служба статистики України. Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2010–2018 роки : стат. зб. / за ред. І. М. Нікітіної. Київ, 2019.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

УДК 331.101.3

Павлюк Д. С.

Студент 4 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті досліджено мотивацію як функцію управлінської праці, спрямовану на спонукання персоналу до досягнення найкращих результатів організації, і стимулювання, яке повинно відповідати потребам, інтересам і здібностям працівника. Розкрито сучасні методи стимулювання і мотивації персоналу на підприємстві (в організації). В результаті дослідження виявлено проблеми мотивації і стимулювання персоналу, вказано шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *мотивація праці, персонал, потреби, мотив, стимул, стимулювання, заробітна плата, система мотивації, підприємство.*

Аннотация. *В статье исследована мотивация как функция управленческого труда, направленная на побуждение персонала к достижению лучших результатов организации и стимулирование, которое должно соответствовать потребностям, интересам и способностям работника. Раскрыты современные методы стимулирования и мотивации персонала на предприятии (в организации). В результате исследования выявлены проблемы мотивации и стимулирования персонала, указаны пути их решения.*

Ключевые слова: *мотивация труда, персонал, потребности, мотив, стимул, стимулирование, заработная плата, система мотивации, предприятие.*

© Павлюк Д. С., 2020

Annotation. *The article explores motivation as a function of managerial work aimed at encouraging staff to achieve the best results of the organization, and stimulation that must meet the needs, interests and abilities of the employee. Modern methods of stimulation and motivation of the personnel at the enterprise (in the organization) are revealed. As a result of the research the problems of motivation and stimulation of the personnel are revealed, the ways of their solution are indicated.*

Keywords: *labor motivation, staff, needs, motive, incentive, incentive, wages, motivation system, enterprise.*

Формування ринкової економіки та її зростання в Україні вимагає активізації трудової діяльності людини, що передбачає облік як організаційно-технічних, так і соціально-психологічних факторів, що визначають особливості її розвитку.

Ці проблеми повинні враховуватися в процесі управління персоналом на підприємствах. Сучасні українські компанії працюють в мінливих умовах ринкової економіки і конкуренції, також чинники та умови, які визначають успіх компанії, безпосередньо або побічно пов'язані з якістю роботи співробітників, а якість роботи персоналу безпосередньо пов'язана з мотивацією на цю роботу. Мотивація персоналу є основним засобом забезпечення оптимального використання ресурсів. Система керування не буде ефективно працювати, якщо не буде розроблена ефективна модель мотивації. У зв'язку з цим питання мотивації персоналу на сьогодні є досить актуальним.

Широке коло питань проблем мотивації персоналу, методів стимулювання праці досліджували багато вчених – представники провідних вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл. Великий внесок у розвиток теорії мотивації праці зробили такі відомі українські вчені, як І. Вернадський [1], С. Подолинський [2], М. Туган-Барановський [3] і ряд інших. Серед зарубіжних учених можна виділити таких як М. Армстронг [4], Д. Мак-Грегор [5], А. Маслоу [6], Н. Стівенсон [7], Ф. Уайтлі [8] та ін.

Метою статті є вивчення теоретичних аспектів мотивації, їх ефективності, зв'язку стимулювання з цілями підприємства, виявлення найбільш ефективних методів стимулювання персоналу, а також реакція персоналу на ці методи і реакції.

Як відомо, управління персоналом означає виконання менеджером його функцій планування, організації, мотивації і контролю, які об'єднуються комунікаційними зв'язками. Ефективне управління можливо тільки при їх взаємопов'язаному виконанні. У цьому комплексі дій управлінця функція мотивації полягає у виборі методів, які спонукають учасників системи управління вирішувати завдання творчо і з максимальною ефективністю. Менеджер повинен зацікавити працівників, раціонально застосовувати матеріальні і нематеріальні стимули. Для цього необхідно постійно виявляти потреби до праці, визначати системи стимулів, результатів праці та винагороди. Існує велика кількість визначень, що таке мотивація і що таке стимулювання. Два цих терміни мають схожий сенс і означають деякий вплив на людську поведінку, але самі собою вони мають різні значення.

Отже, мотивація – це процес свідомого вибору людиною того чи іншого типу поведінки, що визначається комплексним впливом зовнішніх (стимули) і внутрішніх (мотиви) чинників [9, с. 172]. У процесі виробничої діяльності мотивація дозволяє працівникам задовольнити свої основні потреби шляхом виконання своїх трудових обов'язків [10, с. 397]. З цього визначення стає зрозуміло, що стимулювання є зовнішнім впливом на поведінку людини, а мотив – внутрішнім.

Мотив – це усвідомлене спонукання до досягнення конкретної мети, що розуміється індивідом як особистісна необхідність. Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що головним завданням мотивації персоналу є перетворення стимулу, тобто зовнішнього впливу – на внутрішнє, усвідомлене, особисте бажання – мотив. На наш погляд, якщо стимул вже перетворився на мотив, то завдання мотивації вже на половину виконане. У людини виникає інтерес і прагнення досягти поставлених перед нею цілі, а отже, задовольнити власне бажання і вирішити задачу, дану організацією.

Використання різних стимулів для мотивування людей і являє собою процес стимулювання. Стимулювання відрізняється від мотивації тим, що воно є засобом, за допомогою якого можна здійснювати мотивацію. Стимулювання – це застосування щодо людини стимулів для впливу на його діяльність, зусилля, цілеспрямованість у рішенні задач, які важливі для організації.

Таким чином, стимулювання персоналу є основою мотивації. Стимулювання праці є досить складною процедурою, і практика висуває певні вимоги до її організації, а саме: комплексність, диференційованість, гнучкість і оперативність. У тих організаціях, де менеджери не приділяють достатньо часу, щоб подбати про впровадження належного мотиваційного механізму, а мотивація дуже часто сприймається надзвичайно спрощено. Мотивація складається з системи окремих мотивів. Вони можуть взаємно доповнювати один одного, а можуть суперечити один одному. Чим сильніше виявляють себе окремі мотиви, тим більше впливають вони на поведінку працівника.

На сьогодні виділяють матеріальне і нематеріальне стимулювання. Матеріальне, своєю чергою, підрозділяється на грошове та негрошове. У грошове стимулювання входять різне роду премії та надбавки до заробітної плати. Негрошове матеріальне стимулювання включає в себе надання житла, гнучкі соціальні виплати, програми навчання персоналу, програми медичного обслуговування та інше. Нематеріальне стимулювання – це стимулювання вільним часом (надання додаткових вихідних, відпусток, гнучкий графік роботи тощо); трудове або організаційне стимулювання (можливість участі в управлінні, регулює поведінку працівника на основі задоволеності роботою, припускає наявність творчих елементів та інше); стимулювання, яке регулює поведінку працівника на основі вираження загального визнання. У сучасній теорії управління описуються такі спонукання, що визначають поведінку людини в організації:

1) матеріальні (гроші, речі або фізичні умови життя);

2) особисті нематеріальні можливості для престижу і особистої влади;

3) бажані фізичні умови роботи;

4) духовні (почуття відповідальності, гордість майстерністю, альтруїстичне служіння сім'ї або іншим цілям, лояльність щодо організації, релігійні і естетичні почуття, патріотизм тощо);

5) загальні стимули (умови праці, привабливість роботи, відповідні навички роботи і погляди, можливість відчувати особисту участь в діяльності організації, можливість спілкування з іншими людьми). На сьогодні в українській практиці існує чимало проблем, пов'язаних з мотивацією персоналу на підприємстві. В основному проблема полягає в тому, що стимули недостатньо ефективні і не несуть повною мірою цінності, які повинні представляти для співробітників. Хороший менеджер повинен передбачити проблеми, пов'язані з мотивацією, і встигнути вчасно їм запобігти, інакше буде несприятливий результат, аж до розорення і банкрутства фірми.

Отже, хотілося б виділити труднощі, що виникають у процесі мотивації на вітчизняних підприємствах:

1. Неочевидні мотиви людської поведінки. менеджерам потрібно досить багато часу, щоб зрозуміти основні рушійні, провідні мотиви людської поведінки.

2. Мотиваційному процесу властиві зміни. Характер і зміст процесу мотивації залежать від того, які причини його ініціювали. Але ці потреби постійно знаходяться в динамічній взаємодії. Потреби людини змінюються залежно від конкретної ситуації, і це може привести до непередбаченої реакції персоналу на мотиваційний вплив з боку керівництва.

3. Різні мотиваційні структури у працівників. Кожен працівник реагує на певний стимул по-своєму, тому стійкість, сила і структурованість мотиву унікальна для кожного. Те, що є сильним стимулом для одних людей, виявляється абсолютно неефективним для інших. Саме це робить мотив практично непередбачуваним.

4. Існування різноманітності способів і шляхів задоволення кожної конкретної потреби людини.

5. Взаємозалежність робіт в організаціях, недостатня інформованість про результати роботи співробітників, часті зміни в службових обов'язки внаслідок вдосконалення технології.

Таким чином, слід зазначити, що найбільш розповсюдженим способом мотивації є грошове матеріальне стимулювання. Це різні премії і надбавки до заробітної плати. Можливо, пропонований стимул нічого не означає для співробітника, тому що його особисті інтереси для нього важливіше, ніж отримання премії. Це відбувається через те, що керівники часто не враховують приховані (латентні) ролі їх співробітників.

Для ефективного управління мотивацією працівників у менеджменті необхідно знати її теорію і практику, використовувати як матеріальне, так і нематеріальне стимулювання різних категорій персоналу. Використання тільки матеріальної системи мотивацій не дозволяє мобілізувати творчу активність персоналу на досягнення цілей організації. Для досягнення максимальної ефективності необхідно застосування також і моральних стимулів. Мотиваційний механізм як важливий фактор формування ефективної системи стимулювання в процесі управління персоналом вимагає постійного дослідження процесу розвитку та його структуризації і вдосконалення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Ревенко О. В.

Література: 1. Вернадский И. В. Очерк теории потребностей. СПб. : Тип. К. Метцига, 1857. 81 с. **2.** Подолинский С. А. Труд человека и его отношение к распределению энергии. М. : Белые Альвы, 2005. 160 с. **3.** Туган-Барановский М. И. Социальная теория распределения. СПб., 1913. **4.** Армстронг М. Оплата труда: Практическое руководство по построению оптимальной системы оплаты труда и вознаграждения персонала. Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. 512 с. **5.** Маслоу А. Мотивация и личность. М. : Психология, 2010. 124 с. **6.** Стивен-

сон Н. Как мотивировать людей. М. : ЗАО «ОлимпБизнес», 2004. 176 с. **7.** Макгрегор Д. Человеческий сторона предприятия. М., 2008. **8.** Уайтли Ф. Мотивация. М. : Вильямс, 2005. 160 с. **9.** Колобич О. П. Загальна психологія : навч.-метод. посіб. Львів, 2018. 172 с. **10.** Колот А. М., Цимбалюк С. О. Мотивація персоналу : підручник. Київ : КНЕУ, 2011. 397 с.

ВИВЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ДЕМОГРАФІЧНА БЕЗПЕКА», ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

УДК 911.3

Пономаренко І. Є.

Магістрант 1 року навчання
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті розглянуто демографічну ситуацію як складову національної безпеки та фактори, що впливають на демографічну безпеку в Україні. Виявлено, що зниження народжуваності та старіння нації загрожує демографічній безпеці, визначено напрямки для регулювання демографічної ситуації в країні.*

Ключові слова: *демографічна ситуація, економічна безпека, демографічна безпека, трудові ресурси, демографічне навантаження, чисельність населення, старіння нації, природній приріст.*

Аннотация. *Рассмотрена демографическая ситуация как составляющая национальной безопасности и факторы, влияющие на демографическую безопасность в Украине. Выявлено, что снижение рождаемости и старения нации угрожает демографической безопасности, определены направления для регулирования демографической ситуации в стране.*

Ключевые слова: *демографическая ситуация, экономическая безопасность, демографическая безопасность, трудовые ресурсы, демографическая нагрузка, численность населения, старение нации, естественный прирост.*

Annotation. *The article considers the demographic situation as a component of national security and the factors affecting demographic security in Ukraine. The demographic situation in the country was examined and it was revealed that the decline in the birth rate and aging of the nation threatened demographic security and directions were found for regulating the demographic situation in the country.*

Keywords: *demographic situation, economic security, demographic security, labor resources, demographic burden, population, aging of the nation, natural growth.*

У сучасних умовах розвитку України набуває особливої актуальності вивчення чинників забезпечення національної безпеки країни. Національна безпека включає економічну, демографічну, військову, політичну, соціальну, інформаційну безпеку.

Демографічна безпека – один з видів безпеки країни і її регіонів. Поряд з нею є економічна, військова, соціальна безпека та ін. Демографічна безпека, взаємодіючи з іншими областями соціально-економічної реальності, не

© Пономаренко І. Є, 2020

може розглядатися тільки як сфера допоміжних інтересів держави, що представляють тільки утилітарне значення для вирішення геополітичних завдань.

На демографічну безпеку держави впливають різні чинники (рис. 1).

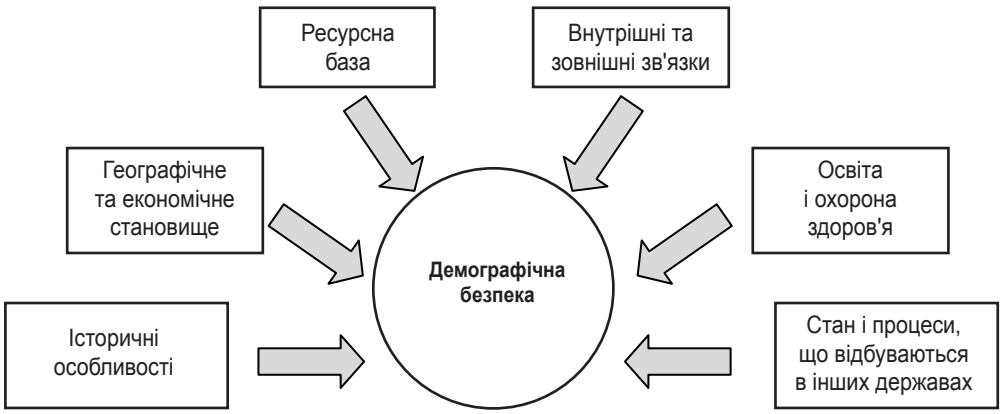

Рис. 1. **Чинники, які впливають на демографічну безпеку держави**

Рівень демографічної безпеки відображає стан стійкості суспільства і держави до різних несприятливих факторів, що перешкоджає його розвитку. Якщо оцінювати скорочення чисельності населення країни в рамках такої логіки, то воно небезпечне тому, що вказує на наявність серйозного дефекту в організаційно-державному механізмі забезпечення життєдіяльності популяції, внаслідок якого виникає загроза статусу країни.

Відтворювальний процес, від якого залежить динаміка чисельності та статево-вікової структури населення, у міру розвитку економіки, суспільства повинен ставати більш ефективним при створенні державою умов за допомогою вдосконалення соціальних інститутів і галузей соціальної сфери (охорона здоров'я, соціальний захист, освіту), що забезпечують відновлення наступних поколінь. У соціумі вивільняються ресурси сил, часу, енергії, які в традиційному суспільстві використовувались на необхідне для виживання демографічне відтворення. З розвитком технологій, охорони здоров'я, підвищенням рівня життя з'являється можливість використовувати ресурси для інноваційного ривка в економіці, необхідного, своєю чергою, для підвищення економічної безпеки. В цьому і простежується фундаментальна взаємозв'язок демографічної та економічної безпеки.

Таким чином, демографічна безпека – це категорія, яка характеризує демографічну систему і властиві їй режим відтворення, статево-вікову, етнічну структуру населення, а також стан соціальних інститутів, що забезпечують соціально-культурний аспект демографічного відтворення, що в комплексі впливає на національну безпеку держави.

Параметри зміни демографічної безпеки країни і регіонів обумовлені, в першу чергу, динамікою загальних коефіцієнтів народжуваності, смертності, природного приросту та міграції.

Найбільш актуальними для будь-якого регіону є такі демографічні загрози, як:

- депопуляція;
- старіння населення;
- нерегульовані міграційні процеси;
- деградація інституту сім'ї.

Для більш чіткого розуміння демографічної ситуації в Україні розглянемо дві статево-вікові піраміди. Піраміда зображує віково-статеву структуру населення в той чи інший момент часу, тобто фіксує деяке її стан в ході безперервного процесу відтворення населення. Порівняльна довжина щаблів від найстарших вікових груп (людей, що народилися давно) до наймолодших (народилися недавно) дає уявлення про вплив на віковий склад населення процесів народжуваності і смертності протягом тривалого часу, а також про вплив сформованого до цього моменту вікового складу на перспективи зростання населення.

Нерівні межі вікової піраміди відображають зміни в характері приросту і втрати населення в минулому під впливом порушень у чисельності та вікової структури населення або в інтенсивності його відтворення, викликаних, наприклад, війною, яка призводить до падіння рівня народжуваності та до зменшення числа молодих чоловіків. Такі порушення надовго залишають слід у віковій структурі населення. Накладені одна на одну вікові піраміди дозволяють проводити порівняння (наприклад, за двома переписами, для міської та сільської місцевості, чоловіків і жінок тощо), знаходять застосування при вивченні відтворення населення і демографічному прогнозуванні.

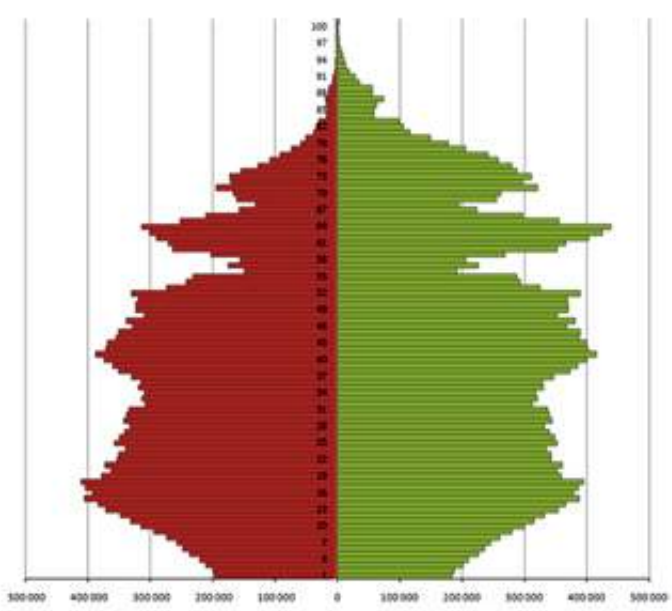

Рис. 2. **Статево-вікова піраміда у 2001 році**

Як ми бачимо з рис. 2, найбільше всього чоловіків у віці 16–19 років, а жінок у віці 61–64 роки. Порівняємо цю піраміду з пірамідою 2019 року.

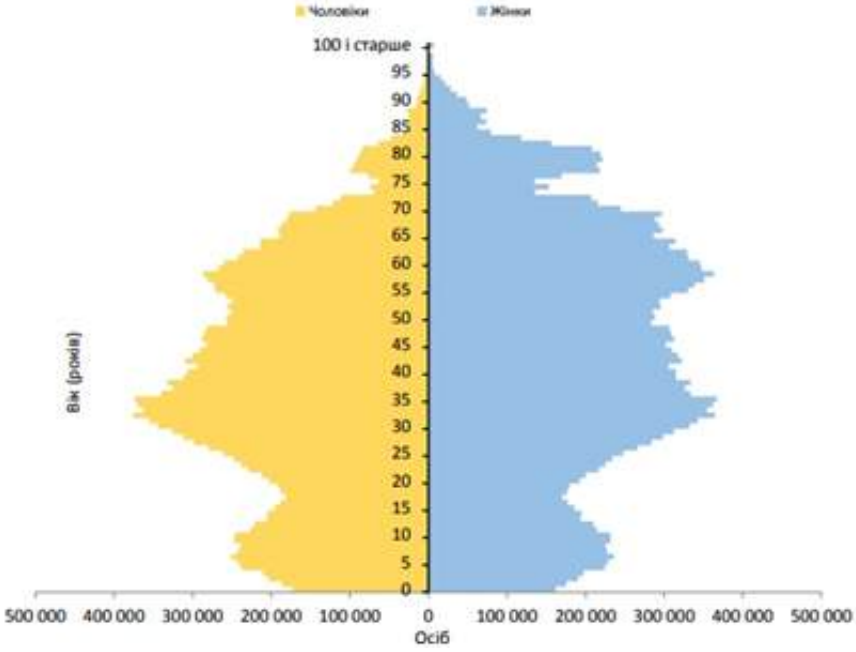

Рис. 3. **Статево-вікова піраміда у 2019 році**

Як видно з рис. 3, чоловіків найбільше у віці 25–29 років, а жінок – у віці 30–34 та 55–59 років. Порівняно з 2001 роком досить сильно зросла частка літніх людей, а кількість дітей, навпаки, скоротилася, що свідчить про погіршення демографічної ситуації у країні, тобто відбувається старіння нації.

Основною причиною погіршення демографічної ситуації є зниження рівня народжуваності і збільшення рівня смертності. Народжуваність в Україні значною мірою обмежується як факторами економічного порядку (недостатня заробітна плата, недостатня кількість робочих місць), так і соціального (зміна репродуктивних устав і норм, що виражається у масовому розповсюдженні однодітних сімей). Зараз у Європі і Україні зокрема звичайною практикою є одна-дві дитини на сім'ю. За даними Державної служби статистики, серед українських сімей

74 % – однодітні, майже чверть – дводітні, а 3 % виховують трьох і більше дітей. Причина цього полягає в боязні і небажанні подружніх пар народжувати більше від двох дітей через матеріальний стан чи власні погляди на життя.

Таким чином, на сьогодні в Україні гостро постали проблеми старіння нації та деградації інституту сім'ї. Зважаючи на все це, можна зробити припущення, що народжуваність не збільшиться, доки політика держави щодо народжуваності не стане на новий рівень та не буде збільшений рівень розвитку медицини та допомоги вагітним. Також розповсюдження однодітних сімей ставить під сумнів той факт, що ця ситуація зможе вирішитися сама собою без прийняття комплексу засобів, націлених на змінення ціннісних орієнтацій населення.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Свидло Г. І.

Література: 1. Про основи національної безпеки України» : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15. **2.** Баб'як Г. П. Демографічні чинники та їх вплив на відтворення трудового потенціалу України. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика.* 2014. № 1. С. 362–366. **3.** Магдіч А. С. Вплив соціальних факторів на економічне зростання: вітчизняний аспект. *Економічний нобелівський вісник*. 2015. № 1. С. 68–78. **4.** Плинокос Д. Д. Аналіз впливу природного та механічного руху населення на стан трудових ресурсів. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво.* 2015. № 4 (85). С. 18–23. **5.** Природний рух населення // Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/. **6.** Статівка Н. В., Смаглюк А. А. Демографічна складова економічної безпеки України. *Теорія та практика державного управління.* 2011. Вип. 1. С. 280–287. **7.** Цвігун І. А. Демографічна безпека України та напрями її регулювання : монографія. Кам`янець-Подільський : Вид. ПП Зволейко Д. Г., 2013. 400 с. **8.** Аналіз сучасного стану пенсійного забезпечення України. Ефективна економіка. URL: http://www.economy.nayka.com.ua. **9.** Міграційний профіль України // Державна міграційна служба України. URL: https://dmsu.gov.ua/. 10. Статистика : навч. посіб. / за ред. О. В. Раєвнєвої. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2011. 504 с.

EUROPEAN INTEGRATION AND LIFE EXPECTANCY

UDC 657.09

V. Rudenko

The 2-th year student
of the Faculty of Management and Marketing of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article describes the main problems of Ukraine in matters of life expectancy and methods/suggestions for solving these problems. Comparison of indicators of Ukraine and European countries.*

Keywords: *European integration, Ukraine, life expectancy.*

Анотація. *У цій статті описуються головні проблеми України в питаннях тривалості життя, дано методи / пропозиції щодо вирішення даних проблем. Порівняно показники України та європейських країн.*

Ключові слова: *європейська інтеграція, Україна, тривалість життя.*

© V. Rudenko, 2020

Аннотация. *Описаны главные проблемы Украины в вопросах продолжительности жизни, даны методы / предложения по решению данных проблем. Сравнены показатели Украины и европейских стран.*

Ключевые слова: *европейская интеграция, Украина, продолжительность жизни.*

The duration of healthy years of life in Ukraine is 51.35 years, in the European Union – 61.6. Ukrainians most often die from cardiovascular and cerebrovascular diseases (hemorrhages in the Central nervous system, such as stroke), cancer, metabolic diseases. A separate category is external causes of mortality, their share is 6.3% of the total number of causes.

By signing the Agreement with the EU, Ukraine has committed itself to update national legislation in the field of health protection until 2026 (in particular, in the following areas: infectious diseases, cancer, circulatory system, human tissues, cells and organs, mental health (including drug addiction), injury prevention, tobacco and alcohol abuse, promotion of healthy lifestyles). Objective 1 is to reduce the number of cardiovascular diseases with a comprehensive approach to combating the causes of their occurrence

The main causes of cardiovascular diseases are fatigue, excessive physical activity, mental trauma, hypertension, Smoking, lead intoxication, violation of the optimal ratio of fatty acids in the diet, excessive consumption of short and medium-sized fatty acids.

To reduce the number of cardiovascular diseases, a key condition is the development of a Unified strategy in the field of nutrition, physical activity and mental health, which, among other things, determines the indicators of objective assessment of the health of citizens and the effectiveness of the health system. In turn, the unified system of evaluation of health care efficiency will provide an opportunity to observe its dynamics in Ukraine as a whole and compare achievements with the pan-European ones.

The second step is to take into account in the legislation of Ukraine the latest regulations that have been made by the European Commission in the field of control over the production and distribution of tobacco products, as well as measures to limit the level of alcohol consumption.

It is important to introduce common European initiatives, such as the European platform for action on diet, physical activity and health, the main task of which is to unite European public organizations in the field of nutrition and consumer protection. As consumers constantly monitor current trends in healthy eating and physical activity. The promotion of such actions at the national level will help to increase the physical activity of citizens and improve their physical health.

And last but not least, is the development of an individual approach to the diagnosis of cardiovascular diseases at an early stage, which can be achieved with the help of existing pressure measurement devices in pharmacies and medical centers.

Systematic recording of measurement data and their introduction into mobile applications, followed by automatic addition to the patient's card will allow timely detection of any changes in the state of health and prevent their negative consequences. Objective 2 is to reduce the number of cases of infectious diseases of the population through the establishment of a standardized network of epidemiological surveillance and control of their spread

Humanity has long used human tissue and cells for its own treatment. This carries the risk of disease transmission and other potential threats to the patient from the donor, which can cause an epidemiological threat if safety regulations are not followed.

Therefore, the form in which human blood is used for treatment requires that the quality and safety of the blood itself and its components be properly ensured.

The Ukrainian system of control over blood donation does not meet EU standards.

The terminology used in Europe and Ukraine differs from each other. And this, in turn, prevents the automatic processing of information, its analysis and further use for risk prevention. That is why the European Union has developed mechanisms for legislative regulation of the health system.

Procurement, donor selection criteria, laboratory tests performed by donors before medical procedures, all these should be clearly defined by regulations. These requirements of the European regulation must also be met by third countries, they also apply to those materials that will be used as the primary material for the manufacture of subsequent products.

An interesting point is the regulation of legislation regarding the donation of reproductive cells: if reproductive cells are used within a couple that is in a relationship, then the requirements for laboratory tests are less stringent than if the biological product will be transported, stored and used more widely.

Through electronic exchange of information, it is possible to achieve rapid unification of data and create a common terminology in Ukraine and the EU for effective communication between doctors in different countries.

Logically, not all infectious diseases can be covered by the epidemiological surveillance network. Despite this, to reduce the risk, member countries can already begin to work and gain experience on possible ways to combat such diseases.

The European Union pays considerable attention to combating the spread of infectious diseases. In accordance with the integration plan of the agreement with the EU, Ukraine must ratify 9 regulatory documents-decisions and directives on the treatment of human blood products, the establishment of quality and safety standards for donation, and others (a more detailed list in the Annex).

Preventive activities in relation to the spread of infectious diseases, the possibility of rapid response to specific cases, reducing the risk of epidemics will help to save the budget for the treatment itself[4].

The collection, updating and analysis of information will contribute to a clear understanding of the epidemiological situation in the region at the national and international levels. And in the event of an epidemic, within the system, responsible government agencies will be able to respond quickly, in particular to quickly identify biological samples of suspicious material. Objective 3 is to reduce cancer mortality through an effective screening program.

The rationale for the effectiveness and requirements of the screening programme is described in detail in Commission Recommendations No. 2003/878 / EC "on cancer screening". Cancer screening, aimed at detecting cancers, allows the detection of cancer cells at the initial stage or even before the beginning of radical changes in healthy cells, which significantly increases the patient's chances of recovery. The main indicator of the effectiveness of screening is the reduction of mortality among cancer patients. Unfortunately, in Ukraine there is no systematic screening program, which could be used to monitor patients at risk.

The responsibility for ignorance rests with the patient, who not only does not know, but is afraid, or has limited access to information.

It is important to establish a centralized database that includes a list of categories of persons identified by the screening system for all categories, taking into account the evaluation function and the final diagnosis.

As with everything related to medical electronic data, an important component here is a high level of protection, but the creation of an automatic screening system will also solve the issue of communication with patients, namely the organization of the call/re-call of the patient, the appropriate diagnosis, treatment and postoperative care.

According to the Recommendation of the European Commission, special attention should be paid to persons who have a high risk of cancer (biological, genetic causes, environmental conditions, lifestyle). The effectiveness of screening is especially high if it is carried out systematically and the target audience is fully covered. Objective 4 is to reduce injuries and ensure safety for citizens.

External causes of injury of Ukrainians are among the top three main factors of mortality. At the same time, the consequences of high injuries are the loss of healthy years" of life and the high costs of the state for rehabilitation and social support of victims.

Injuries can be prevented by creating a safe living environment, but not enough attention is paid to this issue in Ukraine.

According to the recommendation of the Council of Europe on injury prevention and safety promotion of 31 may 2007, a national plan for prevention of external risks with an effective educational program should be created (and implemented) in Ukraine.

In particular, one of the programs may relate to safety in the car: it should explain that the main task of wearing a seat belt in the car – not to avoid a fine of 85 hryvnia, and reducing the risk of injury by 70%.

Ensuring safety in the workplace, at home, in recreational facilities should continue actively-special attention should be paid to children and the elderly. This can be achieved through effective and regular information campaigns, the installation of safety devices in the workplace, the commitment of citizens to use these tools on a permanent basis. Objective 5 is to regulate the rules of conduct in the market of manufacturers and sellers of tobacco products in order to protect the health of citizens [2].

EU countries pay special attention to the prevention of Smoking among children and adolescents.

Three thematic papers (Directive No. 2001/37/EC "On the approximation of laws, regulations and administrative provisions of the member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco products," and No. 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council "On the approximation of laws, regulations and administrative acts of member States on advertising and sponsorship of tobacco products" and the recommendation of the Council of Europe on the prevention of Smoking and initiatives to improve tobacco control as of December 2, 2002) provide for the prohibition of Smoking in public places and outdoors, including selling online and slot machines [1].

These measures were taken in response to the annual half a million deaths caused by Smoking, and an increase in the number of children and adolescents both starting Smoking at an early age. Becoming addicted to nicotine, smokers

in the future suffer from diseases such as coronary heart disease, diseases of the respiratory system, such as lung cancer, emphysema and the like.

Combating the spread of Smoking and controlling tobacco products are among the priorities of the European Union's public health policy. Ukraine has already started to introduce the basics of this policy - according to the current legislation Smoking is prohibited in all public places.

According to European legislation, a high level of protection of consumption, health, personal safety and environmental protection must be maintained, taking into account any new scientific discoveries regarding the dangers of Smoking, unhealthy diet and improper lifestyle. At the same time, cigarette packaging in different countries differs not only in design, but also in information content.

Today, the EU still has unresolved requirements for the submission of important health information on tobacco packaging at the legislative, administrative and economic levels.

These barriers must be overcome in order to comply with the requirements of national legislation when importing cigarettes from one EU member state to another in order to protect the health of citizens. It is also about the importance of rationing the information provided, such as the need to ban descriptions such as "soft" or "light", but with a clear indication of the amount of tar, nicotine and carbon monoxide. This entitles the consumer to personally assess the degree of influence of the goods on his body.

The European Union prohibits advertising of tobacco products in printed media, radio broadcasting and the provision of information services.

An important clarification is that the document does not apply to indirect advertising of goods, monitoring of tobacco companies' spending on advertising or automatic sale of tobacco products. The proposed EU Directive also does not apply to television advertising.

In some countries, sponsorship of events and projects by tobacco companies is also prohibited, especially at the international level. According to the European Commission, such distribution of tobacco products should be banned completely. Perhaps it would be advisable to consider this issue in the framework of Ukrainian legislation. Objective 6 is to reduce the consumption of alcoholic beverages among adolescents and young people by standardizing the labeling of products falling into this category

The plan to limit the use of alcohol by young people, which provides for the implementation of European requirements, is designed until 2020, inclusive for Europe, and is based on Council Recommendation No. 2001/458 / EC " On the use of alcoholic beverages by young people, especially children and adolescents, of 31 may 2007.

In the European Union, there is a clear need to improve research on the causes, nature and scale of problems associated with alcohol consumption among young people. In particular, this applies to children and adolescents.

The Council's recommendations also regulate the sale and labeling of alcoholic beverages, in particular, provide for the non-use of style (motifs, colors, characters) that are associated with youth culture, campaigns, illusionary or reputational objects associated with the promotion of alcohol consumption among young people [3].

Ukraine today should adopt the priorities defined in the EU, because it will facilitate the process of compliance of Ukrainian legislation to the European in the future.

Today, the preventive policy in the sphere of distribution of tobacco and alcohol products is developing in parallel, and not as always - when Ukraine "catches up" changes have already been introduced. Although there is still something to work on.

October 12, 2016 came into force the decision of the Kyiv city Council to ban the sale of alcoholic beverages at night – from 23.00 to 10.00. It should be noted that the Antimonopoly Committee of Ukraine and the Supreme court of Ukraine do not consider this decision lawful, arguing their position on signs of violation of the legislation on protection of economic competition.

The ban on the sale of alcoholic beverages at night primarily aims to limit the consumption of alcoholic beverages, including beer, among adolescents and young people. For today, this issue has not yet been resolved.

In conclusion, I can note that Ukraine needs to make a lot of significant changes in the legislation in order to get closer a little to the European level of life expectancy and quality of life in general, at least at the legislative level.

Supervisor – Senior Lecture Lyutvieva Ya. P.

Literature: 1. Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products (Text with EEA relevance). *Official Journal*. 2013. Vol. 152. P. 0016–0019. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003L0033. **2.** Іванова М. І., Варяниченко О. В. Переваги та ризики європейської інтеграції України. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (2). С. 91–94. **3.** Report on the implementation of the EU Tobacco Advertising Directive(2003/33/EC).Brussels, 28 May 2008. URL: https://ec.europa.eu/health/tobacco/advertising_en. **4.** Тодощук А. В. Україна в інтеграційних процесах: ризики та вигоди. *Молодий вчений.* 2017. № 5 (45). С. 753–757. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/ journal/2017/5/168.pdf.

АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФОНДОВИХ ІНДЕКСІВ

УДК 336.761

Свинарчук І. С.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *В статті розглянуто формування та особливості фондових індексів. Описано сутність і значення фондового індексу. Розкрито види фондових індексів, методи побудови. Наведено функції та характеристики.*

Ключові слова: *ринок праці, кластерний аналіз, рівень зайнятості, рівень безробіття, кількість активних підприємств, середня заробітна плата.*

Аннотация. *В статье рассмотрены формирование и особенности фондовых индексов. Описаны сущность и значение фондового индекса. Раскрыты виды фондовых индексов, методы построения. Приведены функции и характеристики.*

Ключевые слова: *рынок труда, кластерный анализ, уровень занятости, уровень безработицы, количество активных предприятий, средняя заработная плата.*

Annotation. *The formation and features of stock indices are considered in the article. The essence and value of the stock index are described. Types of stock indices, methods of construction are revealed. Features and characteristics are given.*

Keywords: *labor market, cluster analysis, employment rate, unemployment rate, number of active enterprises, average wage.*

Постановка проблеми. У сьогоднішніх умовах інтеграції національної економіки до глобального господарства та зростання ролі фондових ринків у формуванні інвестиційного капіталу посилюється важливість фондових індексів як інструментів аналізу ринку в цілому.

У межах ринкової економіки процеси розподілу капіталу (його мобілізація та диверсифікація) протікають через фондовий ринок, що пояснює його значну роль у формуванні національної економіки. Фондовий ринок –

© Свинарчук І. С., 2020

правовий простір взаємодії учасників ринку, що передбачають розміщення та подальший обіг цінних паперів шляхом їх продажу та покупки.

Фондовий індекс – показник, що відображає інформацію про дохідність акцій, що торгуються на ринку, дає змогу оцінювати ефективність інвестицій на різних ринках. Вартість інвестицій у цінні папери складають значення індексу, що робить його основним індикатором оцінки ризику для капіталу, та, як наслідок, забезпечується висока ліквідність активів. Сьогодні законодавство України не орієнтоване на розвиток фондового рику, його інфраструктури. Але подальші плани держави, у напрямку подальшої інтеграції до всесвітнього ринку, вимагають використання точних інструментів аналізу поточного стану економіки, що доводить актуальність теми цього дослідження.

Фондові індекси викликали інтерес протягом свого розвитку. Ними були зацікавлені такі вчені, як М. В. Шуба, К. В. Павлов, В. І. Ляшенко, Г. М. Азаренкова, В. І. Зоркальцев, Н. П. Шерстянкіна. Вони вивчали фондові індекси у контексті показника для оцінки загальної економічної ситуації, тому поточна проблема актуальна до сьогодні.

Метою цієї статті являється розгляд особливостей та формування фондових індексів, зважаючи на актуальність для сучасної економіки.

Фондові індекси називають так званим «барометром», що оцінює «погоду» в компаніях, галузях, і економіці в цілому, а також є основою для прогнозів розвитку компаній, галузей національного і світового господарства загалом [1]. Це визначення перекликається з думкою Г. М. Азаренкової, де індекси розглядаються як вимірювальний інструмент для отримання інформації про стан фондового ринку в цілому [2]. За словами М. В. Шуби, фондовий індекс – індикатор, що виражає ситуацію на ринку, яка дозволяє учасникам ринку оцінювати дохідність інвестицій різних цінних паперів для прийняття рішень [3]. Взявши до уваги сказане вище та додавши математичного змісту, можна назвати фондовий індекс зведеним показником, котрий характеризує динаміку цін на акції, що торгуються на фондовому ринку, станом на конкретний момент часу.

Фондовий ринок виконує функції, такі як:

– діагностична – характеризує здатність відображати стан і динаміку розвитку окремих секторів і національної економіки загалом;

– індикативна – дає об'єктивну оцінку ситуації на ринку;

– спекулятивна – коли індекс використовується як активу при укладанні ф'ючерсів і купівлі опціонів.

– Індекс має обов'язковий набір характеристик [4]:

– визначення базового значення індексу. Індекси, окрім цінових при старті вираховування, першому значенню у перший день присвоюють базис, що для зручності розрахунку округлюють до 10, 50, 100 або 1000;

– формування списку індексу. Список акцій компаній, що входять до розрахунку індексу. Головним критерієм при виборі таких акцій є репрезентативність, наступний критерій – надійність компанії, що емітувала акції;

– виокремлення методу розрахунку, геометричної чи арифметичної середньої та середньозваженої;

– обґрунтування виду ваг;

– формування статистичної бази – місце, звідки беруть інформацію для індексу. Зазвичай це місце, де котируються акції для фондового індексу – фондові біржі, або на основі торгів позабіржового інституту ринку цінних паперів. Але деякі індекси розраховуються на основі інформації з різних бірж.

Залежно від формування статистичної бази розглядають [1]:

– індекси «блакитних фішок» показують зміну вартості найбільших компаній у національній економіці, загальна капіталізація яких займає істотну частку в обсязі ринку. До них відносять: американський ціновий індекс Доу-Джонс (DJIA), англійський капіталізований FTSE100, французький капіталізований CAC-40, німецький капіталізований DAX і ін.;

– загальноринкові індекси оцінюють основну частину акцій на ринку, тому відображають стан економіки на ринку в цілому. Охоплюють зазвичай 75–95 % обсягу усієї капіталізації ринку, де вони розраховуються. Наприклад, індекси американської компанії Standard and Poor`s, що охоплює американський ринок та японський індекс TSE-1100, який відображає стан ринку азійського регіону;

– галузеві індекси розраховуються лише за акціями компаній, що належать до однієї окремої галузі, або тими, які пов'язані з цією галуззю;

– секторні інтегральні індекси відображають стан ринку конкретної країни. Індекс NASDAQ Composite (Нью-Йоркської фондової біржі), наприклад, відображає розвиток усіх акцій, що торгуються на цій біржі;

– субсекторні інтегральні індекси, являються складовою частиною секторних індексів. Відповідно, вони виконують схожу функцію, але у менших масштабах, наприклад, регіону країни, чи оцінюють акції компаній однієї сфери або промислової групи.

В аналітичній практиці приділяють увагу як капіталізованим індексам, що відображають загальну капіталізацію підприємств, цінні папери котрих розраховують для індексу на конкретний час, так і ціновим, що розраховуються лише через вартість акцій як середнє арифметичне зі списку індексу.

На сьогодні у загальноприйнятому економічному середовищі використовують чотири методи для побудови індексів, що відображають зміну курсу акцій, які ґрунтуються на розрахунках за певний період [5]:

– метод середньої арифметичної від ціни акцій компаній (наприклад, індекс Доу-Джонса);

$$I_P^{\tau t} = \frac{\sum_{i=1}^{n} P_i^{\tau t}}{\sum_{i=1}^{n} P_i^{\tau t}}, \quad (1)$$

де τ – порівнюваний базисний період;

t – поточний період;

n – кількість компаній, акції котрих враховуються в індексі;

P_i^{τ}, P_i^{t} – ціни акцій.

– метод за темпами зростання (або зниження) середньозваженої ціни більшої частини акцій(S&P 500, VLA);

$$I_P^{\tau t} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^{n} \alpha_i P_i^{\tau t}, \quad (2)$$

де α_i – коефіцієнти зважування;

$$\alpha_i = \frac{k_i}{\sum_{i=1}^{n} k_i}, \quad (3)$$

де k_i – кількість акцій, що можна придбати за деяку суму.

Цей індекс може мати агрегатний вигляд,

$$I_P^{\tau t} = \frac{\sum_{i=1}^{n} P_i^{\tau t} Q_i}{\sum_{i=1}^{n} P_i^{\tau t} Q_i}, \quad (4)$$

де Q_i – певне однакове число акцій для порівнюваних періодів;

$P_i^{\tau t}$ – темпи зростання ціни акцій i-ї компанії.

$$P_i^{\tau t} = \frac{P_i^{t}}{P_i^{\tau t}}, \quad (5)$$

– метод середньо-геометричного значення темпів зміни вартості акцій;

$$I_P^{\tau t} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^{n} (p_i^{\tau t})}; \quad (6)$$

– середньоарифметичного значення темпів приросту (або зниження) цін акцій (Торіх).

$$I_P^{\tau t} = \frac{\sum_{i=1}^{n} P_{i+1}^{\tau t}}{\sum_{i=1}^{n} P_i^{\tau t}}. \quad (7)$$

Значення фондових індексів змінюються при одних і тих самих вихідних даних, при рішенні різними методами можуть істотно відрізнятися.

Кожен з наведених нижче індексів враховує певні правила зважування:

– використовуються однакові ваги для всіх видів акцій. Простота при розрахунку, але акції з малою вартістю через невелике абсолютне, проте велике відносне зростання, впливатимуть на індекс більше, ніж дорогі акції;

– використання ваг, рівних кількості акцій окремої компанії, які можна купити на фіксовану суму. Ця сума не важлива. Істотну роль грає вибір дати розрахунку ваги. Це правило може бути застосовано і до індексів, який обчислюється за агрегатною формулою;

– використання ваг, що визначаються з урахуванням кількості випущених акцій або їх вартості. Ваги в багатьох агрегатних фондових індексах відповідають кількості випущених різними компаніями акцій. Певну роль при

цьому відіграє вибір дати, на яку визначається кількість випущених акцій, в тому числі це може бути дата поточного або базисного періоду.

Актуальність щодо ринку або його сегментів передбачає проведення безпосереднього моніторингу та використання цифрових технологій, що підвищує рівень ліквідності у цінних паперів.

Зі зростанням ліквідності підвищується спроможність і привабливість інвестицій, за рахунок чого населення мобілізує кошти для пожвавлення виробництва товарів і послуг, а також модернізації підприємств.

Результати фінансового аналізу провідних рейтингових агентств публікуються в численних ділових виданнях, орієнтованих як на певне вузьке коло споживачів, так і на широке коло (щоденні газети «The Wall Street Journal», «Financial Times»).

Структура рейтингового ринку складна й різноманітна. Інформаційно-аналітичні центри, зайняті збором, накопиченням інформації, створенням банків даних, співпрацюють з рейтинговими агентствами, а ділові видання доводять фінансові рейтинги до споживачів [1].

Висновок із виконаної роботи. У сучасних умовах зростання ринкових відносин для влучного інвестування або розміщення учасники фондового ринку повинні використовувати достатньо точні показники для прийняття рішень.

Для розрахунку індексу використовуються різні методики, вибір необхідної виконується лише зацікавленими у розрахунку учасниками ринку. Виходячи з того, що фондовий індекс виступає невід'ємним показником для відслідковування ринкових тенденцій, виникає потреба в аналізі його залежності від його глобальних і локальних ринків.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Серова І. А.

Література: 1. Павлов К. В., Ляшенко В. И., Ляшенко С. В. Методические основы создания фондовых индексов и их использование в процессе прогнозирования экономики. *Финансовая аналитика проблемы и решения*. 2011. № 18. С. 19–27. **2.** Азаренкова Г. М., Удовік В. О. Порівняння динаміки руху ключових фондових індексів США та України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. № 2 (21). С. 218–227. **3.** Шуба М. В. Фондові індекси як узагальнюючі індикатори стану фондових ринків країн Європейського Союзу. *Проблеми економіки.* 2015. № 3. С. 24–31. **4.** Еш С. М. Фінансовий ринок. Курс лекцій для студентів спеціальності «Фінанси» денної та заочної форм навчання. Київ : НУХТ, 2007. 111 с. **5.** Зоркальцев В. И., Шерстянкина Н. П. Классификация методов расчёта фондовых индексов. *Финансовая, налоговая и денежно-кредитная политика.* 2009. № 6. С. 19–26.

HEALTHCARE AUTOMATION IN UKRAINE

UDC 61:007

I. Sedova

The 4-th year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article is dedicated to the consideration of benefits of automation applying to hospitals in Ukraine. The current state of medical records accounting system in hospitals and automation process implementation are also being discussed.*

Keywords: *development, hospital, website, automation, paper work.*

Анотація. *У статті розглянуто переваги застосування автоматизації лікарень в Україні. Також обговорюється теперішній стан системи обліку медичних записів у лікарнях і впровадження процесу автоматизації.*

Ключові слова: *розробка, лікарня, веб-сайт, автоматизація, паперова робота.*

Аннотация. *В статье рассмотрены преимущества применения автоматизации в больницах Украины. Обсуждаются также текущее состояние системы учета медицинских записей в больницах и внедрение процесса автоматизации.*

Ключевые слова: *разработка, больница, веб-сайт, автоматизация, бумажная работа.*

Nowadays, every average resident of Ukraine faces different diseases. The reasons of hospital visits can vary from mild symptoms like insomnia, fatigue or chill to tragic complications like sharp or acute pain of any part of body, cough or even an asphyxiation. Of course, it is preferable to consult a doctor if there are any reasons. Doctor's aim is to help you to detect disease correctly and prescribe a proper treatment for the speedy recovery.

The first step patient will do is to appeal to hospital's administrator for making an appointment to the doctor he needs to consult with. This is a starting point from where the paper work begins. Therefore, plenty of records in the register and long searching of patients' medical cards arises. Then, after card being found the doctor's appointment is being held. Now, specialist should conduct an examination of a patient, if needed, analyze all the symptoms and medical complaints and, finally, to make a patient's diagnosis. After the diagnosis, a doctor prescribes him a treatment. All of these should be noticed in the patient's medical card what is also a manual paper work.

If there are any prescriptions in the form of operations, injections, drips or medicines, loads of work with documents arises again. And this is a continuous cycle of manual paper work which causes an inconvenience for both medical staff and patients.

In the case of a medical card loss, prescription or test results in hard copy, hospital's workers and patient should spend a lot of time and sometimes efforts on retrieving data or even rewriting medical documents.

And now, we slightly move to the answer for the question "Do hospitals really need to have their own websites?". The point is that if modern state hospitals in Ukraine were automated through the websites or web applications, there would be less of unnecessary paper work.

Automation means mechanizing the routine or repetitive tasks in the institution with the help of automation device.

The complex automation of the institution implies the introduction of technical equipment such as computers and the corresponding software, as a result of which a significant part of the work can be carried out with minimal personnel use. This avoids mistakes and delays caused by the human factor. The main automation tool is a computer system divided into sectors and capable of performing many processes simultaneously. [1]

What are the benefits of hospitals automation in Ukraine?

1. It provides efficient access to patients' medical cards;
2. It reduces hospital expenditures;
3. It decreases the risk of making a mistake by medical personnel while filling the electronic forms of documents;
4. Lost information can be quickly retrieved from the database;

© I. Sedova, 2020

5. It will allow implementation of non-cash payments system in the future;
6. It increases predictability of outcomes;
7. It makes productivity higher;
8. It collects data-driven insights.

Now, I suggest you to review and describe each item from the above-mentioned list.

Firstly, I should notice that automation may improve searching and keeping of medical cards in hospitals using a unified database. Due to this, medical workers do not need to waste their time for walking through the filing cabinet.

Secondly, use of paper and spreadsheets and other workarounds needed for an overfull workload can lead to a lot of waste. For example, rather than playing phone tag with a discharged patient in the free minutes between hospital nursing duties, automation can help get nurses and patients connected more efficiently.

Thirdly, automation tools are not subject to a human error, so they can help medical staff provide a consistent basis of care activities. A Texas hospital study found that automation in the areas of medical records, order entry, and decision support appeared to result in a reduction in deaths, complications and costs. [2]

Fourthly, even if the documents in hard form are being lost, it will not lead to documents rewriting or repeated prescriptions creation. This is achieved through keeping data on remote electronic server. Here arises a question: "Can data be completely lost during the exploitation of a website?". The answer is "No", because modern development kits allow programmers to serialize data, i.e. save data. Even if a short circuit or other unpredictable situations take place, application will have data which were saved before the accident.

Fifthly, as we live in the era of technology, non-cash payments are becoming more and more in demand all around the globe. The number of automated firms and organizations increases. A great number of employers pay salary on individual bank cards. Due to this, it is more convenient to make payments through the cards rather than in cash. If such a public institution as hospital had a non-cash payment system instead of traditional system, patients wouldn't waste time on cash withdrawal. [3]

Sixthly, when patients follow a standardized care path supported by automation, it is more likely they will stay on track towards predicted outcomes. Additionally, automation can help to detect when a patient has deviated from the recommended care plan so the care team can intervene.

Seventhly, a nurse supported by automation tools can handle a larger number of patients at one time. Instead of scaling up and down your headcount as patient volumes grow and shrink, an automated platform can scale flexibly to address groups of all sizes.

Eighthly, technology used to automate processes can also deliver a wealth of data in a continuous feedback loop that can be used for performance improvement and optimization. With every cycle, automation systems can collect data on how the process is working and use that information to improve the program. This way it improves itself over time, becoming even more efficient, more accurate and more helpful to the medical personnel workload. [2]

Obviously, we should consider the current state of the automation process in Ukraine. GlobalLogic IT Company, which unites more than 4000 people in Ukraine, presented its medical developments at a meeting with the press in March, 2019. It turned out that the development of Ukrainian company's engineers is used by more than 20 million patients in the world. About 750 engineers are involved in the medical direction in company's offices all over Ukraine.

"By 2021, the cost of healthcare technology will have been $280 billion, – noted Andrei Yavorsky, Vice president of GlobalLogic, – These funds will be directed toward ensuring the availability of medicine, the effectiveness and quality of diagnosis, the speed and accuracy of medical care, as well as the personalization of treatment and automation of hospital processes."

Ukrainian engineers have created more than a hundred software solutions of different levels. These include patient health monitoring and analysis applications, medical data transmission, treatment and storage systems, smart defibrillators and automated medication administration systems, and first aid tools. These are customer projects whose names cannot be disclosed. Yavorsky added that the medical direction is about 30% in the GlobalLogic revenue business.

The company also has its own development. The first is a photo-moles check system - Nevus, which allows to determine the probability of melanoma development.

The second development which Ukrainian engineers designed is a technology that helps to quickly transfer patients' data from the ambulance to the doctors in hospital and insurance company, and also synchronize them with the patient's history in the clinic.

The third development is an application that captures the manifestations of asymmetry of a human face and distinguishes diseases characteristics. In particular, the technology allows to reveal "the fall of the corner of the mouth" and "partial smoothing of frontal wrinkles", which are the characteristics for the initial stage of a brain stroke.

The fourth is a system of rapid testing of retina for signs of diabetic retinopathy and its progression using mobile devices.

In the company they are called engineering prototypes. Igor Kostiev, the Chief Engineering Officer of GlobalLogic, said there were cases when customers were interested in such prototypes and used them for existing or new medical developments. [4]

In Ukraine, the first stage of medical reform is the restructuring of primary healthcare. According to the legislation, a new financing model was launched this summer, in 2019 – the changes will affect the second level of assistance. As a result, according to forecasts, by 2021 the ministry of health will reform all levels of medical care. [5]

To summarize, despite the fact of successful future implementation of healthcare automation, Ukrainians should remember that this process is still in development and is going to be completed nearly in 2021.

For now, if you need to get a professional and qualitative medical services, you can address medical clinics which provide a wide range of services with an opportunity of receiving results and keeping patients' data in electronic format. This type of services is high-level, but it is considered to be highly paid.

In this case, it would be preferable if you address the insurance company to save costs on medical treatment in clinics. The process of insurance policy receiving is straightforward: you should contact the company's call center and, with the help of assistant, select the medical program that will suit your budget and intentions.

As technologies move forward every day, likelihood of Ukrainian hospitals automation and getting of high-quality diagnosis and treatment is growing rapidly.

Supervisor – Senior Lecturer Polechzaeva O. V.

Literature: 1. Проць Я. І., Савків В. Б., Шкодзінський О. К., Ляшук О. Л. Автоматизація виробничих процесів : навч. посіб. Тернопіль, 2011. 198 с. **2.** 6 Big Benefits of Applying Automation to Healthcare. URL: https://hitconsultant.net/2014/07/21/6-big-benefits-of-applying-automation-to-healthcare/#.XeOpIVf7RPY. **3.** Лебедик Г. В., Максютенко Н. О., Яценко В. В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2016. Вип. 22. С. 166–171. **4.** 30 % бизнеса ИТ-компании GlobalLogic – медицинские разработки. URL: https://tech.liga.net/technology/novosti/30-biznesa-it-kompanii-globallogic---meditsinskie-razrabotki. **5.** Компьютеризация здравоохранения. URL: https://www.segodnya.ua/ukraine/kompyuterizaciya-zdravoohraneniya-pomogut-li-aytishniki-medikam-1126120.html.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

УДК 911.3

Сердюкова К. С.

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто основні питання розвитку туристичної діяльності в Україні. Визначено особливості туризму як галузі народного господарства, подано перелік суб'єктів туристичної індустрії, а також властивості і функції туристичного бізнесу в Україні. Проаналізовано динаміку зміни туристичних потоків в Україні.*

Ключові слова: *туризм, туристична галузь, статистика туризму, динаміка статистичних потоків.*

Аннотация. *Рассмотрены основные вопросы развития туристической деятельности в Украине. Определены особенности туризма как отрасли народного хозяйства, перечислены субъектов туристической индустрии, а также свойства и функции туристического бизнеса в Украине. Проанализирована динамика изменения туристических потоков в Украину.*

Ключевые слова: *туризм, туристическая отрасль, статистика туризма, динамика туристических потоков.*

Annotation. *The article deals with the main issues of development of tourist activity in Ukraine. The features of tourism as a branch of the national economy are defined, the list of subjects of the tourism industry, as well as the properties and functions of the tourist business in Ukraine are presented. The dynamics of change of tourist flows in Ukraine is analyzed.*

Keywords: *tourism, tourism industry, tourism statistics, dynamics of tourist flows.*

Туристична галузь набуває все більшої значущості і привабливості в останні роки. Для понад 40 країн світу туристична галузь є основним джерелом надходжень бюджету, а для 70 – однією з основних його статей [1]. Туристична галузь набуває все більшої значущості і в економіці України. На частку туризму і пов'язаних з ним галузей припадає приблизно 8,3 % робочих місць світу, 9,3 % міжнародних інвестицій, 12 % експорту, 5 % сукупних надходжень до бюджету [3].

Проблемам функціонування туристичної галузі в Україні приділяється багато уваги з боку вітчизняних учених, таких як О. Є. Агафонова, О. О. Бедик, В. Ф. Данільчук, Р. А. Іванух, О. О. Любіцева та ін. Однак у науковій літературі недостатньо повно розглянуто питання моделювання динаміки розвитку туристичного ринку.

Особливістю туризм як галузі народного господарства є те, що потреба у туристичному продукті відноситься до вищого рангу потреб населення, що при погіршенні рівня життя населення веде до миттєвого зниження попиту на туристичні послуги. Більш того, туристична галузь знаходиться в синергії з іншими галузями економіки і значно від них залежить. Зростання цін на транспортні витрати, проблеми у будівельній галузі миттєво позначаються на туристичній галузі, оскільки туристичні послуги включають у себе послуги безлічі різних учасників [5]. Саме тому позитивна динаміка розвитку туристичної галузі спостерігається у країнах з розвиненою економічною системою.

Туристична індустрія – це сукупність різних суб'єктів підприємницької діяльності, основна виробнича діяльність яких пов'язана з наданням послуг, виробництвом і реалізацією товарів для задоволення потреб туристів [20].

На сьогодні туристичний бізнес в Україні як складова економічного комплексу характеризується такими властивостями і функціями (рис. 1) [6].

Головним завданням діяльності туристичних підприємств є створення і доведення до споживачів туристичних продуктів, що відповідають потребам туристів, підтримка пропозиції на рівні попиту, а також збереження конкурентоспроможності туристичного продукту [7]. Процес формування туристичного продукту та його подальша реалізація на туристичному ринку є достатньо складним процесом, що взаємодіє з усіма сферами функціонування суспільства.

© Сердюкова К. С., 2020

1 – формує ринок туристичних послуг за різними рівнями комплексності

2 – формує ринок туристичних послуг за різними рівнями комплексності

3 – працює як мультиплікатор росту національного доходу, валового внутрішнього продукту, зайнятості населення

4 – сприяє розвитку місцевої інфраструктури та підвищенню рівня життя населення

5 – має переваги в інтеграційних і глобалізаційних процесах, що відбуваються у світовому просторі

6 – функціонує у взаємозв'язку практично з усіма галузями і видами діяльності людей

Рис. 1. **Властивості та функції туристичного бізнесу в Україні**

Кожна окрема туристична послуга не може задовольнити потребу клієнта, що викликає необхідність їх об'єднання у єдиний комплекс – тур, або туристичний продукт. Оскільки туристичний продукт – це комплекс туристичних послуг, то його проєктування передбачає, перш за все, проєктування туристичних послуг, що потім комплектуються у туристичний продукт [4]. Особливості формування продукту ринку туристичних послуг знайшли також своє відображення на загальній структурі суб'єктів туристичного ринку. Вона включає у себе туристичних операторів, туристичних агентів, контрагентів і споживачів туристичних послуг. На рис. 2 наведено основні складові туристичної галузі.

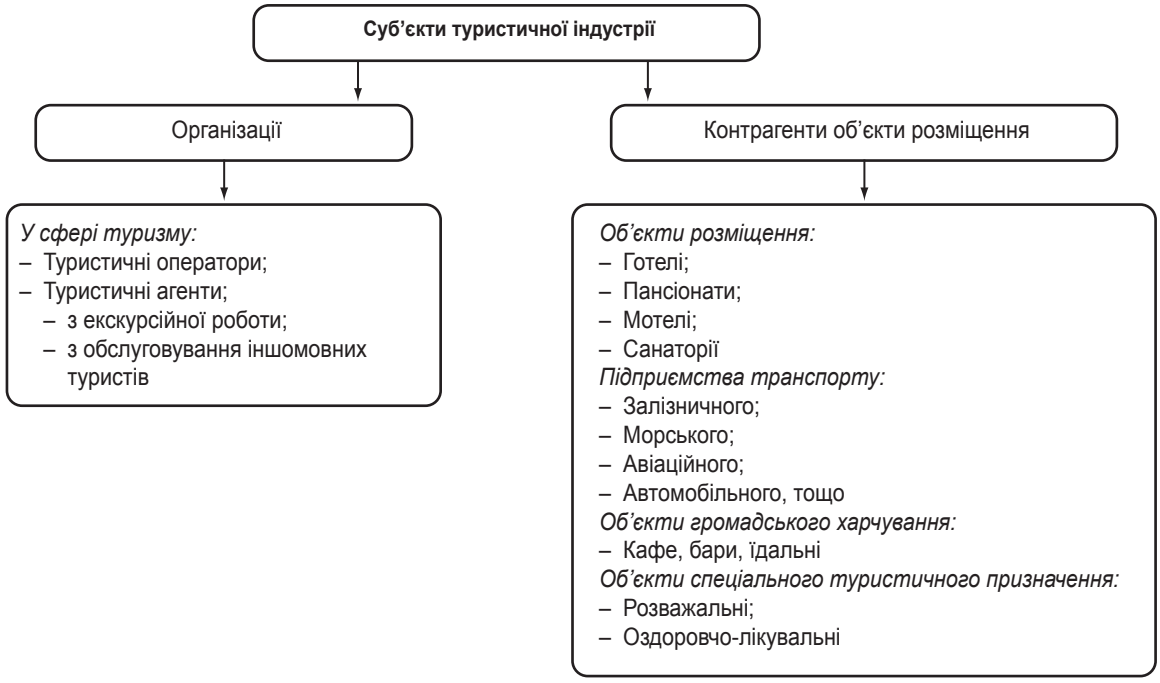

Рис. 2. **Основні складові туристичної галузі**

Туристичні оператори – юридичні особи, учасники ринкового процесу, що займаються формуванням туристичного продукту, включаючи різноманітні послуги щодо просування цього продукту, та його реалізацією. Туристичний агент є посередником між туристом і туристичним оператором, який закуповує та формує туристичні ресурси та послуги, що входять до туристичного пакета. Туристичний агент використовує готовий туристичний продукт, підготовлений туристичним оператором, за що отримує дохід у формі агентської винагороди.

Контрагенти – виконавці послуг. До них відносяться готелі, компанії-перевізники тощо. Покупці туристичних послуг – юридичні або фізичні особи, учасники ринкового процесу, що купляють право власності на пакет послуг у продавця в обмін на гроші. Роль туристичних підприємств з погляду розвитку туризму проявляється, перш за все, в такому: активна дія на засоби розміщення, підприємства ресторанного господарства, транспортні організації та інші складові туристської індустрії для підвищення якості послуг, що надаються, і пристосування їх до окремих видів туризму; вплив на потоки відвідувачів в окремих регіонах і туристських центрах, забезпечення більш рівномірного розподілу відвідувань по всіх територіях, придатних для туризму, а також розподіл відвідувань за часом з метою зменшення дії чинника сезонності й оптимального використання туристської інфраструктури.

Згідно з даними Державної служби статистики України, у 2017 році Україну відвідало 14,23 млн іноземних громадян, що на 7 % більше, ніж у попередньому році. Динаміку туристичних потоків за 2008–2017 рр. наведено у табл. 1 [2].

Таблиця 1

Динаміка туристичних потоків у 2008–2017 рр.

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, осіб	Кількість туристів, обслугована суб'єктами туристичної галузі України		
			Іноземні туристи, осіб	туристи- громадян и України, які виїжджали	Внутрішні туристи
2008	15498567	25449078	372752	1282023	1386880
2009	15333949	20798342	282287	913640	1094170
2010	17180034	21203327	335835	1295623	649299
2011	19773143	21415296	234271	1250068	715638
2012	21432836	23012823	270064	1956662	773970
2013	23761287	24671227	232311	2519390	702615
2014	22437671	12711507	17070	2085273	322746
2015	23141646	12428286	15159	1647390	357027
2016	24668233	13333096	35071	2060974	453561
2017	26437413	14229642	39605	2289854	476967
Абсолютне відхилення (2016/2017)	1769180	896546	4534	228880	23406
Темп зростання (2016/2017)	1,07	1,07	1,13	1,11	1,05

Аналіз табл. 1 свідчить про зниження кількості іноземних громадян, що відвідали Україну у 2014 році, що пов'язано з відсутністю даних по АР Крим. Довгий час цей регіон був основним джерелом надходження зовнішніх туристів і «споживачем» внутрішніх. Однак у зв'язку з окупацією Криму, військовими діями на Сході країни, загальною економічною кризою у світі та Україні відбувається різка зміна напрямків туристичних потоків у країні. Статистика свідчить про збільшення кількості українців, які від'їжджають за кордон через зменшення місць відпочинку на території України.

Однак у цілому в останні роки спостерігаються позитивні темпи розвитку галузі. Кількість іноземних туристів, що відвідали Україну у 2017 році, збільшилась щодо 2016 року на 7 %. З метою туризму нашу країну відвідало 0,25 % іноземних громадян, службовою, діловою, дипломатичною – 0,63 %, культурного, спортивного обміну – 2,45 %.

За статистикою, 77 % українців не виїжджали з країни, тому потенціал в України великий [2].

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Свидло Г. І.

Література: 1. Про туризм : Закон України від 11.02.2015 № 324/95-ВР. URL: http://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.htm. **2.** Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/. **3.** Бакурова А. В., Діденко А. В. Основні проблеми туристичної галузі // Проблеми формування нової економіки XXI століття : матеріали І Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції. Львів, 2011. С. 89–94. **4.** Раєвнєва О. В., Аксьонова І. В., Свидло Г. І. Статистичні

методи оцінки регіонального розвитку : навч. посіб. Харків : ФОП Александрова К. М., 2016. 328 с. **5.** Алєксєєва Ю. В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції. Одеса, 2005. 20 с. **6.** Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. Київ : Центр учб. літ., 2007. 224 с. **7.** Козловський Р. Україна: туристичний рух – 2013. Харків : Український туризм. 2014. 26 с.

ДИНАМІКА В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

УДК 338.48

Синицька Д. О.

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *У статті побудовано економетричну модель, що відображає динаміку в'їзного туризму в Україні.*

Ключові слова: *в'їзний туризм, декомпозиція часового ряду, багатофакторна модель, дитту-змінні, перевірка значущості моделі.*

Аннотация. *В статье построена эконометрическая модель, которая отражает динамику въездного туризма в Украине.*

Ключевые слова: *въездной туризм, декомпозиция временного ряда, многофакторная модель, дитту-переменные, проверка значимости модели.*

Annotation. *The article constructed an econometric model that reflects the dynamics of inbound tourism in Ukraine.*

Keywords: *inbound tourism, time series decomposition, multivariate model, dummy variables, checking the significance of the model.*

У сучасному світі туризм як сфера господарчої діяльності відіграє важливу роль у економіці держави. Завдяки розвитку туристичної галузі створюються додаткові робочі місця, покращуються транспортне та шляхове господарства, розвивається інфраструктура міст і селищ. У світовій економіці туризм забезпечує понад 10 % ВВП. Так, у 2018 році внесок від туризму у світовий ВВП склав $3,3 трлн [1]. Слід зазначити, що спільний внесок таких економічно розвинутих країн, як США та Китай, склала 35,2 % від цього показника, тоді як в Україні тільки 1,5 % від ВВП складає прибуток від туристичної галузі, що дорівнює 42,8 млрд грн.

Від туризму залежить економіка багатьох країн. Так, у 2017 році прибуток від туристичної галузі склав 15 % ВВП Мальти, 15 % ВВП Хорватії, 9,3 % ВВП Таїланду, 8,2 % ВВП Ісландії [2]. Проте в Україні цей напрям економічної діяльності залишається поза увагою. За показником внеску прибутків від туризму у ВВП країни Україна знаходиться на 95-му місці у світі.

Розвиток туризму має не тільки економічне, але й гуманістичне значення. Інтерес до культури іншої країни є одним з тих мотивів, що спонукають людину подорожувати. Ми добре знаємо про величезний потенціал на-

© Синицька Д. О., 2020

шої держави у сфері туризму, привабливість нашої природи і нашої культури. Для іноземних туристів найбільш привабливим в нашій країні є відвідання культурно-історичних пам'яток, сільський туризм, природні пам'ятки, заповідники та заказники, фестивальний туризм [3].

Метою статті є аналіз динаміки в'їзного туризму в Україні за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Для дослідження були вибрані дані щодо кількості іноземних туристів, які відвідували Україну протягом 2015–2018 років [4], наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані та результати проміжних обчислень

Рік	Квартал	Номер рівня, t	Кількість туристів (тис. осіб), y	Трендова складова, y_t	Сезонне відхилення, $y - y_t$
2015	I	1	2 864,80	3 912,34	-1 047,54
	II	2	3 214,00	3 850,03	-636,03
	III	3	3 733,20	3 787,72	-54,52
	IV	4	3 074,20	3 725,41	-651,21
2016	I	5	2 427,30	3 663,09	-1 235,79
	II	6	3 392,70	3 600,78	-208,08
	III	7	4 559,50	3 538,47	1 021,03
	IV	8	3 226,30	3 476,16	-249,86
2017	I	9	2 631,50	3 413,85	-782,35
	II	10	3 697,10	3 351,54	345,56
	III	11	4 769,50	3 289,23	1 480,27
	IV	12	3 323,10	3 226,92	96,18
2018	I	13	2 547,70	3 164,61	-616,91
	II	14	3 673,40	3 102,30	571,10
	III	15	4 935,70	3 039,99	1 895,71
	IV	16	3 050,10	2 977,67	72,43

Вибір саме періоду з 2015 по 2018 рр. обумовлений тим, що протягом цих років не спостерігалось суттєвих змін в економічній і політичній ситуаціях ані в країні, ні поза її межами.

Для побудови економетричної моделі регресії часового ряду використовувалося програмне середовище MS Excel.

Зауважимо, що протягом року спостерігається коливання кількості туристів, тому була проведена декомпозиція часового ряду на трендову складову, для апроксимації якої була обрана лінійна функція, та сезонні коливання. Визначення параметрів лінії тренду здійснювалось за допомогою вбудованої функції LINEST () (табл. 2).

Таблиця 2

Результати застосування функції LINEST

$b_1 = 47,73$	$b_0 = 3073,28$
$\sigma_{b_1} = 41,04$	$\sigma_{b_0} = 396,87$
$R^2 = 0,075$	$\sigma_e = 756,81$
$F = 1,16$	$df_e = 14$
$SSR = 650251,98$	$SSE = 8018624,33$

Отже, лінія тренду часового ряду описується таким рівнянням:

$$\hat{y}_t = 3073{,}28 + 47{,}73 \cdot t. . \quad (1)$$

Сезонну складову часового ряду для кожного кварталу визначаємо як середнє арифметичне відхилень емпіричного значення внутрішнього фактора для цього кварталу і його значення, яке отримано за рівнянням лінії тренду. Проміжні результати розрахунків наведені в табл. 1. Отже, для I кварталу маємо $S_{\text{I}} = -761{,}58$, для II кварталу $S_{\text{II}} = 71{,}16$, для III кварталу $S_{\text{III}} = 1032{,}60$ та для IV кварталу $S_{\text{IV}} = -342{,}18$.

Остаточно математичну модель, що описує зміну кількості туристів, що в'їхали в Україну, можна записати у вигляді:

$$\hat{y} = 3073{,}28 + 47{,}73 \cdot t + S_i, \quad i = \overline{1,4}. \quad (2)$$

Таким чином, згідно з моделлю (2) найбільших потік туристів в Україну спостерігається III кварталі, а найменший – у першому. Аналіз статистики, яка виводиться за допомогою функції LINEST (), показує, що відхилення від середнього рівня, що спостерігаються від кварталу до кварталу (розпорошення відносно лінії тренду), є суттєвими, оскільки коефіцієнт детермінації для моделі лінії тренду складає лише $R^2 = 0{,}075$. Хоча цьому факту і існує логічне пояснення, але формально така модель не є адекватною, тому побудуємо багатофакторну економетричну модель часового ряду, екзогенними факторами якої є номер рівня t і бінарні dummy-змінні d_1, d_2 і d_3, за допомогою яких позначатимемо номер кварталу. Так, I кварталу будь-якого року відповідають значення $d_1 = d_2 = d_3 = 0$; II кварталу – значення $d_1 = 1$ та $d_2 = d_3 = 0$; III кварталу – значення $d_2 = 1$ та $d_1 = d_3 = 0$, IV – значення $d_3 = 1$ та $d_1 = d_2 = 0$. Застосувавши функцію LINEST (), ми знайшли параметри моделі (табл. 3).

Таблиця 3

Результати застосування функції LINEST

461,02	1821,93	846,62	29,86	2408,81
205,94	202,87	201,00	15,84	179,92
0,8981	283,38	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д
24,24	11	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д
7785547,2	883329,1	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д

Отже, лінійна модель багатофакторної регресії має вигляд:

$$\hat{y} = 2408{,}81 + 29{,}86 \cdot t + 846{,}62 \cdot d_{\text{I}} + 1821{,}93 \cdot d_{\text{II}} + 461{,}02 \cdot d_{\text{III}}. \quad (3)$$

Як видно з табл. 2, для цієї моделі коефіцієнт детермінації становить $R^2 = 0{,}8981$, тобто в межах цієї моделі 89,81 % мінливості ендогенного фактора пояснюється впливом екзогенних факторів, які включені в модель. Перевіримо значущість рівняння множинної регресії в цілому за критерієм Фішера. Емпіричне значення критерію Фішера було отримано при використанні функції LINEST (див. табл. 2): $F = 24{,}24$.

За допомогою вбудованої функції FINV знаходимо критичне значення статистики Фішера при рівні значущості $\alpha = 0{,}05$ та кількості ступенів вільності $df_e = 11$ та $df_r = 2$: $F_\alpha(2;11) = 3{,}98$. Оскільки має місце таке співвідношення: $F_{емп.} > F_{0{,}05}$, то основну статистичну гіпотезу $H_0 : R^2 = 0$ слід відхилити на користь альтернативної $H_1 : R^2 > 0$. Звідси випливає, що з надійністю 95 % багатофакторну економетричну модель (3) в цілому можна вважати адекватною.

Використовуючи дані, що були отримані за допомогою функції LINEST (див. табл. 2), знайдемо емпіричні значення критерію Стьюдента для кожного параметра моделі:

$$t_{b_0} = 13{,}39;\ t_{b_1} = 1{,}88;\ t_{b_2} = 4{,}21;\ t_{b_3} = 8{,}98;\ t_{b_4} = 2{,}24.$$

За допомогою вбудованої функції T.INV.2T() визначимо критичне значення статистики Стьюдента при рівні значущості $\alpha = 0{,}05$ та кількості ступенів вільності $df_e = 11$. Отже, $t_{0{,}05}(11) = 2{,}20$. Порівнявши емпіричні значення критерію Стьюдента з критичним, бачимо, що лише для параметра b_1 основну гіпотезу $H_0 : b_1 = 0$ нема причин спростовувати, тоді як для усіх інших параметрів моделі відповідну цьому параметру нульову гіпотезу слід відкинути на користь альтернативної, за якою цей параметр з надійністю 95 % слід вважати статистично значущим. Таким чином, у багатофакторній моделі (3) значущими коефіцієнтами регресії є тільки ті, які характеризують залежність ендогенного фактора від dummy-змінних, тоді як коефіцієнт регресії, що характеризує вплив часу на кількість іноземних туристів, є статистично незначущим. Останній висновок збігається з тим, який було отримано при аналізі моделі парної регресії, що описує лінію тренду.

Отже, можна вважати, що кількість іноземних туристів в Україні суттєво змінюється протягом року залежно від номера кварталу. Найбільша їх кількість припадає на третій квартал, а найменша – на перший квартал, тоді як середньорічна кількість туристів протягом досліджуваного періоду залишалася на сталому рівні.

Тому мусимо констатувати, що, маючи значний туристичний потенціал, Україна його не використовує у повному обсязі. Зрозуміло, що в умовах сьогорічного карантину, пов'язаного із пандемією коронавірусу, а також в очікуванні всесвітньої економічної кризи важно сподіватись на позитивні зміни в туристичній галузі. Однак у цей час стає актуальним такий захід, як збільшення кількості маршрутів для лоукостерів, тобто для перевізників, які надають послуги за мінімальними тарифами (Low Cost) і з мінімальним безкоштовним сервісом.

Науковий керівник – викладач Лебедєв С. С.

Література: 1. Destination-Ukraine: сколько Украина может зарабатывать на туризме. URL: https://delo.ua/econonomyandpoliticsinukraine/destination-ukraine-skolko-ukraina-mozhet-zarab-355991/. **2.** Опубликованы рейтинг и антирейтинг стран мира, зависящих от туризма. URL: https://www.atorus.ru/news/press-centre/new/42788.html. **3.** Гоблик-Маркович Н. М., Ільтьо Т. І. Аналіз динаміки та актуальних проблем розвитку сфери туризму. *Освіта і наука.* 2018. Вип. 24 (1). С. 16–22. **4.** Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України / Аналітика та статистика // Інформація щодо відвідування України іноземними туристами та виїзду громадян України за кордон (2015-2018 роки). URL: https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika&isSpecial=true.

STOCK MARKET HISTORY AND DEVELOPMENT

UDC 336.761

A. Strakhov

The 2-th year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This article analyzes the effects of the stock market development on financing firms of developing and industrial countries. The process of the internationalization of the world's stock markets generates a lot of various problems such a problem of capital exchange and low volatility. It also describes the history of stock exchange and considers how stock exchange currently works, its future prospects and potential influence on the development of the world stock market.*

Keywords: *stock exchange, high rate of profit, bid, economic recession, internationalization process.*

Анотація. *Проаналізовано вплив розвитку фондового ринку на фінансування фірм країн, що розвиваються, та промислових країн. Процес інтернаціоналізації світових фондових ринків породжує безліч різноманітних проблем, таких як проблема обміну капіталу та низька волатильність. Він також описує історію розвитку біржі та розглядає, як працює біржа в цей час, її майбутні перспективи та вплив на розвиток світового фондового ринку.*

Ключові слова: *фондова біржа, висока норма прибутку, ставки, економічний спад, процес інтернаціоналізації.*

Аннотация. *Проанализировано влияние развития фондового рынка на финансовые фирмы развивающихся и индустриальных стран. Процесс интернационализации мировых фондовых рынков порождает множество различных проблем, таких как проблема обмена капитала и низкая волатильность. В ней также описана история развития фондовой биржи, а также рассмотрено, как фондовая биржа работает в настоящее время, ее будущие перспективы и влияние на развитие мирового фондового рынка.*

Ключевые слова: *фондовая биржа, высокая норма прибыли, заявка, экономический спад, процесс интернационализации.*

Formulation and justification of the problem. The problem of stock exchange is of great importance for market economies of different countries. To formulate and justify this problem, it is necessary to consider the history of the stock exchange development from ancient times to nowadays and the appearance of new technologies which induced the appearance of new problems. Several trends indicate that the process of the internationalization of the world's stock markets generates a problem of capital exchange, which arises through purchase and sale of equity securities. Besides, there are the problems of stretched valuations, the lowest intra-market correlation, historically low volatility despite recent spikes, and falling profit expectations.

Analysis of the latest research and publications. The research of stock market development and its relationship with financial system were carried out by many financial economists. Among them were M. Andreas Fleckner, Klaus J. Hopt, James H. Thompson, Michael Lewes, Daniel Dahinden, Dr. Andreas Sprock, Hagstrom, R.G and others. They consider some of those relationships controversial, while other relationships have shown clear and significant correlation.

Previously unsolved parts of general problem. The process of stock market internationalization, connected with such economic fundamental issues as listing, trading, and capital rising in international exchanges remains one of the main unsolved problems of the stock market Better fundamentals might further accelerate internationalization with potential negative effects on domestic markets.

The aim of the article is to describe the history of foundation and development of stock market and to consider the process of its internationalization and future prospects.

The main research material. Before considering current situation of the stock exchange it is useful to look through its history. According to the opinion of some specialists, the history of stock exchange began in ancient times. But other specialists such as Andreas M. Fleckner and Klaus J. Hopt, state that there is not any reliable sources confirming this information, but the term "Exchange" comes from the Latin "Bursa" and the German "Borse", which means a wallet. The emergence of the exchange associated with the city of Bruges in the Netherlands, where in the XV century merchants from

© A. Strakhov, 2020

different countries gathered on the square near the house of the merchant Van der Bursa to exchange trade information, purchase foreign bills and other trade operations without presenting a specific item of sale [1]. The merchant's family coat of arms depicted just three cash purses. These wallets gave the exchange its name. At first the stock exchange doesn't have certain marketplaces and provide for high degree of standardization. The first venues with standardized trading couldn't be called exchange. "Money-lenders traded debts between each other. A lender, who was looking to unload a high-risk, high-interest loan can exchange it for a different loan with another lender" [1].

In 1300s appeared special intermediaries. They possessed the information about issues to sell. Their aim was to find a client. It was similar to the modern brokers' activity. The first stock exchange had no stocks. Instead, there were only promissory notes and bonds. Real stocks appeared 300 years later in 1600s. At that time the East Indian Company was founded. This company issued stocks that would pay dividends. It attracted money to the company and made it more competitive because the rate of profit was high. In a short period of time shares became very popular. A lot of companies understood that they only had to issue shares to receive money immediately. But there still was no stock exchange and investors needed the help of brokers. The role of brokers was to find a seller and a buyer and perform a deal. London stock exchange was established in 1773, but in 1825 it was banned. The USA stock exchanges were Philadelphia Stock Exchange and New York Stock Exchange. They were founded a bit later and became the most popular as they were located in the business centres. They didn't really have serious competitors. Such situation lasted up to 1971 when a new stock exchange was formed. It was called NASDAQ. It had only a net of computers and there was no physical location. It allowed making deals electronically. [2]

The task of buying shares is to get dividends. The investors gain the base profit or lose due to changes in prices. Therefore, it was important to buy and sell stocks at a suitable moment. Stock exchange was full of big traders in the early 20 of the last century who could influence the financial market. Some of the traders used inside information and manipulations with stocks. The first stock exchange was not very attractive for investors because there wasn't enough public information to make conscious choice. The problem of affecting prices in the stock exchange is now topical too, but at those times it was almost uncontrolled. One of the laws of any exchange is, when someone takes profit another one loses equal sum. Therefore, if a big investor uses insider's information and gains a huge profit, a lot of small traders loses their money. Now there's a close monitoring over inside information in the USA and some other countries. The first laws connected with trading appeared in the USA. They were the Securities Act of 1933 and the Securities and Exchange Act of 1934. Gradually the laws become stronger and now the USA has one of the highest inside information control in the world. James H. Thompson said: "The penalties for insider trading are a maximum of 20 years in prison and a fine of $5 million". These fines were increased by the Sarbanes-Oxley Act of 2000. There was a major case in the United States with Raj Rajaratnam, the former hedge fund manager of the Galleon Group. Convicted on 14 counts of securities fraud, he was sentenced to 11 years in prison. This was the longest term ever imposed for insider trading, and Rajaratnam faces a $92.8 million fine, also the largest one. Also there is a strong control in the UK, Japan and Hong Kong [3]. Most countries began enacting such laws in the second half of 20 century and still continue their developing [4].

There was also a steady interest to trading process in different times. Until 1970s the stock exchange looked like a big hall where a lot of people were shouting, trying to buy or sell shares or other securities. Then computers appeared. It made broker's work easier as they could perform client's orders just pressing a button. In old times if you had bought or sold security, you would resort your broker. Some time had to pass between the client's order and the deal a broker could carry out. He could use this gap to perform his own deal. It was a problem rather for big investors whose order could affect the price. Broker had a chance to predict grow or recession of prices and to buy or sell shares before his client did it or just to sell the information to other people. It was not so significant for long term operations but for medium or short term deals it could be important. Now most stock exchanges work electronically and look like a block where thousands of trades are fulfilled in all parts of the world [3]. A lot of brokers now are substituted by computers and orders are directed on the stock exchange automatically. Since early 2000s technological fraud appeared: special program was looking for a big bid and immediately made opposite bid to raise price and then rapidly closed position and prices fell again. Such strategy was used by so called high frequency trading firms (HFT-firms) which demanded very high speed of information transferring. As a result HFT-firms took a little profit but a trader had a little loss. Such operations were performing hundreds of times a day with the huge sums of money so income and loses were great. Actually, there was real race for highest speed of operations that sometimes went to the point of absurdity. Generally such scams affect on investors and traders but it doesn't influence the common people. The relations between stock market and economy are not strong and the crash of stock exchange doesn't lead to economic recession. Usually situation on the stock exchanges reflects only the real situation in economy. The crash of the stock exchange in1929, for example, was preceded by the great depression. But the crash of the stock exchange may influence the work of some institutions in some countries, such as pension funds which are directed on shares[4]. So, if there is a long term crash in value of stocks, future pension payments will be lower. On the other hand the development of stock market of a country forms people's and businesses' expectations. The falling of shares makes people think that there might be economic recession and their expenses become lower, business becomes less profitable, and finally it affects the economy [5].

The future development of stock exchange is very interesting not only to specialists, but to common people too. Modern brokers are online brokers. In future the intermediaries may disappear and trading will be done automatically. The speed of information transfer will become faster. It is an important factor for the most of professional traders. With the the use of High Frequency Trading (HFT) people are not able to make a decision quite fast so the algorithmic trading will be developing and the trading decisions will be made automatically. The tendency exists nowadays, but in the future it will become more widespread and efficient. Of course it can also work unpredictable as in the situation in 2010 when Dow Jones plunged 1000 points in 10 minutes. It made loses of $1 trillion and the HFT (with algorithmic trading) was blamed [2].

Conclusion and the prospects for further research of direction. The work of stock exchange was considered from different sides in this article: history, general problems and the future perspectives. It is the stock market that provides the flow of capital to the new innovative industries without bureaucratic state intervention. The stock market is one of the most important segments of the financial system, through which the financial investments that are dominant in the modern economy are carried out. This market is closely linked to many markets, including the currency market and capital markets. The impact of the stock market on the economy, especially with the high level of development, cannot be overestimated [5] . The potential problems the stock exchange resulting from the internationalization problem, require attention by securities regulators, multinational corporations, and the stock exchanges themselves.

Supervisor – Senior Lecturer Butkovska N. O.

Literature: 1. History of high frequency trading (HFT) // Infographic techstars. URL: https://www.techstars.com/content/startup-digest/history-high-frequency-trading-hft-infographic/. **2.** How does the stock market affect the economy? // Economics help. URL: https://www.economicshelp.org/blog/221/stock-market/how-does-the-stock-market-effect-the-economy-2/. **3.** The Birth of Stock Exchanges // Investpedia. URL: https://www.investopedia.com/articles/07/stock-exchange-history.asp. **4.** The fall and rise of 20th-century investing // The Christian Science monitor. URL: https://www.csmonitor.com/2001/0621/p17s2.html. **5.** Thompson J.S, A Global Comparison of Insider Trading Regulations. International Journal of Accounting and Financial Reporting, 2013. URL: http://www.macrothink.org/journal/index.php/ijafr/article/viewFile/3269/2976.

THE UKRAINIAN STOCK MARKET: PROBLEMS AND OPPORTUNITIES

UDC 336.76

V. Sycheva

The 2-th year student
of the Financial Faculty of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *The article is about the stock market activity as a redistribution mechanism of investment resources and determination of the success level of the country in global capital markets. It suggests the specific strategic and tacti-*

© V. Sycheva, 2020

cal measures for further development of the Ukrainian stock market in the current crisis situation. It is also described the current situation and development perspectives of the domestic stock market and its role in the national economy.

Keywords: *stock market, infrastructure, securities, profitable sector, Index, trading volume.*

Анотація. *У статті описано механізм перерозподілу інвестиційних ресурсів на фондовому ринку та визначено рівень успішності країни на світових ринках капіталу. Також запропоновано конкретні стратегічні та тактичні заходи щодо подальшого розвитку українського фондового ринку в умовах кризової ситуації. У статті описано сучасну ситуацію та перспективи розвитку внутрішнього фондового ринку та його роль у національній економіці.*

Ключові слова: *фондовий ринок, інфраструктура, цінні папери, прибутковий сектор, індекс, обсяг торгів.*

Аннотация. *В статье описан механизм перераспределения инвестиционных ресурсов на фондом рынке, и определен уровень успеха страны на мировых рынках капитала. В ней также рассмотрены конкретные стратегические и тактические меры для дальнейшего развития украинского фондового рынка в нынешней кризисной ситуации. В статье описаны современное состояние и перспективы развития отечественного фондового рынка и его роль в национальной экономике.*

Ключевые слова: *фондовый рынок, инфраструктура, ценные бумаги, прибыльный сектор, индекс, объем торгов.*

Formulation and justification of the problem. The problems of the Ukrainian Stock Market are classified as "internal" problems of the Stock Market. In Ukraine there is an increased number of stock exchanges that do not meet the economic reality, the size of the market and global trends of consolidation. The practice of securities price manipulation is a common problem for the Ukrainian Stock Market.

Analysis of the latest research and publications. The problems of the Ukrainian Stock Market functioning and development, the formation of its infrastructure in particular are considered by the following scientists: O.Baula, K. Belova, S. Bezvuh, O. Dovhal, S. Poliakova and many others.They describe the development of a market economy which constantly requires mobilization, allocation and reallocation of resources in the light of security market concurrency.

Previously unsolved parts of general problem. The establishment of efficient securities market in Ukraine is occurred under deep economic crisis conditions and general processes of socio-economic and political reforms implementation. It influences the development of the Ukrainian Stock Market, which may become a profitable sector of the domestic economy, if the ways for the rapid development and solution of this problem will be found.

The aim of the article is to analyze the current situation of the stock market of Ukraine, the key problems of its development and to identify perspectives.

The main research material. During the years of the stock market functioning Ukraine managed to achieve some positive results. In recent years, the domestic stock market was characterized by a growing dynamics. The domestic enterprises began getting interested in investment through the securities. The first Ukrainian Stock Exchange was officially registered in 1991. The First Stock Trading System becomes the largest stock exchange in Ukraine. Despite the fact that there are several more stock exchanges in Ukraine, none of them can be compared with them. Since then the shares of companies, corporate and government bonds and investment certificates have been traded on the stock exchanges. From 1995 to 1998, it was called "POTC Stock Trading System" (Pozabirzhova Stock Trading System). And in 2005, the organization was renamed into the "PFTS" (Pozabirzhova First Stock Trading System). PFTS exchange's organizational system is a complex of technological, organizational, regulatory, and software solutions. Trading is carried out both on the basis of quotations and on the basis of bids. The main difference between the quote system and the bid system is that market makers set prices in the quote system, and all market participants can set prices in the bid system [5].

Trading volume on the PFTS shows rapid growth. Over 10 years of existence, the annual trading volume on the PFTS has increased almost 100 times. The total trading volume in 1997 amounted to 356 million UAH, and in 2006 - almost 28 billion UAH. The PFTS Index has been calculated since October 1, 1997. It reflects the current state of the Ukrainian securities market on the basis of price development of the most liquid equities. It is a capitalization-weighted index; the calculation of its values is performed in real time.

The rules and the procedure of PFTS index calculation was developed with the direct participation of the PFTS Index Committee which comprised of the leading financial market analysts and representatives of the professional community. Since 1997 the PFTS index has become the official Stock Market index of Ukraine.

The structure of trading volume of the Ukrainian stock exchange in 2017 looked like this: government bonds - 57.52%; shares - 12.83%; futures - 23.64% and corporate bonds - 5.74%

In 2018, the official index of Ukraine included securities of Centrenergo, Motor Sich, Raiffeisen Bank Aval, Donbassenergo, Ukrnafta and Ukrtelecom [3].

Now there are 11 stock exchanges in Ukraine (according to the Agency for the Development of the Stock Market Infrastructure of Ukraine), which are located in 3 cities: Kiev, Nikolayev and Dnepropetrovsk (in other cities there are only branches of these exchanges). In 2017, the stock market of Ukraine was officially recognized the fastest growing in the world by the international agency Bloomberg. Bloomberg calls the Ukrainian Stock Market the fastest growing because its index grew by 80% over the year, demonstrating the main reason of a long-awaited increase and economic recovery of Ukraine [4].

Last year, the sale of securities in Ukraine grew at a crazy pace. The total trading volume increased by 367.17 %. The bonds, not stocks, became the sales leader. However, the growth of companies' shares according to the PFTS index is impressive. Raiffeisen Bank Aval has risen in price by 125%, Donbassenergo and Motor Sich - by 100%, Ukrnafta - by 34%, and Centrenergo - by 24% [5].

Last year investing in shares of Ukrainian companies helped the investors earn about 55% in foreign currency. In comparison with the US Stock Market which showed an increase of 20% in2017.

The main reason of the Ukrainian Stock Market growth was the upward trend in commodities. For Ukraine, this means an increase in steel and ore prices, which occupy a decent share of export.

Despite the Ukrainian Stock Market growth, remains still small. In 2016, the entire Ukrainian Stock Market, together with bonds, amounted to $ 7.6 billion. For really large investors, such a volume is uninteresting, for example, the New York Stock Exchange has the same volume in two or three days [6].

There are only few high-quality issuers on the market. The reason is low capitalization and low liquidity. All large blocks of shares have long been monopolized. The amount of shares that are freely traded on the stock exchange becomes less and less. In addition, some companies redeem little shares from the stock exchange.

Another reason of the Ukrainian Stock Market lack of development is the oligarchic type of economy in Ukraine. In developed countries, large corporations are owned by millions of ordinary shareholders. In Ukraine there are several oligarchs who are constantly trying to redeem all their shares in order to own 100% of them [2].

But some experts believe that in order to be liquid, reliable, transparent and effective the Ukrainian Stock Market should ensure the realization of the national interests of Ukraine and strengthening of its economic sovereignty. To reach this goal it is necessary: to improve investors' protection mechanisms; to develop the securities market instruments; to improve national depository system; to improve the system of disclosure of information on the securities markets and to develop the investment infrastructure [3].

In summer 2019 the National Commission on Securities and Stock Market began the process of adapting the conditions of exchange trading in Ukraine to the European rules, and thus, the Ukrainian Stock Market is switching to a new securities accounting system.

Information about 4.33 million accounts of securities owners with a nominal value of UAH 1.7 trillion is transferred to the DEPEND Q platform for the press service of the National Commission on Securities and Stock Market [5].

DEPEND Q searches the ways for the rapid development and solution of this functioning problem. It is a technology platform used in European securities markets. It will ensure full technological integration of the Ukrainian Stock Market into the European securities accounting system. "This platform will not only automate a lot of functions related to securities accounting, but radically improve the quality of services for securities owners. There will come a time when securities owners will be able to vote for a decision at a general meeting of shareholders through their smartphone. System changes are continuing." - added the head regulator of the National Commission on Securities and Stock Market. The introduction of a new system that meets the highest international standards will ensure the full technological integration of Ukraine into the global securities accounting system. It will significantly increase the ability to attract foreign and domestic investment in securities, and create the prerequisites for introducing new services in the financial market. [6]

Conclusion and the prospects for further research of direction. It can be concluded that the strategy of further development of Ukrainian stock market must be seriously adjusted towards the organic linkage of the economic growth and reproduction goals with the considered stock exchange development. The securities of all issuers (state, corporations) must ensure the inflow of funds into the indispensable points of increase, in particular into the business sector. Without the active participation of the state and individual citizens, it is impossible. The Ukrainian stock market may become a profitable sector of the domestic economy, but for this it is necessary to find the ways for the rapid development and solution of the largest functioning problems.

Supervisor – Senior Lecturer Butkovska N. O.

Literature: 1. Belova K., Gorbatenko Yu. The Recent State of Stock Market in Ukraine. URL: file://C:/Users/11/Downloads/1421-2876-1-SM.pdf. **2.** Dovhal O. Stock market of Ukraine: Current situation and perspectives of development. *Соціально-економічні проблеми і держава.* 2015. Вип. 2 (13). С. 76–81. **3.** Ukraine's Diverse Stock Market. URL: https://www.ukraine.com/business/stock-market/. **4.** Index UX (Ukraine). URL: https://index.minfin.com.ua/markets/stock/ux/. **5.** The Stock Market of Ukraine is the growth world leader in 2017. Is it time to invest? URL: http://vseprogroshi.com.ua/ru/fondovyj-rynok-ukrainy-mirovoj-lider-po-rostu-v-2017-godu-vremya-investirovat.html. **6.** The Stock Market of Ukraine starts the new system of securities audit. URL: https://delo.ua/econonomyandpoliticsinukraine/fondovyj-rynok-ukrainy-perehodit-na-novuju-siste-355333/.

THE ADVANTAGES OF UKRAINE'S MEMBERSHIP IN THE EU

UDC 339.924(4777…)

S. Finagina

The 3-rd year student
of the Faculty of International Economic Relations of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *This study describes the process of European Integration of Ukraine with the possible consequences of this decision. It also analyzes the situation in the country and the ways of development of the economy of Ukraine.*

Keywords: *European integration, European identity, economic conglomerate, European values, democracy.*

Анотація. *У цьому дослідженні описано процес європейської інтеграції України з можливими наслідками цього рішення. Також проаналізовано ситуацію в країні та шляхи розвитку економіки України.*

Ключові слова: *європейська інтеграція, європейська ідентичність, економічний конгломерат, європейські цінності, демократія.*

Аннотация. *В данном исследовании описан процесс европейской интеграции Украины с возможными последствиями этого решения. Также проанализированы ситуация в стране и пути развития экономики Украины.*

Ключевые слова: *европейская интеграция, европейская идентичность, экономический конгломерат, европейские ценности, демократия.*

The word "European integration" has entered our lives so much that in some ways it began to resemble a religious dogma. Including because while it is impossible to join the European Union, it remains only to believe in it. European integration has become the alpha and omega, a measure of success, a spell for all cases of Ukrainian political life and an alluring bright future for voters.

Voters in the majority want in the EU. First of all, they hope for an increase in living standards, which, of course, is humanly understandable. We want the EU to solve the problems of poverty, and the security issues were removed in NATO – such a simple-minded foreign policy. Approximately the same guidelines are declared by the Ukrainian authori-

© S. Finagina, 2020

ties, including before the elections, in an effort to play up to public opinion. For the sake of clearly unattainable goals, the Constitution is changed, and foreign policy remains with slogans instead of working strategies [3].

On the one hand, this is the result of the trajectory of our development. Over time, Ukraine is becoming poorer relative to the rest of Europe. The language of pensions and salaries is more understandable to voters today than the arguments about systemic reforms. On the other hand, almost twenty years of exploiting European integration ideas to preserve the extremely inefficient political system of post-Soviet Ukraine have devalued the rhetoric about reforms. People are shown only the most superficial part of the "European values", their consequence and result – money."The EU is about the standard of living, so that Ukrainian workers and Ukrainian pensioners live in prosperity..." these are the words of President Poroshenko, said in 2019. And here are the words of President Kuchma, uttered in 2002: "the Strategy of the European choice should be considered as an important incentive to accelerate systemic reforms, increase political and social activity of citizens." The second phrase, of course, reflects much more deeply the nature of European integration processes. How is it that in 17 years our understanding of European integration has been so shredded?

In the 5 years after EU accession, Romania's GNP grew at an average rate of 1.6% per year, while in the 5 years before EU accession, the average growth rate was around 6.2%. For Bulgaria, similar figures are 2.6% and 6.2%, and for Poland-5.2% and 3.1%. That is, the economic effect of joining the EU is difficult to assess. It certainly is, but works inconsistently, often acting as a secondary factor. Access to the European market should rather be seen as an additional economic development opportunity, which, however, is not enjoyed by all countries. Like any free trade, the EU rewards consumers with higher quality and lower prices [2].

At the same time, European integration is not really about making money in the European market. A competitive economy will be able to do this without EU membership. Norway and Switzerland are not EU members. At the same time, the first seven positions among the largest trading partners of Norway are occupied by EU members. The geography of international trade in Switzerland is less "European" – in the top five largest partners only two countries from the EU. In General, it is more important what the country trades and on what terms than with whom. And especially if its exports consist mainly of agricultural products and raw materials. In other words, it is not necessary, even in the pre-election rhetoric, to reduce European integration to dairy rivers and jelly coast.

Maybe then the EU is the choice of a civilizational model? The one that once and for all will make Ukraine an inseparable part of European culture, the legal field, democracy and the like?

In a way, Yes. Namely, in the sense that it is impossible to join the EU without following European values in practice. But the sequence is the opposite: first, the country becomes European in the non-geographical sense of the word – and only then enters the EU if it wants to. No one questions "the European choice" of the same Norway only because in 1994 against the country's membership in the EU were 52% of those who voted in the referendum.

On the other hand, staying in the EU does not provide any guarantee against the growth of extremism, xenophobia, radical ideologies, corruption, after all. Over decades of political debate, European countries have learned to perceive the European integration project as an additional political tool rather than a certificate of civilizational choice. For us, due to decades of European dreams, of course, this symbolic meaning plays a more significant role. But it is not necessary to speculate too much on it. "European values" is not a collection of slogans or beautiful words, but of very specific institutions: a working democracy, a rule of law, a market economy, and the protection of minority rights.

This is our weakest point. We have almost no working institutions. Most likely, the root of all the troubles is not corruption, but poverty and inefficiency, but it is very difficult to assess accurately. Democracy is expensive. Our poverty creates a vicious circle, giving rise to dysfunctional institutions, fake democracy, corruption-and all this leads from time to time to violence, instability and internal tension. You can live in this mode for a long time and badly, but not next to an aggressive neighbor. Our weakness will provide too many chances for Russia [1].

We need European integration as a chance to create working institutions, to borrow effective rules of the game. In a poor state, these rules will not work as they should, but even with extremely low efficiency, they will create a chance to break the vicious circle.

Nothing will happen automatically or by itself. No wonder the Europeans put forward the conditions and requirements for each step of the convergence. It is important for them not to undermine the whole project of European integration by careless decisions on Ukraine or other countries that are not quite European in standards and spirit, although they insist on their "European identity". Our desire is not enough.

However, this desire is also perceived skeptically and with great caution. Too often Ukraine over the past twenty years has speculated on its desire to get closer to the EU, while remaining in some ways even anti-European country. Europeans have learned not to take our word for it [4].

The political system, reliably built in Ukraine and reproducing itself after any shocks, hardly needs the legal field and institutions of Europe. Citizens of Ukraine need them. Therefore, even if "the European integration" in the speeches of politicians turned into a farce, for Ukraine it remains one of the very few chances of success.

Thus, Ukraine should understand that membership in the EU provides not only new opportunities, but also imposes serious obligations. The EU is a very complex political and economic conglomerate. The global financial and economic crisis, which has shaken the foundations of European unity, makes significant changes in the policy of this structure in the context of increasing the responsibility of member States. A country that declares its desire to become part of the European space in modern conditions should not introduce an imbalance in its system, but on the contrary, should contribute to maintaining stability in a region that claims to participate in the global competition of world centers of power. To do this, Ukraine needs, first of all, to demonstrate its ability to comply with the norms and standards in force in the European space, in all spheres: economic, social, political, ethno-cultural.

Supervisor – Senior Lecture Lyutviyeva Ya. P.

Literature: 1. Дезери Калман [ред.]: Экономические и политические отношения после расширения ЕС: страны Вышеградской группы и Россия, Украина, Беларусь и Молдова, Будапешт. 2004. **2.** Хоффманн Л., Мюллерс Ф. Украина на пути в Европу. Киев : Феникс, 2001. 343 с. **3.** Вольфганг Тиеде и Кристина Шрёдер: Die Ukraine auf demWeg в НАТО? («Украина на пути к членству в НАТО?»), Osteuropa-Recht (OER). *Немецкий юридический журнал.* 2009. Т. 3. С. 294–304. **4.** Ефременко Д. Жизнь после Вильнюса. Новая геополитическая конфигурация для Украины. *Россия в мировых делах.* 2013. Т. 11. № 3. С. 6–16.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 658.589

Харитоненко В. І.

Студент 3 курсу
факультету економіки та права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. *Розглянуто особливості моделей активізації інноваційної діяльності в різних країнах світу. Виявлено фактори, параметри впливу та способи регулювання в рамках національної інноваційної політики країни. Встановлено, що практика інноваційних економік вказує на відсутність єдиного підходу до побудови інноваційної діяльності, тому для України доцільним є вивчення досвіду зарубіжних країн і адаптація до вітчизняних реалій окремих його елементів.*

Ключові слова: *інноваційна діяльність, нові технології, інноваційна політика, технологічний уклад, інноваційна економіка, організація науково-дослідної діяльності.*

Аннотация. *Рассмотрены особенности моделей активизации инновационной деятельности в разных странах мира. Выявлены факторы, параметры воздействия и способы регулирования в рамках национальной инновационной политики страны. Установлено, что практика инновационных экономик указывает на отсутствие единого подхода к построению инновационной деятельности, поэтому для Украины целесообраз-*

© Харитоненко В. І., 2020

ным является изучение опыта зарубежных стран и адаптация к отечественным реалиям отдельных его элементов.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, новые технологии, инновационная политика, технологический уклад, инновационная экономика, организация научно-исследовательской деятельности.*

Annotation. *The article discusses the features of models of innovation activity activation in different countries of the world. The factors, impact parameters and regulatory methods in the framework of the country's national innovation policy are identified. It has been established that the practice of innovative economies indicates the absence of a unified approach to the construction of innovative activities, therefore, it is advisable for Ukraine to study the experience of foreign countries and adapt its individual elements to the domestic realities.*

Keywords: *innovative activity, new technologies, innovative policy, technological structure, innovative economy, organization of research activities.*

Постановка проблеми. На сьогодні сучасне суспільство є основним чинником, який визначає конкурентоспроможність держави, стає зростанням ступеня інноваційності економіки. Проте збільшення цього ступеня вимагає набагато більше часу, фінансових і організаційних ресурсів, інституційних і структурних змін, ніж інших факторів. Більше того, таке зростання повинно відбуватися на всіх рівнях ієрархії управління економікою, у тому числі на рівні підприємств, як ключової ланки національної інноваційної системи. Центральне місце в інноваційній системі займає підприємство, яке формує попит на інноваційну продукцію, перетворює знання в інноваційний капітал. Можемо зазначити, що прагнення України на цьому етапі розвитку мають забезпечуватись реальними соціально-економічними перетвореннями, в яких фактор інновацій є безальтернативним. Початком ефективного процесу формування єдиного універсального підходу до організації інноваційної економіки для будь-якої країни є дослідження існуючого досвіду в цій сфері країн світу, для України – це, зокрема, досвід країн ЄС.

Питаннями методології дослідження науково-технічної та інноваційної діяльності займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Петрова І., Білан В., Біловодська О., Лазутін Г., Гончаренко Л., Санта Б., Круглов М., Леонтьев Л., Саломатіна Н., Рудакова І., та ін.

Незважаючи на безліч наукових досліджень у цій сфері, на цей момент не існує єдиного методичного підходу до подальшого розвитку інновацій в економіці країн світу та перспектив адаптації закордонного досвіду управління інноваціями до сучасних умов проєвропейського розвитку України [1].

Метою цієї роботи є аналіз заходів із стимулювання інноваційного розвитку в країнах світу, а також розгляд на їх основі напрямів активізації інноваційної діяльності в Україні.

Однією з причин низького рівня інноваційності економіки України є домінування великих підприємств «старопромислових» галузей, які забезпечували економічне зростання періоду 2000–2007 рр., у поєднанні з фактичною відсутністю інноваційно активних підприємств у секторі МСП (малі та середні підприємства). У середньому по країні лише близько 6 % промислових малих та близько 16 % середніх підприємств є інноваційно активними (наприклад, у Німеччині – понад 40 %).

У цей час використовується незначна частка науково-технічного потенціалу держави, що обумовлено фактичною відсутністю фінансування інноваційних проєктів, низьким рівнем правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, нестачею коштів у підприємств на одержання зарубіжних патентів, відсутністю сучасних маркетингових досліджень міжнародного ринку технологій. Серед підприємств, які впроваджували нові технології для удосконалення продукції або створення нового продукту, 21,1 % застосовують вітчизняні і лише 2,4 % міжнародні патенти [2].

Водночас зменшення кількості інноваційно активних підприємств, обсягів реалізованої інноваційної продукції, кількості освоєних інноваційних видів продукції поєднується з позитивною динамікою кількості поданих заявок на видачу патентів, що свідчить про наявність інтелектуального потенціалу, але недостатню його реалізацію.

Нерозвиненість інноваційної інфраструктури та низька її якість зумовлюють високі трансакційні витрати, пов'язані з пошуком інформації про інноваційні розробки та партнерів у сфері комерціалізації технологій і винаходів, захистом прав інтелектуальної власності, несумлінною конкуренцією у цій сфері. Зростають міжрегіональні диспропорції у розміщенні інституційної інфраструктури інноваційної діяльності.

Як наслідок, знижується престижність інтелектуальної праці через значні затрати часу на НДДКР і відсутність адекватного матеріального заохочення. Незважаючи на високу оцінку якісного складу працівників сфери науки в Україні, відбувається прогресуюче скорочення наукового потенціалу у галузях природничих і технічних наук через внутрішню та зовнішню міграцію кадрів. Частка осіб, зайнятих дослідженнями і розробками в Україні, становить приблизно 0,52 % від загальної кількості зайнятих при середньому значенні цього показника для країн ЄС – 1,2 % [3].

У розвинених країнах, де частка інноваційних підприємств досягає 70 %, виробництво і експорт наукоємної продукції забезпечує до 80–90 % приросту ВВП [4]. Головною причиною відставання нашої країни за цими показниками є суперечлива інноваційна політика, несприятливий інвестиційний та інноваційний клімат. Голова Всеукраїнського об'єднання малого й середнього бізнесу «Фортеця» Оксана Продан заявляє, що українська держава практично не підтримує інновації. За статистикою, основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є гроші самих підприємств, це 64 %. І це на 11 % більше, ніж було в 2014 році. Тобто підприємства все більше й більше вкладають власних коштів для того, щоб розвивати своє виробництво. «І в 2015 році держава на інноваційний розвиток, інноваційне виробництво надала аж 2,5 % від вкладених коштів у виробництво!» – запевняє Оксана Продан [5].

Розглянемо досвід деяких країн детальніше.

Так, у Сполучених Штатах Америки в розвитку інноваційної діяльності велику роль відіграє держава, яка підтримує науково-дослідні організації, венчурний бізнес і підприємства, які ініціюють та здійснюють інноваційні зміни в рамках реалізації інноваційної стратегії (табл. 1).

Інноваційна стратегія орієнтована на формування конкурентних переваг за допомогою створення принципово нових товарів і технологій, які не мають аналогів на ринку, або задоволення потреб новим способом, що має забезпечити підвищену прибутковість і можливість зайняти домінуючу частку ринку. Для реалізації інноваційної стратегії необхідними є значні витрати на НДДКР (це абревіатура, що розшифровується як науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи) і створення дослідницько-виробничої бази.

Так, найважливішою умовою інноваційної діяльності в США виступає підприємницька автономія (вільне розпорядження фінансовими і матеріально-технічними ресурсами, можливість проведення власної кадрової політики, самостійний вихід на ринок, прийняття на себе ризику, розпорядження прибутком від успішного проєкту), відповідно до якої у структурі корпорацій можуть створюватись спеціальні підрозділи – венчурні групи, відділи нововведень тощо, яким доручається виявлення цінних науково-технічних ідей і створення умов для їх реалізації. Керівництво корпорацій за підтримки держави забезпечує фінансування ризикових проєктів, створюючи альтернативну мережу джерел фінансування.

Таблиця 1

Засоби стимулювання інноваційних процесів у США

Суб'єкти інноваційного процесу	Види стимулювання
Науково-дослідні організації	Виключення до 20 % витрат на НДДКР, пов'язаних з основною діяльністю, із суми оподатковуваного доходу
Венчурний бізнес та інші джерела фінансування	1. Немає податку на оренду для венчурних фірм. 2. Зменшення податку на прибуток для організацій із цінними паперами венчурних структур (60 % – не оподатковується, 40 % – оподатковується звичайними податками). 3. Гарантовано адміністрацією у справах малого бізнесу (АМБ) до 90 % повернення вкладеного у венчурний бізнес приватного капіталу. 4. Надання субсидій венчурному бізнесу до 100 тис. дол. на 8 років – на розширення зовнішньоекономічної діяльності та до 1 млн дол. на 25 років – на різні види управлінської допомоги. 5. Обов'язкове виділення федеральними відомствами коштів (не менше ніж 1,25 % бюджету відомства) на фінансування венчурного бізнесу зі свого бюджету. 6. Згідно із законодавством США у разі вартості проєктів більше ніж 100 тис. дол. обов'язкове залучення венчурних фірм до виконання масштабних інноваційних проєктів. 7. Пільгове оподаткування до 20 % приросту витрат на НДДКР венчурних фірм порівняно із середньорічним рівнем цих витрат за попередні роки
Підприємства, які ініціюють та здійснюють інноваційні зміни	1. Пільгове оподаткування фірм, що здійснюють НДДКР, у розмірі до 20 % приросту витрат на ННДКР порівняно із середньорічним рівнем цих витрат за попередні роки. 2. Пільгове оподаткування до 20 % витрат компаній на програми фундаментальних наукових досліджень, що виконуються університетами за контрактами з підприємствами. Вирахування з оподатковуваного доходу вартості наукової апаратури та обладнання, яке безкоштовно передається компаніями університетам та науково-дослідним організаціям. 3. Пільговий режим амортизаційних відрахувань – термін служби обладнання до 3 років, а для інших фондів – до 5 років. 4. Надання інвестиційного податкового кредиту, а саме зменшення податку на прибуток у розмірі від 6 % до 10 % загальної вартості інвестицій в устаткування

У Великій Британії активізація інноваційної діяльності здійснюється через реалізацію програм підтримки інноваційної активності (Mercia, Connect, Enterprise Fellowshipscheme, Medici), створення венчурних компаній, яким

надається низка пільг (табл. 2). Одним із найбільш дієвих заходів було створення у 2001 р. Фонду інновацій вищої школи з фінансуванням у розмірі 140 млн фунтів стерлінгів на три роки, що дозволило забезпечити реалізацію триєдиного завдання в рамках вищої школи Великої Британії (наукові дослідження, навчання, інновації). За сприяння цього Фонду, а також із використанням можливостей Регіонального інноваційного фонду, який здійснює підтримку інноваційної діяльності регіонів Великої Британії, було започатковано діяльність Університетських інноваційних центрів, які створено для сприяння трансферу технологій між вищими навчальними закладами і промисловістю та стимулювання малого бізнесу у використанні нових знань [6].

Таблиця 2

Засоби стимулювання інноваційних процесів у Великій Британії

Суб'єкти інноваційного процесу	Види стимулювання
Науково-дослідні організації	Надання доступу малим підприємствам до міністерських замовлень на НДДКР. Кожне міністерство, що бере участь, виділяє 2,5 % від своїх замовлень малим підприємствам
Венчурний бізнес та інші джерела фінансування	1. Зменшення до 25 % податку на прибуток для венчурних фірм (замість 35-відсоткової чинної ставки). 2. Система страхування коштів, які надаються венчурним фірмам з боку держави (повернення 70 % довгострокових позик)
Підприємства, які ініціюють та здійснюють інноваційні зміни	1. До 50 % відшкодування витрат на нововведення згідно з державними програмами щодо субсидування малих інноваційних фірм. 2. Надання підтримки з боку держави малим і середнім підприємствам щодо демонстрації результатів НДДКР і технологій інноваційної інфраструктури

Однією з найкращих у світовій економіці є здатність до інновацій Німеччини, особливо у високотехнологічному секторі промисловості (машинобудування, хімічна та електротехнічна промисловість), а також у сфері послуг, що базується на знаннях (фінансові та банківські послуги, телекомунікації та інформаційні технології). Проте слід зазначити, що, незважаючи на потужність Німеччини у цих сферах, лідерські позиції незмінно займають США та Велика Британія.

Головна особливість інноваційної діяльності німецьких компаній полягає у їх здатності до кооперування, зміст якої проявляється, по-перше, у тісній спільній роботі з постачальниками, закладами вищої освіти та дослідницькими інституціями, а по-друге – у широко розвиненій практиці створення виробничих кластерів. Окрім того, однією з провідних особливостей інноваційної політики Німеччини є надання урядом фінансової підтримки розвитку довгострокових і ризикових досліджень у ключових областях науково-технічної і виробничо-господарської діяльності (табл. 3).

Таблиця 3

Засоби стимулювання інноваційних процесів у Німеччині

Суб'єкти інноваційного процесу	Види стимулювання
Науково-дослідні організації	1. Знижка на приватні інвестиції у НДДКР до 7,5 % податків. 2. Оплата витрат на технічну експертизу проєктів, оцінку можливостей патентування результатів проведення НДДКР (до 8 % витрат на інженерні й інші консультації). 3. Надання дотацій на термін до трьох років щодо підвищення кваліфікації науково-дослідного персоналу (не більше п'яти співробітників від кожної фірми), а саме на стажування в наукових інститутах, інших державних і приватних науково-дослідних організаціях
Підприємства, які ініціюють та здійснюють інноваційні зміни	1. Надання цільових безоплатних субсидій підприємствам, що освоюють нові технології, на суму не більше ніж 54 тис. євро для придбання і монтажу нового технологічного обладнання та до 900 тис. євро на впровадження удосконалень на термін до трьох років. 2. Надання пільгових кредитів фірмам (до 50 % коштів складає власник), річний продаж яких не більше 300 тис. євро, що вкладають кошти в модернізацію підприємства, освоєння випуску нових товарів, заходи щодо раціонального використання енергії 3. Надання до 100 тис. євро пільгових кредитів малим і середнім підприємствам, що вступають у промислову кооперацію з іншими фірмами. 4. Надання субсидій до 7,5 % від вартості придбаного майна малим і середнім фірмам для придбання майна з метою енергозбереження. 5. Дотації малим і середнім фірмам на наукові дослідження або розробку нової технології для виготовлення продукції у розмірі 30 % від договірної суми проекту в межах 120 тис. євро. 6. Фірми з обмеженою відповідальністю повністю звільняються від ПДВ

Загалом інноваційна політика в країні спрямована на зниження регуляторних та адміністративних бар'єрів для інноваційної діяльності та стимулювання конкуренції в інноваційному середовищі, а також на удосконалення системи освіти з метою інтенсифікації генерування і впровадження нових технологій [7].

Отже, можна зробити висновок, що політика кожної із сучасних країн – лідерів світової економіки у сфері інновацій відзначалась окремими еволюційними (причинно-наслідковими) змінами та революційними кроками. На ефективність процесу активізації інноваційної діяльності в різних країнах світу різним чином впливають окремі фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що спричинює значну диверсифікованість механізмів державної підтримки. Саме тому при формуванні національної доктрини інноваційного розвитку України помилково просто копіювати досвід окремих держав, доцільніше докладно його вивчати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відфільтровувати найбільш цінні і результативні механізми, які можна адаптувати для існуючих умов і можливостей вітчизняної економіки.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Литвиненко А. О.

Література: 1. Гончаренко Л. П. Менеджмент инвестиций и инноваций. М. : КНОРУС, 2014. 160 с. **2.** Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: www.dkrp.gov.ua. **3.** Петрина Н. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економіка України.* 2006. № 8. С. 35–40. **4.** Россоха В. Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення. *Актуальні проблеми економіки.* 2006. № 6. С. 119–129. **5.** Майже всі інновації українські підприємства здійснюють власним коштом – експерт. URL: http://newsradio.com.ua/2013_04_11/Majzhe-vs-nnovac-ukra-nsk-p-dpri-mstva-zd-jsnjujut-vlasnim-koshtom-ekspert/. **6.** Веснин В. Р. Стратегическое управление. М. : Проспект, 2014. 328 с. **7.** Леонтьєв Л. І. Про форми та методи стимулювання інноваційної діяльності. URL: http://www.uran.ru/rasrabotki/report_leontiev_li/r.htm

SYSTEMIC INTENSIVE MECHANISM FOR INNOVATION ACTIVITY

UDC 338.28

A. Chernykh

The 2-nd year student
of the Faculty of Economic Informatics of KhNEU S. Kuznets

Annotation. *In today's conditions, one of the important factors in ensuring efficient functioning of enterprises in various spheres is the successful implementation of innovation activities, which allows to ensure the economic development of an enterprise, which in turn requires an increase in innovation activity, innovative potential and the implementation of purposeful planning, development, introduction and use of innovations.*

Keywords: *innovation activity; economic development; innovation development; economic growth; innovative activity.*

© A. Chernykh, 2020

Анотація. *У сучасних умовах одним із важливіших факторів забезпечення ефективного функціонування підприємств різних сфер є успішна реалізація інноваційної діяльності, що дозволяє забезпечити економічний розвиток підприємства, що, своєю чергою, потребує збільшення інноваційної активності та реалізації цілеспрямованого планування, розробку, впровадження та використання інновацій.*

Ключові слова: *інноваційна діяльність, економічний розвиток, інноваційний розвиток, економічне зростання, інтегрована система управління інноваціями.*

Аннотация. *В современных условиях одним из важнейших факторов обеспечения эффективного функционирования предприятий различных сфер является успешная реализация инновационной деятельности, которая позволяет обеспечить экономическое развитие предприятия, что, в свою очередь, требует увеличения инновационной активности и реализации целенаправленного планирования, разработку, внедрение и использование инноваций.*

Ключевые слова: *инновационная деятельность, экономическое развитие, инновационное развитие, экономический рост, интегрированная система управления инновациями.*

Basic theoretical and practical aspects of the innovation activity of industrial enterprises have been reflected in the works of such domestic and foreign researchers as: Yu.A.Andriychuk, D.O. Biletska., T.A Vasiliev, O.G. Deineka,M.P.Denisenko, V.I.Dovbenko and other.

The purpose of the paper is to determine the dynamics of the current weight of innovation-active enterprises of Ukraine and formation of the forecast in the conditions of socialization dictates.

An innovative business development is perhaps one of the main needs of national economy. During 2019, 16.2% of the total number of industrial enterpriseswere engaged in innovation activity, 14.3% - innovations were implemented. It is worth noting that after a significant drop in 2008-2009, these indicators have improved somewhat in recent years. The largest number of innovation-active enterprises is located in Kyiv, Kharkiv, Zaporizhya, Mykolaiv and Lviv regions. It should be noted that in Ukraine almost 60% of innovative products are produced by enterprises belonging to the third and fourth technological branches [1].While in developed countries more than 90% of investments are invested in the fifth and sixth technological developments [2].

At present, in the countries of the European Union (EU), the share of enterprises engaged in innovation activity is about 53%. The largest number of innovative enterprises, among the EU countries, are in Germany (79.3%), the smallest - in Bulgaria (27.1% of the total number of enterprises) [2].

In conditions of financial crisis, geopolitical tension and lack of structural reforms, enterprises should not refuse to carry out innovation activities. On the contrary, active introduction of new products into the market that meet the requirements and needs of consumers will become the basis for stabilizing the position of the company in the market, ensuring its effective operationin the future.

The factors that impede the effective implementation of innovative activities of enterprises under current conditions include too high costs, lack of financing, long payback period of innovation, vulnerability of property rights, frequent changes in current legislation [3, p. 146].

World experience shows that innovative development is contributed to the comprehensive support of business entities in the field of innovation activity (especially at the initial stage of their formation), creation of conditions for the promotion and introduction of innovations, as well as a set of public and private innovation projects, each of which is able to provide a technological breakthrough in the relevant industry [4, p. 263].

In foreign practice, integrated systems of innovation activity management have become widespread, the essence of which is that the units dealing with the implementation of innovation policy and management of innovations are distributed at different levels of management structure, but have clear channels of interaction and coordination system.

Such an organization of the innovation process allows us to achieve the flexibility of management structures of innovation activity, which also uses horizontal links between divisions [5].A more detailed analysis of international experience in applying innovative management systems in organizations is presented in Table 1.

The analysis of the international practice of applying innovative management systems allows us to formulate the main trends in this field: These strengthening the role of the state and company management in defining the principles of national and strategic innovation policy of enterprises respectively; globalization of innovation itself; Improvement of innovative business management systems at enterprises; concentration of basic research and development in scientific and research centers, laboratories, including those supported by the state [6, c. 12]; lack of Ukrainian enterprises for the development of innovation activity taken over foreign companies.

Table 1

Criteria	USA	Germany	**Japan**
The nature of innovation activity of enterprises	Management of innovative activities has a systematic basis. Level of development of systems of management of innovative processes at the enterprises is the most important indicator of the quality of management and the results of the company as a whole		
Main advantages of innovation management systems	Implementation of large-scale innovative projects, multipurpose research, and alternative innovations. There is a rapid introduction of innovative projects, the formation of multiple innovation management structures, the use of matrix structures to increase accountability and a clear division of functions among qualified professionals		Active generation of ideas, their rapid dissemination through the merger of research, marketing, production activities into a unifiedorganizational knowledge
	Shareholders take strategic decisions and determine the innovation policy of the company, managers implement an innovative strategy	Shareholders and management act as one team	Shareholders take strategic decisions and determine the innovation policy of the company; managers implement an innovative strategy
Main disadvantages of innovation management systems	Significant time costs for adjusting decisions made in the field of innovation policy	Lack the central mechanism that directs the innovation activities of the divisions of enterprises	Insufficient attention to fundamental research projects;frequent refusal of development and introduction of ideas and innovations having commercial application in thelong-term perspective
The degree of use of venture financing	Venture capital is the main engine of innovation activity of enterprise		Insufficient availability of venture capital
The role of the state in the development of innovation management systems	The state is the coordinator of innovation activity of enterprises. The system of state-private innovation partnership is formed.Innovative business systems are embedded in national innovation management systems. The state provides support to enterprises that carry out research, stimulates entrepreneurship while enterprises take on the commercial risk of implementing innovative projects		
	State-funded research is funded entirely by science intensive research	30% of all innovation projects are funded by the state and local authorities	Active redistribution of financial resources from the state budget through ministries and departments
Level of involvement of employees in the innovation activity of an enterprise	Average	Average	High: An innovation management system is based on a teamwork
	Recognizing the merits of staff in innovative enterprise development is manifested in the approval of management, access to information, advancement in career ladders, creative work tasks and self-realization		

Conclusions: Therefore, in order to create a systemic incentive mechanism for innovation activity, it is necessary to study the world experience of stimulating innovation activity, adapt it to the domestic conditions of economic development and to implement it in Ukraine`s industry. It is necessary to improve the legal provision of innovations, which will create conditions for the implementation of innovative ideas. It is advisable to develop the infrastructure of innovation market; to increase the motivation of developers to innovate;to strive to achieve the level of innovation, corresponding to the world`s. To date, Ukraine has already exhausted the reserves of extensive economic growth at the expense of increasing production and export resources. Therefore, it is necessary to provide for the settlement of issues hindering the development of innovation activity. The key strategic goal of forming an innovative model for the development of Ukrainian economy should be the use of modern innovative technologies as the only possible way for the successful conduct of the competitive struggle of national actors of the government in both domestic and foreign markets.-

Supervisor – Senior Lecturer Polechzaeva O. V.

Literature: 1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2018 : стат. зб. [Державний статистичний щорічник], Київ : Держкомстат, 2019. **2.** Левченко, Ю. Г. Активізація інноваційної діяльності вітчизняних підприємств в умовах кризи, доступна. URL: http://eztuir.ztuedu.ua/bitstream/handle/123456789/6813/108.pdf?sequence=1&isAllowed=p. **3.** Боги Я. С. Фактори, що впливають на ефективність бізнес-планування інших інноваційних проектів підприємств.

Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України. 2012. Вип. 36. С. 145–155. **4.** Соломатіна Н. А., Славнеткова Л. Б. Аналіз наукового розвитку інноваційних систем на регіональному рівні. 2015. Т. 3. С. 263–270. **5.** Загородна Є. П. Аналіз міжнародного досвіду використання основних типів систем управління інноваційним підрозділом компанії. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/analizmezhdunarodnogo-opyta-primeneniya-osnovnyh-vidov-sistema-upravlinnya-innovatsiynoyu-diyalnistyu kompaniy. **6.** Гольдштейн Г. Й. Стратегичний інноваційний менеджмент. Київ : Ліра, 2004.